

LECTURA CA REFUGIU

Pentru cei deprinși cu cititul, astfel de evadări generează bucurie, visare, aventură, cunoaștere. În ochii împătimiților de lectură vezi lumină, vezi starea de bine și, de ce nu, starea de extaz, plutire ori chiar zbor.

Ce ne facem cu cei care văd lectura a cel mult două pagini drept somnifer, chin, pedeapsă? Mai există șansa aducerii acestora spre bibliotecă, librărie ori spre tarabele doldora de cărți (unele, multe, deja citite!), care așteaptă în tăcere un moment al curajului, un început ori o aducere-aminte a îndemnului doamnei învățătoare: „Nu uitați lista lecturilor suplimentare!”.

Nevoile zilnice sunt insuportabile, traiul din ce în ce mai greu și tensiunea din familie, de la serviciu (și servicii!), din societate escaladează în permanență.

Nu mai zărești un licăr slab, o speranță, un pai firav de care să te agăți. Ce simte părintele când, dimpreună cu profesorul, nu reușesc să-i determine pe cei mici să-și găsească timp pentru lectură? Cum se simte un om care a trudit temeinic când vede îndemnurile permanente ale „dascălilor moderni” către lecturarea rezumatelor, sintezelor, referatelor sau, în cel mai bun caz, îndemnul spre un film, o ecranizare a unei opere literare și nu spre o lectură riguroasă? Cum să te raportezi la cel care are o diploma obținută în condiții discutabile (la vârsta de +40 de ani) și obrăznicia la purtător (din fragedă pruncie)?

Când nu ai răspunsuri, când jalea și disperarea te presează, încet, încet, vine refugiul, o evadare asumată, o acceptare a stării generale ce nu poate fi schimbată, o bucurie a lecturii ce ți-o poți oferi fără să ceri acordul nimănui, fără costuri exagerate și fără condiționări.

Revistele, ziarele și mai ales cărțile adevărate îți pot oferi clipe de regăsire, alinare ori chiar de iubire.

Fuga de realitatea hădă, mocirloasă și populată cu paiate acoperite de sclipici și fard, nu este o lașitate, este un alt fel de a lupta; o luptă grea, anevoioasă, inegală și de lungă durată.

Vă îndemn să luptăm împreună, să sperăm și chiar să credem în izbânda noastră împotriva imposturii, superficialității și preaplinului de care dau dovadă cei ce se consider veșnici, atotputernici și speciali!

**Voicu Gelu BICHINEȚ, director,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

LECTURĂ DE „AMORUL ARTEI” LITERARE

Citirea unei cărți de beletristică a devenit, pentru unele persoane, o activitate întreprinsă doar sub imperiul obligativității (e impusă de părinți, profesori) – puțini mai citesc după finalizarea cursurilor școlare sau universitare, deoarece puțini și-au descoperit plăcerea de a-și petrece timpul în compania foilor de hârtie tipărite (iar E-book este... electronic, rănește ochii). Nici dacă se plictisesc de moarte, unii nu se orientează, ca primă alegere, spre lectură – preferă televizorul, telefonul ori grupul de prieteni.

Există și persoane care citesc în fiecare zi, fie și numai câteva rânduri, înainte de culcare, doar în virtutea unui ritual stabilizat din timpuri vechi, și citesc chiar dacă sunt (ori nu) atrași de cele lecturate. Ei procedează ca acei scriitori care scriu doar ca să-și mențină fluența exprimării, indiferent de calitatea celor notate în caiet sau pe computer. Sunt alte (multe) persoane care au uitat, efectiv, cum e să ții o carte în mână – în prezent, simțul lor tactil ar interpreta textura copertei sau a cotorului de carte ca pe un obiect extraterestru, complet necunoscut, element indispensabil unei povești demne de a fi transmisă generațiilor următoare. Am auzit, chiar, de cabotini care cumpără colecții scumpe de volume literare (considerate esențiale, reprezentative pentru cultura umană) doar pentru că respectivele colecții au culori ce se asortează perfect între ele și, în plus, merg minunat cu tapițeria canapelei.

Ca în orice proces de formare de atitudini și comportamente, este necesar un motiv (sau mai multe) pentru care omul să dorească să citească literatură. Nu mulți aleg să deschidă zilnic (poate săptămânal) o carte doar „de amorul artei” literare, adică doar din pură plăcere, deși aceasta constituie o etapă necesară a procesului în anumite momente ale vieții sau pentru anumii oameni. Însă de ce ar vrea cineva, ca rod al unei decizii conștiente, să-și obosească ochii și să-și înțepenească spatele lecturând romanul vreunui celebru „altul decât sine” individ?

Scriitorii de vocație, talentați, scriu deoarece actul scrierii este compulsiv, inerent lor înșiși - apoi, se știe că marii scriitori sunt și mari cititori – lor, cititul le face extrem de bine. Dar și pentru restul oamenilor cititul are, de asemenea, numeroase beneficii care trebuie

popularizate în rândurile potențialilor cititori. Dincolo de efectele neuro-fiziologice (consolidarea funcțiilor creierului, reducerea stresului și îmbunătățirea calității somnului), lectura dezvoltă vocabularul, ajutându-ne să-i înțelegem mai bine pe ceilalți și să ne facem mai bine înțeleși. În plus, trăind viețile personajelor din romane și cunoscându-le personalitățile, ne dezvoltăm capacitatea de a empatiza cu semenii, la bine și la rău, și reușim să creăm noi (poate chiar neașteptate) relații în plan social. Relații creăm, totodată, și cu multiplele fațete ale propriului EU, care devine din ce în ce mai complex cu fiecare lectură deoarece, citind mii de cărți, trăim miile de vieți cuprinse între copertele acelor cărți. Lecturarea unei cărți și privitul unui film „făcut după carte” nu sunt similare și nu furnizează aceleași trăiri – timpul de parcurgere a experienței nu este același, în primul rând, iar sentimentele și raționalizările pe conținut nu se pot sedimenta corespunzător din cauza ritmului alert al curgerilor imaginilor pe ecran (cu alte cuvinte, uitarea intervine mai ușor, lăsând, în urmă, inevitabile goluri).

În fine, pentru a forma deprinderea lecturii, dorința de a citi nu e suficientă, ea trebuie împletită cu voința de a acționa în sensul dorit, de a depune efortul necesar dezvoltării ca personalitate definită prin lectură. Oamenii sunt diferiți, sunt unici, dar tot se pot integra unor categorii largi în care să găsească subiecte artistice cu care spiritul lor să rezoneze. Poezia imită sentimentele – epicul și dramaticul imită acțiunea, mișcarea. În consecință, fiecare persoană poate fi ajutată, prin educația din cadrul familial și școlar, indiferent de nivel, să-și identifice genul literar preferat și chiar să creeze, îmbogățind universul spiritual propriu și pe cel general-uman.

A citi poate fi, pentru unii, „un gust dobândit” după o lungă perioadă de acomodare („strângi din dinți, sperând la mai bine”), dar poate fi și o activitate fără de care nu se poate trăi „cu adevărat”. Ideal ar fi ca cititul să devină o modalitate de petrecere a timpului liber preferată de toți, nu o caracteristică a anumitor privilegiați: oameni cu bani (capabili să cumpere mereu cărți), oameni cu valori (capabili să găsească resurse din comunitate pentru a-și împlini nevoia spirituală) sau oameni cu bani și valori simultan.

Cleopatra RAVARU, Vaslui

CRONICI PROFESIONALE

MARIA, REGINA INIMILOR ROMÂNEȘTI

Românii adevărați trebuie să studieze și să își cunoască trecutul, să își cinstească strămoșii și țara în care trăiesc.

În ultimii ani, ca bibliotecar la Compartimentul Împrumut la domiciliu pentru copii, am descoperit, cu plăcere, că din ce în ce mai mulți dintre cei care trec pragul casei cărților manifestă o pasiune pentru Familia Regală a României. Istoria nu înseamnă doar date pe care trebuie să le înveți pe de rost, ea chiar poate fi o poveste frumoasă, dacă nu chiar cea mai frumoasă.

Promovarea valorilor istorice și culturale este esențială pentru a forma indivizi educați. Pentru că ducem lipsă de exemple pozitive și atunci putem învăța din trecut, și pentru că anul 2025 marchează 150 de ani de la nașterea unei luminoase figuri a istoriei României, extrem de apreciată și respectată în timpul vieții, articolul de față este consacrat Mariei - simbol al regalității. În contextul acestei aniversări, în baza documentelor existente în colecțiile Bibliotecii „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui (publicații periodice - ziare și reviste, monografii etc.), venim în întâmpinarea iubitorilor de lectură cu repere biografice, pentru o mai bună înțelegere a Reginei, care rămâne celebră mai ales pentru devotamentul ei față de poporul român.

„În marea zi de 14 martie 1881, România a fost proclamată regat”¹, iar conducătorul statului la acea vreme, Carol, a fost încoronat ca prim rege al României. Perioada între 1881 și 1947 a fost una de mari transformări pentru România, cu momente de progres și dezvoltare, dar și cu perioade de instabilitate politică și conflicte internaționale care au avut un impact decisiv asupra destinului țării. „Monarhia a definit modernitatea”² și multă cerneală va mai curge pentru povestea Regatului României cu ai săi oameni importanți care au contribuit la dezvoltarea politică și socială a țării într-un mod semnificativ.

În istoria monarhiei românești, mai captivante decât regii au fost reginele. Ele nu s-au mulțumit a fi doar soții care să dea naștere la moștenitori legitimi, în special băieți, pentru a continua dinastia și pentru a

menține stabilitatea politică. Consoartele regale au înțeles să se implice în acțiuni caritabile, au reprezentat familia regală la evenimente importante, contribuind, astfel, la prestigiul monarhiei.

Cea care avea să devină Regină a României, Alteța Sa Regală Principesa Maria Alexandra Victoria, s-a născut la 29 octombrie 1875, la Eastwell Park, în comitatul Kent din Anglia (cu trei ani înaintea viitoarei sale țări³) și botezată în ritul anglican la 15 decembrie 1875⁴. Al doilea copil din cei cinci ai cuplului Edinburgh, Alfred al Marii Britanii și Irlandei, Principe de Saxa-Coburg-Gotha, Duce de Edinburgh și al Marii Ducese Maria Alexandrovna a Rusiei, Maria (cu numele de alint Missy) a fost nepoata Reginei Victoria a Marii Britanii și a Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Copilăria și-a petrecut-o în Anglia, la Curtea bunicului ei - Țarul, dar și în Malta, unde familia s-a mutat când Ducele de Edinburgh a fost numit comandant al Flotei Majestății Sale din Mediterana. Maria a notat despre cum a crescut, „ca o mică persoană cu maniere excesiv regale, plină de propria-mi importanță, având convingerea că strălucirea noastră, asemenea soarelui, era realitate incontestabilă”⁵, afirmând că a trăit o copilărie, „fericită și fără griji, copilăria unor copii bogați și sănătoși, feriți de loviturile și de asprele realități ale vieții”⁶. În 1889, familia Edinburgh s-a mutat la Coburg, tatăl Mariei preluând conducerea Ducatului de Saxa-Coburg și Gotha. Aici, copila principesă a beneficiat de o educație aleasă, specifică rangului ei; a învățat limbi străine, istorie, muzică și eticheta aristocratică. Când vârsta i-a permis, a început să participe la evenimente sociale și ceremonii în familia regală, iar „la dineul din seara primei ei apariții în societate, a fost așezată lângă principele moștenitor Ferdinand al României.”⁷ În primăvara anului 1892, Missy a fost curtată de Ferdinand. Mama ei considera că „prințesele trebuie să se căsătorească de tinere. Când trec de douăzeci de ani, spunea ea, încep să gândească prea mult, să aibă prea multe idei ale lor, ceea ce încurcă tot.”⁸

¹ Emanuel Brădescu, „Manifestație la proclamarea regatului”, 18 apr. 2008, „Ziarul Financiar”, [online], disponibil la: <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/manifestatie-la-proclamarea-regatului-3096060> (accesat la 27 august 2025).

² „Regii României, scoși din manuale în comunism. Ce știu copiii de azi despre regalitate”, 30 septembrie 2018, Digi24, [online], disponibil la: <https://www.digi24.ro/fara-categorie/regii-romaniei-scosi-din-manuale-in-comunism-ce-stiu-copiii-de-azi-despre-regalitate-1004998> (accesat la 27 august 2025).

³ România și-a câștigat independența în 1878, în urma Războiului de Independență, purtat împotriva Imperiului Otoman (n.a.).

⁴ Muzeul Național Peleş (coord. și coautor Narcis Dorin Ion), *Maria a României: portretul unei mari regine*, vol. II, Ed. a 2-a, rev. Târgu Jiu, Măiastra, 2022, p.11.

⁵ Hannah Pakula, *Ultima romantică: Biografia Reginei Maria*. București, Curtea Veche Publishing, 2013, p. 39.

⁶ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I. Iași, Editura Moldova, 1990, p. 11.

⁷ Hannah Pakula, *op. cit.*, p. 54.

⁸ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I. București, Editura Adevărul, 1935, p. 262.

Căsătoria a avut loc în 10 ianuarie 1893, la castelul Singmaringen. „Veni și dimineața, în care mă deșteptai în sunetul clopotelor de sărbătoare, clopote pentru cununia mea... A trebuit să ne supunem unei întreite ceremonii: civile, catolice și protestante. Ceremoniile se desfășurară dimineața și se încheiară cu un mare dejun de gală.”⁹

După o scurtă lună de miere, la castelul Krauchenwies de lângă Sigmaringen, proaspătul cuplu a pornit spre România, Maria notând că era „tânăra și neștiutoare, însă foarte mândră de țara mea de baștină și am îmbrățișat o nouă naționalitate; m-am străduit să devin o bună româncă.”¹⁰

Proaspătă soție, Maria, influențată atât de spiritul britanic, cât și de cultura rusă moștenită de la mama sa, plină de energie și dorință de viață, a găsit o Curte românească rigidă, protocolară, ceea ce a făcut-o pe principesa moștenitoare să se simtă izolată. Regele Carol „era un stăpân sever”¹¹ și nici relația cu regina Elisabeta nu a fost una foarte apropiată. Ferdinand era timid, rezervat și foarte disciplinat: „N-a fost de când lumea un prinț moștenitor atât de leal. El asculta de unchiul său în toate cele, îi urma orbește părerile, se supunea tuturor cerințelor lui...”¹²

Instalați la București, unde s-a simțit „aproape o prizonieră”¹³, Maria a notat mai târziu în memoriile ei: „Câmpia de la Cotroceni, cu toate că numai frumoasă nu era, a fost timp de douăzeci de ani locul unde mă dedam la sporturi. Soldații totdeauna pândeau să mă vadă venind și de câte ori treceam în galop în fața lor, eram întâmpinată cu urale zgomotoase. Simțeam atunci un fel de beție ametoitoare care e greu de lămurit celor ce n-au simțit-o. Trecea de la mine la dâșii o scânteie de adâncă înțelegere și de simpatie, ca un fel de electricitate de care ne dăm seama și unii și alții cu un fel de ascuțită pătrundere: era viață, era nădejde, era o lume întreagă de puternică încredere în viitor.”¹⁴

Treptat, Maria a învățat să se apropie de popor, s-a dedicat studiului limbii române, a început să participe la viața socială și culturală, să sprijine cauze caritabile și să scrie. Referitor la primele încercări literare, ea notează: „Nu știam absolut nimic din meșteșugul scrisului, nici despre stil, compoziție și regulile jocului, dar știam cum să trezesc viziuni de frumusețe și uneori emoții. Stăpâneam și o mare bogăție de vocabular.”¹⁵

Ferdinand și Maria se retrăgeau la Peleş, castel pe care l-au folosit intens ca reședință de vară și ca loc de relaxare, departe de centrul politic al Bucureștiului. Peleşul este și locul unde principesa, la 3 octombrie 1893, a dat naștere moștenitorului tronului, care a primit

numele Carol. În anul următor, Maria naște o fetiță, Elisabeta. Lor le urmează surorile și frații mai mici: Maria, născută în 1900, Nicolae, în 1903, Ileana, în 1909. „Copiii mei erau punctul central al vieții mele. Femeile din rasa mea sunt mame pătimase și nu ne putem închipui lumea fără copii. Toată munca, toată străduința și năzuința noastră n-au alt țel decât de a-i modela potrivit idealului nostru, de a-i face fericiți și de a le pregăti un viitor frumos.”¹⁶

1913 este anul când principesa a născut pe Mircea, ultimul copil și primul trecut la cele veșnice, în 1916, în timpul unei epidemii de febră tifoidă, fapt care a marcat-o profund pe Maria, ea notând: „Am avut întotdeauna o încredere nestrămutată în steaua mea. Eram sigură că în viață totul îmi va reuși. Niciodată nu mi-am putut închipui că moartea se poate atinge de unul din copiii mei. Când Mircea a murit, pentru prima oară m-am îndoit de mine.”¹⁷

La 11 octombrie 1914, după moartea regelui Carol I, principele Ferdinand s-a prezentat, alături de soția Maria și principele Carol, în fața Parlamentului pentru a depune jurământul pentru preluarea tronului. Din aceea zi, regele Ferdinand I și-a început domnia și, odată cu accederea la tron, principesa Maria a devenit regină a României: „Eram regină! Regina unui popor care învățase să mă cunoască cu timpul. Regină în momentul în care toată Europa era un rug ale cărui flăcări ne atingeau deja frontierele. Eram regină! O nouă pagină amenințătoare se deschidea în fața mea, impresionantă prin posibilitățile neștiute, încărcată de amenințări necunoscute.”¹⁸

În timpul Marelui Război, perioada neutralității s-a caracterizat prin confruntări între gruparea majoritară care milita pentru intrarea României în război alături de Antantă și cei care doreau participarea țării la război împreună cu Puterile Centrale. Regina Maria s-a identificat cu destinul poporului român. O englezoaică devenită româncă, regina Maria, l-a determinat pe regele Ferdinand, neamț devenit român, să intre în luptă împotriva Puterilor Centrale, ea reușind să îi distrugă lui Ferdinand convingerea că Germania era de neînving.

Când, în decembrie 1916, Bucureștiul a fost ocupat și țara s-a redus la Moldova, Maria și-a însoțit soțul în refugiu. Regina a jucat un rol important în mobilizarea națională, sprijinind spitalele și organizând activități de caritate; în timpul campaniilor militare, a vizitat spitalele și a îngrijit răniții, dovedind un curaj ieșit din comun.

În istoria României, anul 1918 a marcat făurirea statului național unitar român. O coincidență fericită făcea ca în ziua în care Bucureștiul redevenea capitala

⁹ Maria, Regina României, *op.cit.*, p. 259.

¹⁰ „Testamentul Reginei Maria”, *Historia*, 14 iulie 2016, [online], disponibil la: <https://historia.ro/sectiune/general/testamentul-reginei-maria-583732.html> (accesat la 28 august 2025).

¹¹ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II. București, Editura Adevărul, 1935, p. 135.

¹² *Ibidem*, p. 37.

¹³ *Ibidem*, p. 31.

¹⁴ *Ibidem*, p. 151.

¹⁵ *Ibidem*, p. 473.

¹⁶ *Ibidem*, p. 379.

¹⁷ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. II. Iași, Editura Moldova, 1990, p. 248.

¹⁸ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor 4 regi (1866 - 1947): Ferdinand I*, vol. II. București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 8.

țării (și familia regală își făcea intrarea triumfală pe sub Arcul de Triumf: „Ne-am întors! Cu adevărat ne-am întors acasă după un surghiun de doi ani. Să îndrănesc oare să rostesc marele cuvânt? Ne-am întors triumfători!”¹⁹), Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia hotără Unirea Transilvaniei cu patria-mamă. Fiind conștientă de rolul jucat de soțul ei în acele momente decisive pentru națiunea română, regina Maria i s-a adresat: „Spune-mi, Nando, îți dai seama că ai devenit un om mare? Realizezi pe deplin în imaginația ta ce reprezinți de acum încolo în istoria acestui popor? Tu, care o viață întreagă ai fost modest, ai fost un om care te-ai îndoit de tine, cuprinzi cu mintea ta toată semnificația de a întrupa visul secular al unui neam de 18 milioane de locuitori?”²⁰

Fără a-l subestima pe regele Ferdinand, regina Maria a fost omul-cheie pentru Unirea din 1918, dacă ne gândim la eforturile ei pentru recunoașterea acestui act de către Marile Puteri. Regele Ferdinand i-a acordat credit și a trimis-o în vizite neoficiale în Franța și Marea Britanie. Regina a apărut interesele României Mari la Conferința de pace de la Paris, unde a vorbit despre sacrificiile făcute de armata română în timpul războiului, a avut întrevederi cu prim-miniștri și președinți de state, le-a vorbit jurnaliștilor despre frumoasa ei țară, a avut reuniuni culturale și mondene. Prin tot ceea ce a întreprins a impresionat opinia publică. După întâlnirea cu marele om politic Clemenceau, regina Maria avea să consemneze în jurnal: „Dacă am ajuns la bătrâna lui inimă pătimasă cu problemele țării mele nu știu, dar că am oferit o imagine frumoasă țării mele prin surâsul meu, aceasta cred că am făcut-o, pentru că, după aceea, el i-ar fi spus lui Antonescu: *o regină ca aceasta trebuie primită cu onor militar, cu generalul Foch, în frunte.*”²¹ Farmecul personal, prestața, determinarea, legăturile de familie speciale, popularitatea și abilitățile de diplomat ale reginei Maria au cântărit greu în schimbarea atitudinii Marilor Puteri în problema României.

Recunoașterea înfăptuirii României Mari a creat condițiile încoronării regelui Ferdinand și a reginei Maria. Catedrala Încoronării din Alba Iulia, destinată special evenimentului, s-a construit între 1921-1922, în numai zece luni. Alegerea orașului Alba Iulia nu a fost întâmplătoare, întrucât aici se proclamase Unirea Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918. La evenimentul din 15 octombrie 1922 au participat numeroase delegații străine și reprezentanți ai

provinciilor unite. Sărbătoarea a continuat cu parade militare, banchete și manifestări populare, Alba Iulia fiind transformată într-un centru al fastului și al entuziasmului național. Încoronarea a avut un rol major în consolidarea imaginii României Mari și a legitimității dinastiei.

După 1922, Regina Maria și-a consolidat reputația de mamă a națiunii și diplomat al monarhiei. Prezentă în permanență în presa românească și cea internațională, cu articole scrise de sau despre ea, cu interviuri sau montaje fotografice, întreaga lume auzise de celebra Regină Maria a României, astfel că, în 4 august 1924, revista „Time” i-a dedicat coperta, devenind astfel prima regină din istorie care apare în această ipostază și care a beneficiat de o asemenea recunoaștere.²²

De la apogeul său ca regină a unei României Mari triumfătoare, Maria a trecut la durerile crizei dinastice din 1925, când fiul, Principele Carol, continuându-și viața personală scandalosă, a renunțat la succesiunea la tron. Maria intervine de mai multe ori, încercând, fără succes, să-l readucă pe Carol pe calea datoriei.

Iubind din ce în ce mai mult spiritualitatea românească, Maria, protestantă din naștere, căsătorită cu un prinț catolic și cu copiii botezați în credința ortodoxă, și-a dorit să se identifice cu poporul său, având în gând și cuvintele mamei sale ortodoxe: „Mergi într-o țară ortodoxă; să-i cinstești Biserica și slujbele și să săruți crucea și evanghelia când ți le prezintă preotul, și când vezi pe alții făcând cruce, să faci și tu”²³. Așadar, în ziua de Bunavestire a anului 1926, regina Maria a trecut la ortodoxism²⁴.

În 1927, trecerea în neființă a lui Ferdinand I a însemnat pentru regină o pierdere personală profundă: „un capitol închis pentru totdeauna, și acum, înainte, cu curaj și cu ce mi-a mai rămas ca sănătate, putere, speranță și credință. Am trăit alături o viață îndelungată, cu urcușuri și coborâșuri, așa cum este într-o căsnicie, uneori cu furtuni și încrâncenări, dar în cea mai mare parte cu loialitate și cu încredere, și mai ales cu răbdare... Răbdare... să depășești ziua confruntării... nu iubiți, ci prieteni ce-și respectă unul altuia particularitățile, răbdători, amândoi răbdători, loiali, mână în mână până la sfârșit”²⁵.

Între 1927 și 1930, a încercat să aibă o influență în viața politică, în calitatea ei de personalitate apreciată, nefiind membru al Regenței care a guvernat în numele nepotului său, Regele Mihai I, minor la acea vreme. A

¹⁹ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III. București, Editura Adevărul, 1935, p. 587.

²⁰ Ioan Scurtu, *Regele Ferdinand (1914-1927): Activitatea politică*. București, Garamond, 1995, p. 63.

²¹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 – decembrie 1919)*, vol. I. București, Albatros, 1996, p. 79.

²² Alexandra Tănăsescu, „Regina Maria. Prima regină din lume care a apărut pe coperta revistei Time și a marcat decisiv istoria României”, *Cultura la dubă*, 17 noiembrie 2020, [online], disponibil la: <https://culturaladuba.ro/a-fost-prima-regina-din-lume-care-a-aparut-pe-coperta-revistei-time-si-a-marcat->

[decisiv-istoria-romaniei-144-de-la-nasterea-reginei-maria-a-romaniei/](https://culturaladuba.ro/a-fost-prima-regina-din-lume-care-a-aparut-pe-coperta-revistei-time-si-a-marcat-) (accesat la 1 septembrie 2025).

²³ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II. București, Editura Adevărul, 1935, p. 18.

²⁴ „Portret: Regina Maria a României”, *Radio România Cultural*, 29 octombrie 2020, [online], disponibil la: <https://www.radioromaniacultural.ro/sectiuni-articole/istorie-filozofie-psihiologie/portret-regina-maria-a-romaniei-o-personalitate-de-excepție-a-istoriei-naționale-id13568.html> (accesat la 1 septembrie 2025).

²⁵ Hannah Pakula, *op. cit.*, p. 398.

făcut întotdeauna disocierea necesară între viața publică și cea privată și nu s-a lăsat copleșită de problemele personale în detrimentul atribuțiilor pe care le avea la nivelul societății. Regina s-a asigurat de menținerea stabilității politicii interne în acei ani, cu sentimentul că „în aer plutește trădarea”²⁶, referindu-se la încercările fiului rădăcitor de reîntoarcere în țară.

Temerile Mariei au fost confirmate și, la 8 iunie 1930, Carol a fost proclamat rege al României, sub numele de Carol al II-lea, moment care marchează declinul influenței reginei Maria la Curtea regală. „Nu mi se cere niciodată părerea”²⁷, afirma ea, care a început să își petreacă timpul la reședințele sale de la Balcic, Bran sau Sinaia. Cu toate acestea, rămâne o figură respectată și iubită de popor, dovadă fiind și momentul de neuitat de la 10 mai 1934, din timpul paradei de Ziua Independenței, când „mulțimea o ovaționa, cu toții se înghesuiau s-o zărească pe aceea pe care n-o văzuseră de ceva vreme. Până și diplomații au uitat pentru moment de etichetă și și-au fluturat jobenele când calul ei a trecut țănoș pe Calea Victoriei. Nebunia veselă stârnită de Maria era dureros de departe de primirea doar politicoasă făcută lui Carol”²⁸, rege care devenea din ce în ce mai nepopular.

În 1935, după călătoriile întreprinse în Anglia, Franța, Austria, Iugoslavia, Balcic, Maria s-a bucurat de o aniversare privată, organizată de rege, despre care Maria a notat: „Toată țara sărbătorește această aniversare de 60 de ani cu o deosebită ferveare... toate calitățile mele sunt adunate laolaltă”²⁹. Manifestări în cinstea aniversării ei nu vor avea loc și la București, Carol hotărând acest lucru de teamă să nu piardă din prestigiul și așa scăzut. Regina, prea mândră să-i ceară fiului ei onorurile pe care ea le merita, și-a înghițit supărarea în tăcere.

În 1936, revenită în țară din Coburg, de la înmormântarea surorii, Maria nu își putea lua gândul de la „tristul haos în care conducătorii noștri au aruncat țara și de la neputința mea de a ajuta sau măcar de a împiedica... greșeli care ajung la nelegiuiri.”³⁰ Este momentul când Carol îi interzice Mariei orice formă de comunicare directă cu guvernul român. A catalogat comportamentul fiului ei „un atac la demnitatea mea”³¹, după cum se arată într-o scrisoare nedată, de 20 de pagini, în care i-a adus la cunoștință nemulțumirile ei. Nu există vreo dovadă că regele i-ar fi răspuns.

Tot în această perioadă, sănătatea Mariei se deteriorează. Este consultată de mai mulți medici, supusă la diverse tratamente, și, încercând să rămână

lucidă, s-a oprit din scris. Regina rămâne cunoscută pentru cărțile pentru copii, proză scurtă, romane, memorialistică, poezie, nuvele. În timpul vieții, i s-au publicat 30 de volume, iar despre autobiografia *Povestea vieții mele* se afirmă că reprezintă maturitatea ei artistică. Opera diversă este completată de însemnările zilnice, corespondența cu prietenii și familia sau oficiali ai timpului.

În 1937, situația ei se agravează și, la aniversarea celor 62 de ani, se simțea „mai mult sau mai puțin o invalidă.”³² A plecat la tratament în străinătate, în februarie 1938, în Italia. Peste alte trei luni, internată într-un sanatoriu la Dresda, de unde își dorea să se întoarcă în țară, îi scria unei prietene: „Întoarcerea acasă nu va fi tocmai ușoară, dar voi încerca să rămân cât se poate de calmă și să nu mă las supărată.”³³ Regina a plecat din Germania spre Sinaia la 14 iulie 1938, unde la 18 iulie 1938 a trecut în eternitate. Nicolae Iorga scria două zile mai târziu de la acest eveniment trist că: „Despărțirea de dânsa... este cu neputință pentru poporul românesc. Plecată aiurea, EA rămâne însă între noi.”³⁴

Vestea morții primei și ultimei regine a României Mari a făcut înconjurul lumii și a provocat o puternică emoție publică. Presa vremii i-a dedicat pagini întregi. Dorința ei a fost să fie înmormântată la Curtea de Argeș, unde doarme într-o vecie alături de Regele Ferdinand.

La aproape 10 ani de la trecerea în eternitate a Mariei avea să se sfârșească și povestea regalității în România. Odată cu preluarea puterii de către comuniști, la sfârșitul lui decembrie 1947, pentru aproape jumătate de secol, faptele regilor au fost șterse din istorie. Comunismul a rescris trecutul pentru a-și justifica prezentul: „Istoria a fost transformată într-un instrument de legitimare a regimului comunist. Tot ceea ce nu convenea – regalitatea, partidele istorice – trebuia șters ori denaturat.”³⁵

După 1989, monarhia a rămas o referință importantă în istoria României, familia regală bucurându-se și în zilele noastre de simpatie populară, având o reputație bună pentru mulți români, mai ales în ceea ce privește rolul său istoric, pe de o parte, și, pe de altă parte, trecutul ei – care pare a fi încă o necunoscută.

În 2023³⁶, a fost descoperit un document rar care datează din 1910 și provine dintr-o colecție particulară. Este vorba despre *Jurnalul intim cu scoarțe verzi al Reginei Maria a României*, un caiet de mici dimensiuni, cu însemnări sentimentale, care a fost scos la licitație de

²⁶ *Ibidem*, p. 409.

²⁷ *Ibidem*, p. 413.

²⁸ *Ibidem*, p. 434.

²⁹ *Ibidem*, p. 441.

³⁰ *Ibidem*, p. 443.

³¹ *Ibidem*, p. 447.

³² *Ibidem*, p. 450.

³³ Diana Mandache, *Capitole târzii din viața mea: memorii redescoperite*. București, ALLFA, 2011, ediția a III-a, p. xxxiv.

³⁴ Nicolae Iorga, „Un suflet mare s-a dus: Regina Maria”, în N. Iorga, *Oameni cari au fost*, vol. IV. București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939, pp. 256-257.

³⁵ Lucian Boia, *Mituri istorice românești*. București, Editura Univers, 1997, p. 142.

³⁶ „Jurnalul intim cu scoarțe verzi al Reginei Maria a României a fost achiziționat de Ministerul Culturii”, *Ministerul Culturii*, 12 mai 2023, [online], disponibil la: <https://www.cultura.ro/jurnalul-intim-cu-scoarțe-verzi-al-reginei-maria-romaniei-fost-achiziționat-de-ministerul-culturii/> (accesat la 2 septembrie 2025).

Casa de Licitații Historic. Aflat în stare perfectă de conservare, având doar semnele firești ale trecerii timpului, *Jurnalul* a fost achiziționat de către Ministerul Culturii, a intrat în patrimoniul național și poate fi văzut de iubitorii istoriei la Muzeul Național de Istorie a României.

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui deține o varietate de documente despre Dinastia Română, implicit despre Regina Maria a României. Utilizatorii serviciilor de bibliotecă de toate vârstele pot consulta monografiile semnate de: ANTONESCU, Simona. *Regina Maria și Marea Unire: roman pentru copii*. București: Nemira, 2019; BULEI, Ion. *Regina Maria: Puterea amintirii*. București: Meteor Publishing, 2016; IORGA, Nicolae. *Regina Maria: Cu prilejul încoronării*. Iași: Porțile Orientului, 1996; MANDACHE, Diana. *Capitole târzii din viața mea: Memorii redescoperite*. București: ALLFA, 2007; MARIA, Regină a României. *Gânduri pentru vremuri grele*. București: Humanitas, 2020; MARIA, Regină a României. *Insula Șerpilor*. Brașov: Anania, 1991; MARIA, Regină a României. *Însemnări zilnice, vol. I: decembrie 1918 – decembrie 1919*. București: Albatros, 1996.; MARIA, Regină a României. *Însemnări zilnice: vol. IV: 1 ianuarie – 31 decembrie 1919*. București: Albatros, 1996; MARIA, Regină a României. *Jurnal de război, vol. I: 1916-1917*. București: Humanitas, 2015; MARIA, Regină a României. *Jurnal de război: vol. II: 1917-1918*. București: Humanitas, 2015; MARIA, Regină a României. *Kildine : povestea unei mici principese răutăcioase*. București: Corint Books, 2018; MARIA, Regină a României. *Povestea vieții mele, vol. I*. Iași: Moldova, 1990; MARIA, Regină a României. *Povestea vieții mele, vol. II*. Iași: Moldova, 1990; MARIA, Regină a României. *Povestea vieții mele, vol. III*. Iași: Moldova, 1990; MARIA, Regină a României. *Poveștile Reginei Maria a României*. Iași: Porțile Orientului, 2008; PAKULA, Hannah. *Ultima romantică: Biografia Reginei Maria*. București: Curtea Veche Publishing, 2013. Aceșora li se adaugă publicațiile periodice - ziare: „România satelor”. An I, Nr. 19, Duminică, 16 octombrie 1938; „România satelor”. An II, Nr. 32, Duminică, 22 ianuarie 1938; „România”. An II, Nr. 278, Joi, 9 martie 1939; „Vremea”: 1938. An XI, Nr. 547, Duminică, 24 iulie 1938 și publicațiile periodice - reviste: „Revista Fundațiilor Regale”. Anul I, Nr. 1, ianuarie 1934; „Revista Fundațiilor Regale”. Anul IX, Nr. 11, noiembrie 1942.

Această selecție reprezintă o sursă importantă de documentare sau de lectură de plăcere, pentru că „dintre monarhii României, Maria a fost cea mai carismatică, admirată și mediatizată de presa de pretutindeni”³⁷. La 150 de ani de la naștere, Regina încă trăiește în inima românilor care, cu recunoștință, o cinstesc.

BIBLIOGRAFIE:

- ♦ Boia, Lucian. *Mituri istorice românești*, București: Editura Univers, 1997.

- ♦ Duca, I. G. *Amintiri politice: Începutul unei noi domnii*, vol. I. București: Paul Editions, 2023.
- ♦ Ion, Narcis Dorin (coord. și coautor), Muzeul Național Peleş. *Maria a României: portretul unei mari regine*, vol. II, Ed. a 2-a, rev. Târgu Jiu: Măiastra, 2022.
- ♦ Iorga, Nicolae. *Oameni cari au fost*, vol. IV. București: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939.
- ♦ Mandache, Diana. *Capitole târzii din viața mea: memorii redescoperite*, București: ALLFA, 2011.
- ♦ Maria, Regina României. *Însemnări zilnice (decembrie 1918 – decembrie 1919)*, vol. I. București: Albatros, 1996.
- ♦ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. I. București: Editura Adevărul, 1935.
- ♦ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. II. București: Editura Adevărul, 1935.
- ♦ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. III. București: Editura Adevărul, 1935.
- ♦ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. I. Iași: Editura Moldova, 1990.
- ♦ Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*, vol. II. Iași: Editura Moldova, 1990.
- ♦ Pakula, Hannah. *Ultima romantică: Biografia Reginei Maria*. București: Curtea Veche Publishing, 2013.
- ♦ Scurtu, Ioan. *Istoria românilor în timpul celor 4 regi (1866 - 1947): Ferdinand I*, vol. II. București: Editura Enciclopedică, 2001.
- ♦ Scurtu, Ioan. *Regele Ferdinand (1914-1927): Activitatea politică*. București: Garamond, 1995.
- Sursa Internet:
- ♦ Brădescu, Emanuel. „Manifestație la proclamarea regatului”. *Ziarul Financiar*. Accesat 27 august 2025. <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/manifestatie-la-proclamarea-regatului-3096060>.
- ♦ „Jurnalul intim cu scoarțe verzi al Reginei Maria a României a fost achiziționat de Ministerul Culturii”, *Ministerul Culturii*. Accesat 2 septembrie 2025. <https://www.cultura.ro/jurnalul-intim-cu-scoarte-verzi-al-reginei-maria-romaniei-fost-achizitionat-de-ministerul-culturii/>.
- ♦ „Portret: Regina Maria a României”. *Radio România Cultural*. Accesat 1 septembrie 2025. <https://www.radioromaniacultural.ro/sectiuni-articole/istorie-filozofie-psihologie/portret-regina-maria-a-romaniei-o-personalitate-de-exceptie-a-istoriei-nationale-id13568.html>.
- ♦ „Regii României, scoși din manuale în comunism. Ce știu copiii de azi despre regalitate”. *Digi24*. Accesat la 27 august 2025. <https://www.digi24.ro/fara-categorie/regii-romaniei-scosi-din-manuale-in-comunism-ce-stiu-copiii-de-azi-despre-regalitate-1004998>.
- ♦ Tănăsescu, Alexandra. „Regina Maria. Prima regină din lume care a apărut pe coperta revistei Time și a marcat decisiv istoria României”. *Cultura la dubă*. Accesat 1 septembrie 2025. <https://culturaladuba.ro/a-fost-prima-regina-din-lume-care-a-apatut-pe-coperta-revistei-time-si-a-marcata-decisiv-istoria-romaniei-144-de-la-nasterea-reginei-maria-a-romaniei/>.
- ♦ „Testamentul Reginei Maria”. *Historia*. Accesat 28 august 2025. <https://historia.ro/sectiune/general/testamentul-reginei-maria-583732.html>.

Dana Monica VÎNTU, bibliotecar,
Compartimentul Împrumut la domiciliu pentru copii,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

³⁷ Diana Mandache, *op.cit.*, p. ix.

CRONICI PROFESIONALE

CARTEA – PUNTE ÎNTRE GENERAȚII ȘI GHID ÎN DRUMUL CUNOAȘTERII

Cartea a fost dintotdeauna un simbol al cunoașterii, al libertății de gândire și al evoluției personale. Într-o lume grăbită, dominată de tehnologie, ea rămâne un refugiu al liniștii, introspecției și visării. Este ancora care ne leagă de gândirea profundă, de valorile autentice și de propria identitate. Lectura nu oferă doar informație, ci stimulează imaginația, spiritul critic, încrederea și oferă modele de viață. Pentru adolescenți, cartea devine un prieten fidel, un spațiu al reflecției și o cale de a descoperi diversitatea lumii din jur.

Biblioteca nu este doar un loc unde se păstrează cărți, ci este un spațiu viu al ideilor, valorilor și întâlnirilor. Aici, lectura capătă o dimensiune comunitară – devine punte între generații și sursă de dialog, descoperiri și dezvoltare personală. Prin activitățile organizate constant, biblioteca inspiră, educă și creează legături între oameni și cărți, cultivând curiozitatea, creativitatea și bucuria de a citi.

În acest spirit, Concursul județean de eseuri „Ce înseamnă cartea pentru mine?”, ajuns la cea de-a V-a ediție, s-a afirmat ca o platformă valoroasă prin care elevii își pot împărtăși trăirile legate de lectură. De-a lungul anilor, evenimentul a devenit o tradiție culturală, reunind elevi, profesori și bibliotecari în jurul dragostei pentru carte.

Obiectivul principal al concursului a fost promovarea lecturii în rândul copiilor și adolescenților, precum și stimularea exprimării personale în scris. Într-o epocă a fluxului rapid de informații, cititul conștient și analiza individuală rămân fundamentale pentru formarea unei gândiri critice și echilibrate. Concursul s-a dorit o punte între tineri și cărți, oferindu-le ocazia de a-și exprima liber gândurile și emoțiile și contribuind totodată la cultivarea interesului pentru literatură și la formarea unei generații care prețuiește valoarea cuvântului scris.

Tema aleasă le-a oferit participanților ocazia să reflecteze asupra modului în care lectura le influențează viața, educația și visurile. Competiția s-a desfășurat pe două categorii de vârstă (10 - 4 ani și 15 - 18 ani) și a atras 60 de eseuri din întreg județul. Numărul mare de înscrieri dovedește interesul real al tinerilor pentru citit, precum și implicarea dascălilor care le cultivă dragostea pentru carte.

Textele trimise au impresionat prin sinceritate, originalitate și profunzime, demonstrând că lectura nu

este pentru tineri doar o activitate școlară, ci o experiență personală cu impact real. Pentru cei mai mici, cartea a fost o poartă spre lumi fermecate și prietenii imaginare, iar lucrările lor au reflectat bucuria lecturii prin povești și lecții morale învățate din cărți. Pentru adolescenți, ea a devenit un reper moral, o sursă de echilibru și un instrument de autocunoaștere. Abordările au fost mai mature, uneori cu accente filozofice, iar cartea a fost privită ca un element esențial în construirea identității și în formarea spiritului critic.

Eseurile au surprins o varietate de perspective: pentru unii, cartea este o fereastră spre lumi fantastice și aventuri; pentru alții, un profesor răbdător sau un companion tăcut în momentele dificile. Mulți participanți au subliniat rolul lecturii în dezvoltarea empatiei, creativității și curajului de a visa, dar și în depășirea obstacolelor și în descoperirea valorii culturii.

Jurizarea, realizată de profesori de limba și literatura română și de bibliotecari, a urmărit criteriile precum originalitatea, coerența, claritatea și profunzimea ideilor. Calitatea deosebită a lucrărilor a transformat selecția câștigătorilor într-o misiune dificilă, fiind apreciate în mod special eseurile care au surprins cu sensibilitate legătura vie dintre carte și cititor. Toți participanții au fost recompensați cu diplome, iar câștigătorii au primit premii speciale. Totuși, valoarea reală a concursului a constatat în experiența împărtășită și în bucuria cunoașterii.

Și prin această ediție, biblioteca și-a confirmat rolul de promotoare activă a lecturii și culturii în comunitate. Evenimentul a demonstrat că lectura și scrisul nu sunt obiceiuri uitate, ci practici vii care continuă să inspire și să formeze tinerii. Prin astfel de inițiative, adolescenții își dezvoltă abilități de exprimare, gândire critică și sensibilitate estetică, învățând să vadă în carte nu doar o sursă de informație, ci și o resursă de viață.

Pe parcursul celor cinci ediții, concursul s-a maturizat, devenind un reper educativ și cultural. Într-o lume digitală în continuă expansiune, proiecte ca acesta capătă o importanță tot mai mare: mențin vie dragostea pentru lectură, construiesc punți între oameni și formează cititori curioși, creativi și responsabili. Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui își propune să continue această tradiție, să diversifice temele și să extindă participarea, pentru ca

fiecare copil și adolescent să descopere în carte o sursă de bucurie, cunoaștere și inspirație.

Cartea nu îmbătrânește. Ea prinde viață în fiecare cititor care o parcurge cu inima deschisă. Fiecare pagină citită este un pas spre o versiune mai bună a noastră, iar concursuri precum acesta dovedesc că sămânța dragostei pentru lectură continuă să fie plantată cu grijă și pasiune în sufletul noilor generații.

PREMIUL I – Secțiunea Copii (11-14 ani)
 Casandra Fodor, clasa a VII-a,
 profesor - Cristina Monica Căruțașu,
 Școala Gimnazială „G. Tutoveanu” Bârlad,
 Județul Vaslui

Ce înseamnă cartea pentru mine

Pentru mine, cartea este o formă de viață. Nu viață biologică, ci o viață de dincolo de trup - o viață care respiră în mintea și inima celui care citește. Cartea nu e un obiect. E o prezență. E o voce care știe să tacă. E un dialog fără replici rostite. E locul în care pot merge fără să plec nicăieri, unde pot fi altcineva fără să mă pierd pe mine.

Am înțeles devreme că există două feluri de tăceri: una care închide și una care deschide. Cartea aparține celei de-a doua. Este acea tăcere densă, plină, care lasă loc între cuvinte pentru ceea ce nu poate fi rostit. „Cărțile sunt prieteni tăcuți și constanți, care ne sfătuiesc fără să ne mustre și ne ajută fără să ceară nimic în schimb”, spunea Charles W. Eliot. Am simțit asta de multe ori, mai ales în momente în care oamenii nu mai știau ce să-mi spună. Cartea, în schimb, știa.

Într-un fel tainic, am început să simt că fiecare carte care m-a mișcat adânc este o formă de întâlnire. Întâlnire cu o parte din mine pe care nu o cunoșteam, dar și cu un alt om, nevăzut, care a trăit cândva, a simțit ceva și a avut curajul să scrie. A scris poate din durere, poate din iubire, poate din speranță. Iar eu, ani mai târziu, am ajuns să-l aud. Asta este, cred, o formă de eternitate: un gând străbate timpul, traversează pagini, ajunge la mine și mă schimbă.

Sunt cărți care m-au învățat să gândesc, dar mai ales cărți care m-au învățat să simt. Le simt în interior ca pe niște rădăcini care au prins viață în mine. Le port cu mine. Le aud din când în când, ca pe niște ecouri. „Un om care citește este un om care trăiește de două ori”, spunea Umberto Eco. Aș îndrăzni să-l completez: uneori, trăiește de o mie de ori. Pentru că în fiecare carte am fost altcineva, am locuit în alt trup, am respirat alte vremuri.

Citind, am fost rege și cerșetor, copil și bătrân, îndrăgostit și trădat. Am fost fluture și prizonier, visător și realist, deznădăjduit și salvat. Și de fiecare dată, am revenit la mine cu o piesă nouă în suflet. Asta nu se uită. Nu se poate explica ușor. Dar e acolo.

Cartea este și un ritual. E acel moment în care, în ciuda zilei grele sau a nopții târzii, deschid o pagină și lumea exterioară dispare. E un fel de a mă conecta cu mine însămi. Un fel de rugăciune la care nu am nevoie de alt altar decât liniștea și o lampă aprinsă. „Cititul este pentru minte ceea ce exercițiul fizic este pentru corp”, spunea Joseph Addison. Și totuși, pentru mine, e mai mult decât exercițiu. E hrană. Fără ea, simt că mă golesc.

Și mai e ceva: cărțile mă fac să-mi pun întrebări. Nu-mi dau mereu răspunsuri. Uneori, chiar mai mult mă încurcă decât mă lămuresc. Dar și asta e un dar. A fi nelămurit, a sta în fața unui text cu mintea încordată, cu sufletul agitat – e o dovadă că trăiesc cu adevărat. „Cea mai bună carte este aceea care ne trezește, care ne zguduie, care ne face să ne simțim mai vii”, spunea Franz Kafka. Și cred că avea dreptate.

Sunt și cărți care mi-au oferit certitudini. O frază, o replică, un rând scris parcă pentru mine. Uneori, acel rând a venit exact când aveam nevoie. A fost o mână întinsă într-o noapte adâncă. O lumină discretă într-o perioadă grea. Cum să nu prețuiesc asta?

Și mai e un dar pe care mi-l oferă cartea: tăria de a fi singur fără să mă simt singur. Într-o epocă în care toată lumea vrea să fie conectată, cartea îmi oferă o altfel de conexiune - una mai tăcută, dar infinit mai profundă. Cu ceilalți. Cu mine. Cu ceva ce nu pot defini, dar știu că e acolo.

Cărțile nu doar mă însoțesc. Mă formează. Nu doar mă învață. Mă reconstruiesc. Le port cu mine și când nu le țin în mână. Sunt parte din felul meu de a gândi, de a iubi, de a simți lumea. Aș putea spune, fără exagerare, că sunt bucăți din ființa mea pe care nu eu le-am creat, ci ele.

Cartea este începutul unei căi. Este curajul de a merge pe ea. Este sprijinul din mijlocul drumului. Este întrebarea. Este răspunsul. Este acel ceva care face ca o zi obișnuită să capete sens. Este, într-un cuvânt, viață. Viața care nu se sfârșește când închid coperta, ci abia începe.

PREMIUL I – Secțiunea Adolescenți (15-18 ani)
 Octavia Surugiu, clasa a X-a,
 profesor – Constantin Hoțoleanu,
 Liceul Teoretic „Emil Racoviță” Vaslui

Ce înseamnă cartea pentru mine?

Pentru mine, cartea este un element al fanteziei metafizice în mozaicul emoțiilor și sentimentelor provenite din substraturile sufletului meu, dornic de cunoaștere absolută.

Descopăr că în fiecare pagină, în fiecare rând, în fiecare cuvânt există un univers perfect, calculat, o lume de „iluzii” construită cu strictete de către creatorii de literatură și de frumos. Cuvântul devine materie vie, o

geneză, un cosmos, o apocalipsă în rândurile migăloș țesute.

În spatele minții mele domină puterea nobilă a marilor scriitori, căroră am avut onoarea să le studiez stilul de viață, pasiunile, dorințele, apăsările sufletești și evoluția lor literară. Citind, mă învălui în aura atemporală a celor care au gândit, au simțit și au trăit dincolo de cotidian. Simt că mă identific cu rătăcirile lui Mircea Cărtărescu în vis, cu rafinamentul lui Gabriel Liiceanu, cu luciditatea ironică a lui Radu Paraschivescu și cu sobrietatea înțeleaptă a lui Andrei Pleșu – autori care m-au determinat să scriu și să-mi transcend condiția umană.

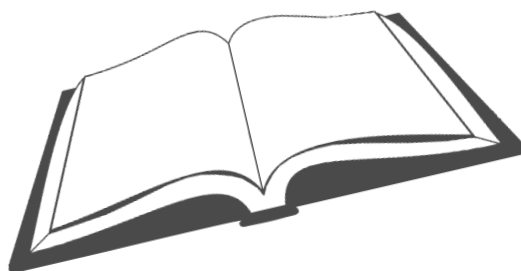
În paginile îngălbenite de vreme sau într-un nou tipar, găsesc fragmentele realității, pe care niciun veac nu le poate eroda. Lectura mă învață smerenia de a ști, curajul de a întreba și răbdarea de a asculta. Problemele vieții, grijile, stările de melancolie au făcut să mă cert cu timpul și să uit de momentul care mă satisface pe deplin. Mă adâncesc în propria ființă și caut în al meu suflet ecurile cuvintelor care m-au sensibilizat, acele vibrații subtile ce au trezit în mine o neliniște fragilă, o sete de înțelesuri profunde în tainele lecturii, imposibil de potolit prin lucruri comune. Eleganța mea în scriere se datorează vocilor ispititoare de o rară frumusețe, dublate cu măiestrie, având o misiune de credință, unde talentul nu-și pierde niciodată esența. Sunt mâna arhitectului perfecționist cu o dexteritate remarcabilă. Comunic cu el doar prin tăceri de cuvânt, sugestii care mă îndeamnă să scap de urletele mute în rândurile scrise. Vorbelor uscate și fără farmec, le dau glas în caietul meu personal. Voi dăinui și stăpâni peste a mea creație și îi voi sluji pe cei care vor contribui la scrierea acestor rânduri.

În al meu destin, nu am avut parte de prea multe persoane loiale și de încredere, iar în copilărie eram ușor manipulată de pericolele lumii. De teama de a nu a mai cădea în plasa lor, m-am retras în lumea cărților. Lumea în care am copilărit cu adevărat și unde m-am maturizat, unde mi-am găsit fericirea și totodată sentimentul de a iubi din toată inima. De la iubirea de aproape la iubirea de sine, de la iubirea imaginară la cea domestică, de la emoția adolescentină până la sentimentul profund al maturității, iubirea și tot ce este unicat reprezintă pentru mine valorile personalității mele, cele care mi-au format caracterul și anumite atitudini de a reacționa provocărilor. Nu am putut scrie decât în contiguitate cu cititorul din mine. Citesc prin intermediul scrisului și scriu prin prisma a ceea ce am citit. Uneori mă hrănesc cu amintiri false, cu imagini pe care le creionez singură în mintea mea, chiar dacă știu cât de nesănătos este. Totodată, în unele momente, spiritul meu păcătos simte să-și extindă harul și să-și întindă veninul pe câteva pagini sângerate cu cerneală - „Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape”. (Grigore Vieru)

Am început să văd în carte un act de generozitate supremă: cineva, cândva, în tăcerea unui colț de lume, a avut puterea să se dezvăluie, să-și deschidă rănilor sufletești și să-și expună idealuri. Acest gest discret și îndrăzneț, transmis prin pagini, ajunge până la mine ca un testament de lumină. Scriitorul, în clipa creației, e asemenea unui mesager rătăcit între lumi și perspective. Scrie nu doar din nevoie, ci dintr-o disperare luminoasă, a geniului, dintr-o încordare a ființei care nu-și găsește rostul decât atunci când reușește să exprime o fărâma din propria sa arsură lăuntrică. Fiecare spațiu, dintre cuvinte, devine mărturia unui drum interior, un traseu pe care cititorul îl va reface prin prisma lecturii și printr-o descoperire a sinelui.

Poveștile care te îmbată cu poezie și cu pasiune au fost, de asemenea, refugiul meu secret, unde sufletul face dragoste și renaște triumfător. Cartea este un exercițiu spiritual, o artă a introspecției și a contemplării, o dimensiune a gândirii superioare, în care ideea se naște, crește și respiră. Înăuntrul paginii se preface haosul în meditație, iar gândul rostit capătă ritmul unei melodii intime, cum ar fi versurile lui Nichita Stănescu – „Scrisul este felul meu de a striga în mine în așa fel încât să nu sperii liniștea celorlalți” – care devin, în acest context, cheia înțelegerii tainice a cărții, un sanctuar al minții și o formă de sublimare. Cartea nu deranjează, nu tulbură, nu zguduie în aparență, dar zguduie din temelii în miezul minții, acolo unde numai conștiința poate percepe sunetele imperceptibile ale gândirii critice.

„Deci, ce este cartea?” – este singura entitate care respectă legea cuvântului meu, care sperie creaturile vinovate și îi mângâie pe cei înțelepți cu har dumnezeiesc. Secretele, păcatele, încercările de pocăință sau de dragoste sunt contopite în cartea vieții mele, unde Cuvântul domină și schimbă tot ceea ce a fost neîndreptățit. Atâta timp cât cartea îmi permite să trăiesc, voi rămâne veșnic în slujba ei nevăzută și voi locui în al său templu, singurul spațiu în care sufletul meu se desăvârșește în sens, adevăr și nemurire.

**CONSILIUL JUDEȚEAN
VASLUI**

**BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„NICOLAE MILESCU SPĂTARUL” VASLUI**

FESTIVITATEA DE PREMIERE CONCURSUL DE ESEURI

Ce înseamnă cartea pentru mine

ediția a V-a

Marti, 20 mai 2025, ora 12.00
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui
Str. Hagi Chiriac, Nr. 2, cod 730129, Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro ; www.facebook.com/bjvaslui ; bjvaslui@yahoo.com

**CONSILIUL JUDEȚEAN
VASLUI**

**BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„NICOLAE MILESCU SPĂTARUL” VASLUI**

REZULTATELE CONCURSULUI DE ESEURI

„Ce înseamnă cartea pentru mine”

EDIȚIA a V-a

SECȚIUNEA COPII (11-14 ANI)

PREMIUL I FODOR CASANDRA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GEORGE TUTOVEANU” BĂRLAD
PREMIUL II POPA TUDOR-ANDREI, LICEUL TEORETIC „MIHAIL KOGĂLNICEANU” VASLUI
PREMIUL III HORDILĂ IOANA, LICEUL „ȘTEFAN CEL MARE” CODĂEȘTI
MENȚIUNE PERJU TUDOR ANDREI, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAIL SADOVEANU” VASLUI

SECȚIUNEA ADOLESCENȚI (15-18 ANI)

PREMIUL I SURUGIU OCTAVIA, LICEUL TEORETIC „EMIL RACOVIȚĂ” VASLUI
PREMIUL II NINU ADINA GEORGIANA, COLEGIUL ECONOMIC „ANGHEL RUGINĂ” VASLUI
PREMIUL III SEVERIN NICOLETA-LORENA, COLEGIUL NAȚIONAL „CUZA VODĂ” HUȘI
MENȚIUNE POHRIB ANDREEA, COLEGIUL NAȚIONAL „GH. ROȘCA CODREANU” BĂRLAD

Felicitări!

**Luciana MACOVEI, bibliotecar,
Compartimentul Sala de lectură carte și periodice,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

CRONICI PROFESIONALE

BIBLIOTECA, LĂCAȘUL EDUCAȚIEI ȘI AL VALORILOR

Desfășurat sub genericul *Zilele Culturale ale Municipiului Vaslui*, în perioada 15 - 22 august 2025, amplul eveniment deja consacrat a venit, și de această dată, în întâmpinarea vasluienilor de toate vârstele cu activități dintre cele mai diverse. Dacă primele trei zile au fost consacrate spectacolelor de muzică și dans, celelalte s-au axat pe mai multe paliere culturale.

La capitolul „Carte, cultură, educație”, Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” s-a remarcat, pe 22 august, cu o serie de activități. Un prim moment a fost reprezentat de *Festivitatea de închidere a proiectului „Biblioteca de vacanță”* ce a avut loc în regatul cărților de la Compartimentul Împrumut la domiciliu pentru adulți care, acum, are o nouă și atractivă înfățișare datorată proiectului „BiblioHub” Vaslui din Planul Național de Redresare și Reziliență al României.

În cadrul „Bibliotecii de vacanță”, copii cu vârste cuprinse între 7 și 14 ani au petrecut o parte a verii într-un mod educativ, plăcut și de neuitat. Astfel, ei au avut de ales dintr-o paletă diversificată: ateliere de bune maniere, limba română și limbi străine (engleză, franceză, spaniolă, italiană), *Clubul curioșilor*, *Ora poveștilor*, *Cinematecă... la bibliotecă*, *Exploratori spre tărâmurile neștiute*, *Șahul de la A la Z* (începători și avansați), *Călătorind prin Europa*, *Vacanță în siguranță*, *Povești care prind viață*, *Jocuri de enigmistică*, *Educație STEM pentru copii (programare și robotică)*.

Cele șase săptămâni recreative (7 iulie – 15 august) nu ar fi fost posibile fără implicarea unui grup de oameni inimoși, dedicați profesiei, format din profesori, bibliotecari, specialiști din diferite domenii și voluntari. Participanții au fost recompensați cu diplome și daruri oferite cu sprijinul Primăriei Vaslui și al sponsorilor.

În aceeași zi, Seria „După-amiezi culturale la Vaslui”, cu o tradiție de peste zece ani și coordonată de prof. univ. dr. Constantin Dram de la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza Iași” Iași, a continuat cu o nouă și interesantă conferință susținută de

lector univ. dr. Bogdan Constantin Neculau de la Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul universității ieșene. Într-un mod captivant, acesta a abordat tema „Educația în fața permanentelor schimbări”, atingând astfel un punct nevralgic și de interes al societății noastre.

De asemenea, ca o încununare a muncii publicistice a instituției noastre, a fost lansat cel mai recent număr al revistei „Milesciana”. Liliana Moga, bibliotecar și redactor-șef al publicației, a făcut o prezentare a numărului 17, mulțumind colaboratorilor și invitând pe cei din public să ni se alăture acestui demers creator prin articole de interes local.

În holul mare al bibliotecii, au putut fi vizionate expoziția de carte „Personalități vasluiene” și expoziția „Personalități ale municipiului Vaslui”, care nu pot decât să facă cinste acestor meleaguri, reamintindu-ne ce oameni valoroși au trăit și trăiesc, au creat și creează aici, semeni ale căror urme în diferite domenii nu merită să fie atinse vreodată de uitare.

Nu aș dori să închei aceste rânduri fără a vă adresa îndemnul de a vă descoperi și prețui creatorii locali. Avem cu ce ne mândri, avem de ce merge cu fruntea sus în orice colț de lume! Biblioteca Județeană Vaslui vă pune la dispoziție mărturiile ale acestor comori. Nu vă rămâne decât să ne treceți pragul...

**Alina TANASĂ, bibliotecar,
Compartimentul Informare bibliografică,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

CRONICI PROFESIONALE

IN MEMORIAM VAL ANDREESCU, SCRITOR ȘI JURNALIST

Pe 31 august 2025, de Ziua Limbii Române, cea mai de preț moștenire a noastră, la Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui, a avut loc un eveniment cultural deosebit: „In Memoriam - scriitorul și jurnalistul Val Andreescu”, dedicat comemorării acestuia, precum și lansarea ultimului său volum postum, intitulat *Recompensa iubirii*.

Cu pioșenie, am pășit în Sala „Arta” a muzeului, o instituție de prestigiu, în care istoria și arta se împletesc armonios. Aici găsim informații despre trecutul istoric al poporului român și expoziții remarcabile.

În deschidere, prof. Silvia Hodaș a subliniat emoția specială a momentului: „Evenimentul de astăzi are o încărcătură emoțională aparte. Îl omagiem pe scriitorul și jurnalistul Val Andreescu, un spirit polivalent care ne-a atins inimile. Totodată, marcăm și lansarea volumului *Recompensa iubirii*, carte ce încheie trilogia iubirii, scrisă de autor în pragul plecării spre alte zări. Nu putea fi aleasă o zi mai potrivită, decât Ziua Limbii Române, fiindcă scriitorul Val Andreescu a cultivat, prețuit și slăvit limba română în toate scrierile sale”. Gândul ne duce la versurile lui Alexei Mateevici: „Limba noastră-i o comoară/ În adâncuri înfundată/ Un șirag de piatră rară/ Pe moșie revărsată.”

S-a păstrat un moment de reculegere în memoria celui comemorat.

Participanți și invitați speciali. Evenimentul a reunit o pleiadă de oameni de cultură: scriitori, poeți, jurnaliști, caricaturiști, artiști plastici, iubitori de frumos. Moderatoarea evenimentului a prezentat invitații: scriitorii Corina Matei Gherman și Calistrat Robu – de la

Cercul Militar Iași; Mihai Haivas și Vasile Larco – din partea Asociației Literare „Păstorel” Iași. Alături de ei, au onorat cu prezența scriitori și artiști din Iași, Vaslui și Bârlad, printre care: Aurica Toma, Rita Maxim, Nicu Stancu, Anatolie Coșuleanu, Luminița Cozmei, Gheorghe Gireadă, Ioan Vârlan (ing. sunet/video); Dănuț Ailincăi, Octavian Gălățeanu, Nicolae Viziteu, Petru Grădinaru, Liliana Moga (Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul”), membri ai Ligii Scriitorilor Români din Iași: Angelica Manole, Silvica Gruia, Viorica Marcu, Rodica Murgu, Mihaela Săvuc, Lideriu Onuț și Constantin Vasilache; din Bârlad: Viorica Ghenghea (artist plastic, președinta Asociației „Artă, Tradiție și Cultură”), Maricica Bălan (meșter popular), Valentin Bogdan Neagu (artist plastic).

A fost prezentă și familia autorului: fiul, fiica și partenera de viață care au pregătit o pomană simbolică în amintirea celui dispărut.

Viața și opera scriitorului au fost prezentate de prof. Ioan Hodaș, completeate de un material Power Point, realizat de Silvia Hodaș, ilustrând aspecte importante din cariera literară și jurnalistică a autorului.

A urmat lansarea romanului *Recompensa iubirii*, volum îngrijit editorial de familia Hodaș. „Înainte de a se stinge, autorul a salvat pe stick-ul meu, în cadrul interviului din 20 decembrie 2023, cele două volume finale, însoțite de toate indicațiile pentru publicare. Am încercat să respect dorințele sale întocmai”, a spus Silvia Hodaș. De apariția primului volum s-au ocupat scriitorii Mihai Haivas și Gheorghe Bălăceanu, acesta din urmă realizând și coperta. Romanul *Recompensa iubirii* completează firesc trilogia iubirii, fiind un final necesar

după *Pedeapsa iubirii*. Coperta actualului volum a fost realizată de Silvia Hodaș, iar în lipsa unei prefețe, s-a apelat la scriitoarea Corina Matei Gherman. Volumul include trei postfețe semnate de scriitorii: Corina Matei Gherman - președinta Cercului de Literatură și Pictură „Octav Băncilă” Iași, Calistrat Robu – președintele Uniunii Creatorilor Profesioniști și Romeo Romila – romancier cu origini vasluiene. S-au adus mulțumiri și colaboratorilor apropiați ai autorului: cunoscuții epigramiști Mihai Haivas, Gheorghe Bălăceanu și Vasile Larco, care au contribuit anterior la publicarea volumului de epigrame *Tir cu gloanțe altruiste*, lansat anul trecut.

Corina Matei Gherman a prezentat romanul astfel: „Romanul *Recompensa iubirii* a jurnalistului și scriitorul Val Andreescu este structurat în 11 capitole. Este un roman ce trebuie citit în liniște ca imaginația, gândul să zburde acolo unde autorul a fost prezent și ne-a adus și nouă frânturi din acele vremuri și întâmplări văzute și trăite”. Calistrat Robu a adăugat: „Acum, prin plecarea lui Val, nu am posibilitatea să întreb dacă <<omul>> e ficțiune ori real. Dar tind să cred că e o poveste cunoscută, chiar poate legată de autor, căci se cunosc dragostea și sufletul pus în scriere, care are portrete geniale descrise și o grijă aparte în exprimare. După mine, e o scriere bună care merită trecută în ceea ce descrie cu măiestrie trecutul și actualul timp al României!”.

Mihaela Săvuc a lecturat un fragment captivant din roman. Scriitorii Mihai Haivas și Vasile Larco au citit epigrame din creațiile proprii și din opera autorului, evocând umorul său cald, cu rol terapeutic. S-a citit și un sonet, referitor la romanul *Răsplata iubirii*, semnat de Eugen Deutsch, care nu a putut fi prezent din motive medicale.

Un moment înduioșător: audiția a două fabule recitate chiar de Val Andreescu, extrase dintr-un

interviu realizat de Silvia Hodaș – un „cuvânt” simbolic al autorului.

Au fost rostite evocări emoționante despre Omul, Scriitorul și Jurnalistul Val Andreescu de către: poetul Nicu Stancu, scriitorul Gheorghe Gireadă, artistul plastic care scrie și poezii - Octavian Gălățeanu, jurnalista Luminița Cozmei, poeta Angelica Manole, poetul Lideriu Onuț, artistul plastic Viorica Ghenghea și recitatorul Dănuț Ailincăi.

Poezii (creații proprii) dedicate memoriei autorului au fost recitate de: Silvana Gruia, Viorica Marcu, Rodica Murgu, Aurica Toma și Anatolie Coșuleanu. Val Andreescu a scris și fabule, iar poetul Petru Grădinaru a recitat o fabulă de o actualitate frapantă din creația sa.

Ioan Hodaș, cu umorul său specific, a citit două epigrame scrise de Val Andreescu într-o prefață, readucând zâmbetul pe chipul celor prezenți, așa cum și-ar fi dorit și autorul.

Evenimentul a fost completat de momente muzicale de excepție susținute de: cantautorul, cu voce inconfundabilă, Romică Brunchi, care a interpretat cele mai frumoase și îndrăgite melodii. Minunatele artiste ale Grupului folcloric „Zorile”, Rodica Murgu, Miorița Romila, Virginia Pește și Mariana Amarandei, au încântat auditoriul prin interpretarea unor cântece populare cunoscute. S-au oferit diplome invitaților speciali și artiștilor.

În final, familia autorului a oferit cărți și a invitat participanții „La o ceașcă de cafea”, parafrazând titlul emisiunii radio, realizată de tatăl lor, „La o ceașcă de cultură”.

Organizatorii acestui eveniment au fost: Silvia și Ioan Hodaș (și moderatorii acestuia), familia Andriescu, dr. Ramona Maria Mocanu, managerul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, căreia i se aduc alege mulțumiri pentru implicare.

Mulțumiri din suflet tuturor celor implicați, cât și minunatului public!

Foto: Silvia Hodaș, Mihaela Săvuc

Silvia HODAȘ,
membru UZPR, filiala Iași,
și AJRP Canada

DESPRE GOLURI. ȘI O ANECDOTĂ (SAU CUM L-AM CUNOSCUȚ PE PASCAL BRUCKNER ÎNAINTE DE A-L CUNOAȘTE PROPRIU-ZIS)

25 septembrie 2025. Începe FILIT Chișinău – CHILL Edition. Ca în fiecare an, particip – bagajul meu de „turist” este minimal. Pentru aceste patru zile, nu am nevoie decât de mine, de ochii și de urechile mele. Nu îmi este alocat niciun rol oficial în multele evenimente prinse în programul acestei a treia ediții, dar citesc la „Noaptea albă a poeziei” într-o companie selectă, care începe cu Moni Stănilă, moderatoarea serii, trece prin mulți poeți de pe ambele maluri ale Prutului și se încheie cu Radu Vancu, despre care este inutil să spun mai multe.

Totuși, voi spune: și dacă Radu Vancu ar fi fost singurul invitat al acestei ediții de FILIT, pentru mine ar fi fost de-ajuns. Tobă de carte, extrem de talentat și empatic, așa l-am cunoscut eu pe Radu. Și modest, foarte modest. Ascultându-l, constați rușinat că ai multe de *reparat* în zone ale sufletului și minții despre care credeai – ba chiar erai convins! – că sunt bine așa cum sunt. Atât despre Radu. Pentru mine, cele patru zile de FILIT Chișinău din fiecare an sunt prilejul perfect de a umple golurile pe care altfel nu aș reuși nicicum să le umplu. Radu a astupat unul. Și, bonus, a reușit să mă pună pe gânduri.

*

Prietenul meu Narcis Afrăsinei (mă voi întoarce la el) îmi spune aproape obsesiv: „Romeo, trebuie să ieși (din Vaslui, se subînțelege), trebuie să cunoști alți oameni, scriitori de valoare, trebuie să vezi ce și cum fac alții, cum gândesc și de ce gândesc cum gândesc”. Narcis pune accentul corect, pe *trebuie*. Eu, dezorganizat și deloc priceput în alocarea resurselor pe

care le am, pun accentul... sau mai degrabă nu îl pun. Alte goluri de umplut, alte teme de meditație...

*

Apoi, în cadrul serilor FILIT, l-am cunoscut pe Andrei Kurkov, scriitor ucrainean de forță, tradus în mult mai multe limbi decât vorbește (și sunt șase sau șapte în care se descurcă excelent). L-am citit pe repede înainte *Albinele gri*, m-am minunat, m-am întristat, apoi mi-am revenit și am reînceput să scriu. Da, o carte bună are capacitatea de a te scoate din amorțire. O carte bună umple un gol.

*

Mă întorc la prietenul meu Narcis Afrăsinei. Fără directorul adjunct al Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu”, la Chișinău nu ar exista FILIT. Ar fi doar un alt gol, a cărui dimensiune ar putea fi bănuită doar măsurând festivalul recent încheiat. Pe scurt, ar fi un gol uriaș, imposibil de umplut.

Narcis are o calitate (de fapt, mai multe, dar una mă interesează acum): știe să aducă alături de el oameni de valoare. Din acest motiv un festival de dimensiunea FILIT – CHILL Edition a reușit să fie un succes. Și, pentru că numele mari atrag publicul, în acest an, la Chișinău a ajuns și Pascal Bruckner. Știam încă din 2024 că va veni – a fost promisiunea pe care Narcis a făcut-o și pe care, la un an distanță, a onorat-o. Dar de ce Bruckner și nu alt nume mare?!

Aici, dacă nu forțez eu sensurile cuvântului, începe (aproape) anecdota. În telefonul meu nu există niciun Narcis Afrăsinei. În telefonul lui, la fel, nu există un Romeo Crețu. Însă, în ambele liste de contacte, de ani buni, există Bruckner. Dacă Narcis îl sună pe Bruckner, ghiciți cine răspunde?! La fel, dacă eu vreau să îl sun pe Narcis, îl apelez de fapt pe Bruckner. Destul de tare, nu?

Ca să fie și mai tare, convenția asta durează de mulți, foarte mulți ani. Eu, la Vaslui, Narcis, în București. Mă sună sau îl sun (nu mai țin minte): „Ce faci?” Eu sau el: „Citesc ceva.” El sau eu: „Ce?” Eu sau el: „Pascal Bruckner.” El sau eu: „Ha, ha! Și eu!” Pentru noi doi, restul e istorie.

Apoi, după mulți ani și multe cărți de Bruckner, l-am întâlnit și pe autorul lor. Dar, pentru că îl cunosc atât de bine și de atât de mulți ani, pentru mine, a fost mai degrabă o... revedere.

**Romeo CREȚU, scriitor,
membru al Cănaclului ProLITERA Vaslui**

CRONICI PROFESIONALE

OMAGIU UNUI MARE POET ALBEȘTEANO-VASLUIAN, ION IANCU LEFTER - 85 DE ANI DE LA NAȘTERE

Pe 28 septembrie 2025, am participat la comemorarea lui Ion Iancu Lefter, activitate desfășurată la Biblioteca Comunală Albești, lăcaș de cultură care îi poartă numele ilustrului poet născut pe 28 septembrie 1940 în satul Gura-Albești, comuna Albești, județul Vaslui, într-o familie de țărani răzeși, Iancu și Maria Lefter.

Alături de bibliotecara Maricica Coșeru, au fost prezenți reprezentanți ai Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui: Mihaela Trifan, șef serviciu, Liliana Moga și Alina Tanasă, din cadrul Compartimentului Informare bibliografică, Monica Amanci, primarul comunei Albești, și elevi ai Școlii Gimnaziale Nr. 1 sat Albești.

Într-o atmosferă de sărbătoare și pioșenie, distinșii oaspeți au prezentat aspecte de referință din viața și opera marelui poet „ce astăzi veghează dintr-o cunună de stele”.

Am ascultat cu maximă atenție prezentările, precum și pe elevii Adriana Cristica, Daria Cumpănici și Ionuț Dumitrașcu care au recitat din poeziile poetului.

Emoțiile m-au copleșit în momentul în care am luat cuvântul și am făcut mărturisiri despre întâlnirea cu marele poet Ion Iancu Lefter. Am avut privilegiul de a-

cunoaște chiar în plenitudinea creației datorită fiicei sale, Cezara, cu care am fost coleg de clasă la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Iași, profilul filologie-istorie.

În anul 1983, poetul și-a vizitat fiica la liceul ieșean, iar Cezara mi l-a prezentat: „Benone, ți-l prezint pe tata! Este poetul Ion Iancu Lefter, născut la Gura-Albești.” M-am recomandat sfios și i-am spus că și eu sunt născut în aceeași comună. M-a privit cu gingășie și mi-a răspuns: „Foarte bine, tinere! Suntem consăteni și aparținem unui loc binecuvântat de bunul Dumnezeu.”

La acea dată, nu cunoșteam îndeajuns forța creativă a poetului, însă, un an mai târziu, am fost invitat la serbarea majoratului colegei Cezara în apartamentul din Vaslui. Într-o seară de iulie a anului 1984, am mers la această aniversare și m-am reîntâlnit cu poetul, care era alături de soție, doamna Elvira Lefter.

După o primire călduroasă, ne-am familiarizat cu gazdele. Domnul Ion, la un păhărel de vin și vorbă, a reușit să ne capteze atenția povestindu-ne lucruri interesante din viață și vorbindu-ne despre opera sa literară.

Am rămas captivat de ceea ce ne relatea poetul: despre prietenia sa cu poetul Ion Murgeanu, despre întâlnirea cu marele poet național Tudor Arghezi la vila acestuia de la București, despre aprecierile făcute de marele critic literar George Călinescu în revista „Contemporanul”, când i-a urat bun-venit în rândul poezilor români. De asemenea, ne-a spus și de întâlnirea cu genialul Nichita Stănescu: lansarea volumului de poezie *Dreptul la timp* când a primit dedicația „Lui Ion Iancu Lefter, salutul unui coleg de generație și o urare de mai bine.”

Până la acea dată, poetul publicase volumele de versuri *Sărut* și *Starea de duminică*. Ne-a citit mai multe creații proprii și am rămas fascinat de frumusețea versurilor și de forța metaforelor. Acea noapte a fost una specială pentru mine fiindcă am avut în fața mea o persoană cu o mare forță de creație literară, un talent care zămislea poezii atât de profunde.

Ion Iancu Lefter era practic un diamant neșlefuit care avea să reflecte lumina trăirilor sale sufletești pe altarul poeziei.

La plecare, am primit volumul de poezii *Starea de duminică* având pe prima pagină autograful „Multă stimă și considerație pentru al meu consătean”.

Ultima întâlnire cu poetul am avut-o în vara anului 1988 la casa părinților săi din Gura-Albești. Le-am dus, în

acea perioadă, pensia (eram casier la C.A.P. Albești), iar poetul era în vizită la ei. M-a recunoscut imediat și m-a invitat la o masă în curte unde am purtat o plăcută discuție la un pahar cu vin roșu. Mi-a vorbit despre creațiile sale care izvorau din dragostea față de glia străbună și despre țaranul român, dorința sa de libertate (ura regimul totalitar comunist), despre familia sa (între timp colega mea Cezara se căsătorise), despre fiul său, Călin, care studia la liceu.

Era bucuros că reușise să tipărească la Editura „Ion Creangă” din București un nou volum de poezii, *Coroana de spice*, și aștepta tipărirea la Editura Cartea Românească a unui alt volum, *Săgetarea cerbului*. Nu

peste multă vreme, destinul poetului s-a frânt în mod tragic. Pe 1 martie 1990, poetul a fost accidentat mortal pe o trecere de pietoni din centrul orașului Vaslui de un ofițer de poliție aflat sub influența băuturilor alcoolice. Nimeni nu a putut spune cu certitudine dacă a fost sau nu intenționat, însă, în urma acestei tragedii, s-au iscat interpretări pro sau contra.

Am participat la înmormântarea sa din satul natal alături de lume multă, întristată de pierderea unei mari valori literare a județului nostru și nu numai. Colegii de breaslă au recitat din poeziile sale.

Astăzi, opera sa dăinuie precum un far strălucitor dincolo de orizont și de lume...

**Benone COȘERU, profesor,
Școala Gimnazială Nr. 1 Albești**

CRONICI PROFESIONALE

35 DE ANI DE ACTIVITATE ÎN SLUJBA CĂRȚII

Totul a început într-o zi de toamnă, pe 1 octombrie 1990, când am pășit pragul Bibliotecii Comunale Albești ca bibliotecar. Aveam emoții, dar și o dorință sinceră de a contribui la viața culturală a comunității. De atunci au trecut 35 de ani plini de muncă, proiecte, oameni minunați și experiențe care m-au format și mi-au dat sens profesional.

A fost și este o experiență minunată, iar printre momentele de suflet din cariera mea se numără și implicarea în influențarea deciziei Consiliului Local Albești ca, în anul 2002, Centrul Cultural și Biblioteca din localitate să poarte numele ION IANCU LEFTER în semn de respect pentru contribuția remarcabilă la îmbogățirea patrimoniului cultural local a poetului originar din Gura-Albești. A fost o onoare să pot participa la acest demers.

De-a lungul anilor, m-am calificat profesional și am participat activ la transformările din domeniul biblioteconomic, încercând să țin pasul cu vremurile și să răspund nevoilor unei generații mereu în schimbare. Am avut șansa să mă implic în proiecte importante, dintre care menționez: Biblionet (2011) și BiblioHub (în desfășurare), realizate cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Albești, al Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui și, nu în ultimul rând, al Consiliului Județean Vaslui. Aceste proiecte au însemnat și înseamnă pași importanți în modernizarea bibliotecii și în apropierea comunității de noile tehnologii.

În paralel, am organizat numeroase activități culturale, marcând aniversări și comemorări ale scriitorilor, lansarea primei monografii *Comuna Albești – File de Istorie*, publicată de prof. dr. Nicolae Ionescu și prof. Benone Coșeru în anul 2002 la Editura Sfera Bârlad,

și celei de a doua, *Comuna Albești – istorie, cultură și oameni*, publicată de Alexandru Profiri la Editura Akakia în 2025.

Un proiect de suflet pe care îl desfășurăm de peste un deceniu este „Biblioteca de vacanță” care, în perioada verii, oferă copiilor și adolescenților un spațiu prietenos pentru activități în care lectura se îmbină armonios cu jocul și socializarea.

Cum rețelele sociale au început să câștige din ce în ce mai mult teren, mai ales în rândul elevilor, a fost cu atât mai important să desfășurăm activități care să îi atragă spre bibliotecă, transformând acest loc într-un spațiu deschis și prietenos. Faptul că mulți elevi au participat și continuă să participe activ la ateliere, cluburi de lectură și alte evenimente culturale este o dovadă că biblioteca poate rămâne utilă dacă știm cum să îi atragem.

Un sprijin de neprețuit în toate aceste activități îl reprezintă cadrele didactice din comună. Împreună am reușit să-i îndreptăm pe copii, de la vârste fragede, spre lectură și cultură.

Privind în urmă, simt o profundă recunoștință pentru tot ce am trăit, pentru fiecare proiect realizat, pentru fiecare utilizator care a trecut pragul bibliotecii cu inima deschisă și, mai ales, pentru toți cei care au fost și sunt alături de mine pe acest drum nobil al cărții.

Biblioteca nu este doar despre cărți, ea este despre oameni, despre comunitate, despre memoria trecutului și speranțele viitorului.

Astăzi, după 35 de ani de activitate aici, în „împărăția cărților”, pot spune cu mâna pe inimă că a fi bibliotecar a fost și rămâne unul dintre cele mai frumoase roluri pe care cineva le poate avea în viața comunității.

Vă mulțumesc din suflet pentru încredere, sprijin și colaborare!

**Maricica COȘERU, bibliotecar,
Biblioteca Comunală „Ion Iancu Lefter” Albești**

CRONICI PROFESIONALE

SĂRBĂTOARE A POEZIEI ȘI CULTURII VASLUIENE

4 octombrie 2025. **Lansare de carte în orașul lui Constantin Tănase**

Într-o zi mohorâtă de toamnă, pe o ploaie ce tot bătea în rafale, iubitorii de cultură s-au îndreptat cu pași grăbiți spre sediul Consiliului Județean Vaslui, unde a avut loc un eveniment cultural deosebit, organizat în parteneriat cu Liga Scriitorilor Români, filiala Iași.

În Sala de conferințe „Ștefan cel Mare”, plină de suflet și cultură, elegant amenajată, s-au adunat rude, prieteni, colegi, scriitori, poeți și artiști pentru a fi alături de Silvia Gruia într-un moment special al carierei sale literare – lansarea volumului de poezii *Ecoul inimii*.

În deschidere, domnul Ciprian Trifan, președintele Consiliului Județean Vaslui, a fost prezent, chiar și pentru câteva minute, pentru a aprecia actul de cultură și a transmite felicitări și succes participanților înainte de a pleca spre alte îndatoriri administrative.

Moderatorul evenimentului, prof. dr. Laurențiu Chiriac, cu eleganță și profesionalism, a prezentat invitații: prof. Silvia Hodaș, scriitoare și jurnalistă, autoarea prefetei cărții; prof. dr. Dumitru V. Marin, binecunoscut om de cultură; ing. Ilie Serediuc, președintele LSR, filiala Iași, și umoristul Ioan Hodaș, membru în Uniunea Epigramiștilor din România. A urmat prezentarea momentelor artistice din program.

Moderatorul a trecut în revistă activitatea literară a Silviei Gruia, membră a LSR, filiala Iași, și a Societății Scriitorilor din România, filiala București, menționând debutul său literar, volumele publicate, precum și diplomele și premiile obținute de-a lungul timpului. Pe un ecran au putut fi urmărite cele menționate.

Volumului *Ecoul inimii* a fost prezentat pentru prima dată publicului larg, cuvântul de început aparținând prefațatoarei, scriitoarea prof. Silvia Hodaș, care a realizat o analiză profundă și sensibilă: „Autoarea Silviei Gruia a adunat toate trăirile și emoțiile într-un nou volum de poezii, intitulat *Ecoul inimii*. Continuând să scrie în vers clasic, cât și în vers liber, poeta explorează în profunzime tema iubirii în toate formele sale, o temă recurentă și în volumele anterioare: *Treptele sufletului*, *Regăsirea de sine* și *Gânduri răsfrânte în tăcere*, toate reflectând călătoria interioară spre echilibru și autocunoaștere. Primul volum exprimă zbuciumul și transformarea launtrică, cel de-al doilea marchează redescoperirea de sine, al treilea explorează tăcut gândurile ce urmează regăsirii, cel de-al patrulea, *Ecoul inimii*, este o colecție lirică profund emoțională, în care autoarea își exprimă gândurile, sentimentele și trăirile într-o manieră matură, sinceră și senină. [...] Citind

cartea, vei descoperi un univers poetic al iubirii, al durerii, al reflecției, dar și al speranței, un univers în care cuvintele devin punți între sufletul poetului și inima cititorului”.

Despre volum și autoare au mai vorbit cu emoție și admirație: scriitorul și jurnalistul Ilie Serediuc, care a transmis și mesajul poetei Mimi Rotariu, prof. dr. D.V. Marin, precum și prof. dr. Laurențiu Chiriac. În cuvântul lor au apreciat creația literară a autoarei, subliniind că versurile de dragoste impresionează prin simplitate și autenticitate, prin felul în care iubirea, în toate formele sale, este transpusă în poezie.

Poeta Angelica Manole a recitat din creația autoarei, stârnind emoție în rândul celor prezenți.

În cuvântul său, autoarea, vizibil emoționată, a mărturisit: „Încă din tinerețe mi-am dorit să cânt într-un cor al unei orchestre simfonice și să scriu poezie. [...] Ce poate fi mai înălțător pentru sufletul meu decât să-mi văd gândurile și trăirile transformate în versuri? Poezia este rațiunea mea de a fi. Scriu poezie pentru suflet, pentru oameni, despre satul meu, familie, despre iubire și durere, credință și frumusețile naturii. Poezia vine de undeva, de departe, se statornicește în adâncul conștiinței și-mi aduce o liniște interioară imposibil de exprimat în cuvinte... Prin poezie mă simt eliberată, împăcată cu Cerul, cu bunul Dumnezeu. Când scriu poezie, sunt eu cu adevărat”.

Președintele LSR, filiala Iași, a acordat diplome de excelență autoarei, prefațatoarei, moderatorului și prof. dr. D.V. Marin.

Au urmat momente artistice și surprize. Poeta Viorica Marcu, la invitația autoarei, a prezentat un tablou realizat din oase de pește, o lucrare originală, dânsa fiind și meșter popular recunoscut.

Și cum nicio manifestare culturală nu este completă fără umor, umoristul Ioan Hodaș, întâmpinat cu aplauze, a adus buna-dispoziție, stârnind zâmbete.

Elena Milea, cunoscuta solistă vasluiană, a venit cu un bogat repertoriu de muzică populară. Artista a cântat pe multe scene din țară alături de mari nume ale folclorului. A încântat spectatorii cu vocea sa minunată și cu ritmul alert al melodiilor populare moldovenești, în care și-a pus toate dorurile.

Tânărul solist Alexandru Nechita, premiat la mai multe concursuri populare, a impresionat prin voce și ținută artistică.

Artistul Dănuț Ailincăi, un susținător al culturii vasluiene și cunoscut pentru recităriile sale artistice, „Un călător pe valul vieții”, așa cum își intitulează și o carte, a interpretat cu mult patos poezia „Doina” de Mihai

Eminescu și un monolog comic inspirat din „Capra cu trei iezi”.

Rapsodul popular Mihai Onciu, îmbrăcat într-un frumos costum tradițional, a interpretat la fluier și melodia „Casa părintească nu se vinde”, smulgând aplauze din partea publicului.

Evenimentul s-a încheiat cu o sesiune de autografe oferite de poeta Silvica Gruia, într-un cadru emoționant, în care poezia s-a împletit armonios cu muzica.

Publicul, format din scriitori, caricaturiști, artiști și iubitori de frumos, a trăit o zi de neuitat.

Evenimentul a fost coordonat cu dăruire de prof. dr. Laurențiu Chiriac, cel care, prin implicarea sa, a transformat o zi ploioasă într-o adevărată sărbătoare a sufletului, a poeziei.

Jurnalistul Lili Trifu, manager al studioului de televiziune Vaslui TV, a filmat secvențe din activitate.

Felicitări organizatorilor și tuturor participanților!

Foto: Silvia Hodaș, Mihaela Săvuc

Silvia HODAȘ,
membru UZPR, filiala Iași,
și AJRP Canada

CRONICI PROFESIONALE

VASILICA GRIGORAȘ, DE LA BIBLIOTECARA DEDICATĂ LA „POETA ÎNSENINATĂ DE FRUMOS”

Vasilica Grigoraș, poetă, prozatoare, critic literar, hajin, s-a născut într-un sat de câmpie (Robeasca) din județul Buzău pe 30 mai 1951. Aici descoperă sursa înțelepciunii, cuminența și bunul-simț, candoarea și bucuria, fiind un exemplu viu al vorbelor lui Lucian Blaga, „veșnicia s-a născut la sat.” Crește într-o familie de oameni harnici și respectați de comunitatea lor și cunoaște viața la țară după anii '50, cu împliniri, dar și cu neajunsuri și îngrădiri.

Fiind un copil energic, mereu dornic de mișcare, urmează cursurile Liceului cu Program Sportiv din Galați, în regim de internat, unde practică un sport de echipă (baschetul), arta fairplay-ului, învățătura rămânând pe primul plan. Studenția, perioada cea mai frumoasă din viața unui tânăr, o petrece la Iași, fiind absolventă a Facultății de Filosofie a Universității „Al. I. Cuza”, unde are o serie de profesori extraordinari: Vasile Pavelcu, Ernest Stere, Titus Raveica, Petru Ioan, Adrian Neculau, Radu Negru... În această perioadă, descoperă universul tainic și minunat al cărților, pășind deseori la biblioteca facultății și la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași. Astfel, ia naștere pasiunea sa pentru carte și bibliotecă, dorindu-și de pe atunci să lucreze în acest templu al culturii.

După absolvire, lucrează câțiva ani în învățământ, predând științe umaniste la un liceu din Vaslui, unde are elevi cu rezultate deosebite la olimpiade și sesiuni de

comunicări științifice naționale, care s-au îndreptat spre facultăți de profil umanist (drept, filosofie, psihologie...).

Fiind o fire deschisă la nou și iubind provocările, ia alegerea potrivită și ajunge în mijlocul cărților, la Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” din Vaslui din anul 1984 până la pensionare. Astfel, timp de 30 de ani, după cum ea însăși mărturisește, este o alintată a destinului și își petrece timpul în acest „ateneu al minții și al sufletului.”: „În vârtejul vieții, cu elan aprins,/ La piept, eu cărțile le-am strâns,/ Le-am mângâiat copertile ușor/ Simțindu-le aripi pentru zbor.”

Biblioteca reprezintă pentru Vasilica Grigoraș o lungă perioadă de acumulări, iar lecturile esențiale și toate cărțile care îi trec prin mână la Compartimentul Prelucrare și completare a colecțiilor zidesc temelia instruirii, formării și curajului de a scrie. Profesia de bibliotecar i se potrivește ca o mănăușă, începând să scrie materiale de specialitate, medalioane ale unor personalități locale și naționale, proză scurtă, impresii de călătorie, cronici literare, eseuri și interviuri publicate în revista Bibliotecii Județene Vaslui și în alte publicații periodice.

Filonul scrisului își are originea în primii ani ai școlii din comuna natală, când însăilează, cu naivitatea vârstei, primele poezii, căutând și gășind cu răbdare și timiditate primele rime ale unor versuri. Mai târziu, în anii studenției, participă, alături de buna sa prietenă, scriitoarea Valentina Teclici, la unele cenacluri literare din Iași, unde era fascinată de discuțiile și de atmosfera în care poezii și prozatorii citeau din propriile creații literare.

În ceea ce privește scrisul, are drept modele prieteni de suflet și de-o viață care i-au înțeles menirea și dorința. Amintim aici pe Valentina Teclici, care o susține, o îndrumă și o încurajează încă din vremea studenției, alături de renumitul profesor doctor în filosofie, Petrea Iosub, cu care colaborează vreme îndelungată și care este un adevărat far deschizător de drumuri în parcursul literar al scriitoarei Vasilica Grigoraș. Creația literară a scriitoarei este bogată, cuprinzând o paletă variată de genuri, teme și motive literare.

De la *Fragmente de spiritualitate românească*, cu un popas pentru un dialog amical cu *Petrea Iosub – Un destin exemplar* și, împreună prezentând cititorilor pe academicianul și economistul român de talie mondială *Anghel Rugină – Omul și savantul*, îi surâde ideea de a copilări și de a trimite câteva *Raze de soare*

pentru Sara; de ce? Pentru că Așa vreau eu, după care simte nevoia unor *Reflecții filozofice*, aducând *Odă prieteniei (jurnal de călătorie în Noua Zeelandă)* și căutând cu bucurie *Izvoare nesecate (Însemnări despre oameni și cărți)* pentru că *Doar cu pana inimii* (tanka), putem înțelege *Starea vremii azi* (senryu) și să ne bucurăm atunci când *Ninge pe oglinda lunii* (haiku), stând la taifas *Ochi în ochi cu luna* (tanka și pentastihuri) pentru a descoperi *O corabie la timp potrivit*, admirând cu toată ființa *Pui de pasăre măiastră*. Tot citind și recitind se lasă răsfățată de *Seninul din inima cărților*, acordându-și timp pentru *Respiro pe tâmpla timpului (Note de călătorii, haibun-uri)* în condițiile unor *Stropi de toamnă verde*, răgaz în care aduce *Simple adorații (impresii de călătorii, haibun-uri)* și oferă cu dragoste *Zâmbete în silabe* (senryu). Nimic nu-i mai frumos și benefic pentru suflet pe lumea asta decât *Tâlcuiri la firul ierbii* (critică literară) și *Porumbeii mirării = The Doves of Wonder*. Gustă din *Nectarul cuvântului scris* și aprofundează *Evoluția ideilor filozofice la Dimitrie*

Cantemir (studiu), bucurându-se de *Conjugarea anotimpurilor* și vibrând în *Fulgurații tihnite*, rezonând alături de cititori în *Ecourile lecturii*.

Prin creațiile sale literare, Vasilica Grigoraș „întâlnește la ceas de taină, la timp potrivit, corabia de care aveam atâta nevoie. Pana scrisului mi-a fost întru început, un firav fulg care s-a alcătuit pe sine treptat, sub binecuvântarea grației divine. Indiferent de stadiul creșterii sale, am păstrat-o permanent și am ospătat-o în cămăruța de curat a sufletului, sub oblăduirea gândului bun. [...] Scriind, am înțeles că poezia este un monolog interior, o căutare de sine, o evadare din labirintul vieții, e amintire și visare. Este un mod de a sta de veghe, o cale de a te reinventa; te descoperi pe tine însuși pentru a te dăruia celorlalți.”³⁸

O parte dintre versurile sale au fost traduse în limbile albaneză, engleză, germană, greacă și neerlandeză. Mărturie stau poeziile traduse din rândurile de mai jos:

ACTOR ÎN TEATRUL TIMPULUI

Intenția mea actuală
este să dau glas unei melodii
care să exprime cu
amiabilă virtuozitate
diversitatea opiniilor
în care cred cu adevărat.

Îmbrățișez vioara personală,
mângâi cu tandrețe strunele
și-i fac din ochi arcușului,
fiind încredințată că va păstra
tonul și ritmul curgerii anilor.

Exersează cu bune intenții,
fracțiunile de timp
alunecă sub cupola trecerii
în cea mai potrivită cadență.

Viitorul se prefigurează
a fi un giuvaier
în care sunt înșirate
proiecte transfigurate
cu simplitate și naturalețe
în mult adevărate
dovezi de distincție,
învăluindu-mă în lumină,
încălzindu-mi deplin
inima simțitoare,
mă face să râd și să plâng

ACTEUR OP HET KIJKSPEL VAN DE TIJD

Traducere în limba neerlandeză:
prof. Ecaterina Neacșu-Budacea

Wat ik op dit moment wil
is een lied laten klinken
een lied dat met beminlijke virtuositeit
de verscheidenheid aan meningen
waarin ik oprecht geloof
tot uitdrukking brengt.

Ik omarm mijn viool,
streel teder haar snaren,
ik knipoog naar de strijkstok
in het vertrouwen
dat hij de toon en het tempo van de jaren
zal bewaren.

Met goede bedoelingen oefen ik
de tijdsfragmenten die glijden
onder de koepel van het verglijden
in een passende klankopvolging.

De toekomst ziet eruit
als een juweel
waarin met onschuld en souplesse
getransfigureerde projecten samenkomen
in ware bewijzen van verfijning
die mij in het licht omhullen
en mijn gevoelige hart diep verwarmt,

³⁸ „La o cafea – Interviu realizat de Nicoleta Marinescu cu Vasilica Grigoraș” în *Copacul cu ochi verzi*. Valentina Teclici (coord.). Napier, Editura Scripta manent, 2021.

ca la cel mai reușit
divertiment.

Nu-i de mirare
că pentru a deprinde pașii
și a juca cu măiestrie
în hora rivalului timp,
înseamnă îndeobște
să dovedești din plin
că ești un talentat actor
într-un teatru patetic,
binecuvântat de Cerul cerului.

ROGVAIV PE ȘEVALETUL INIMII

Privesc fascinată
fereastra spălată
de lacrimile ploii risipite
de pene poetice
și mă cuibăresc în geana zorilor.

Pe tăpșanul
pupilei întredeschise,
tresaltă din adâncuri binecuvântate
o boare de răsărit cu glas miraculos.

Salutul galant al unor raze
purtătoare de blândețe
reanimează fluturii nopții
răsfirându-i pe meandrele
Colinelor dimineții.

Sărut parfumul nobil de crin
ale unor povești zburate,
dar vii în fiecare celulă.
Deschid grabnic ușa
ca să mai vină în cascadă
blânde adieri
pentru a mă urni spre
ghidușii negândite.

Purtată pe brațe
de îngeri de lumină,
mă alint în poala unor noi răsărituri,
respir cu nesaț candoarea
aurului vieții cu multe carate
descoperit dincolo
de toată rugina lumii.
Îngădui speranței,
silueta mlădioasă,
să mă îmbrățișeze
și drumețim împreună
spre sălașul trezviei inopinate.

mij doet lachen en huilen
als bij het mooiste kijkspel.

Het is geen verrassing
dat je steeds opnieuw moet tonen
dat je een begaafd acteur bent
in een dramatisch schouwspel
wanneer je de passen leert
en met meesterschap danst
in de kring van de vijandige tijd
gezegend door de Hemel der hemelen.

ROGVAIV στο Καβαλέτο της Καρδιάς

Traducere în limba greacă:
dr. Florin Gheorghiu, poet, Atena, Grecia

Κοιτάζω σαγηνευμένη
το πλυμένο παράθυρο
από τα δάκρυα της σκορπισμένης βροχής
από ποιητικά φτερά
και, φωλιάζω στο ματόκλαδό της αυγής.

Σε ομαλό τόπος,
της ελάχιστης ανοιχτής κόρης,
υψώνεται, από ευλογημένοι άβυσσοι,
το αγέρι της αυγής με μαγική φωνή.

Ο ευγενικός χαιρετισμός κάποιων ηλιαχτίδων
που μεταφέρουν καλοσύνη
αναζωογονεί τις νυχτερινές πεταλούδες
διασκορπίζοντας τα στους μαιάνδρους
των λόφων της χαραυγής.

Φιλάω το ευγενής άρωμα του κρίνου,
από ορισμένα παραμύθια που πέταξαν,
όμως είναι ζωντανά σε κάθε μου κύτταρο.
Ανοίγω βιαστικά την πόρτα
για να ξαναρθούν καταρρακτωδώς
τρυφερές πνοές του αέρα,
για να με μετακινήσουν προς
ασυλλόγιστα φαιδρά παιδιάρισματά.

Μεταφερόμενη στα μπράτσα
απ' τους αγγέλους του φωτός,
παραχαϊδεύουμε στην αγκαλιά νέων ανατολών,
αναπνέω αχόρταγα την αθωότητα
του χρυσού με τα πολλά καράτια της ζωής
που ανακάλυψα πέρα
απ' όλη τη σκουριά του κόσμου.
Επιτρέπω στην ελπίδα,
την ευέλικτη σιλουέτα,
να με αγκαλιάσει
και συνταξιδεύουμε

Descoperim
piatra filozofală a verbului „a fi”,
suspınăm și plângem
împreună cu norii,
rădem gâlgâit în tonuri
de curcubeu răsfățat
ce-și coboară dintr-un penel
ROGVAIV*-ul ceresc
pe șevaletul inimii.

ROGVAIV, în limba română, este acronimul pentru cele șapte culori ale curcubeului și reprezintă o metodă mnemotehnică pentru a reține mai ușor culorile curcubeului precum și, ordinea lor.

SOFIA, PUNCT DE SPRIJIN

Mă aflu
între ieri și mâine,
cu vădită dorință de a mă instala
cât mai confortabil în azi,
dar nu-mi găsesc un punct de sprijin.

Înot în râul vieții,
m-adâncesc tot mai mult
în meandrele trecutului.
Privesc în amonte,
admir piscurile semețe,
dar și văile abrupte,
toate lecții binefăcătoare
care m-au ajutat să mă tot scald
în apă cristalină.

Privesc spre aval
pentru a identifica iahtul potrivit,
creația minune
care să dea strălucire perlei
cuvântului bun cu singura dorință
de a-mi împlini menirea.

În căutarea mea,
mi se dezvăluie cu alură genială,
blânda SOFIA.
De-ndată ne împrietenim,
mergem de mână încrezătoare
că vom atinge paradisul norocirii.

În matca plină de lumină
a prezentului,
ne bucurăm de stropirea
cu agheasma înviitoare a râului.

στο καταφύγιο της αίφνης νηφαλιότητας.

Ανακαλύπτουμε
την φιλοσοφική λίθος του ρίματος « είμαι»,
αναστενάζουμε και κλαίμε
μαζί με τα σύννεφα,
γελάμε θορυβωδώς με τόνους
καλομαθημένου ουράνιου τόξου
που κατεβαίνει από ένα πινέλο
το ROGVAIV* του ουρανού
πάνω στο καβαλέτο της καρδιάς.

** ROGVAIV - Στα ρουμάνικα είναι το ακρώνυμο για τα επτά χρώματα του ουράνιου τόξου και αντιπροσωπεύει μια μνημοτεχνική μέθοδος για να θυμόμαστε πιο εύκολα τα χρώματα του ουράνιου τόξου και τη σειρά τους.*

SOPHIE - STÜTZPUNKT

Traducere în limba germană de scriitor și jurnalist
Eugen Cojocaru

Ich befinde mich
zwischen Gestern und Morgen,
mit offensichtlichen Verlangen
mich so bequem wie möglich
in das Heutige einzurichten,
aber ich finde keinen Stützpunkt.

Ich schwimme im Fluss des Lebens,
gerate immer tiefer
In den Mäander der Vergangenheit,
Ich blicke Stromaufwärts,
bewundere die stolzen Gipfel der Berge,
aber auch die steilen Täler,
All das wohltätige Lektionen,
die mir immer beim Baden
in kristallklaren Wasser geholfen habem.

Ich schaue Flussabwärts,
um die passende Yacht zu finden
Wunderkreation die der Perle
des guten Wortes Glanz verleiht,
mit dem einzigen Wunsch,
meine Bestimmung zu erfüllen.

Auf meiner Suche offenbart sich mir
mit einer strahlenden Anziehungskraft
die sanfte Sophie.
Sofort befreunden wir uns
und gehen Hand in Hand,
voller Vertrauen das Paradies zu erreichen..

Privesc în oglinda fidelă
a voinței de a continua periplul,
înțeleg limpede că se cuvine
să schimb viteza de a înota
și mă strecor încă vivace
printre valurile timpului
într-un alt tempo.

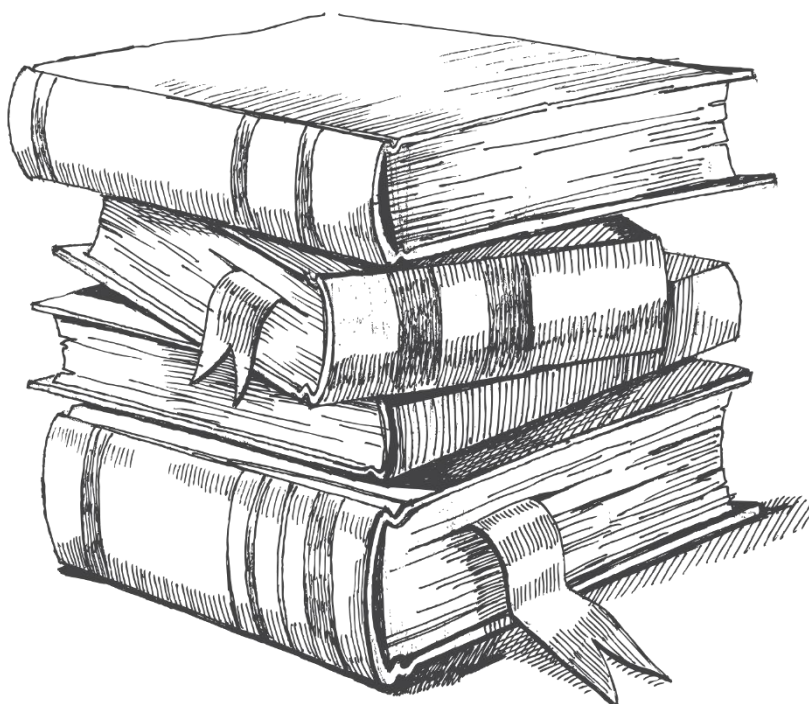
Râul își vede de drumul său,
eu mă strădui să țin la piept
ÎNȚELEPCIUNEA, convinsă
că sunt o ființă binecuvântată.

Im Schoß voller Licht der Gegenwart,
freuen wir uns über das Plätschern
des lebensspendenden Weihwassers des Flusses.

Ich schaue mich im treuen Spiegel
meines Willens die Reise fortzusetzen.
Ich verstehe ganz klar,
dass es angebracht wäre,
die Schwimmggeschwindigkeit zu ändern,
um mich noch lebhaft
durch die Wellen der`Zeit
mit anderem Tempo einzuschleichen.

Der Fluss kümmert sich um seinen Weg
Ich bemühe mich die Weisheit
an meine Brust zu halten,
überzeugt, dass ich ein gesegnetes Wesen bin.

**Anca Elena CHELARU, bibliotecar,
Compartimentul Informare bibliografică,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

CRONICI PROFESIONALE

ÎN „FREAMĂT DE CODRU ȘI APE”, MUNȚII NEMIRA NE SPUN POEZII...

Din anul 2023, de Ziua Culturii Naționale, într-un ținut de o frumusețe aparte, orașul-stațiune Slănic Moldova, are loc Festivalul-Concurs Internațional de Creație Literar-Artistică „Freamăt de Codru și Ape”, dedicat poetului național Mihai Eminescu.

Festivalul se desfășoară timp de două zile sub egida Primăriei și a Asociației „Prietenii Slănicului”. Ajuns la ediția a III-a, evenimentul o are ca organizator pe doamna Ionica Bandrabur, poet și artist plastic, cunoscută și recunoscută ca organizator al unor manifestări culturale de prestigiu la nivel național, cu participarea generoasă a unor oameni de cultură și creatori din Basarabia.

Ca semn al recunoașterii calității evenimentelor culturale organizate de doamna Ionica Bandrabur, în anul 2024 i s-a conferit, la Festivalul „Avangarda XXII” de la Bacău, Premiul pentru contribuția la promovarea literaturii române, pentru organizarea Festivalului Internațional de Literatură „Freamăt de Codru și Ape” – Slănic Moldova, 2023.

*

Și în acest an, trimiterea materialelor (o poezie dedicată poetului Mihai Eminescu, de maximum cinci strofe, și o altă poezie la alegere) s-a derulat pe tot parcursul lunii octombrie, având ca termen-limită 10 noiembrie 2025. Concursul se adresează adulților, fără limită de vârstă, dar și elevilor. Este un concurs de poezie, premiile constând în tipărirea unui volum pentru câștigătorii primelor patru locuri (I, II, III și Trofeul Festivalului), precum și numeroase alte distincții speciale oferite de sponsori.

*

Numărul invitațiilor și al participanților la concurs a crescut de la o ediție la alta, iar valoarea creațiilor este, fără îndoială, remarcabilă, fapt care face dificilă misiunea juriului, alcătuit din cinci sau șase personalități literare, membri ai Uniunii Scriitorilor din România.

Organizatorii mi-au acordat încrederea de a face parte, în calitate de membru, din juriul acestui concurs, care este corect și transparent din punctul de vedere al evaluării: creațiile sunt trimise tuturor membrilor juriului anonim, doar cu un număr de ordine, fără a fi menționat numele autorului.

Dacă ar fi să mă refer la ediția precedentă, pot spune că am fost impresionată de numărul mare de participanți, în special adulți, din toate colțurile țării, din Moldova de peste Prut, dar și de calitatea majorității lucrărilor. Departajarea a fost, din acest motiv, anevoioasă și a necesitat ample discuții între membrii juriului pentru stabilirea premiilor. Meritorie a fost și participarea elevilor!

Am semnalat faptul că unii concurenți, pornind de la titluri ori versuri din poezii cunoscute ale lui Mihai Eminescu, au omis folosirea ghilimelelor, nu au respectat numărul de strofe impus de regulament, nu au folosit diacritice, iar uneori au neglijat normele gramaticale ori au trimis aceleași texte la mai multe ediții.

M-am bucurat să constat că textele notate cu punctaj mare de mine au fost apreciate în egală măsură și de ceilalți membri ai juriului. Câștigarea Premiului I de către bărlădeanca Nadia Căpriță, o poetă despre care știam că scrie bine, dar care nu debutase încă în volum, a fost pentru mine o reală bucurie. Reușita sa confirmă încă o dată faptul că orașul Bârlad rămâne o veritabilă „pepinieră de talente”, motiv de bucurie și mândrie pentru toți cei care iubesc cultura.

„Premiul I obținut este o motivație în a continua să dăruiesc și eu o fărâmbă de frumos! Să nu uit să mulțumesc Lui Dumnezeu pentru darul neprețuit pe care l-a făcut neamului românesc - MIHAI EMINESCU! Fiind câștigătoarea primului loc la concursul de poezie eminesciană, din cadrul Festivalului Internațional de Creație Literar-Artistică <<Freamăt de Codru și Ape>>, ediția a III-a, organizat de primăria stațiunii balneoclimatice Slănic Moldova și coordonat de poeta și artistul plastic Ionica Bandrabur, volumul de versuri a fost sponsorizat integral de organizatori.” (Nadia-Corina Căpriță – Bârlad)

Poeziile care i-au adus această reușită sunt:

Chemare

Din șoapte sihastre de floare-albastră
Ți-aș împleti tăcerile de bucium,
Aș hoinări pe lângă plopii fără soț
Strigându-mi stihul amintirilor de plumb.
Te-aș aștepta în toate visele-n amurg,
Să îmi tresari în unda lacului rănit,
Aș suspina psaltire și anotimp
Din visul lacrimilor nerostite.
Din geniul tău mi-aș adăpa destinul
Să-mi vindec poezia și furtuna,
Aș tot chema Luceafărul să-mi fie:
Durerea, rugăciunea și lumina!

Mărturisire...

Am furat un strop de vânt
Să-mi aline vis și gând
Și din adieri de ploaie
I-am pus sufletului straie.

Am furat un fir de cer
Să-mi suspine stih și ler
Și din amintiri de floare
Mi-am pictat surâs de soare.

Am furat izvor de timp
Să-mi învie anotimp
Și din aripi de lumină
Mi-am sculptat rouă-n grădină.

Am furat strigăt de Rai
Să-mi senin noaptea din grai
Și din joc de bucurie
Mi-am născut copilărie.

La fiecare ediție, evenimentul este găzduit de Complexul Panoramic în Sala Amfiteatru. Mediatizarea este făcută de presa din zonele Bacău și Galați, dar și în mediul online prin postările participanților. Prezența primarului orașului-stațiune Slănic Moldova, domnul Benone Moraru, pe toată durata evenimentului, precum și sprijinul financiar acordat sunt gesturi demne de laudă și dovadă a unui real interes pentru cultură.

Bun organizator, doamna Ionica Bandrabur a reușit, de la un an la altul, să adune personalități din țară și din Moldova de peste Prut într-o atmosferă de respect, responsabilitate și dedicare față de actul creator. Peste o sută de invitați, oameni de cultură, finaliști, sponsori, profesori care i-au însoțit pe elevii premiați, artiști, mulți veniți de departe, s-au bucurat împreună de acest eveniment, de ospitalitatea gazdelor, de alocuțiunile inspirate, de recitalurile poetice și de momentele artistice.

Orașul-stațiune Slănic Moldova, cu apele sale tămăduitoare, nu mai este doar un centru balneoclimateric, ci și un centru cultural de importanță națională, unde se desfășoară simpozioane, festivaluri și evenimente dedicate clasicilor literaturii române care au poposit, de-a lungul timpului, aici, și ale căror busturi împodobesc parcul central al stațiunii.

Acest festival de poezie, organizat în plină iarnă, de Ziua Culturii Naționale, în locul pe care mulți îl numesc „Perla Moldovei”, adaugă o notă de noblete spirituală acestui spațiu mirific, unde codrii, munții și izvoarele creează senzația că trăiești un vis din care nu ai vrea să te trezești prea curând.

Am participat la numeroase festivaluri și am cunoscut mulți organizatori de ispravă, dar aici, la poalele Nemirei, familia Bandrabur (Constantin și Ionica) este cu adevărat un cuplu unic și de neuitat. Spun aceasta fiindcă am fost profund impresionată de ospitalitatea lor. După încheierea activităților, am fost invitată la „casa de vis” pe care și-au construit-o cu propriile mâini, o casă ce nu poate fi uitată, dovadă vie a sintagmei „Omul sfințește locul!”

Ce loc! Ce casă! Ce oameni!

Am scris aceste rânduri cu sinceritate și recunoștință pentru oportunitatea de a face parte din grupul celor invitați la acest festival.

Ca membru al juriului, adresez un îndemn tuturor creatorilor care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din România: participați, intrați în competiție!

Doar prin participare există șansa de a câștiga.

Dorina STOICA,
membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Bacău

O JUMĂTATE DE AN PLINĂ DE EXPERIENȚE ȘI JOCURI PENTRU COPII ȘI ADOLESCENȚI (II)

După un an școlar plin de activități, de colaborări frumoase între școli și bibliotecă, pot să-mi exprim recunoștința pentru efortul fiecăruia dintre parteneri și să mulțumesc pentru încrederea de a ne pași pragul.

Dar cum noi nu finalizăm un proiect fără să ne gândim deja la altul, am făcut un plan pentru cei mai mici dintre cititori în cadrul proiectului „Biblioteca de Vacanță”. Energia pozitivă a celor mai mici dintre ei și dorința de a le fi aproape chiar și pe perioada verii ne-au determinat să facem activități pentru copii pe categorii de vârste, diversificate pentru a fi pe placul lor, în funcție de aptitudini și preferințe.

Pentru că toți iubim poveștile, știm cât de important este modul cum le citim astfel încât mesajul să capete înțeles pentru cei care ascultă. Atunci când le arătăm ilustrațiile, este și mai ușor să le transmitem ceea ce le povestim. Și mai frumos este atunci când povestea prinde viață chiar prin interpretarea personajelor de către ei. Pornind de la aceste gânduri, de a ajunge în cel mai ușor, dar și mai jucăuș mod la inimile lor, am dat curs atelierului de vacanță:

Povești care prind viață

Am gândit acest atelier de creație al poveștilor drept unul în care învățăm despre libertatea de explorare a imaginației și de exprimare: învățăm să le animăm prin gesturi, mimică, ton, cuvinte, costumații. Am pornit de la câteva dintre cele mai cunoscute povești ale copilăriei: *Capra cu trei iezi*, *Scufița Roșie*, *Cei trei purceluși*, *Alba ca Zăpada*, *Mary Poppins*, *Hainele cele noi ale Împăratului*, *Motanul Încălțat*, *Rățușca cea urâtă*, *Rapunzel*, fabulele *Leul și Șoarecele*, *Corbul și Vulpea*. Cărțile au fost ghidul nostru pentru toate atelierelor, iar tema pentru acasă de la un atelier la altul a fost să citească poveștile propuse pentru întâlnirea următoare. Am împărțit atelierul în cinci activități distincte în care am descoperit cu bucurie și entuziasm, alături de copii, lumea fascinantă a teatrului intrând în pielea personajelor. Am explorat prin jocuri, muzică, dans, exerciții amuzante și practice diverse tehnici care au rămas ca o lecție învățată, dar și ca o experiență plăcută atât pentru ei, cât și pentru mine.

Prima dintre activități - **„Ce înseamnă a interpreta roluri?”** - a fost realizată pentru a afla ce înseamnă teatrul și ce face un actor. Copiii s-au distrat în dialogul cu lupul cel năstrușnic care s-a „rătăcit” în bibliotecă și m-au ajutat să conturez frumoasa poveste

Lupul își caută casa..., cu ajutorul unei păpuși de mână. Au trecut pe rând prin cele trei povești în care personajul principal este lupul și, la sfârșit, acesta a fost declarat nevinovat, fiind îndrăgit de copii. Au intrat apoi în rolurile poveștii reinterpretate *Alba ca Zăpada*, *sora ei și piticii*. Entuziasmați de rolurile primite și de costumații, micuții au acceptat provocarea de a intra în pielea personajelor fie și pentru o replică scurtă.

Scopul a fost ca ei să conștientizeze că drumul actorului nu este unul ușor, iar rezultatul depinde de cât de mult se implică și de cât de bine lucrează în echipă.

A doua întâlnire - **„Cum exprimăm emoțiile pe scenă?”** - a fost una în care echipa a avut aceeași expresie timp de câteva secunde: fericirea exprimată printr-un zâmbet, tristețea, prin lacrimi false șterse ștergărește, furia, prin sprâncene arcuite și uimirea, prin ochișori plini de lumină. Astfel, biblioteca noastră a luat forma unei scene de teatru, iar ei au fost pentru câteva minute mici actori. Faptul că ne-a reușit acest joc se observă din pozele în care am evidențiat emoția transmisă, iar toți eram ca într-un tablou desprins dintr-o poveste.

La a treia activitate - **„Vocea și tonul micului artist”** - am folosit cunoscutul joc „Telefonul fără fir” în care am observat diferența dintre a șopti și a striga. Apoi, prin alt joc, alături de îndrăgita *Mary Poppins*, am făcut exerciții de dicție. Și această activitate ne-a adus bucurie, încheindu-se prin „Dansul prieteniei”.

A patra activitate - **„Cum arăt, Ce gesturi fac? Ghici cine sunt?”** - prin jocul „Mimează personajul”, a stârnit curiozitate și efervescență, zâmbete și dorința copiilor de a reveni la bibliotecă. La final am urmărit câteva jocuri de umbră realizate de scriitorul Leon Magdan.

Ultima activitate din cadrul atelierului s-a numit **„Fiecare echipă are o poveste”** și a avut ca scop o concluzie a atelierului nostru. Copiii au prezentat mesaje scrise prin care au evidențiat importanța cititului: „Biblioteca este o lume magică! În bibliotecă poveștile chiar prind viață. Am fost prinți, prințese, urs, lup, vulpe. Am visat, ne-am distrat, am dansat, ne-am jucat, am interpretat, am mimat, am ghicit, am șoptit, am improvizat. Am învățat că cititul este important. Vom citi, vom interpreta și ne vom juca și anul viitor.”

Săptămâna Verde/ Școala Altfel

Începând cu luna octombrie, mai multe școli din municipiul Vaslui au decis că este o perioadă potrivită

pentru a organiza activități în cadrul Programelor Săptămâna Verde și Școala Altfel. Cadrele didactice au hotărât că ar fi un bun prilej pentru a le arăta copiilor biblioteca, mai ales acum, după modernizare. Cu mare drag și recunoștință ne-am străduit ca elevii să simtă emoțiile de toamnă la noi, în bibliotecă.

Pornind de la titluri ce au fost inspirate din versurile poezilor cunoscuți, dar și mai puțin cunoscuți, am gândit o activitate, de aproximativ o oră, care să evidențieze toamna prin versuri potrivite. Pentru ziua de 20 octombrie, versurile care ne-au ghidat au fost: „Toamna în grădină își acordă vioara” din poezia *Note de toamnă* de George Bacovia și „Octombrie-a lăsat pe dealuri/ Covoare galbene și roșii” din poezia *Octombrie* de George Topârceanu. În ziua de 21 octombrie, versurile alese au fost: „Toamna în culori regale astăzi a sosit la noi” din poezia *Toamna în culori regale*, care aparține poetului local Gheorghe Vicol, și „Cri-cri-cri, Toamnă gri, Nu credeam c-o să mai vii”, versuri din cunoscuta poezie *Balada unui greier mic* de George Topârceanu. Am continuat pe 22 octombrie cu versuri din poezia *Emoție de toamnă* a lui Nichita Stănescu - „A venit, a venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva...” - și cu „Toamnă, unde te grăbești? Ia, mă duc să caut vești” din poezia *Toamna* de Mircea Micu. Pentru data de 23 octombrie, titlurile activităților au fost: „Codru-i foarte elegant, în veșmintele de toamnă”, vers din poezia *Toamna în culori Regale* de Gheorghe Vicol, „E toamnă, e foșnet, e somn... Copacii, pe stradă, oftează” din *Nervi de toamnă* de George Bacovia.

Am încheiat săptămâna cu activitatea năstrușnică „Lupul bibliotecar”, o poveste creată pentru copii și îndrăgită în egală măsură de îndrumători.

Luna noiembrie a adus noi titluri care au continuat parcursul toamnei în biblioteca noastră: „Văl de brumă argintie/ Mi-a împodobit grădina.” (*Toamna*, Octavian Goga); „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă” (*Niciodată toamna*, Tudor Arghezi) și „Ziua scade, noaptea crește/ Și frunzișul mi-l rărește” (*Ce te legeni*, Mihai Eminescu).

Activitățile au avut scopul de a îmbina jocul și relaxarea, din mica lor escapadă din școală, cu o mai bună conștientizare a respectului reciproc om-natură, a recunoștinței față de persoanele din jur care îi ajută să facă pași mici, dar siguri, în viață, a responsabilității față de propriile alegeri. Am legat activitățile de poveștile din cărți și am făcut o punte între ceea ce citim și ceea ce trăim în realitate. Copiii au conștientizat că școala este ca o scară, iar fiecare zi e ca o treaptă pe care o urcăm așa cum cărțile ne îmbogățesc cu fiecare pagină citită.

Pragul cel mai sensibil din activitate a fost când am pus în balanță cititul tradițional cu cel electronic și cartea cu telefonul. Prin jocuri, provocări și sinceritate, am descoperit cum ne folosim timpul, ce să alegem și care este cea mai bună variantă.

O provocare destul de îndrăzneată pentru elevi a fost să citească poezii cu tema de toamnă, selectate din

cărțile autorilor mai sus menționați. În fața colegilor, emoțiile au crescut, iar unii dintre ei, mai timizi din fire, au simțit nevoia de susținere. Reușita lor a fost aplaudată și faptul că s-au sprijinit unii pe alții le-a confirmat că sunt o echipă. Recomandările de lectură, susținute de argumente, au format un copac foarte colorat de toamnă și au convins mai ușor colegii să împrumute cărți.

La jocul de final, copiii au fost foarte creativi: au spus poezii, scurte texte și povești. M-am bucurat de ideea unui profesor de a face un portofoliu în care să noteze aceste creații care să le rămână amintire peste ani. Faptul că biblioteca va fi în amintirea și în albumul unor copii de gimnaziu ne face să fim mândri de meseria de bibliotecar și mulțumiți de munca noastră.

Unitățile de învățământ care ne-au bucurat cu prezența au fost: Școala Gimnazială „Mihai Eminescu”, Școala Gimnazială „Dimitrie Cantemir”, Școala Gimnazială „Elena Cuza”, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri” și Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui.

Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” a fost reprezentată de profesorii de gimnaziu: Loredana Chelmu, Cornelia Tănase, Florența Vatamanu, Magdalena Mircea, Elena Maxim, Camelia Badea, Camelia Bojescu, Andrei Felix Zaharia. De la Școala Gimnazială „Dimitrie Cantemir” a venit, cu elevii de clasa I, prof. inv. primar Crina Manole. Elevii claselor a IV-a și a claselor a II-a de la Școala Gimnazială „Elena Cuza” au venit la bibliotecă însoțiți de prof. inv. primar Ana Maria Popa, respectiv de prof. inv. primar Emilia Polcovnicu și prof. inv. primar Victoria Lăcătușu. Prof. Daniela Diaconu a venit la noi cu elevii de la clasa a X-a de la Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”, prof. Daniela Caliniuc a însoțit elevii clasei a VI-a și prof. Mihaela Dumitrița Bahman, elevii clasei a VIII-a de la același liceu. Ne-au trecut pragul și preșcolarii de la Grădinița cu Program Prelungit Nr. 8, structură a Școlii Gimnaziale „Vasile Alecsandri” Vaslui.

O mulțumire mi se așterne în suflet când elevii ies pe ușă zâmbind nu pentru că au găsit ce așteptau, o lecție formală, ci pentru că au avut parte de relaxare, cunoștințe noi, o glumă, o provocare, o recomandare și puțină socializare. Cuvintele frumoase, feedback-ul profesorilor îmi dau curaj să arăt, în continuare, strălucirea și puterea adevărată a bibliotecii și altor cititori, mai mici sau mai mari, care încă nu îndrăznesc să ne pășească pragul.

După cum spuneam la început, că nu așteptăm să se finalizeze un proiect ca să ne facem planuri pentru altul, am stabilit, cu profesori de la Colegiul Economic „Anghel Rugină” Vaslui, un parteneriat pentru practică în bibliotecă în luna noiembrie; cu Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” Vaslui, un recital pentru a sărbători Ziua Națională a României; de Crăciun, colinde interpretate de elevi de la școlile gimnaziale „Mihail Sadoveanu”, „Ștefan cel Mare”, „Constantin Parfene”,

„Constantin Motaș” și de la alte școli care desfășoară în această perioadă activități în cadrul Programului Școala Altfel și aleg să vină la bibliotecă. O minunată perioadă a anului plină de povești la marginea raftului, informații despre tradițiile noastre românești și obiceiurile de pe alte meleaguri, recitaluri de muzică și poezie!

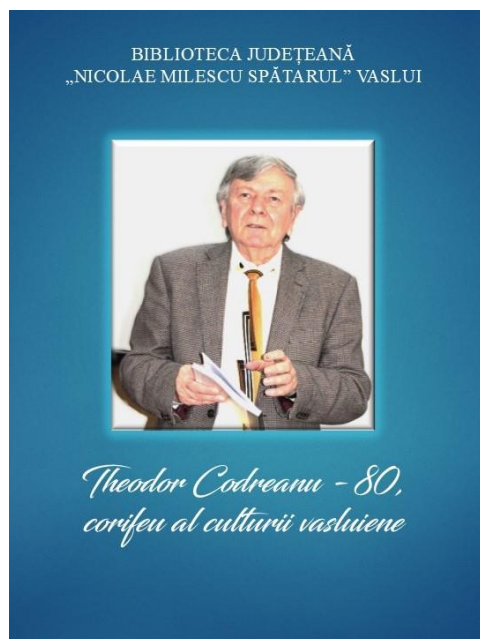
În așteptarea sărbătorii magice a Crăciunului, pregătim activități care să stârnească emoții, curiozitate, entuziasm, dorință de implicare, toate acestea cu bucuria de a ne primi cititori!

**Cristina LEON, bibliotecar,
Compartimentul Metodic, Marketing,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

CRONICI PROFESIONALE

BIOBIBLIOGRAFII EDITATE ÎN ANUL 2025 DE COMPARTIMENTUL INFORMARE BIBLIOGRAFICĂ, BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „NICOLAE MILESCU SPĂȚARUL” VASLUI

Theodor Codreanu reprezintă o figură emblematică în peisajul cultural național, având o contribuție semnificativă în promovarea valorilor culturale ale comunității vasluiene. Prin activitatea sa, lasă o amprentă importantă în domeniul criticii și istoriei literare românești, fiind apreciat pentru dedicare și pasiune în studierea și promovarea valorilor autentice ale literaturii noastre.

Eminescolog remarcabil, Theodor Codreanu este recunoscut pentru studiile și cercetările sale aprofundate despre viața și opera marelui poet național Mihai Eminescu, fiind considerat unul dintre cei mai importanți eminescologi ai literaturii române de astăzi.

De asemenea, a publicat numeroase articole și studii despre alți scriitori români, contribuind astfel la promovarea studierii literaturii române în rândul generațiilor actuale și viitoare.

Prin viața și activitatea sa, Theodor Codreanu înfățișează un exemplu vrednic de urmat pentru tinerii scriitori, iar includerea sa în seria „Personalități vasluiene” este un semn de apreciere și recunoaștere a muncii sale neobosite.

Studiul vieții și operei lui Theodor Codreanu va ajuta la păstrarea memoriei și istoriei locale, oferind o referință valoroasă atât pentru cercetători, cât și pentru publicul larg interesat de cultura și literatura vasluiană. Generozitatea sa de a-și împărtăși cunoștințele cu cititorii și pasiunea pentru literatură au creat un spațiu în care literatura română poate continua să prospere.

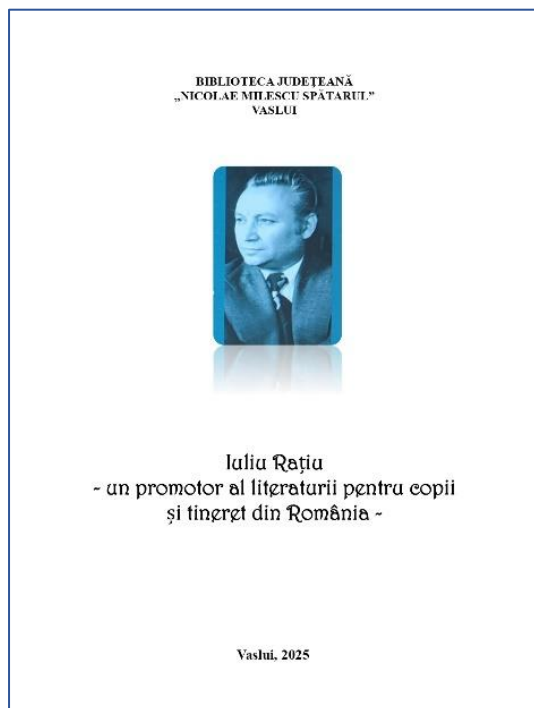
În ceea ce privește biografia, am realizat o scurtă prezentare a vieții, incluzând datele relevante, educația, cariera și contribuțiile la dezvoltarea culturii.

De asemenea, am prezentat lucrările publicate, individual sau în colaborare, referințele și aprecierile critice, proiectele culturale inițiate împreună cu prietenii literari.

Sărbătorind împlinirea a 80 de ani de la nașterea lui Theodor Codreanu, profesor, eminescolog și academician, critic și istoric literar de referință, ne aflăm în fața unei primăveri umane și intelectuale fructuoase ce ne oferă oportunitatea de a reflecta asupra impactului său asupra culturii naționale și internaționale.

Recunoscându-i locul de cinste în istoria literaturii române, noi, admiratorii operei lui Theodor Codreanu, îl felicităm pentru realizări și îi dorim ca scrierile sale să lumineze în continuare drumul celor care iubesc literatura și cultura.

„Argument”, Liliana MOGA, bibliotecar

„Fiecare copil este un manifest al bucuriei de a trăi, un memento pe cât de puternic, pe atât de subtil, adresat forței și înțelepciunii maturilor. Auzim foșnetul mlădițelor și ne înțelegem mai bine datoria, rostul nostru cel mai uman, acela de a fi părtași, dacă nu chiar constructori, ai fericirii lor.” (Iuliu Rațiu)

Copilul reprezintă o întruchipare a emoției și a tandreții, iar cartea înseamnă pentru acesta un inițiator în tainele vieții, fiind, după cum spunea Erasmus, „dascălul care nu doarme niciodată când îl întrebăm.” Cartea prilejuiește micului cititor întâlnirea cu o altă lume, alți oameni, alte personaje, iar cea pentru copii contribuie la educarea sensibilității, a visurilor, a propriei mentalități, propunând adevărate modele pentru viață.

Literatura pentru copii are istoria sa, păstrând adevărate capodopere de care ar trebui să ne amintim mereu pentru a fi aduse în fața cititorului prin diverse mijloace de promovare. Pornind de la această premisă, Biblioteca Județeană Vaslui vă prezintă, spre studiu și încântare, în fața dumneavoastră pe unul dintre cei

mai prolifici autori de literatură română pentru copii și tineret, și anume Iuliu Rațiu, dedicându-i o nouă lucrare din seria „Personalități vasluiene”.

Pe 20 iulie 2025, s-au împlinit 95 de ani de la nașterea scriitorului, una dintre personalitățile care au jucat un rol important în cultivarea și promovarea literaturii pentru copii și tineret din România.

Iuliu Rațiu este poet, prozator, dramaturg și publicist. Cărțile sale au drept personaje atât pici de-o șchioapă, cât și preadolescenți și adolescenți, autorul descriind cu preponderență lumea școlii și aventurile școlarilor cu intenția vădită de a educa și de a forma tânără generație.

În cuprinsul lucrării mi-am propus să prezint câteva considerații privind Literatura pentru și despre copii, repere biografice, o bibliografie (scrieri din colecțiile Bibliotecii Județene „Nicolae Miclesu Spătarul” Vaslui), DE VORBĂ CU... IULIU RAȚIU/ [interviu] cu scriitorul vasluian, membru al Uniunii Scriitorilor din România, realizat de Victoria Miclesu în „Universul cărții”, An 11, Nr. 3 (martie 2001), referințe critice, prezențe în antologii și dicționare, referințe și însemnări de și despre Iuliu Rațiu, Din Colecțiile Bibliotecii Județene „Nicolae Miclesu Spătarul” Vaslui (frânturi din opera lui Iuliu Rațiu). De asemenea, am adăugat o iconografie care să stea mărturie a importantelor sale realizări pe plan socio-cultural.

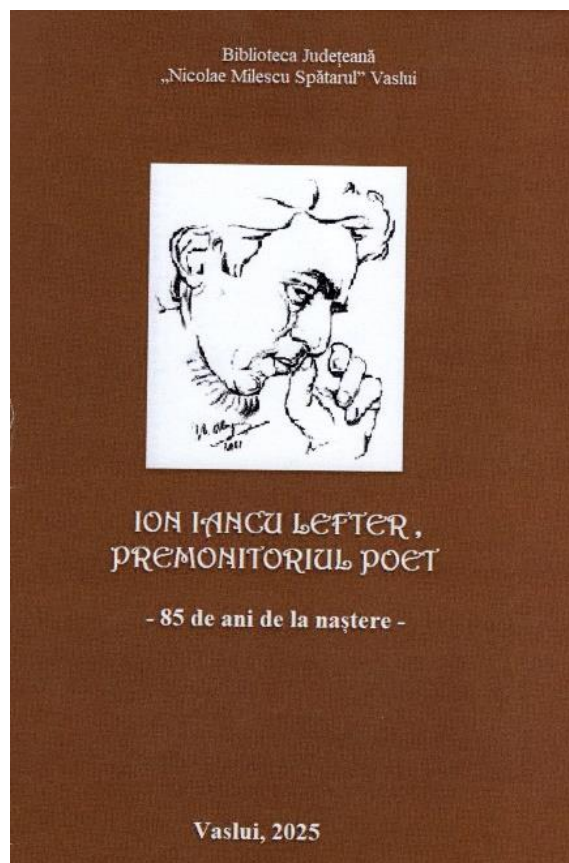
Om al cărții, cu o cultură deosebită, personalitate locală marcantă în lumea literară, Iuliu Rațiu îmbrățișează cele mai diverse genuri și modalități de exprimare, fiind recunoscut ca autoritate în domeniul literar și de critica internațională.

Susținător al diverselor forme de informare și documentare (televiziune, internet), acesta a considerat cartea „produsul cultural cel mai suplu, cel mai puternic și mai evocator, bineînțeles, în măsura în care visul unui creator de cărți valoroase se combină cu vederile proprii ale copiilor despre viață și – de ce nu? – cu fantasmemele lor...”.

Am scris cu bucurie rândurile din acest caiet biobibliografic aniversar, dorind să le dedic tuturor copiilor și părinților deopotrivă care se îndreaptă cu afecțiune spre literatura pentru copii.

„Să ne amintim de Iuliu Rațiu...”, Anca Elena CHELARU, bibliotecar

Ion Iancu Lefter și-a iubit cu ardoare țara, a prețuit țaranul român și a îndrăgit cu nesaț iubirea. S-a dovedit a fi o inimă rodnică în „stări de nestare” (n.n. – sintagmă aparținând scriitorului Mihai Apostu la adresa creatorilor de versuri) și neostoite căutări ale adevărului, dreptății, sensului și esenței ființei, un preaplin sufletesc care avea să se reverse în mii de stihuri pătrunzătoare. A ars ca o torță întreaga viață.

Dintotdeauna a văzut dincolo de aparențe, mult mai departe de realitatea materială, imediată, iluzorie... A simțit prin toți porii sufletului, iar din asemenea simțire a scris neconținut pavându-și, astfel, drumul spre nemurire. Valoroasa și bogata sa operă reprezintă autograful pe care Neuitarea i l-a scrijelit pe soclul amintirii.

Această biobibliografie, care vine să îmbogățească seria „Personalități vasluiene”, este realizată cu ocazia împlinirii a 85 de ani de la nașterea poetului asemuit, de criticul George Călinescu, unei „păduri de vise”. Lucrarea de față pune în valoare materialul documentar și informativ din colecțiile Bibliotecii Județene „Nicolae Mănescu Spătarul” Vaslui.

Mi-am propus să evidențiez și personalitatea lirică a lui Ion Iancu Lefter, una de o complexitate și profunzime aparte, scoțând la lumină o parte dintre poemele sale care se odihnesc, neîntrebate, în cărțile de pe rafturile bibliotecii...

Pentru a-i înțelege mai bine opera, am pus accent și pe trecutul glorios al familiei sale care explică moștenirea acestei înflăcărate iubiri de țară pe care poetul a cântat-o mereu. Privind în trecut, la bunicul care a pierit în Primul Război Mondial și la tatăl care a luptat în Al Doilea Război Mondial, putem înțelege mai bine opera lui Ion Iancu Lefter...

Biobibliografia *Ion Iancu Lefter, premonitoriul poet – 85 de ani de la naștere*, cuprinde: Repere biografice (Din neam de eroi), Activitate literară (Volume publicate, Lansarea volumelor postume *Starea de dor* și *Ograda eternă* la Biblioteca Județeană „Nicolae Mănescu Spătarul” Vaslui, Momentul Tudor Arghezi în destinul literar al poetului, Colaborări la publicații, Prezențe în antologii și dicționare, Referințe critice, Aprecieri critice), Itinerariu liric, Iconografie, Bibliografie.

„Argument”, Alina TANASĂ, bibliotecar

DOUĂ SUTE DE ANI DE LA NAȘTEREA ELENEI CUZA, PRIMA DOAMNĂ A ROMÂNIEI MODERNE

„Femeia ideal de bună și de modestă, care a fost
Măria Sa Doamna Elena, tovarășa lui Vodă Cuza”
(Nicolae Iorga)

Doamna Elena Cuza, de la nașterea căreia s-au împlinit, pe 17 iunie 2025, 200 de ani, este, fără îndoială, cea mai reprezentativă personalitate feminină a românilor. Deși era o fire retrasă, introvertită, conservatoare, cei din jur neconsiderând-o femeie atrăgătoare, mică de statură, cu ochi negri, sprâncene pronunțate și păr bogat cu o cărare pe frunte, a fost iubită pentru acțiunile caritabile, îndeosebi asupra copiilor orfani și nevoiași. S-a bucurat în timpul vieții de simpatia împăratului Napoleon al III-lea și a împărătesei Eugenia, a prietenilor domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a regilor Carol I, Ferdinand și a soției sale, Maria. A fost stimată de mari personalități precum Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Iorga și Alexandru D. Xenopol.

A văzut lumina zilei la 17 iunie 1825, în capitala Moldovei, Iași. Părinții săi au fost lordache Rosetti, postelnicul, și Ecaterina, fiica logofătului Dumitrache Sturdza din Miclăușeni. Familia Rosetti a dat țării mari oameni politici și de cultură, înrudindu-se cu renumitele familii boierești ale vremii: Catargiu, Balș, Sturdza și Cantacuzino. Lordache Rosetti era fiul marelui vornic din

ținutul Vasluiului, care întărea ramura bărbătească a familiei Rosetti-Solescu.

Elena Cuza își petrece copilăria la conacul din comuna Solești, construit în 1827, împreună cu frații și surorile sale: Theodor, Zoe, Dumitru și Constantin.³⁹ Astăzi, din nefericire, conacul, aflat la 15 km de Vaslui, este într-o stare accentuată de degradare din cauza problemelor juridice legate de moștenitori și a neglijenței autorităților. L-am văzut de curând, fiind în apropierea școlii gimnaziale din localitate. După aceea, m-am recules la mormintele mamei sale și al primei doamne a României, recent restaurate de Consiliul Județean Vaslui.

Mama sa, Ecaterina, avea o înfățișare aspră, hotărâtă, dar era dreaptă și foarte religioasă. A fost o mamă autoritară și la Solești, sub îndrumarea ei a început educația Elenei, care va continua la Miclăușeni, în reședința bunicului Dumitrache Sturdza. La vârsta de șapte ani, Elena a fost trimisă la Șcheia, la Colegiul particular al fratelui Ecaterinei, Constantin Sturdza, și al soției sale, Agripina. Aceștia angajaseră profesori și guvernante pentru copiii lor.

La 14 ani, după terminarea Colegiului particular de la Șcheia, Elena Rosetti nu se mai întoarce la Solești, după cum ar fi dorit, ci pleacă la Iași împreună cu verișoarele sale și cu mătușa Agripina pentru a-și desăvârși educația. La Iași, Elena Rosetti mergea adesea în casa verișoarei sale, Didița Mavrocordat, unde se adunau tinerii culti din acest oraș. Aici îi cunoaște pe Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Costache Negri, Matei Millo și alții⁴⁰. La vârsta de 19 ani, Elena l-a cunoscut pe Alexandru Ioan Cuza. Probabil, l-a întâlnit în casa Didiței Mavrocordat, cu al cărui soț fusese coleg la Institutul Cuénim din Iași sau la balurile lui Nicolae Cantacuzino.

De statură mijlocie, cu o înfățișare plăcută, trăsături regulate, ochi albaștri și păr castaniu buclat, Alexandru Ioan Cuza plăcea tuturor de la prima vedere. Foarte inteligent, spiritual, cu purtări simple, familiale, era primit în toate saloanele, cu deosebire de femei care-l găseau curtenitor și vesel. Cuceritor când voia, prietenos cu cei de aproape, lua parte la mai toate petrecerile, unele din ele destul de scandaloase pentru cei care țineau la buna lor faimă... Îndată după revenirea

³⁹ Petru Necula, Mihai Ciobanu, *Dicționarul personalităților vasluiene*. Vaslui, Editura Cutia Pandorei, 2001, p. 51.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 52

în țară, când slăbiciunile lui nu erau încă prea mult cunoscute, întâlni pe Elena Rosetti care, deși nu era o fată bogată, făcea parte din protipendadă și avea întinse legături de rudenie cu cei care conduceau Moldova. Alexandru Cuza „nu era un om de interes, luându-se mai mult după îndemnul inimii decât al rațiunii, privi totuși pe această mică boieroică ca o partidă bună pentru începutul carierei sale funcționărești”.⁴¹

Elena Rosetti și Alexandru Ioan Cuza s-au căsătorit la Solești, la data de 30 aprilie 1844, după Paște, la biserica familiei soției. Rar se întâlnesc două fapte mai diferite. Crescută de o mamă aprigă și autoritară, Elena avea o fire cu totul opusă soțului ei: domoală, retrasă, cumpătată, cam stângace și puțin timidă. Lipsită de încredere în forțele proprii, era stăpânită în societate de puternice complexe de inferioritate.

Imediat după căsătorie, tinerii însurăței s-au mutat la Galați. Aici, trăiau alături de părinții lui Alexandru: Ioan și Soltana (născută Cozadini), dar aceștia erau deseori plecați la moșia Bărboși din Fălciu sau la Iași. Pe atunci, Alexandru era judecător al ținutului Covurlui și era ocupat mai tot timpul. Astfel, Elena petrecea mult timp singură. Nu prea ieșea în societatea din Galați, deși mama sa o îndemna mereu să iasă și să-și facă prietene. În schimb, Elena cerea des detalii despre Solești.

În anul 1848, au izbucnit mișcări revoluționare și în spațiul românesc. Alexandru Ioan Cuza a participat la evenimentele din Moldova. La 29 martie 1848 este arestat la Iași și, alături de alți 11 frunțași ai revoluției, a fost trimis sub escortă la Galați, de aici urmând să fie încredințați cu toții autorităților turcești de la Măcin. În timpul acestor evenimente, Elena era la Solești. Imediat ce a aflat această veste, a plecat la Galați. Deși avea doar 23 de ani, era decisă să facă tot ce-i stă în putință pentru a-și salva soțul. Și-a amanetat toate bijuteriile pentru a face rost de banii necesari salvării lui. Ajungând la Galați, Elena a mers la consulul englez Cunningham, prieten al familiei și simpatizant al ideilor politice revoluționare. Intrând în legătură cu legația engleză de la Brăila, Cunningham a reușit să devieze traseul la Brăila, unde cei 12 revoluționari au fost debarcați.

Alexandru Ioan Cuza nu se mai poate întoarce în Moldova și merge mai întâi în Transilvania, unde participă la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3-5 mai 1848, apoi trece în Bucovina, la Cernăuți, găsind adăpost în casa lui Eudoxiu Hurmuzachi. Mai târziu, revine în Moldova în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica (1849-1856).

La scurtă vreme după ce Cuza a fost numit pârclab la Galați, în 1852, au apărut primele neînțelegeri în căsnicia lor. Farmecul și veselia naturală ale lui Cuza atrăgeau femeile din societatea gălățeană și cea ieșeană, față de care el nu rămânea indiferent. Alesul celor două Principate de la 24 ianuarie 1859 avea nevoie

de o locuință potrivită la Iași, fiind închiriată casa spătarului unionist Mihalache Cantacuzino din Ulița Mare (azi, Lăpușneanu) unde, în zilele noastre, se află Muzeul Unirii.

Infidelitățile domnitorului Cuza au devenit subiect de bârfe, ajunse și la urechile mamei Elenei. Cu ajutorul acesteia, Elena face față rezonabil îndatoririlor ei de principesă domnitoare, implicându-se în numeroase acțiuni de binefacere și educare a populației sărace. Flirturile soțului cu diverse femei o amărau tare mult pe Elena Cuza. Mai tânără cu vreo șapte ani decât doamna Elena, cochetă, inteligentă și figură încântătoare cu ochi fascinanți, Maria Obrenovici făcea furori prin saloanele vremii. Refugiată în Valahia, având cunoștințe politice și vorbind limbi străine, datorită traiului în lumea curții sârbești, l-a fermecat cu ușurință pe chipeșul Cuza Vodă. Aventura soțului cu Maria Obrenovici a determinat-o să plece din țară pentru o perioadă. Trei ani a durat autoexilul Elenei. Trece prin Paris, Roma, Neapole, Veneția, Torino, Milano și în acest timp se ocupă de educația celor trei nepoți ai ei, copiii surorii sale Zoe, soția lui lordache Lambrino, care murise de timpuriu. În calitate de principesă domnitoare, Elena are și unele contacte diplomatice, îndeosebi cu împăratul Franței, Napoleon al III-lea, care i-a făcut o primire triumfală la Palatul Tuileries și i-a acordat o audiență de peste o oră.

Ce anume a determinat-o pe Elena Cuza să revină, incognito, în primăvara lui 1862, după trei ani de absență? Pot fi mai multe explicații. Or fi înduplecat-o argumentele mamei, ale prietenilor care îi explicau că absența ei provoca un scandal și îl lipsea pe Cuza de sprijin. Totodată, făcea astfel jocul inamicilor soțului, expunându-l influenței camarilei conduse de directorul Poștei, Cezar Liebrecht. Adevărul este că Elena îl iubea încă pe Cuza în ciuda infidelităților lui.

La această atitudine mai combativă a contribuit și schimbarea survenită în personalitatea Elenei. La Paris a acordat o mai mare atenție aspectului ei exterior, s-a îmbrăcat cu mai multă grijă și a căpătat gusturi sofisticate, a citit intens și era mai bine informată asupra problemelor politice și sociale ale timpului. Devenind o femeie hotărâtă, a început să iasă din umbra mamei, dezvoltându-și o personalitate bine conturată.

Elena a revenit în țară în anul 1862. Îl ia prin surprindere pe soțul ei, care o știa timidă și stângace. Spre surpriza lui, Elena devenise stăpână pe mișcările și vorbele ei. Cuza a fost încântat și impresionat de această Elena „renăscută”, fiind încurajat și de sfetnicii săi apropiați, Vasile Alecsandri și Costache Negri, să îi acorde soției sale încă o șansă. Simbolul acestei împăcări a fost Palatul de la Ruginoasa. Aici era locul lor de refugiu, unde Elena putea fura câteva momente de fericire, în intimitate cu soțul ei. Și, lucrul cel mai important, era enclava unde rivala ei, Maria, n-a avut voie să pătrundă vreodată.

⁴¹ Oltea Rășcanu Gramaticu, *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*. Bârlad, Editura Sfera, 2008, p. 24.

Elena s-a străduit din răputeri să se ridice la nivelul așteptărilor și al îndatoririlor sociale care îi reveneau ca prima doamnă a țării. Lua parte la ceremoniile de la Palat, prezida dineuri, organiza baluri și spectacole de teatru alături de soțul ei, primea personaje importante în audiențe particulare. Totuși, ea a rămas o conservatoare, care socotea că încă nu sosise momentul ca femeile să ia parte activă la viața politică.

Elena începe acum să viziteze așezămintele publice, instituțiile de binefacere și cultură. În apartamentul ei a fost amenajată o cameră unde confecționa îmbrăcăminte pentru cei sărmani pe care o dădea preoților să o împartă săracilor fără a preciza de unde vine. Când domnitorul Cuza a cumpărat Palatul de la Ruginoasa în 1862, doamna Elena s-a ocupat de înzestrarea și mobilarea sa.

Împreună cu doctorul Carol Davila, Elena vizita așezămintele de binefacere din București și, văzând că numărul orfanilor este foarte mare, s-a decis să pună bazele unui nou așezământ după planurile mitropolitului Filaret, dăruind la început suma de 1000 de galbeni din caseta particulară. La 29 iulie 1862 a fost pusă piatra de temelie a Azilului „Elena Doamna” de la Cotroceni.

Vasile Alecsandri, impresionat de acțiunile caritabile ale primei doamne, a donat azilului colecția sa de poezii populare care au fost publicate în ediție de lux pentru boieri și pe hârtie obișnuită pentru populația de rând. Banii obținuți din vânzarea cărții au fost utilizați la construcția azilului.

În 1864, Alexandru Ioan Cuza a trebuit să facă față inundațiilor Dâmboviței și a participat la salvarea gospodăriilor amenințate de ape. Aceasta a fost ocazia potrivită ca domnul să-și aducă la Palat pe Alexandru, fiul născut din relația cu Maria Obrenovici, pe care l-a prezentat soției ca fiind un orfan salvat de la înec, pe care dorea să-l păstreze până la găsirea părinților. Dar Elena știa cine este copilul și i-a scris soțului că nu va fi de acord cu înfierea acestui copil și că preferă divorțul în locul glumelor pe seama sa.

Deși era hotărâtă la început să nu facă niciun compromis, Elena s-a răzgândit când asistă din balcon la o întâlnire a lui Cuza cu țăranii veniți la Ruginoasa, în septembrie 1864, să-i mulțumească pentru legea rurală, considerând „păcatul minor” pe lângă marele acte patriotice. Astfel, generoasă, i-a îndeplinit dorința, spunându-i că înfiază copilul din datorie de suflet „cum tu îți faci o datorie de sânge”. După înfierea copilului, Elena s-a dedicat total îngrijirii acestuia, ocupându-se mai puțin de fapte caritabile ca mai înainte. Treptat, copilul îi deveni foarte drag.

La București, la palatul de la Cotroceni, Maria Obrenovici își făcea foarte des apariția, motiv pentru care doamnele din înalta societate începuseră să se îndepărteze de Elena. În 1865, soții Cuza l-au înfiat pe Dimitrie, al doilea copil al domnului cu Maria Obrenovici. Din nou umilinte pentru principesa Elena.

La 11 februarie 1866, Cuza a fost nevoit să abdice. Înainte de a pleca în exil, Elena mai vizitează o dată Azilul „Elena Doamna” pentru a-și lua rămas-bun de la colaboratorii ei de aici. Urcat într-o trăsură specială, în seara zilei de 13 februarie 1866, ex-domnitorul păzit de trei militari era condus la Predeal și exilat peste graniță. Spre surprinderea tuturor, pe drum i s-a alăturat și Maria, care a plecat de bunăvoie cu omul proscris și nu mai reprezenta nimic pentru o femeie interesată de mărire, cum o categoriseau contemporanii.

Deși era bănuită că ar fi fost unealtă a complotiștilor, nu a dat nicio lămurire. A păstrat legea tăcerii. La 26 februarie 1866, Elena a sosit la Brașov, de unde trebuia să plece cu soțul ei. Dar aici află că soțul ei plecase, dând-o drept soție în fața autorităților de la graniță pe Maria Obrenovici. Familia ei insista ca Elena să divorțeze de soțul necredincios. Dar Elena preferă să plece după Cuza, fiind sigură că soțul ei își iubea foarte mult copiii și pe ea o respecta destul de mult, încât să rupă, în cele din urmă, legătura cu Maria Obrenovici și să-și crească copiii în siguranță.

În aprilie 1869, Elena se afla în străinătate alături de soțul ei, dar este nevoită să revină la Solești din cauza stării critice a mamei sale, care va muri curând. După înmormântare, Elena s-a întors la soțul și la copiii adoptați. În 1870, ei s-au mutat la Florența, iar în 1873, la Heidelberg în Germania. Pe drum, la trecerea Munților Alpi, Cuza răcește și i se agravează boala. La 15 mai 1873, la trei zile după sosirea la Heidelberg, Cuza a murit sub privirea soției sale.

După înmormântarea soțului, Elena, împreună cu Alexandru și Dimitrie, se stabilește la Paris. Aici, Alexandru urmează Facultatea de Drept și unele cursuri de istorie. În anul 1880, Elena Cuza a înființat la Iași Spitalul de copii „Caritatea” într-un imobil cumpărat de fratele ei Constantin Rosetti. Clădirea există și azi, acolo funcționând Spitalul de Urgență. În 1882, Elena se întoarce la Ruginoasa.

În anul 1888, fiul mai mic, Dimitrie, suferind de o boală de piept, se împușcă. Elena îl înmormântează la Ruginoasa, alături de tatăl lui. În anul 1889, celălalt fiu se căsătorește cu Maria Moruzi, pleacă în călătorie de nuntă și moare la Madrid, în Spania, după ce își făcuse testamentul în favoarea soției. Ajunsă moștenitoare a întregii averi a lui Cuza, implicit a moșiei Ruginoasa, Maria Moruzi a marginalizat-o pe Elena Cuza, fapt care o determină să părăsească pentru totdeauna acest loc.

După 1890, Elena a făcut multe donații și acțiuni caritabile. Într-o scrisoare trimisă doctorului Serfioti, în decembrie 1894, Elena Cuza preciza că va trimite prin intermediul Băncii Naționale suma de 1.000 de franci, donație anuală pentru Spitalul „Elisabeta Doamna” din Galați. Ea a sprijinit și înfrumusețarea orașelor românești cu statui, făcând o donație însemnată pentru ridicarea statuii cronicarului Miron Costin, de lângă Teatrul Național din Iași. Pe soclul statuii se află o placă ce conține numele donatorilor. După familia regală și

arhieriei Bisericii, este consemnat numele, de bună amintire, al Doamnei Elena Cuza.

Ultimii ani de viață, când toți cei dragi muriseră, i-a petrecut într-o casă modestă din Piatra Neamț. Ducea un trai auster și faptele filantropice le-a continuat până la moarte. În fiecare sâmbătă împărțea bani săracilor care se strâneau în fața casei. Din venitul anual de 120.000 de lei, oprea bani pentru cheltuielile curente și sprijinirea săracilor cu suma de 20.000 de lei, iar restul îi dona către spitalul din Piatra Neamț, Băile Populare și Spitalul „Caritatea” din Iași.⁴²

Elena Cuza a sprijinit și dezvoltarea învățământului gălățean. La rugămintea învățătorului Ștefan Chimet, în 1881, a contribuit cu suma de 5.000 de lei pentru construirea Școlii „Cuza Vodă”, situată în apropierea portului. Tot atunci, a donat un bust de bronz al domnitorului, opera „unuia dintre cei mai cunoscuți sculptori francezi”, care acum se află în curtea Muzeului Județean de Istorie din Galați. Cu puțin timp înainte de moarte, a dispus refacerea bisericii din Ruginoasa și a sprijinit inițiativa ridicării unui bust al lui Alexandru Ioan Cuza la Mărășești. A făcut demersuri pentru mutarea rămășițelor pământești ale domnitorului Alexandru Ioan Cuza în cripta bisericii de la Ruginoasa.

În dimineața zilei de „2 aprilie 1909, la ora 5, și-a dat sfârșitul, desfăcându-se de legăturile sale pământești” (...). Smerenia acestei doamne este demnă de reținut: fu îmbrăcată în rochia neagră, pe care și-o pregătise singură (...). În urma morții sale, Mitropolitul Moldovei dăduse ordin ca pe tot întinsul Moldovei să se tragă clopotele bisericilor și mănăstirilor, pentru „ca râul, pădurea și muntele să afle că a murit Doamna Elena Cuza”. A fost îngropată în cripta familiei de la Solești, alături de mama sa pe care o venera, iar înmormântarea a fost modestă, așa cum i-a fost și viața, fără prezența personalităților vremii, așa cum s-ar fi convenit, iar slujba a fost săvârșită de un singur preot. Nicolae Iorga scria la moartea ei: „A murit la Piatra Neamț femeia ideal de bună și de modestă care a fost Măria Sa, Doamna Elena, tovarăsa lui Vodă Cuza. Orice laudă, orice semn de durere par nepotrivite față de marea simplitate a ființei pământești care, trăind printre noi, cei plini de

neajunsuri și păcate, a dus o viață cerească, asemenea îngerilor”.⁴³ De asemenea, istoricul Alexandru D. Xenopol adresa un emoționant mesaj tuturor românilor de a veni la Solești să salute „mormântul în care se va odihni, aceea care a fost Doamna Elena Cuza”: „Să arătăm azi rămășițelor acestei sfinte că în piepturile românești nu s-a sleit sângele recunoștinței. Să o însoțim cu toții cu făclii de dolii pe aceea care a fost Elena Cuza, sfântă prin înfrângerea durerilor omenești, sfântă prin dragostea ei față de săraci și nevoiași, sfântă prin viața ei de pustnic pe care a dus-o.”⁴⁴

Așadar, Elena Cuza, soția domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a rămas în amintirea colectivă drept o persoană blândă, de o mare finețe sufletească, smerită, credincioasă, preocupată de multe acte filantropice. Între acestea, a întemeiat Azilul „Elena Doamna” pentru copiii orfani din București, a făcut donații personale, a organizat strângerea unor fonduri pentru diverse nevoi obștești și a manifestat grijă pentru ridicarea unor școli și spitale. Apelativele „minunata principesă” și „doamna tuturor românilor” nu erau deloc exagerate în privința soției Domnului Unirii datorită faptelor ei pline de bunătate și milă creștină. Întreaga viață a Elenei Cuza a fost model de înțelegere, de virtute, demnitate și devotament, numele ei înscriindu-se la loc de cinste alături de al domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Principesa Elena Cuza a fost o martiră, fiind demnă de respectul neamului românesc.

Bibliografie selectivă:

- ♦ Borș, Lucia. *Doamna Elena Cuza*. Craiova, Editura Pelendava, 2002.
- ♦ Chiper, Constantin, col. (rtr.); Isac (Cucu), Marcela; Burghilea, George Dan; Tărăță, Vera. *Monografia comunei Solești*. Vaslui, Editura Thalia, 2002.
- ♦ Răscanu-Grămăticu, Oltea, (coord.). *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*. Bârlad, Editura Sfera, 2008.
- ♦ Revista „Soleștii Elenei Cuza”, nr. 3 din 2007 și nr. 4 din 2008.

prof. dr. Nicolae IONESCU, Vaslui

⁴² Daniela Șontică, *Elena Cuza una din inimile spre acte de binefacere*, Ziarul „Lumina”, 6 mai 2020.

⁴³ *Ibidem*,

⁴⁴ Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Editura Pelendava, Craiova, 2002, p.228.

MEMORIE ȘI ISTORIE LOCALĂ

ISTORICUL FAMILIEI ROSETTI

Familie de boieri români care s-au afirmat în viața politică, economică și culturală a României, mai ales în secolul al XIX-lea. Provine din familia de boieri Ruset de origine greacă, stabilită în Principatul Moldova, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, unde s-a înrudit cu marile familii locale. Primii veniți au fost lordache, Lascarache și Manole Ruset, fiii lui Constantin Cuparul Capuchehaia, numiți și Cupărești. Din această familie s-au născut viitorii domni: Antonio Ruset, domnitor în Moldova în anii 1675-1678; Radu Ruset, fratele lui lordache Ruset, a fost mare vistier și mare vornic, conducătorul partidei Cupăreștilor și al treburilor Moldovei între anii 1685-1710; Manole Giani Ruset a fost domnitor al Țării Românești în anii 1770-1771 și al Moldovei în anii 1788-1789, apoi a fugit în Rusia.

Pe teritoriul României au trăit următoarele ramuri ale Familiei Rosetti:

- 1-Ramura de Sud în Muntenia;
- 2-Ramura de Centru în Comănești-Moldova;
- 3-Ramura de Centru a Moldovei-Solești/Vaslui;
- 4-Ramura de Nord a Moldovei-Pribești și Stâncă Roznovanu, județul Iași.

RAMURA DE SUD ÎN MUNTENIA a fost dominată de Constantin A. Rosetti. Fiul spătarului Alexandru Rosetti s-a născut în anul 1816 în București și a trăit până în anul 1885. Era din fire un teribilist, bine cunoscut ca om politic și publicist. A studiat la Liceul „Sfântul Sava”, vecin cu Parcul Cișmigiu din București, apoi la Paris din anul 1845, în paralel cu instruirea în tainele masoneriei. După doi ani s-a întors în București cu plete lungi și barbă stufoasă, înfășurat într-o mantie de „carbonaro”, cu poala aruncată neglijent peste umăr. A cumpărat o librărie și o tiparniță în București.

În anul 1847 s-a căsătorit cu Mary Grant, fiica unui căpitan din Scoția-Marea Britanie, care era angajată guvernanta în familia colonelului Alexandru Odobescu, comandantul garnizoanei militare București, ajutând la educarea copiilor săi. Constantin A. Rosetti a făcut două nunți: prima în Casa de Plymonth a familiei miresei, într-o ceremonie anglicană, și a doua, la Viena, într-o ceremonie ortodoxă.

După căsătorie, ambii soți au adunat bani din vânzarea cărților (C.A. Rosetti) și din educarea copiilor (Mary) pe care i-au folosit pentru a cumpăra arme și a contribui la pregătirea revoluției din anul 1848 în Țara Românească. În vara anului 1848, C.A. Rosetti a fost numit prefect de poliție în guvernul provizoriu, după fuga de pe tron a domnitorului Gheorghe Bibescu. Mary a devenit Maria Rosetti și a dat naștere unei fetei, pe

care au numit-o Libertatea-Sofia. Întrucât soțul i-a fost arestat, Maria a pornit cu fetița la piept pe urmele lui. A ajuns corabia pe Dunăre la Vidin, dar nu a putut să-și elibereze soțul. A urmat corabia pe Dunăre și nici la Orșova n-a reușit să-l elibereze. Deplasându-se mai departe, a reușit să-și elibereze soțul după oprirea bărcii pe malul Dunării, într-un sat situat la nord de Orșova, și pe ceilalți revoluționari: I.C. Brătianu, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Bălcescu, frații Golești!

De aici au ajuns la Paris, însoțiți de revoluționarul și cunoscutul pictor Constantin-Daniel Rosenthal, evreu născut la Budapesta, înflăcărat luptător pentru cauza românească. Soții Rosetti au devenit modele pentru renumitul pictor. Așa a devenit Maria Rosetti, chipul „România Revoluționară” și „România de la 1848 pe Câmpia Libertății”. Dorind să-și viziteze mama la Budapesta, pictorul Constantin-Daniel Rosenthal a fost prins de poliția imperială și ucis din invidie că a iubit România!

Înapoindu-se de la Paris, Constantin A. Rosetti a fost ales deputat, numit ministru și primar al Bucureștiului. În casa lui, împreună cu Maria a pregătit alegerea lui Alexandru Ioan Cuza, la data de 24 ianuarie 1859, în calitate de domnitor al Principatelor Române Unite. După Lovitura de stat a lui Cuza și Kogălniceanu din data de 2 mai 1864, Constantin A. Rosetti a contribuit la realizarea „monstruasei coaliții” în 1865, formată din liberalii radicali, marii moșieri (boieri) și conducătorii Bisericii Creștin-Ordoxe din interior și de la Sfântul mormânt și la detronarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza în noaptea de 11 februarie 1866.

Maria Rosetti a făcut mari eforturi pentru ajutarea oamenilor necăjiți după Unirea Principatelor Române și apoi în Războiul de Independență (1877-1878). Marea iubire a lui Constantin A. Rosetti cu Maria a fost binecuvântată cu opt copii, din care au trăit patru: Libertatea-Sofia și trei fii – Mircea, Vintilă și Horia. Constantin A. Rosetti a decedat în anul 1885 și a fost înhumat în Cimitirul Bellu din București. Maria a decedat în anul 1893.

Din această ramură a Rosetteștilor s-a mai remarcat Vintilă Rosetti, născut în anul 1883 în Franța, ca fiu al lui Vintilă C. Rosetti, conducătorul ziarului „Românul” (fondat de Constantin A. Rosetti), precum și fondatorul Revistei „Dacia Viitoare” și a „Ligii Culturale”.

RAMURA DE COMĂNEȘTI, JUDEȚUL BACĂU

Radu Rosetti s-a născut la Iași în anul 1853 și s-a afirmat ca scriitor și istoric român. Fiul său Radu R. Rosetti s-a născut în anul 1877 în localitatea Căiuți, județul Bacău. A fost ofițer în Armata Română,

comandând în luptele de la Mărășești Regimentul 47 Infanterie din Ploiești, cazarma de pe str. Torcători, dublura Regimentului 7 Infanterie Prahova. În luptele desfășurate în ziua de 6 august 1917 la Mărășești a fost grav rănit. A fost decorat cu înaltul ordin militar „Mihai Viteazul” clasa a II-a și „Legiunea de onoare franceză” și avansat până la gradul de general de divizie. A fost un remarcabil istoric militar și membru al Academiei Române.

În anul 1948 a fost arestat de guvernul impus de sovietici la 6 martie 1945 și a decedat în închisoarea Văcărești din București, în ziua de 2 iunie, când s-a sărbătorit „Ziua Eroilor”, împărțind aceeași soartă ca a multor ofițeri și generali români, între ei și generalul de divizie Ioan Popescu care, în iulie-august 1917, a comandat cu dârzenie și inteligență Divizia a 13-a Infanterie Ploiești, din care a făcut parte și R. 47 Infanterie.

RAMURA MOLDOVA DE CENTRU – SOLEȘTI, JUD. VASLUI

Respectabila familie a Rosetteștilor din această zonă a început cu lordachi Ruset, devenit Rosetti prin înrudirea cu marile familii boierești Balș, Catargi, Catacuzino, Sturdza. Lordache, născut în anul 1645, a decedat în anul 1720. A fost mare vornic și a avut moșii din zona Solești până la Bălți – teritoriul Moldovei dintre Prut și Nistru, însă, prin diverse întâmplări și împărțirea lor numeroșilor fii, a rămas cu miile de hectare din zona Solești, pe care urmașii le-au transmis nepotului lordache Rosetti-Solescu.

Lordache Rosetti-Solescu s-a născut în anul 1796, s-a școlit în familie, în Iași și Polonia. A primit titlul onorific de postelnic. În anul 1830 s-a căsătorit cu fiica cea mare, Ecaterina (Catinca), a logofătului Dumitrache Sturdza din Miclăușeni, fostul județ Roman, în prezent județul Iași. Ecaterina a avut ca frați pe Constantin Sturdza și Alexandru Sturdza. Familia lordache și Ecaterina Rosetti-Solescu au fost binecuvântați cu cinci copii: Elena Rosetti, născută la data de 17 iunie 1825 în Iași, unde părinții aveau o casă pe strada Romană, Constantin, născut în anul 1827, Dumitru, născut în anul 1830, Zoe, născută în anul 1833 și Theodor, născut în anul 1837.

Elena Rosetti-Solescu a primit de mică o educație aleasă, după severele principii pedagogice ale vremii, sub supravegherea directă a mamei Ecaterina Rosetti-Solescu. Elena a învățat ușor limbile franceză și germană, pe care le folosea cu deosebită eleganță în corespondența purtată cu prietenele. De la vârsta de 7 ani și-a continuat studiile particulare, cu guvernante și profesori străini, la moșia unchiului său Constantin Sturdza de la Șcheia, împreună cu copiii acestuia și ai altor rude apropiate.

Împlinind vârsta de 15 ani, Elena s-a stabilit în Iași, unde a fost introdusă în înalta societate. Aici l-a cunoscut pe Alexandru Ioan Cuza, născut la data de 20 martie 1820 în orașul Bârlad. Elena s-a căsătorit cu Alexandru Ioan Cuza la data de 30 aprilie 1844. Nunta s-a desfășurat la

conacul Familiei Rosetti din localitatea Solești. Elena avea o fire opusă soțului ei, fiind domoală, retrasă, cumpătată, cam stângace și puțin timidă, lipsită de încredere în forțele proprii, stăpânită în societate de complexe de inferioritate. Deși căsătoria nu a fost din cele mai reușite, Alexandru Ioan Cuza nefiind un soț statornic, totuși între ei s-au păstrat relații de respect.

La data de 10 ianuarie 1846 au decedat simultan bunica, vorniceasa Catinca Rosetti, și fiul ei, lordache Rosetti-Solescu, tatăl Elenei. Decepționată, Elena a organizat înmormântarea lor la intrarea în Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Solești, care a fost construită de ei. După o săptămână, Elena a comandat la Constantinopol o placă de marmură, pe care s-au săpat în limba slavonă următoarele versuri: „La acest semn de pomenire/ Caută omule să vezi/ Cum a lumii fericire/ Azi o ai și mâine o pierzi!”. Rezolvând aceste probleme, Elena a revenit la Galați lângă soțul său, de care era legată sufletește și-i păstra un respect deosebit, iubindu-l mai presus de orice.

După înăbușirea revoluției din martie 1848 în Moldova, Elena Cuza a dovedit o trăsătură de caracter hotărâtă. Pusă în fața situației periculoase, determinată de arestarea, în casa lui Mavrocordat, a lui Alexandru Ioan Cuza și a altor unsprezece participanți la evenimentele din Iași, transportarea lor la Galați de către oamenii domnitorului Mihail Sturdza pentru a fi predați Imperiului Otoman, Elena a dat dovadă de o extraordinară energie, inițiativă și hotărâre. A pornit singură de la Solești la Galați și s-a întâlnit cu consulul englez Cunningham. Împreună au pus la punct evadarea lui Alexandru Ioan Cuza și a însoțitorilor săi la Brăila, împiedicând ancorarea bărcii pe malul portului Măcin pentru a fi trecuți în Dobrogea.

De la Brăila, Alexandru și Elena Cuza au plecat în Transilvania și au participat în luna mai 1848 la adunarea revoluționarilor, pe Câmpia Libertății din localitatea Blaj. Apoi au plecat la Cernăuți, unde s-au întâlnit cu Mihail Kogălniceanu în casa lui Eudoxiu Hurmuzache și mai departe la Viena și Paris. Alexandru Ioan Cuza și soția sa Elena s-au întors în Moldova după un an, când tronul Moldovei a fost ocupat de Grigore Alexandru Ghica, care susținea revoluționarii și milita pentru Unirea Principatelor Române.

În anul 1856 a decedat Zoe, sora Elenei, care se căsătorise cu moșierul lordache Lambrino din localitatea Banca, județul Vaslui, fapt ce a determinat-o să ajute pe cumnatul său la creșterea celor trei băieți. După Unirea Principatelor Române din 24 ianuarie 1859, Elena a devenit Înalta Doamnă a României. Aflând vestea alegerii soțului său, Alexandru Ioan Cuza, în calitate de domn în Moldova, la data de 5 ianuarie 1859, Elena l-a îmbărbătat spunându-i: „Ești bun, Măria Ta! Ești înțelept și-ți iubești mult neamul. Cu aceste însușiri poți stăpâni fără teamă și o împărăție. Fii vrednic de încrederea celor ce ți-au dat-o!”.

La îndemnul soțului pentru a nu se expune intrigilor, Elena Cuza a plecat în anul 1860 la Roma, Veneția, Milano, Paris, continuând să se ocupe de educația nepoților Lambrino. A prezentat și onorurile țării în cercurile politice ale Franței. Împăratul Napoleon al III-lea i-a făcut o primire triumfală la palatul Tuileries, acordându-i o audiență timp de o oră. În lipsa ei, în viața domnului Cuza a intrat Maria Obrenovici, fiica cea mare a boierului Costin Catargiu din Vrancea, fosta soție a principelui Milanovici al Serbiei și mama viitorului principe al Serbiei, Milan Obrenovici.

Elena Cuza a revenit în țară la mijlocul anului 1862 pentru a face onorurile Curții Domnești. Astfel, a contribuit cu modestia și demnitatea sa la susținerea reformelor lui Cuza, fiind inspiratoarea fericită a Legii Instrucțiunii publice. De asemenea, s-a implicat în rezolvarea situației precare a țăranimii, susținând ferm reforma agrară.

Calitățile sale sufletești și educația primită au îndemnat-o să-și dedice întreaga viață și avere acțiunilor caritabile: confecționarea de îmbrăcăminte în apartamentul său, pe care le dădea sărmanilor; înființarea Azilului „Elena Doamna” pentru fete tinere, la data de 29 iulie 1862, în București; aducerea unor îmbunătățiri Maternității din Pantelimon, Ospiciului infirmilor și al smintiților de la Mărcuța și Spitalului Militar București. După data de 20 august s-a deplasat la Iași, vizitând Spitalul Central al Mănăstirii „Sfântul Spiridon”, Spitalul și Maternitatea copiilor găsiți fără părinți, Spitalul Israelit, Închisoarea din oraș, peste tot acordând ajutoare. Reîntorsă în București, a comandat uniforme școlare pentru școlile pe care le-a patronat, a pregătit un corp de infirmieri, a întemeiat Asociația „Crucea Roșie”.

La sfârșitul lunii martie 1864, soții Alexandru și Elena Cuza s-au deplasat la Conacul de la Ruginoasa, unde localnicii le-au făcut o entuziastă primire. În această plăcută atmosferă, au sărbătorit împreună paștele și Elena a acceptat înfierea primului fiu al lui Alexandru Ioan Cuza, pe care l-au botezat cu prenumele de Alexandru, hotărându-se să se ocupe de creșterea și educarea lui. La data de 21 mai 1864 s-au deschis urnele de vot pentru aprobarea Loviturii de stat inițiate de Cuza și Kogălniceanu la data de 2 mai 1864 și împrăștierea țăranilor, pe care Elena Doamna a susținut-o cu toată puterea inimii sale și a sufletului ei bun.

Starea sănătății lui Alexandru Ioan Cuza s-a înrăutățit după decesul mamei sale, Soltana Cuza, la data de 20 mai 1865. Cunoscându-se faptul că el moștenise boala mamei lui, la insistențele soției a acceptat să meargă la tratament în Stațiunea Ems din Germania. În timp ce se afla la tratament, la data de 3 august, a izbucnit o răscoală în București și domnitorul s-a înapoiat la datorie. La data de 5 noiembrie 1865, marea Doamnă Elena Cuza a acceptat înfierea și celui de-al doilea copil, Dimitrie, născut de Maria Obrenovici,

suferind umilințele și batjocurile doamnelor și politicienilor din înalta societate a capitalei București.

Elena Cuza a suportat cu stoicism abdicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, forțată de „monstruoasa coalție” formată din liberalii radicali, marii moșieri și conducătorii Bisericii Ortodoxe Române și a preoților de la Sfântul mormânt, care s-au pronunțat împotriva reformelor înfăptuite de domnitor, cumulată cu trădarea unor militari, în noaptea de 10 spre 11 februarie 1866. Elena, împreună cu copiii Alexandru și Dimitrie, a însoțit soțul și tatăl în peregrinările sale în Europa: Viena, Florența, Paris, Germania. În anul 1869, Elena Doamna a participat la decesul mamei, Ecaterina, în brațele sale și înmormântarea la Solești. Avea familiei Rosetti i-a revenit fratelui cel mic, Theodor, care a vândut-o lui Constantin, fratele cel mare. A revenit lângă soț și copii în Austria, la Döbling, iar în 1870 s-au mutat la Florența. În 1873 s-au mutat cu toții în Germania, la Heidelberg, pentru a le oferi condiții mai bune de instruire copiilor. Însă a urmat o altă tragedie. După trecerea munților Alpi, Alexandru Ioan Cuza a răcit, după care și-a găsit sfârșitul. Credincioasa lui soție a fost lângă el în noaptea de 15 mai 1873, ora 01:30, în Hotelul „Europa” din Heidelberg, când a decedat după grele și lungi suferințe fizice și psihice. Pe certificatul de deces medicii au trecut ca loc al nașterii București și Elena Doamna a tăiat, notând corect orașul Bârlad (fostul județ Tutova, devenit județul Vaslui după reorganizarea administrativă din 1968).

Corpul neînsuflețit al lui Alexandru Ioan Cuza a fost transportat în țară și înhumat în biserica din curtea Conacului din localitatea Ruginoasa, județul Iași, cumpărat de la Mihail Sturdza, vărul primar al Elenei Cuza. Toate măsurile au fost luate de Theodor Rosetti, fratele Elenei, ambasador al României în Germania în anii 1871-1875. La înhumare au participat prietenii și colaboratorii domnitorului: Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri ș.a., precum și trei mii de țărani și orășeni din România, așa cum a precizat scriitorul și ziaristul Anton Bacalbașa. Doamna Elena Cuza „...i-a păstrat memoria lui Cuza cu o extraordinară devoțiune, neîngăduind să se rostească un singur cuvânt despre slăbiciunile lui, pe care le cunoștea, le-a suportat și le-a iertat, ea fiind singura care putea să aibă acest drept”, a apreciat marele nostru istoric Nicolae Iorga.

Elena Doamna i-a crescut pe cei doi fii până la maturitate. Fiul cel mic - Dimitrie, absolvent al Facultății de Drept, suferind de o boală de piept s-a sinucis prin împușcare în octombrie 1888 la Paris, capitala Franței. Elena l-a adus la Ruginoasa și l-a înmormântat în dreapta tatălui. Primul fiu, Alexandru, care a studiat la Facultatea de Drept și de Istorie din Paris, suferind de o boală a inimii, a încercat să facă o carieră în politică, însă n-a reușit pentru că a fost obstrucționat de politicienii vremii din România. S-a căsătorit în anul 1889 cu Maria Moruzi. Înainte de a muri în Spania, la Madrid, a făcut un

testament în favoarea tinerei soții, Maria Moruzi, defavorizând-o pe cea care l-a crescut cu mult drag.

Marginalizată de Maria Moruzi, Elena Cuza s-a retras în Iași, fondând Spitalul de copii „Caritatea” căruia i-a donat suma de 5000 de lei și i-a oferit calitatea ei de infirmieră. Elena Doamna a dăruit spitalului și casele din strada Romană-Iași și s-a stabilit din 1903 în orașul Piatra Neamț, unde a fost vizitată de marea personalitate a poporului român Nicolae Iorga.

Marea Doamnă Elena Rosetti-Cuza a decedat la data de 2 aprilie 1909 în orașul Piatra Neamț. A fost transportată cu trăsura la casa părintească din comuna Solești, județul Vaslui, și a fost înhumată fără ceremonial oficial. Slujba religioasă a fost susținută de preotul paroh din localitate, conform dorinței exprimate în testamentul personal. Au participat mulți oameni din comuna Solești și alte localități învecinate, care i-au apreciat și iubit sufletul curat.

COSTACHE I. ROSETTI

Primul frate al Elenei Rosetti-Solescu s-a născut în anul 1827. Absolvent al Facultății de Drept la Paris, a fost reprezentantul diplomatic al României în Bavaria-Germania. A fost căsătorit și a avut cinci copii: Gheorghe, Efrem, Constantin, Iordache și Elena. Primul fiu, Gheorghe Rosetti, a fost ambasadorul României la Petrograd, Rusia. În anul 1895 l-a cunoscut pe ambasadorul Franței, De Gers, și s-a împrietenit cu fiica sa Olga cu care s-a căsătorit. Din mariajul lor a rezultat fiul Teodor Rosetti, absolvent al Facultății de Litere care, în august 1948, a donat castelul moștenit de la familie, cu proces-verbal, Primăriei comunei Solești, județul Vaslui, pentru a fi transformat în localul Școlii de 7 clase. După reforma învățământului din august 1948, conacul Rosetti a fost transformat în Școala Elementară din Solești, pe care au frecventat-o mii de copii din comună și comunele învecinate: Știoborăni, Șerbotești, Văleni, Ferești, Tătărăni, Micălești și alte localități.

Actul întocmit între directorul școlii, profesorul Alexandru Constantin, și eruditul moșier Teodor Rosetti „a fost rătăcit”, fapt ce a împiedicat conducerea Primăriei Solești să efectueze reparațiile necesare după cutremurul din data de 4 martie 1977. După această dată, conducerea Primăriei Solești a construit un nou local de școală pe un teren donat de familia Iacob, vecin cu conacul și biserica ortodoxă construită de familia Rosetti.

După revoluția din decembrie 1989, cu ajutorul unor juriști corupți, cei doi fii ai lui Teodor Rosetti, care trăiau în Franța, au revendicat bunurile ce au aparținut familiei de boieri Rosetti, frânând și mai mult lucrările de reparare a frumosului conac, care fusese afectat și de fosta conducere a Cooperativei Agricole de Producție prin demolarea zidului împrejmuitoare. Cărmizile din zidul demolat le-au folosit la construirea grajdurilor de animale din C.A.P.

Efrem și Constantin Rosetti, fiii lui Constantin Rosetti, s-au școlit la Școala Militară de Ofițeri Activi

Infanterie din Bavaria, împreună cu Friederich Von Paulus din Baden Baden, Germania, și au înlesnit cunoașterea de către acesta a surorii lor Elena. Frumoasa și inteligenta Elena C. Rosetti s-a îndrăgostit de Friedrich Von Paulus, cu care s-a căsătorit în anul 1912. Tinerii însurăței au dat societății germane trei copii: Olga, născută în anul 1914, și gemenii Friedrich și Ernst-Alexander, născuți în anul 1918. Friedrich Von Paulus-tatăl a avut o carieră militară deosebită, parcurgând treptele ierarhiei militare de la gradul de locotenent în timp de pace la gradul de feldmareșal și de la funcția de comandant pluton infanterie la funcția de comandant al Armatei a șasea germane, în luptele de la Stalingrad. A capitulat în ianuarie 1942 în încercuirea rusească de la Stalingrad, salvând viețile a 350.000 de ostași germani. Prizonier la ruși până în anul 1950, a fost transferat în Republica Democrată Germană. A contribuit la organizarea Armatei și a Miliției. A participat la Procesul de la Nürnberg. A decedat în anul 1957 și urna cu rămășițele corpului său au fost înhumate în Cimitirul din Dresda. Deshumată de fiica sa Olga, urna sa funerară a fost transferată în cavoul din Baden Baden, alături de credincioasa sa soție.

Elena Von Paulus s-a opus politicii desfășurate de Hitler pentru atacarea și ocuparea Poloniei și al celorlalte state din Europa și în februarie 1943, pentru că a refuzat să divorțeze de soțul său, a fost condamnată la închisoare împreună cu fiica sa Olga și fiul Ernst-Alexander. Au fost duși în munții Alpi și apoi în lagărul de la Dachau. Cel de-al doilea fiu, colonelul Friedrich Von Paulus, a căzut în luptele cu armatele anglo-americane în Alpii din Italia. Elena, Olga și Ernst-Alexander Von Paulus au fost eliberați de armatele anglo-americane în anul 1945. Elena a decedat în anul 1949, neputând să-și mai vadă iubitul soț și a fost înhumată de fiica Olga în Cimitirul din Baden Baden, scriind sobru deasupra inscripției cu Feldmareșal Friedrich Von Paulus: „Constance Elena Paulus geb. Rosetti-Solescu”, un nume aristocratic.

DIMITRIE I. ROSETTI

Cel de-al doilea frate al Elenei, Dimitrie Rosetti, s-a născut la data de 6 octombrie 1830. A făcut primele studii acasă. A studiat apoi la Lemberg în Polonia, continuând studiul Dreptului la Viena. După obținerea licenței, s-a înapoiat în țară în anul 1855 și a fost numit membru al Divanului de Apel. La data de 15 septembrie 1855 a fost înălțat în rangul de spătar și la data de 25 ianuarie 1856 a devenit agă.

După Unirea Principatelor Române a fost numit președinte al Judecătoriei Vaslui și secretar al Adunării Deputaților. La data de 24 aprilie 1860 s-a căsătorit cu Ana Catargi, fiica Mariei și a lui Alecu Catargi. A condus Ministerul Cultelor și Instrucției Publice, în perioada 23 mai-23 septembrie 1861, în guvernul condus de Anastasie Panu.

În perioada februarie 1862-martie 1863 a îndeplinit funcția de membru al Curții de Casație. În anul 1866 a

îndeplinit funcția de prim-vicepreședinte al Curții de Apel Iași și apoi de deputat și prefect al județului Iași.

Din anul 1877 până în anul 1889 a fost ales și reales senator de Vaslui. A fost membru al Societății „Junimea” din 1865. A fost președinte al Partidului Conservator și șef al Clubului Conservatorilor din Iași. A decedat la data de 21 septembrie 1903 și a fost înmormântat în Cimitirul „Eternitatea” din Iași.

THEODOR ROSETTI

Cel de-al treilea frate al Elenei Rosetti s-a născut la data de 4 mai 1837 în orașul Iași. A făcut primele studii în casa părintească cu profesori germani. Studiile liceale le-a făcut la Lemberg în Polonia, continuându-le din anul 1855 la Viena, capitala Austriei. A început studiile universitare la Viena, studiind Economia politică și la Paris, capitala Franței, Dreptul, luându-și licența la Sorbona.

Înapoiat în țară în anul 1860, a fost numit judecător la Tribunalul din Iași. În capitala Moldovei a participat la înființarea Societății „Junimea” împreună cu Petre P. Carp, Titu Maiorescu, Vasile Pogor și Iacob Negruzzi. A contribuit la nașterea Revistei „Convorbiri Literare”, organul de presă al Societății „Junimea”, pe care a condus-o personal timp de 28 de ani (1867-1895), promovând cultura românească.

A îndeplinit funcția de Prefect de Vaslui în 1864 și, în același timp, a fost profesor la Facultatea de Drept a Universității din Iași. În calitate de membru al Partidului Conservator, a fost de mai multe ori președinte al Consiliului de miniștri, ministru de Finanțe și ministru al Lucrărilor Publice. În perioada 19 noiembrie 1890-21 noiembrie 1895 a îndeplinit funcția de guvernator al Băncii Naționale a României. A înființat Banca Agricolă, cu sprijinul B.N.R., și a fost și director al acestei bănci.

În primăvara anului 1876, a fost ales deputat de Dorohoi și a făcut parte din Adunarea Constituantă. Între anii 1866-1868 a fost președinte al Consiliului Județean Vaslui. Între anii 1871-1875 a fost ambasador al României la Berlin. În anul 1876 a fost președinte al Curții de Casație. A făcut parte din colectivul de redacție al Ziarului „Timpul”, alături de Mihai Eminescu. A fost membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga. În anul 1914 a fost ales președinte al Senatului din Parlamentul României.

Invitat de Regele Carol I, a participat la Consiliul de Coroană de la Sinaia, din 3 august 1914 împreună cu Petre P. Carp, pronunțându-se pentru neutralitate: „Să stăm deci liniștiți la o parte, să ne vedem de nevoile și de necazurile noastre și să ne căzrim să păstrăm ceea ce cu atâta trudă am agonisit.” A construit primul local al Școlii primare din comuna natală Solești, în anul 1866. În prezent, Școala Gimnazială din Solești îi poartă numele. A publicat cunoscutele lucrări: *Despre Direcțiunea progresului nostru*, în anul 1874, și *Mișcarea socială la*

noi, în anul 1885. A decedat la data de 17 iulie 1923, la vârsta de 86 de ani, și a fost înhumat în București.

ZOE ROSETTI

Zoe Rosetti, sora Elenei Rosetti-Cuza, s-a născut în anul 1833. A fost căsătorită cu moșierul lordache Lambrino din localitatea Banca, județul Vaslui, și au avut trei fii. A decedat în anul 1856, de educația celor trei fii ocupându-se, împreună cu tatăl lor, Doamna Elena Cuza. Primul fiu, Alexandru, a făcut studii militare în Franța, a servit în Armata Română, avansând până la gradul de general de divizie, pensionat în anul 1914.

RAMURA MOLDOVA DE NORD

Familia Rosetti din această familie a trăit la Stânca Roznovanu și Pribești, județul Iași. Membrii acestor familii s-au afirmat în Revoluția de la 1848, au susținut Unirea Principatelor Române din ianuarie 1859, au participat la Războiul de Independență din anii 1877-1878, la Războiul Al Doilea Balcanic 1913, la Primul Război Mondial 1916-1919 și la Al Doilea Război Mondial 1941-1945. În primăvara și vara anului 1944, ostașii români și germani au opus o dâră rezistență armatei sovietice în această zonă.

BIBLIOGRAFIE

- Daicovici, Constantin, dr. *Enciclopedia Română*, vol. 3. Sibiu, Tiparul lui Kraft.
- Giurescu, Constantin C. *Viața și opera lui Cuza Vodă*. București, Editura Științifică, 1966.
- Enciclopedia Concisă Britanică*. București, Editura Litera, 1970, pp. 235, 333-334.
- Berindei, Dan. *Epoca Unirii*. București, Editura Academiei R.S.R., 1978.
- Mic Dicționar Enciclopedic*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, pp. 1674, 1678.
- Leu, Corneliu. *Romanul nopții de februarie*. București, Editura Militară, 1983.
- Borș, Lucia. *Doamna Elena Cuza*. Craiova, Editura Pelendava, 1992.
- Florescu, Radu R., profesor emerit la Boston College, S.U.A. „Elena Cuza – dincolo de legendă” în „Magazin istoric”, nr. 1, ian. 1998, p. 10.
- „Acta Moldaviae Meridionalis”, Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, 1999-2000, volumul 21.
- Chiper, Constantin, col. (rtr.); Burghilea, George-Dan; Isac-Cucu, Marcela; Tărăță, Vera. *Monografia Comunei Solești*. Vaslui, Editura Thalia, 2002, pp. 207-233.
- Rosetti, Roxana. „Minunata Principesă” în „Jurnalul Național”, 8 martie 2011.
- Pițigoi, Victor. „Mândru că sunt român: Elena Cuza, doamna care a primit cu demnitate loviturile vieții”, 15 noiembrie 2012, ziare.com/social/romani/mandru-ca-sunt-roman-elena-cuza-doamna-care-a-primit-cu-demnitate-loviturile-vietii-1201082.
- Balaban, Ionuț. „Elena Doamna din spatele domnitorului Alexandru Ioan Cuza” în „Adevărul”, 31 februarie 2013.
- Cristoiu, Ion. „Elena Cuza mai tare ca Elena Ceaușescu”, 22 noiembrie 2013, <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/elena-cuza-mai-tare-ca-elena-ceausescu-1492357.html>.
- Rus, Ciprian. „Maria Rosetti” în Cotidianul săptămânal „Formula AS”, 21-28 august 2025.

col. (rtr.) Constantin CHIPER

MEMORIE ȘI ISTORIE LOCALĂ

BÂRLADUL. O ALTFEL DE ISTORIE PIEȚE, STRĂZI, IARMAROACE – INSTANTANEE BERLADNICE

Piața urbană a avut dintotdeauna un rol important în viața orașului. Ea a fost locul unde se vindeau produse agricole, dar și un spațiu care influența felul în care orașul se dezvoltă și se reorganiza fie pe termen scurt, fie pe termen lung. Modelul pieței a fost preluat relativ târziu de la orașele occidentale, dar, odată introdus, a fost așezat de obicei în centrul orașului ca punct principal de legătură cu alte zone comerciale. În jurul nucleului central se aflau și alte spații (străzi și „medeane”⁴⁵) cu funcții asemănătoare. Evoluția acestor locuri a trecut prin mai multe etape: de la târgurile medievale și oboarele de vite până la primele forme ale piețelor moderne.⁴⁶

Orașul dispunea, la mijlocul secolului al XIX-lea, de trei piețe („Domneasca”, „Sfântul Ilie” și Oborul de vite⁴⁷), precum și de un loc unde se ținea iarmarocul anual. Numărul acestora era influențat și de statutul Bârladului, care juca rolul unui centru comercial pentru desfacerea mărfurilor provenite din întreg județul Tutova, dar și din județele limitrofe. Adiament acestora, diferite spații virane, fie din mahalale, fie din zone centrale, au fost utilizate pentru comercializarea unor produse – în general agricole, dar și diverse alte tipuri de mărfuri. Conform izvoarelor documentare⁴⁸, amplasamentul Oborului de vite a cunoscut, de-a lungul timpului, mai multe relocări succesive, determinate de dinamica urbanistică și de modificările impuse de autoritățile locale⁴⁹. Astfel, din apropierea bisericilor „Sfântul Dumitru” și „Vovidenia”⁵⁰, oborul a fost mutat către zona Bisericii „Sfinții Voievozi”. Acest proces a

inclus parțial și perimetrul pe care se află astăzi Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”.

În acest context, despre istoricul Oborului/Ocolului de Vite⁵¹, avem o interesantă mărturie, lăsată posterității de un contemporan: „Acest ocol, format din locul cumpărat de la vistiernicul Canta, pe la 1825, a existat acolo unde, prin 1879, se numea grădina «tiriplic». Pe acel loc se află astăzi Casa Națională, zidită de Stroe Belloescu și dăruită Primăriei orașului Bârlad. În fața acelei clădiri, chiar lângă trotuarul străzii mari, a existat și «fântâna roată», care a fost desființată odată cu zidirea Casei Naționale. Că în acel loc a fost piață țin minte și eu pentru că, până la înființarea grădinii⁵², se adunau acolo carele cu poloboace sau butoaie cu vin, aduse de sătenii podgoreni spre vânzare, fiind cotate de un funcționar al comunei.”⁵³

Piața „Sfântul Ilie”

Pentru dezvoltarea Bârladului, la mijlocul secolului al XIX-lea, avem o hartă (schiță) intitulată *Partea arsă a târgului Bârlad*⁵⁴, datând din anul 1851, care ne oferă o imagine sugestivă a planimetriei urbane a orașului la mijlocul secolului al XIX-lea. Pustiitorul incendiu din 17 aprilie 1851, rămas întipărit în memoria colectivă sub denumirea de „focul cel mare”, a provocat distrugerii fără precedent. Orașul a ars neîntrerupt timp de 23 de zile, „focul pornind de la Solomon, feciorul lui Leilea stolerul”. Au fost afectate peste 2.500 de

⁴⁵ Medean (medeane): loc de târg sau loc de adunare. Arhaismul „medean” (identificabil în documente și sub alte forme – „meidean”/ „meidan”/ „maidan”) provine din limba turcă (meydan) și desemna, inițial, un câmp de luptă sau un loc viran. Despre sensul termenului și evoluția acestuia, vezi Marius Chelcu, *Ulițe și mahalale: sensuri urbanistice (secolele XVII și XVIII)*, în *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*, t. XLIX (2012), p. 72 și nota 11; Dan Dumitru Iacob, *Piețele orașului Iași în secolele XVIII–XIX. „Medeanul de la Sfântul Spiridon”* în „Historia Urbana”, t. XXI (2013), pp. 164–166.

⁴⁶ Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Bârlad, Editura Sfera, 2011, p. 48.

⁴⁷ „În acesta din urmă, o piață destul de vastă și pavată se face iarmarocul săptămânal de vite, precum și vânzarea nutrețului și a lemnului, celelalte două piețe, Domneasca și Sf. Ilie, au destinații prin dispoziții municipale pentru vânzarea obiectelor de îndestulare publică și altele”. *Expunerea administrațiunii comunei urbei Bârlad făcută de primar în ședința de la 5 martie 1890. Cu ocaziunea prezentării bugetului pe anul 1890–1891*, Bârlad, Tipografia George Cațafany, 1890, p. 17. Spațiul respectiv a fost utilizat, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, și ca spațiu de pedeapsă, execuție publică și de vânzare a

roborilor. *Memoriu lui Ioan Vasiliu*, în I. Antonovici, *op. cit.*, vol. V, *Diverse*, Huși, Atelierele Zanet Corlateanu, pp. 249–250; Oltea Rășcanu Gramaticu, *Populația Bârladului medieval în „Acta Moldaviae Meridionalis”*, t. XL, 2019, p. 74.

⁴⁸ I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. IV, Bârlad, Tipografia și legătoria de cărți Constantin D. Lupașcu, 1924, pp. 299–300.

⁴⁹ Marcel Proca, *Evoluția urbanistică a zonei centrale a orașului Bârlad. Piața Civică* în „Studii și articole de istorie”, t. LXXVI, 2010, pp. 240–246; Idem, *Piața – Parcul Domneasca* în „Milesciana”, nr. 15, 2024, pp. 55–61.

⁵⁰ „Meidanurile de la Biserica Sf. Dimitrie și Vovidenia au dispărut după ce s-a făcut răscumpărarea moșiei târgului, și deci acele locuri libere au fost vândute și ocupate cu clădiri”. I. Antonovici, *op. cit.*; Mirela Proca, Marcel Proca, *op. cit.*

⁵¹ Oltea Rășcanu Gramaticu, *op. cit.*

⁵² Arhivele Naționale Vaslui, Fond Primăria orașului Bârlad, dosar 2/1868, f. 166–167.

⁵³ I. Antonovici, *op. cit.*, p. 300. Astăzi pe coordonatele spațiale ale fostului Obor de vite se află birourile S.C. Aquavas S.A. – Bârlad.

⁵⁴ *Partea arsă a târgului Bârlad*, (hartă), București, Socec, 1851.

Instantaneu fotografic
din Piața „Sfântul Ilie” în perioada interbelică

Instantaneu fotografic
din Piața „Sfântul Ilie” în perioada interbelică

Piața „Sfântul Ilie”,
pictură de Antonio Romeo Pălie

Piața „Sfântul Ilie”,
pictură de Mihai Adamiu

⁵⁵ Traian Nicola, *Fragmente de cronică bârlădeană în Bârladul odinioară și astăzi. Miscelaneu*, vol. I, 1980, pp. 534, 536; Oltea Rășcanu Gramaticu, *Istoria Bârladului*, vol. I, ediția a II-a, Bârlad, Editura Sfera, 2002, p. 167.

⁵⁶ George Opreșanu, *Casa Obștiei din Bârlad*, Bârlad, „Tipografia Nouă” - Toriceli Slobozeanu, 1928.

⁵⁷ I. Antonovici, *op. cit.*, vol. I, Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1911, pp. 199-200; Gh. Vasiliu (cu texte de Gh. Clapa), *Bârladul de altădată*, (album ilustrat apărut sub egida Primăriei Municipiului Bârlad), Târgu-Mureș, Editura Sherpa, 2001, p. 9.

⁵⁸ Cuvântul „piață” (provenit din italianul piazza) începe să fie folosit în limba română în primele decenii ale secolului al XIX-

construcții, printre care Biserica „Sfântul Ilie” și dependințele sale.⁵⁵

Astfel de catastrofe nu erau neobișnuite în epocă, fiind considerate, din păcate, parte din cotidian. La Bârlad mai avuseseră loc incendii care afectaseră doar câteva case de pe o singură stradă sau chiar o parte dintr-o mahala, însă o distrugere de asemenea amploare nu mai fusese cunoscută până atunci și nici nu avea să se mai repete.

Coexistența a două instituții de cult aflate la mică distanță una de cealaltă demonstrează densitatea mare de locuire din zonă, conturând aici un important vad comercial al orașului. Incendiul devastator care a afectat o mare parte din fondul construit până la mijlocul secolului a oferit edililor vremii prilejul unor prime intervenții urbanistice majore, precum sistematizarea zonei din jurul bisericilor „Sfântul Gheorghe” și „Sfântul Ilie”.

Casa Obștiei Bârladului⁵⁶ a decis, la 1 iunie 1851, cu ocazia vizitei Ministrului Lucrărilor Publice, înființarea Pieței „Sfântul Ilie” pe „locurile” (proprietățile) Bisericii „Sfântul Gheorghe”, între strada Principală și strada Dobranici. Motivația era „a se înlesni adunarea carelor și a norodului la ziua de iarmaroc”⁵⁷ – fapt care evidențiază, dacă mai era nevoie, destinația acestor spații publice, denumite astăzi modern *piețe*⁵⁸.

La 28 octombrie 1857⁵⁹ a fost emis actul care consfințea formarea noii piețe printr-un schimb de proprietate între biserică și Casa Obștiei (biserica cedând terenul pe care îl deținea în schimbul altuia, situat pe strada Principală). Aceasta a devenit a treia piață a orașului, după Piața Domnească și Oborul de vite, fiind singura care și-a păstrat până astăzi destinația de piață alimentară.

Situată în fața bisericii cu același nume, piața avea configurația unui patruleter. Spre ea convergeau mai multe străzi, precum Cojocăreasca, Strâmba, Paloda și Iacomi, care făceau legătura cu principalele artere stradale, cum erau Ștefan cel Mare și Republicii. Prelungirea străzii Strâmba forma latura de nord a pieței și se întindea până la piața de păsări, înglobată acesteia. Aici se vindeau rațe, găini, găște, curcani, dar și porci și miei, mai ales cu ocazia sărbătorilor de Crăciun și Paște.

Pe latura sudică erau amplasate prăvăliile de pește, care ofereau marfă pentru toate gusturile, buzunarele și necesitățile. Pe lângă dughenele cu produse de galanterie și mărunțișuri, existau magazine

lea, înlocuind treptat termenul „medean”. Deja la mijlocul aceluiași secol, cuvintele „medean” și „piață” sunt considerate sinonime, ambele desemnând locul de schimb comercial. Evoluția semantică și urbanistică se definitivează la începutul secolului al XX-lea, când termenul „medean” devine desuet, păstrându-și doar sensul inițial de „loc viran”, dar sub o altă formă ortografică – „maidan”. În schimb, cuvântul „piață” câștigă tot mai mult teren, devenind uzual în limba română contemporană. Dan Dumitru Iacob, *op. cit.*, pp. 165-166.

⁵⁹ I. Antonovici, *op. cit.*

de sticlărie, oale, vopsele, pantofi și pânzeturi. În spatele acestora se afla un alt șir de dughene, specializate în produse de băcănie.

Piața propriu-zisă era alcătuită din câteva rânduri de mese, așezate ca băncile într-o sală de clasă, unele acoperite cu tablă, aproximativ 20-25 la număr, unde țăranii își expuneau spre vânzare diversele produse agricole: zarzavaturi, lapte, smântână, brânzeturi, ouă și făină.⁶⁰

Pitorescul pieței „Sfântul Ilie” a fost redat artistic de pictori precum cunoscutul Mihai Adamiu ori contemporanul nostru Antonio Romeo Pălie, iar în plan literar, de memorialiștii Dumitru Leonte⁶¹ și Sergiu Brandea⁶², autorul unei fascinante cărți evocatoare despre o stradă adânc înrădăcinată în mentalul colectiv – „Strâmba”.

Primul, înzestrat cu un talent literar aparte, deși nu a fost decât un simplu morar, reușește să ne transpună în atmosfera anilor '30 și parcă ne face să vedem cu ochii noștri locurile descrise: „Intrăm în inima orașului, pe strada Regală, stradă schimbată mai apoi de istorie în Republicii. Prăvălie lângă prăvălie, lipite una de alta, cu un etaj, cel mult două, cu vitrine și uși, astupate noaptea de obloane metalice, rulate de sus în jos și invers. Bârladul era plin de prăvălii cu tot felul de mărfuri alimentare sau industriale. Când intrai în magazinul de băcănie și coloniale «La Carol» din Piața Mare de lângă Biserica «Sf. Ilie», Catedrala orașului, treceai printre saci, desfăcuți la gură și cu scafa corespunzătoare, plini cu orez de pe la Deta Banat, Glasse de Rangoom sau de India, saci de zahăr, făină sau butoaie cu măsline, unt-de-lemn, roșcove, banane, smochine și alte fructe și mirodenii cu iz african sau sud-american. În acest magazin, te serveau patronul și familia lui. Te conducea până la ieșire și te poftea aplecat și politicos să-i mai vizitezi «prăvălia», chiar dacă nu vei cumpăra nimic. Stau eu și reflectez poate de la acești oameni a rămas sloganul scris cu litere uriașe pe magazinul «Sora» de lângă Gara de Nord din București: «Clientul nostru, Stăpânul nostru!» [...] Sunt alte zeci și zeci de prăvălii, în care găsești tot ce îți dorește inima și... ieftine, datorită resortului din mecanismul economiei de piață - concurența!»⁶³

Schimbând registrul temporal spre contemporaneitate, constatăm menținerea unor tipicuri urbane aparent neafectate de trecerea timpului și de schimbarea regimurilor politice. Astfel, aici puteai întâlni oameni dintre cei mai diverși: negustori ambulanți cu platforme atârinate de gât, ale căror strigări „publicitare” au rămas întipărite în miticul urban: „dă-te-aproape, neamule!» sau «vin și cumpără la mine: ace, brice și carice!». Erau aceia care vindeau dulciuri –

alvița era tăiată în cubulețe de diferite mărimi și așezată în rânduri, iar bomboanele, cu forme și dimensiuni variate așezate în borcane, apoi era susanul, bomboanele pe băț și câte alte minunății. Vânzătorii se apropiiau de copii și, ca să-i atragă, le dădeau câte o bombonică: «ține una în guriță și apoi ia o alviță!» sau «una mie, una ție, una în gură la Ilie!»

Nu lipseau nici «turcii», îmbrăcați cu un model de costum național, ziceam eu turcesc, cu fes pe cap, transportau în spate un fel de instalație din alamă strălucitoare, ca o coloană, formată din câteva recipiente sferice, de dimensiuni diferite, care descreșteau de jos în sus, lipite între ele și care la cea inferioară avea un tub pe care atunci când vânzătorul se apleca în față, curgea băutura. De obicei, aceștia vindeau sirop, dar alții vindeau bragă: «ia braga rece și bună!», îi auzai strigând în limba lor românească. În piață nu lipseau nici «scamatorii» care înșelau țăranii invitându-i să găsească, contra unui rămașag, care dintre cele trei cărți de joc așezate cu fața în jos, care este «popa», de aici și reclama lor «uite popa, nu e popa». Ca să-i îmbrobodească, aveau asociații lor, care puneau rămașag și care întotdeauna câștigau, ceea ce nu se întâmpla cu bietul țăran.

Majoritatea locuitorilor de la sate veneau la târg îmbrăcați în costume naționale, în carele lor trase de boi, pe care le lăsau pe la hanuri, după ce-și descărcau marfa în piață. Ziua de târguit se termina după-amiaza, când carele se întorceau spre vetrele lor și piața își căpăta pauza meritată, pentru câteva ore, până a doua zi, în zori.⁶⁴

Piața a fost supusă procesului de sistematizare, specific regimului ceaușist⁶⁵, în anii '80, când întreaga zonă a fost nivelată cu buldozerele, iar din vechiul peisaj urbanistic a rămas doar Biserica „Sfântul Ilie”. Neputând să o înlăture nici pe aceasta, autoritățile au planificat construirea unor blocuri în jurul ei, după modelul aplicat la București, astfel încât să-i fie diminuată vizibilitatea. Vechiul aspect al zonei mai poate fi reconstituit doar fragmentar, din fotografii de epocă, cărți poștale sau albume⁶⁶.

Strada Strâmba – Lipsaniada bârlădeană

Limitrofă Pieței „Sfântul Ilie”, dar cu pregnante valențe comerciale, se afla o stradă extrem de cunoscută bârlădenilor, numită generic Strâmba. Pe Ulița Jidovească, așa cum apare menționată în documentele vremii, se găseau numeroase prăvălii aflate în proprietatea comercianților evrei, fapt sugerat chiar de titulatură. Aceasta se prelungea dincolo de strada Principală, spre Piața „Sfântul Ilie”, porțiune care, datorită traseului său curbat, i-a adus și denumirea populară — devenită cu timpul încetățenită — de Ulița

⁶⁰ Sergiu Brandea, *Strâmba*, Iași, Editura Pim, 2010, p. 193.

⁶¹ Dumitru Leonte, *Iarmarocul de la Bârlad. 29 august 1936* în „Academia Bârlădeană”, trim. III, nr. 16, 2004, pp. 6-7.

⁶² Sergiu Brandea, *op.cit.*

⁶³ Dumitru Leonte, *op. cit.*

⁶⁴ Sergiu Brandea, *op. cit.*, p. 194-195.

⁶⁵ Dinu C. Giurescu, *Distrugerea trecutului României*, București, Editura Museion, 1994.

⁶⁶ Gh. Vasiliu, *op. cit.*; Sergiu Găbureac, *Bârladul odinioară și în zilele noastre*, monografie-album, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2008.

Strâmbă. O denumire aparent întâmplătoare, poate chiar anostă, care pentru majoritatea bărlădenilor de astăzi nu mai evocă nimic fără o introspecție atemporală în vechea urbe. Din strada Regală (astăzi Republicii), imediat în dreapta, după marele magazin de băcănie considerat „de lux” al lui Goldstein – Băcăuanul, se afla așa-numita „Lipscaniadă” bărlădeană, redenumită ulterior, mai sec, Fagului, după deplasarea ei mai spre sud, dar păstrându-și specificul de inimă comercială a cetății.

Aflată în mijlocul orașului, cu o întindere redusă de circa 150-200 m, făcea o legătură organică cu Piața Mare „Sfântul Ilie”. Pavată cu piatră cubică, strada era mărginită pe ambele laturi de clădiri vechi, dintre care doar câteva aveau etaj. După specificul vremii și al proprietarilor, la parter se afla prăvălia, iar la etaj, locuința. Beciuri mari și încăpătoare, destinate mărfurilor ori nevoilor casnice de tot felul, completau un peisaj urbanistic de mic târgușor moldav.

Lipsa canalizării și a unui paviment de calitate făcea ca strada să nu fie tocmai curată și să se inunde ușor — nimic deosebit, de altfel, pentru Bârladul de atunci ori cel de mai târziu, care oscila nestatornic, după capriciile vremii, bineînțeles, între nori de praf înecăcios și o mare de noroi cleios. Presa vremii atrăgea atenția asupra acestor neajunsuri; astfel, la 13 octombrie 1894, în ziarul „Paloda” se critica igienizarea necorespunzătoare a zonei, devenită un pericol public, și se solicita, malițios, edililor urbei, prezența unui sergent care să se ocupe de menținerea curățeniei.

Alături de strada Ștefan cel Mare se concentra activitatea comercială a orașului, la fiecare pas putând fi întâlnite prăvălii mărunte, dughene aparținând evreilor, românilor, armenilor și chiar altor nații, așa cum, cu multă plasticitate, ne introduce într-un mental colectiv și într-o atmosferă de epocă celebrul scriitor bărlădean V.I. Popa. Aici se vindea și se cumpăra aproape tot ce se putea imagina.

Forfota, agitația cumpărătorilor și acel du-te-vino al orașenilor și țăranilor care treceau dinspre sau înspre piață îi confereau o dinamică aparte. Peste tot vedeai o mulțime de prăvălii care își prezentau marfa, în saci, butoaie sau lăzi, din care răzbătea un amalgam de mirosuri amestecate: dulciuri, mirodenii, afumături și sărături.

Un adevărat furnicar de lume de tot felul: meșteșugari cu șorturi lungi până aproape de călcâie și mânecile suflecate; vânzători care te trăgeau de mână sau te asurzeau îmbiindu-te cu tot ce voiai sau nu; cucoane și slujnice plecate la târguit, care, în trecere, vorbeau de divorțul Doamnei cutare, de copilul Domnișoarei cutare sau de flirturi romantice; țărani desculți, dar cu căciulă.

Amalgamare de culoare, moravuri și figuri pitorești, desprinse parcă din creațiile lui Caragiale, V.I.

Popa ori cupletele lui Tănase și... totul la porțile Orientului, cu o viață citadină diferită de cea a Occidentului, dar nu mai puțin plină de farmec.

Specificul străzii nu era dat doar de diversitatea mărfurilor comercializate aici, ci și de denumirile amuzante - pentru urechile orașenilor de astăzi - ale „faimoaselor” firme de atunci. Atracția citadină a acestora poate fi redată și printr-o incursiune în presa vremii ori în imaginile de epocă, completate de diversitatea amintirilor contemporanilor acelor timpuri.

Astfel, pe strada Strâmbă, la începutul secolului al XX-lea, au existat magazinele de confecții „La doi cocoși”, „Cocoșul de argint”, „Cocoșul cel mare” (poreclit „La Chantecler”), aparținând fraților Finkelman, „La Concurența”, aparținând lui Lupu Haimovici, și „Fluturile de aur”. Spectrul era foarte larg, adecvat pentru toate gusturile și, mai ales, pentru toate buzunarele: de la stoffele de calitate, comercializate de Wisenfeld și căutate cu predilecție de protipendadă, până la cele din „ațacă” ale lui Lujă Rosemblum ori Lică Solomonovici.⁶⁷

În capătul străzii, colț cu Piața „Sfântul Ilie”, se afla magazinul de manufacturi „La Printz”, alături de magazinul de coloniale „La Greci”. Tot aici se găseau prăvălii cu articole de fierărie, aparținând lui Zissu ori lui Sava A. Petroff, acesta din urmă deținând și o farmacie pe strada principală. În piață se afla una dintre numeroasele farmacii ale orașului, „Bistrițeanul” – proprietatea lui Mihai Șomlea –, care comercializa o renumită pudră de flori, extrem de apreciată de doamnele vremii.⁶⁸

Pentru a reda măcar aparent ceva din specificul epocii interbelice și, mai ales, din farmecul ei, reproducem una dintre reclamele apărute în presă:

„A sosit la «Cocoșul cel Mare» un bogat asortiment de pufuri de iarnă, precum și articole pentru nunți și botez. Acest nou magazin l-am aprovizionat cu cele mai noi mărfuri din fabricile din țară și din străinătate și vând la cele mai convenabile prețuri. Specialitate: furnituri de croitorie, lucruri pentru nunți și botezuri, parfumuri franțuzești și germane, diferite mătăsuri, luizinuri, taftalinuri, ponjeuri și musalinuri, toate la prețuri foarte ieftine.

Nu pierdeți ocazia de a vizita magazinul meu pentru a vă convinge de calitatea și accesibilitatea mărfurilor mele.

Cu stimă,

Hal Finkelman

Mare asortiment de cămăși și gulere, galoși și şușoni, bastoane și umbrele.”⁶⁹

Peste ani, imaginea străzii a rămas încă vie în memoria bărlădenilor mai în vârstă, dar și a celor trecuți de prima tinerețe. Ea a fost redată literar de scriitori precum Sergiu Brandea și Dorina Stoica. Aceasta din urmă surprinde, cu o acuratețe aproape plastică,

⁶⁷ *Ibidem*, p. 15.

⁶⁸ Mirela Proca, Marcel Proca, *op. cit.*, p. 133.

⁶⁹ *Ibidem*.

universul micului comerț din Bârladul anilor '60–'70, o lume astăzi dispărută. „Era în orașul meu o stradă ce se numea Strâmba. Nu știu de ce or fi botezat-o așa și nici dacă era cu adevărat strâmbă. Cred că aş putea să află dacă m-aş strădui puțin, dar nu asta contează. Dacă închid ochii, văd strada cu pietre de râu tocite, casele cu etaj vechi și urâte ce păreau gata, gata să cadă peste trecători. Ele aveau la parter magazine ale evreilor cu atâta marfă îngrămădită în niște încăperi mici, de ți-ar fi trebuit o săptămână să intri și să privești câte se găseau în acele magazine.[...]”

Metraje multicolore, covoare, perdele, parfumuri, săpunuri, mirodenii, oale, farfurii, olițe de noapte, scaune, dulciuri, halva turcească, marmeladă, susan, halviță, covrigi, saci cu seminte, mezeluri, cârnuri, scrumbii și țări, pește proaspăt, brânzeturi și câte altele, așezate de-a valma în fața magazinelor. Și peste toate mirosul de gogoși, vată de zahăr și de mici. Nu erau vitrine, nici frigider, ci cuburi de gheață pentru ca marfa perisabilă să nu se strice, totul la vedere, la pipăit, mirosit, gustat, negociat și în cele din urmă cumpărat.

Când vedeau copii, comercianții evrei băgau mâna în vreun borcan cu jeleuri colorate și le dădeau spunându-le să-și aducă părinții, să cumpere de la ei și nu de la altcineva. Și chiar așa făceau cu gândul la jeleurile cu gust de fructe exotice, pe care părinții nu prea le cumpărau deoarece erau cam scumpe. Viespile, muștele, țânțarii, cățelii și pisicile, iar pe lângă butoaiile cu gunoi șobolanii și șoarecii aveau o viață îndestulată, lipsită de griji, mai ales vara.”⁷⁰ Dar timpurile se schimbă, iar de la rafinatele stoffe de catifea, tafta, mătase ori chiar doc s-a ajuns la banalul, omniprezentul și ternul comunist „naidiloc”⁷¹.

În perioada comunistă, majoritatea imobilelor aflate în zonă au fost naționalizate sau părăsite de foștii proprietari, care au emigrat în Israel, nevoiți să își caute un nou destin. Treptat, nemaieexistând o preocupare constantă pentru întreținerea lor și un plan urbanistic unitar, s-au degradat, prezentând imaginea sumbră a unor clădiri dărăpănate cu tencuiala căzută și mâncată de igrasie. La cutremurul din 1977, marea lor majoritate au fost afectate și, în anii următori, demolate ca parte infimă a unui plan mirabolesc în care trecutul, fie el și urban, nu trebuia să se întâlnească cu un prezent mereu reconstruit.

Bibliografie selectivă:

- ♦ *Partea arsă a târgului Bârlad*, hartă. București, Socer, 1851.
- ♦ *Expunerea administrațiunei comunei urbei Bârlad făcută de primar în ședința de la 5 martie 1890*.

Cu ocaziunea prezentării budgetului pe anul 1890-1891. Bârlad, Tipografia George Cațașany, 1890.

- ♦ Antonovici, I. *Documente bârlădene*, vol. I. Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1911; vol. II. Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1912; vol. IV. Bârlad, Tipografia Const. D. Lupașcu, 1924; vol. V. *Diverse*, Huși, Atelierele Zanet Corlățeanu, 1926.
- ♦ Iorga, N. *Istoria comerțului românesc*, vol. II, *Epoca mai nouă*. București, Tipografia „Tiparul Românesc”, 1925.
- ♦ Oprișanu, George. *Casa Obștiei din Bârlad*. Bârlad, „Tipografia Nouă” - Toriceli Slobozeanu, 1928.
- ♦ Giurescu, Dinu C. *Distrușerea trecutului României*. București, Editura Museion, 1994.
- ♦ Vasiliu, Gheorghe. *Bârladul de altădată*. Târgu-Mureș, Editura Sherpa, 2000.
- ♦ Gramaticu, Rășcanu, O. *Istoria Bârladului*, ediția a II-a, vol. I. Bârlad, 2002.
- ♦ Mihali, Ciprian (coord.). *Artă, tehnologie și spațiu public*. București, Editura Paideea, 2003.
- ♦ Leonte, Dumitru. *Iarmarocul de la Bârlad*. 29 august 1936 în „Academia Bârlădeană”, trim. III, nr. 16, 2004, pp. 6-7.
- ♦ Mucenic, Cezara. *Străzi, piețe, case din vechiul București*. București, Editura Vremea, 2004.
- ♦ Zamani, Lelia. *Comerț și loisir în vechiul București*. București, Editura Vremea, 2007.
- ♦ Găbureac, Sergiu. *Bârladul odinioară și în zilele noastre*, monografie-album. București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2008.
- ♦ Proca, Marcel. *Orașul Bârlad. Evoluție urbanistică în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*. Bârlad, Editura Sfera, 2009.
- ♦ Brandea, Sergiu. *Strâmba*. Iași, Editura PIM, 2011.
- ♦ Proca, Mirela; Proca, Marcel. *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*. Bârlad, Editura Sfera, 2011.
- ♦ Iacob, Dumitru Dan. *Piețele orașului Iași în secolele XVIII–XIX*. „Medeanul de la Sfântul Spiridon” în „Historia Urbana”, t. XXI (2013), pp. 163-211.
- ♦ Stoica, Dorina. *Trecute vremuri și provinciale străzi în Revista culturală „Leviathan”*, 9 februarie 2018; <https://leviathan.ro/trecute-vremuri-si-provinciale-strazi-de-dorina-stoica/>
- ♦ Idem. *Populația Bârladului medieval* în „Acta Moldaviae Meridionalis”, t. XL, 2019, pp. 61-74.
- ♦ Majuru, Adrian. *Cum se distrau românii odinioară*. București, Editura Corint, 2019.

⁷⁰ Dorina Stoica, *Trecute vremuri și provinciale străzi* în Revista culturală „Leviathan”, 9 februarie 2018.

<https://leviathan.ro/trecute-vremuri-si-provinciale-strazi-de-dorina-stoica/>

⁷¹ *Ibidem*.

Strada Strâmbă - perioada interbelică

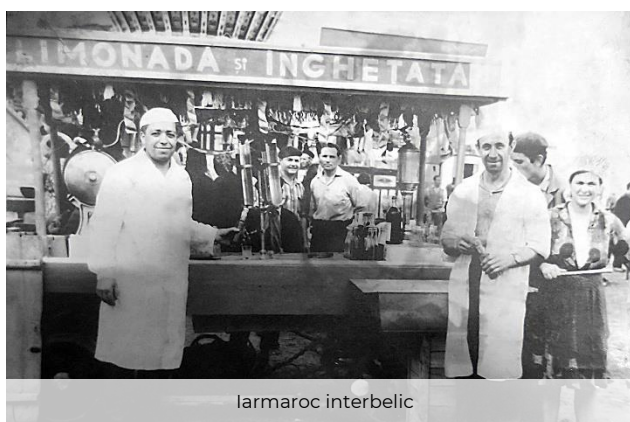
Strada Strâmbă

Strada Fagului – anii '80

Strada Fagului – anii '80

Iarmaroc interbelic

Iarmaroc interbelic

LA CONGURENTA STRADA STRAMBA

Sub-semnatul aduc la cunoștința onor, Publico Bărlădean, că am adus un mare și bogat asortiment de diferite mărfuri, precum. Mătăsuri, diferite ecuseuri chiffone, olande, plușuri satinuri, pentru mobilă, perdele de rețea macaturi de pluș cele mai moderne lănuiri pentru rochii, năsoeuri, covcace tunse și ne tunse precum și un bogat asortiment de Stofe pentru haine bărbețești, militare.— Rog pe onor. publico Bărlădean a nu cumpăra până ce mai întâi nu vor visita magazinul meu spre a se convinge de adevăr.

cu stimă LUPU HAIMOVICI

prof. Marcel PROCA, Bărlad

MEMORIE ȘI ISTORIE LOCALĂ

DESPRE ÎNCEPUTURILE PRIMEI ȘCOLI PUBLICE DIN VASLUI. DOCUMENTE (I)

Deschizători de drumuri în cercetarea trecutului primei școli publice din Vaslui sunt C. Neșțian⁷², prof. Costică-Ioan Gîrneată⁷³, urmați de Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin cu un studiu tipărit într-o prestigioasă publicație academică, editată de Institutul de Istorie și Arheologie din Iași, pe baza cercetărilor efectuate în Arhive⁷⁴, nefolosit de „cronicarii” vasluieni în 1999 din orgoliu provincial sau neștiință⁷⁵. Preocupați mai degrabă de micul (sic!) dicționar al personalităților „culturale și spirituale vasluiene” (pp. 399-571), multe fără operă, dar cu renume politic, autorii „filelor de istorie” a învățământului vasluian ne transmit date lacunare preluate din studiile amintite fără a oferi cititorului avizat noi informații, mai ales arhivistice⁷⁶.

Preocupată de „fericita creștere și diprindere moralice(a)sc(ă) și religioasă a tinerimii tuturor clasuril(o)r” din târgul Vaslui, proprietatea sa, polcovniceasa Elencu/ Elena Șubin, înaintează Departamentului o jalbă la 14 august 1841 pentru intermedierea întemeierii unei școli începătoare, ce urma să funcționeze în încăperile casei hărăzite de căminarul Neculai Chiriac⁷⁷. Departamentul trebilor din lăuntru mijlocește cererea amintită Epitropiei învățăturilor publice la 20 august 1841 și îi cere întemeierea școlii „prin rânduire de profesor” și mobilarea imobilului hărăzit de căminarul Neculai Chiriac⁷⁸. Elena Șubin (1801⁷⁹ sau 1807-18/30 septembrie 1889), sora fostului domn Grigore Alexandru Ghica, proprietara moșiei Vaslui, interpreta păstoritei Hloe din piesa „Mirtil și Hloe”, prezentată în primul spectacol în limba română la 27 decembrie 1816 în casele lui Costache Ghica din Iași, căsătorită cu polcovnicul rus Pavel Șubin (13 octombrie 1795-26 august 1854), șeful vâmlor din Basarabia, a decedat la 18/30 septembrie 1889, iar ceremonia funebră s-a consumat la 21 septembrie 1889, ora 12. Dintre membrii familiei care și-

au exprimat regretele în presă remarcăm pe: Elena Hoffman și fiul ei Carol, soții Michail Rizo și fiica lor Lucia, Ecaterina Șubin și fiicele Barbe, Katy și Manie (?), soții Carol Hartingh cu fiii lor, Lucia Șubin, Alexandre Mano și fiul acestuia Thrasybule Mano, soții Alexandre Hinna, doamna Eugeniu Ventura, soții Alexandre Schepkine, soții Georges Theodoru, soții Nikanor Șubin, soții Dimitrie Varentzof, Victor Șubin, Sergiu Vlassief cu fiicele sale, principesele Aglaé Ghika-Allaux, Nathalie Ghika și Alexandrina I. Ghika, prinții Alexandre Grigorie și Ferdinand Ghika („au durerea de a vă face cunoscut pierderea prea iubitei lor mamă, soacră, soră, cumnată, bunică și mătușă”)⁸⁰.

După Theodor Râșcanu, *Vasluiul. Origini, istorie... și filologie*, în „Realitatea ilustrată”, Anul XI, nr. 524, din 3 februarie 1937, p. 9.

Desemnarea „profesorului” Iordache Galerie este adusă la știința polcovnicesei în octombrie 1841, odată cu dreptul de alegere a doi boieri ca membri în Comitetul de inspecție, din care făcea parte și ispravnicul ținutului Vaslui în calitate de „prezident”, așa cum glăsuia Regulamentul organic din 1832⁸¹. Întemeierea primei școli publice s-a făcut cu acordul domnului Mihail Sturdza⁸².

⁷² *Monografia școlii nr. 1 băieți – Vaslui*, în „Învățătorimea vasluiană”, Anul I, 1935.

⁷³ *Acțiuni de interes public în orașul Vaslui la mijlocul sec. al XIX-lea*, în „Vremea nouă. Organ al Comitetului județean Vaslui al P.C.R. și AL Consiliului județean”, Vaslui, Anul II, nr. 499, din 27 septembrie 1969, p. 2.

⁷⁴ *Despre evoluția învățământului vasluian până la 1859*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XVII, 1980, p. 603-608.

⁷⁵ Mihai Ciobanu, Alexandru Andronic, Petru Necula, *Cronica Vasluiului – documente, locuri, oameni, fapte* -, Fără localitate, Editura Publirom, 1999, p. 201-204.

⁷⁶ Nicolae Ionescu (coordonator), Gabriela Plăcintă, Daniela Croitoru, Ionela Lepărdă, *Învățământul vasluian. File de istorie (secolul XVIII-2014)*, Iași, Editura PIM, 2014, pp. 25-26.

⁷⁷ ANI, FMIC-Moldova, dosar 6/1841, f. 2.

⁷⁸ Ibidem, f. 1-1v.

⁷⁹ Mihai Sorin Rădulescu, *Două scrisori din familia Ghyka*, în „România literară”, nr. 16/ 2009; Republicat în Idem, *Din istoria familiei Ghika. Contribuții de istorie culturală*, București, Editura Corint, 2017, pp. 41-47.

⁸⁰ „Constituționalul”, Anul I, nr. 78, din 21 septembrie/3 octombrie 1889, p. 3.

⁸¹ ANI, FMIC-Moldova, f. 5; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, p. 605.

⁸² ANI, FMIC-Moldova, dosar 6/1841, f. 6.

Profesorul Iordache (trecut greșit în document Gheorghe?) își găsește obștescul sfârșit la 23 decembrie 1843 „la 7 ceasuri din zi”, locul lui fiind luat de pedagogul Ion Mereuță⁸³, căruia îi urmează Neculai Drăghinici, cel care întocmește catalogul din martie 1844⁸⁴ și i se sugerează prin rezoluția din 13 aprilie 1844 „să facă clasificția după poruncile împărtășite de curând și a să întreba de ce nu se văd acum (...) clasuri precum în cataloagele fostului profesor”⁸⁵. Corectăm astfel greșeala lui Octav Mărculescu, perpetuată de Ion N. Oprea, anume cea legată de numirea profesorului Iordache Galerie (Galer) la 12 ianuarie 1842 și desfășurarea activității până în 1849 (era mort de cinci ani), ce ar fi fost înlocuit Teodor Silvescu și a suplinitorului Teodor Leuștean⁸⁶.

Polcovniceasa Elencu Șubin desemnează în Comitetul de inspecție pe banul Grigori Anghelichi, (decedat la 23 aprilie 1843⁸⁷, va fi propus serdarul Dimitrie Duca în locul lui de Elencu Șubin la 14 august 1843⁸⁸, care este înștiințat de numire la 20 septembrie 1843⁸⁹) și căminarul Neculai Chiriac, numire despre care Epitropia învățăturilor publice este înștiințată la 15 noiembrie 1841. Li se adaugă ispravnicii ținutali: aga Gheorghe Racoviță (1841-1842) și spătarul Andronachi Donici (după 1842). Cât despre profesorul Iordache Galerie, era sosit în Vaslui „de mai multă vreme și numai din partea mea s-au dat făgăduita casă de școală și putinciosul ajutoriu în ținerea gospodărească”⁹⁰. Recunoașterea ca membri ai Comitetului de inspecție se produce oficial la 12 decembrie 1841⁹¹, însă decretele de numire nu au fost trimise până la 5 ianuarie 1842, data la care elevilor le lipseau abecedarele⁹². Ministrul C. Sturdza comunica Epitropiei învățăturilor publice la 26 mai 1842 lipsa Eforiei, neimplicarea boierilor și neguțitorilor în achitarea sumei de 737 de lei și altele, cu excepția Elencăi Șubin „proprietărița moșii cari ar fi dat casa pentru școală și lemni di foc”⁹³. Spătarul Andronachi Donici, ispravnicul ținutului Vaslui, și banul Grigore Anghelichi, membrii Comitetului de inspecție, comunicau la 16 iulie 1842 Epitropiei învățăturilor publice hărăzirea casei de școală de către „cucoana” Elencu Șubin, „cari până acum au fost destule, totuș(i) la casăle acele cu mobile trebuincioase s-au cheltuit piste 700 lei de către o persoană particulară, cari încă nu s-au despăgubit”. Hatmanul Ghica propune prin rezoluția din 29 iulie 1842 organizarea unei subscripții de Comitetul

de inspecție pentru „clădirea unei case de școală”⁹⁴, idee preluată și cu alte prilejuri, cum ar fi la 16 iulie 1842⁹⁵.

Solemnitatea deschiderii orelor de curs din 1 decembrie 1841 a fost asigurată de prezența boierilor fruntași în Biserica „Sfântul Ioan” din Vaslui unde, împreună cu elevii și profesorul Iordache Galerie, au asistat la Sfânta Liturghie, de unde s-au deplasat la școală, sfințită de preotul slujitor la biserica amintită, urmată de rugăciunea obișnuită în cadrul la asemenea ceremonii. „Au rostit dum(nea)lui profesorul un cuvânt către tinerime(a) adunată cuprinzătoriu de îndemnuri, a sfătui și încurajări ca să înbrătoșăzi învățătura aducându-le mai multi pildă întru aceasta”. Cu acest prilej este redactată o scrisoare prin care este descrisă ceremonia și comunicată Epitropiei învățăturilor publice, semnată de aga Gheorghe Racoviță, spătarul Alecu Râșcanu, banul Grigore Anghelichi, serdarul Toma Buzdugan, căminarul Neculai Chiriac, paharnicul Ștefan Angheluță, paharnicul Costachi Conzoi (?), șetrarul Săndulachi Ghidionescu, vel căpitanul Costachi Luca și trei postelnici Filip Motăș⁹⁶.

Catalogul clasificăției elevilor din 5 ianuarie 1842, semnat de Iordache Galerie, ne dezvăluie un efectiv de 31 de elevi, cu vârsta între 6 și 16 ani, fii de boieri, negustori, preoți din Vaslui și satele Golășăi, Sauca și Laza⁹⁷. Catalogul din 5 februarie 1842 înregistrează 42 de elevi, cei mai mulți din Vaslui, dar și din satele Valea Ră, Cârlești, Moara Domnească, Zăpodeni, Munteni, Tătărani, Bălteni, Cursești, Coșești și Laza⁹⁸.

Coleschii registrator Dimitrie Ghidionescu (eronat, Fitionescu, la Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin), în urma examenului public din 27 februarie 1842 „pe semestrul de iarnă”, acordă în vederea premierii zece geografii și trei catehizise „la acii ce prin a lor sânguință și răspunsuri potrivite la acest eczamen s-au deosebit”, chiar dacă procesul de învățământ era afectat de lipsa manualelor „și întârzierea începerei la învățătură”⁹⁹. Comitetul de inspecție semnalează la 5 mai 1842 Direcției învățăturilor publice întârzierea tipăririi abecedarelor și cere suplinirea lor cu cele din Transilvania sau Țara Românească, „fiind că din a lor lipsă nice numărul scolarilor nu sporește”¹⁰⁰.

Profesorul Iordache Galerie se plângea la 27 martie 1842: „căci trlunia mai au trecut și eu nici bani, nici măcar adresul cins(titei) Visterii către Sămășia de aice nu am priimit” (Iunile ianuarie, februarie și martie)¹⁰¹.

⁸³ ANI, FMIC-Moldova, dosar 47/1844, f. 4.

⁸⁴ Ibidem, f. 3-3v.

⁸⁵ Ibidem, f.

⁸⁶ *Vaslui – Capitala „Țării de Jos” în presa vremii – 1875-2000*, Iași, Tipografia Moldova, 2005, Cu o postfață de Constantin Hușanu, p. 263

⁸⁷ ANI, FMIC-Moldova, dosar 14/1843, f. 21.

⁸⁸ Ibidem, f. 45.

⁸⁹ Ibidem, f. 46.

⁹⁰ ANI, FMIC-Moldova, dosar 6/1841; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, pp. 605-606.

⁹¹ ANI, FMIC-Moldova, dosar 6/1841, f. 6.

⁹² ANI, FMIC-Moldova, dosar 16/1842, f. 1.

⁹³ Ibidem, f. 32.

⁹⁴ Ibidem, f. 43-43v.

⁹⁵ Ibidem, f. 37.

⁹⁶ Ibidem, f. 9; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, p. 606 (cei doi autori nu au descifrat iscăliturile).

⁹⁷ ANI, FMIC-Moldova, dosar 16/1842, f. 2; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, p. 606.

⁹⁸ ANI, FMIC-Moldova, dosar 16/1842, f. 7-8v.; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, p. 606.

⁹⁹ ANI, FMIC-Moldova, dosar 16/1842, f. 9; respectiv 11-12; Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *op.cit.*, p. 606.

¹⁰⁰ ANI, FMIC-Moldova, dosar 16/1842, f. 25.

¹⁰¹ Ibidem, f. 19-20.

Catalogul clasificăției școlarilor pe luna martie ne indică 35 de elevi la „clasul elementariu” și zece elevi la „clasul I normal”¹⁰².

Cheltuielile pregătirii școlii se ridicau la 700 de lei și au fost suportate de o persoană particulară care înainte de 12 aprilie 1842 cere restituirea sumei amintite. În lipsa Eforiei, Comitetul de inspecție – aga Gheorghe Racoviță, banul Grigore Anghelichi și căminarul Neculai Chiriac –, propune la 12 aprilie 1842 plata datoriei „din zeciuiala târgului, patentari și alte de asemenea eraturi ce sânt ramuri alcătuitoare Eforiei, precum și pe viitorime a se statornici tot din acest eratu un venit îndeustulătoriu pentru lumânări, lemne, liafa unui rândușu și alte adăogiri sau meremeturi după cum va cere trebuința, căci în alt chipu nu se poate sprijini acest așezământ”¹⁰³. Comitetul de inspecție raportează la 30 iulie 1842 Sfatului administrativ imposibilitatea întreținerii școlii publice din cauza lipsei Eforiei și a lipsei fondurilor pentru plata chiriei caselor, lemnelor de foc, lumânărilor și a unui om de slujbă, cerând în acest sens asigurarea unui venit de 700 de lei „din zăciuiala patentarilor târgului și a mahalagiilor, precum și din a mază(li)lor ruptașilor din târg”¹⁰⁴. Noi demersuri în acest sens sunt inițiate la 25 august 1842¹⁰⁵ și 27 septembrie 1842, în urma cărora spătarul Andronachi Donici, ispravnicul ținutului Vaslui, intervine prin comisarul de târg pe lângă boierii și neguțitorii vasluieni pentru ajutorul

financiar necesar la 27 septembrie, dintre care au dat curs spătarul Alecu Râșcanu, treti vistiernicul Cozma Dobranovici, serdarul Duca, vel căpitanul Costachi Duca și Tudor Niță¹⁰⁶. S-a apelat la mărinimia spătarului Grigoraș Carp, serdarului Toma Buzdugan, serdarului Dumitrachi Duca, paharnicului Costachi Lozoni, clucerului Mihaie Isăcescu, serdarului Iordachi Tiliman, șetrarului Săndulachi Ghidionescu, colîchi registratorului Dimitrii Ghidionescu, pitarului Ștefan Stavăr, șetrarului Vasile Lupașcu, paharnicului Ștefan Anghilută¹⁰⁷.

La examenul public din 16 iulie 1842 s-au evidențiat elevii: Bogdănescu Nicu, Ghidionescu Ioan, Calamas Gheorghe, Anghelichi Dimitrie, Buzdugan Neculai, Sălcianu Vasile (clasul elementat) și Mereuță Ioan, Bosie Costache, Ghidionescu Dimitrie, Florescul Stefan, Pisteri Ioan, Beligan Vasile. Hărăzirea premiilor a fost asigurată de polcovnicul Pavel Șubin, spătarul Andronache Donici, banul Grigori Anghelichi și dvoreanul Costache Buzdugan¹⁰⁸.

Datoria școlii însuma la 18 octombrie 1842 „piste 800 lei”, sumă cheltuită de comisarul târgului, „om sărac”, condiții în care, prin rezoluția din 28 octombrie 1842, s-a hotărât să fie comunicată Sămeșiei dispoziția achitării sumei de 744 lei și 44 parale, „cursul pieții” „și cusurul se va scrie Comitetului de inspecție a strânge de la persoanele ce au hărăzit”¹⁰⁹.

ANEXĂ

1. 1841 august 14

Copii di pi jaloba nadvornai sovedita Elencu Șubin, născută Ghica, din 1841 av(gus)t 14, urmat(ă) către Dipartament.

Deși art(icolu)l 420 a Organicescului Reglement legiuești a înființa sholi învățătoari tineri mai la câteva din târgurile țării, dar precum acest Dipartament are pravilicesc titlu îngrijitoriu pentru înbunătățire(a) stării a toate clasurele Prințapatului și din patrioticeștile sâmtiri priincioasă opștii ce poartă nobilii ce-l ocuparisăsc, priivind că el publică prin foile ofițiale și gătești înființari unor asămine până și prin satele lăcuiți de lucrătorii de pământ potrivit și cu părinteștile dorinți a preînaltului Ocârmuitoriu, aceste mai¹ dat prilej a-i înfătoșă și a meli cugetări ce păstrează pentru fericita creștere și diprindire moralice(a)sc(ă) și religioasă a tinerimii tuturor clasuril(o)r ce lăcuesc târgul Vasluiului, a me proprieta, care după a lui prevelegiu esti un învechit oraș decât multe altile, rugând pe acest Depart(ament) să mijlociasc(ă) unde să cuvini a statornici într-însul o shoală măcar începătoare, pentru a căruia încăperi dumn(ealui) căminarul Neculai Chiriac hărăzăști o casă ce o ari aice, și la neagiungere dau și eu alta pentru șădere(a) profesurului învățătoriu și cu făgăduință din partia me(a) și a tuturor celor mai înstăriț(i) că nu vom îngruia înlesnirile ce s-ar găsi de cuviință în țineri(a) unii asămine în bună rânduială.

Pentru întocmai V. Deodori <m.p.>.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 2. Copie.

¹ Așa în text; mi-au.

2. 1841 august 20

Departamentul
trebilor din lăuntru
Secțiia al 3^{le(a)}

¹⁰² Ibidem, f. 24-24v.

¹⁰³ Ibidem, f. 31.

¹⁰⁴ Ibidem, f. 46.

¹⁰⁵ Ibidem, f. 51.

¹⁰⁶ Ibidem, f. 61-63.

¹⁰⁷ Ibidem, f. 61.

¹⁰⁸ Ibidem, f. 44.

¹⁰⁹ Ibidem, f. 59.

No 18681

Anul 1841 avg(u)st 20 zile.

Epitropiei învățăturilor publice

Dumneei nadvarnoi sovetița Șubin, născută Ghica, proprietărița târgului Vaslui, având în priivire publicarisirile ce s-au făcut prin foile ofițiale și sătești despre înființare de sholi pân(ă) și prin satele lăcuite de lucrătorii pământul(u)i și întemietă și pe pravilicescul titlu ce are Departamentul pentru înbunătățire(a) stării tuturor clasuril(o)r din Prințipat, s-au rugat prin jaloabă ca să să pue în lucrare înființare(a) unei sholi macar începătoare în târgu Vasluiului care după a lui privileghiu ar fi și un oraș învechit, arătând că pentru încăpere de shoală să îndatorești a da casă și toate celelante înlesniri cuvenite pentru ținere(a) ei în bună rânduială.

Deci Departamentul împărtaşind Epitropiei copie de pe jaloabă, cu cinste o poștește să binevoiască a regularisi cele de cuviință pentru așazăre(a) sholii prin rânduire de profesor și punere în lucrare a mobilarisirii casă(o)r cu cei trebuitoare, pentru care de punere la cale ce va face Epitropiia, Departamentul așteaptă prepune spre a pute(a) da și el cuvenitele poronci Isprăvniciei

Ministru din lăuntru și cavalier C. Sturdza <m.p.>.

Șeful Secției Costin spat(ar) <m.p.>.

<Pe verso-ul filei a doua>: Cătră cinstita Epitropie a învățăturilor publice/ Iași; N. 3.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 1-1v. Original, difolio, sigiliu în ceară roșie sfărâmat.

3. 1841 octombrie <f. z.>

La polc(ovniceasa) Șubin

(1)841 oct(ombrie)

Nr. (...)¹

Pre lângă adresul Depart(amentului) de sub N, (...)¹ Epitropia au priimit în copie jaloba dumiilorvoastre prin care ceri(i) de a să înființa în politia Vaslui o shoală publică spre folosul nației și propuind Preaînălțatului Domn această rugămintă a d(umi)lorvoastre s-au și căpătat înalta încuviințare, încât Epitropia pe aceste temeiuri au rânduit la acea politie împlinitor îndatoririlor de profesor pe d(umnealui) lordachi Galer, pre care îl și recomanduește d(umilor)voastre; Și fiind că cere trebuința de a să înființa acolo și un comitet de inspecție spre sprijinirea și înbunătățirea unii shoale (...) pre lângă ispravnicu(l) ce este orânduit prin Reglementul Organic și ales de Epitropie, de a fi prezident acelu comitet, Epitropia poștești pe d(umnea)voastră și vă dă drept însuvă a vă alegi încă doi din boeri(i) acei politii spre a fi un mădulari și proprietari acolo, pre care recomenduindu-i Epitropiei nu va lipsi de a-i întări și a le triimite decreturi de nominația lor.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 5. Concept.

¹ Spațiu gol.

4. 1841 noiembrie 15, Vaslui

Rezoluție: (1)841 decemvr(ie) 9./ Se să facă ofisuri de mădulari Comitetului de inspecție acei scoale boerilor ce dum(neaei) polcovniceasa au recomenduit, asemenea și d(umnealui) ispravnicului ținutului ca president Comitetului.

Cătră cinstita Epitropie a învățăturilor publice

Elenca Șuben

La adresul de sub N° 259, prin care în privirea cerșutei din partea p(entru) înființarea de shoală publică aice în târgul Vasluii, mi să dă dreptate a alege doi din boerii acestei politii spre îndeplinirea Comitetului de inspecție pentru sprijinirea și înbunătățirea ei, cu căzuta cinste recomanduescu pe dum(nea)lor banul Grigorie Anghelichi și căm(ina)r(ul) Nicolae Chiriac, de la carii să nădăjduște isprava dorită întru aceasta și totodată rogu pe cinstita Epitropie ca precum rânduitu împlinitoriu îndatoririlor de profesor, dum(nea)lui lordachi Galer este sosit aice de mai multă vreme și numai din partea mea s-au dat făgăduita casă de școală și putinciosul ajutoriu în ținerea gospodărească, dar din neînlesnirea în totul stă fără lucrare, să mijlocească unde se cuvine a dezlega Isprăv(ni)ci(ei) sau a slobozi bănește ordin (...) cheltuelile ce s-ar socoti trebuitoare unei asemenea închipuiri.

E(lencu) Șubina <m.p.>.

1841 noemvrie 15.

T(ârgul) Vasluii.

<Pe verso-ul filei a doua>: Cătră cinstita Epitropie a învățăturilor publice/ Iași; N. 5.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 10. Original, difolio, sigiliu în ceară roșie sfărâmat.

EDIȚII: Dumitru V. Marin și Iulia D. Marin, *Despre evoluția învățământului vasluian până la 1859*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XVII, 1980, p. 605-606.

5. 1841 decembrie 1

Cătră cinstita Epitropii a învățăturil(o)r publici

Gios iscăliți față fiind la sărbaria solenelă pentru începutul parado în shoala publică din târg Vaslui care s-au făcut în următorul chip, adică astăzi, luni, deche(m)v(rie) 1^u, anul 1841, după ci mai întâi toț(i) scolerii dinpreună cu profesorul lor, dumi(sale) lordachi Galeru s-au adunat la bisărica Sfântul(u)i Ioan, au ascultat Sfânta Leturghii, după cari am vinit cu toțâi în scoală, undi fiind toati pregătite, s-au făcut sfințare(a) iai de cătră preutul acii bisărici, urmată di o rugăciuni însușită pentru asămîniia întrupindiri. Au rostit dum(nea)lui profesorul un cuvânt cătră tinerime(a) adunată cuprinzătoriu de îndemnuri, a sfătuii și încurajări ca să înbrătoșăzi învățătura aducându-le mai multi pildi întru aceasta.

Deci pătrunși de recunoștință pentru o asămînea milostivă și generoasă faptă priivitoare cătră binele public a pre bunului nostru domnitoriu Mihail Grigoriu Sturdza v(oe)v(o)d mulțămindu-i mai întâi pentru părintiasca îngrijiri și rugându-l pi Dumnezău să-l păzască în diplină sănătate, aducim cu cinsti la știința cinstitei Epitropii, rugându-o a poronci publicare(a) unui asămînea început de undi să nădăjduești un rezultat favoritoriu.

Gheorghi Racoviț(ă) agă <m.p.>.

A(lecu) Râșcan spat(a)r <m.p.>.

Grigori Anghelichi ban <m.p.>.

Toma Buz(du)gan serdar <m.p.>.

Ni(colae) Chiriac cam(ina)r <m.p.>.

Stefan Angheluț(ă) pah(arnic) <m.p.>.

Costachi Conzoi (?) pah(arni)c <m.p.>.

Săndulachi Ghidionescu șatrar <m.p.>.

Vel căp(i)t(an) C(ostachi) Luca <m.p.>.

Treti post(elnic) Filip Motăș <m.p.>.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 9. Original.

6. 1841 decembrie 12

N (...)¹. La d(umnealui) banul Grigori Anghelichi

N (...)¹. La d(umnealui) căminar Neculai Chiriac

(1)841 dechemvr(ie) 12

După înalta încuviințare a Prea Înălțatului Domn înființându-să în politia Vaslui o scoală publică după cerirea obștiei de acolo și după ajutorul ce au dat dumis(ale) polcovnice(a)sa E(lencu) Șubin, care au recomenduit pe d(umnea)ta ca unul din cei mai cu râvnă cătră așezămintele în patrie folositoare, Epitropia la acest prilej nu lipsăște a pune asupra d(umi)tale cinstitoare(a) sarcină de mădular Comitetului de inspecție acei scoale, care înpreună cu d(umnealui) caminar(ul) Neculai Chiriac să vă sârguiți întru sporirea învățăturii tinerimii ca prin ace(a)sta să agonisiți mulțămirea și lauda Epitropiei ce să atinge pentru instrucțiile acelu comitet (ce) sânt cuprinsă întru acele date d(umnealui) împlinitorului datoriiilor de profesor, d(umnealui) lordachi Galer.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 6/1841, f. 6. Concept.

¹ Spațiu gol.

7. 1842 ianuarie 5, Vaslui

N. 7./ Priimit 6 ghenar(ie) (1)842

Cătră Cinstita Epitropie a învățăturilor publice

Profesorul scoalei publice din Vaslui

Raport

Gios iscălitul cu cinste alătorează catalogul clasificațiilor pe luna decemvrie, anul 1841, a scolarilor până acum adunați în număr de 31, rugându-o se binevoiască a poronci cui se cuvine să i se triimată abețedare, fiind că lipsa lor

au pricinuit piedica înmulțirii scolarilor la această școală. Inspectori de cătră cinstita Epitropie încă nu s-au întărit, deși de cătră dum(nea)ei c(u)c(oana) Elenca Șubina s-au raportuit cinstitei Epitropii însemnând pe lângă boeriul ispravnicu pe dum(nea)lui banul Grigorie Anghelichi și pe dum(nea)lui caminariul Nicolai Chiriac, dar păr(ă) acum nu li s-au triimes decreturi și prin urmare nici pot sprijini înbunătățirea acestui așezământ.

lordachi Galerie <m.p.>.

N^{iu} 9.

1842 ianuarie 5.

Târgul Vaslui.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 1. Original.

8. <1842 ianuarie 5, Vaslui>

N ^o	A ¹¹⁰	B ¹¹¹	C ¹¹²	D ¹¹³	E ¹¹⁴	F ¹¹⁵	G ¹¹⁶	H ¹¹⁷	I ¹¹⁸
1	Anghelichi Dimitrie	8	banul Grigori	Vaslui	dechemvr. 1841	-	2	2	2
2	Bogdănescu Iancu	10	privighitoriu	-	-	-	2	3	2
3	Boingiu Angheluță	10	Boingiu Ioan	-	-	1	2	3	2
4	Buraga Nicolai	9	slujitoriu	-	-	-	3	3	3
5	Boingiu Ioan	8	răp. Costantin	-	-	-	2	2	2
6	Boingiu Iancu	6	-	-	-	-	3	2	3
7	Balan Teodor	8	diiacu Cost.	-	-	-	3	3	3
8	Boțechiu Stefan	10	țaran	Golășăii	dechemv.15/1841	5	2	2	2
9	Busdugan Nicolai	8	răp. pahr. Gheorghie	Vaslui	dechemv. 29	-	-	-	2
10	Grosu lordachi	9	mahalagiu	-	dechemvr1 1841	-	3	2	3
11	Ghidionescu Dimitrie	10	șatr. Săndulachi	-	-	-	1	1	1
12	Ghidionescu Ioan	8	-	-	-	2	2	2	2
13	Grecu Alecu	8	crâșmariul Nicolai	-	dechemvr. 3 1841	8	3	2	3
14	Grecu Nicolai	10	-	-	-	4	2	2	3
15	Dobranici Gheorghie	6	treți. vist. Cosma	-	decemvr. / -	1	2	2	2
16	Desălă Stefan	7	dvoreni ¹¹⁹ Ispiri	-	-	9	2	2	2
17	Calamas Gheorghie	11	neguțitoriu	-	decemv. 15 / -	-	2	2	2
18	Chitic Grigorie	8	răps. Ioan negoțit.	-	decemv. 1 / -	1	2	2	2
19	Chitic Rășmeriță	10	-	-	-	7	3	3	2
20	Luca Ilie	8	comisariu Costachi	-	-	4	3	2	2
21	Măcsim Nicolai	8	vel căpt. Ilie	-	decemv. 15 / -	-	2	3	2
22	Severin Ioan	8	ficior boeresc	-	decemv. 1 / -	2	3	2	2
23	Pisteri Ioan	10	tabacari	-	decemv. 3 / -	-	1	2	1
24	Panhili Dimitrie	10	crâșmariu	satul Sauca	decemv. 15 / -	3	2	2	2
25	Solomon Ioan	8	neguțitoriu	Vaslui	decemv. 3 / -	-	2	2	2
26	Solomon Gheorghie	7	crâșmariu	-	decemv. 15 / -	-	2	2	2
27	Tinică Gheorghie	10	casapu	-	decemv. 2 / -	-	3	2	3
28	Trofin Vasile	7	răps. Crăpusnoi	-	-	-	2	2	2
29	Tacu Ioan	7	răps. Dvorenii	-	-	1	2	2	2
30	Șușu Nicolai	10	țaran	Satul Laza	decemv. 15 / -	3	2	2	2
31	Chiperi Nicolai	16	răps. diiacon Costachi	Vaslui	decemv. 1 / -	2	2	1	2
N ¹⁰¹ lordachi Galerie <m.p.>.			1. Însemniază foarte bun. 2. Bun. 3. Mijlocul. 4. Rău.						

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 2. Original.

9. 1842 ianuarie 7

La Comitetul de inspecție a școlii din Vaslui

N. 6

(1)842 ghenar 7

¹¹⁰ „Familia și numele scolarilor”.

¹¹¹ „Vrâsta”.

¹¹² „Starea părinților”.

¹¹³ „Locul nașterii”.

¹¹⁴ „Intrarea în clas”.

¹¹⁵ „Absentii”.

¹¹⁶ „Talent”.

¹¹⁷ „Moral”.

¹¹⁸ „Sârquintă”.

¹¹⁹ Dvorean=curtean.

După cerirea obștiei și înalta încuviințare a prea înălțatului domn, Epitropia înființând școală publică în politia Vaslui, orânduind de împlinitor îndatoririlor de profesor pe d(umnealui) lordachi Galer căruia i s-au dat și instrucțiunile atingătoare despre atât după care are a să păvățui atât d. profesor, cât și acel Comitet, iar în aceia ce să atârnă de sporul învățăturai a agiutora pe școală cu cele trebuitoare, Epitropia recomanduește acelui Comitet toată îngrijire(a) și așteaptă cu mulțămire rezultatul dorit.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 3. Concept.

10. 1842 februarie 5

N. 45 / Priimit 8 fevr(uarie) (1)842.

Cătră cinstita Epitropie a învățăturilor publice
Comitetul de inspecție a școalei publice din țin(utul) Vasluiu

Raport

Comitetul de inspecție cu cinste alătorează onoratei epitropii catalogul scolarilor până acum adunați la această școală pe luna ianuarie 1842, și o roagă a-i face dezlegare pentru eczamenul ce se vede însemnat în instrucțiunile d. profesor lordachi Galerie, ca în luna februarie să se facă eczamen pe semestrul de iarnă, fiind că din pricina întârzierii lucrului școala s-au început tocmai la decemvrie, și din lipsa Abețedarelor ce nici acum încă nu s-au priimit, scolarii se găsesc nepregătiți după cuviință a depune în curgire de două luni un asemenea eczamen, mai vârtos întâiul care trebuie să se arête mai osebit.

Pe lângă aceste, persoanele alese de cinst(ita) Epitropie pentru asemenea cinstitoare însercinare priimind decretile și poronca cinstitei Epitropii de a privighea și îndestula pe școală și profesor cu cele trebuitoare, se îndatoresc a urma pe viitorime potrivit instrucțiilor date de cinstita Epitropie.

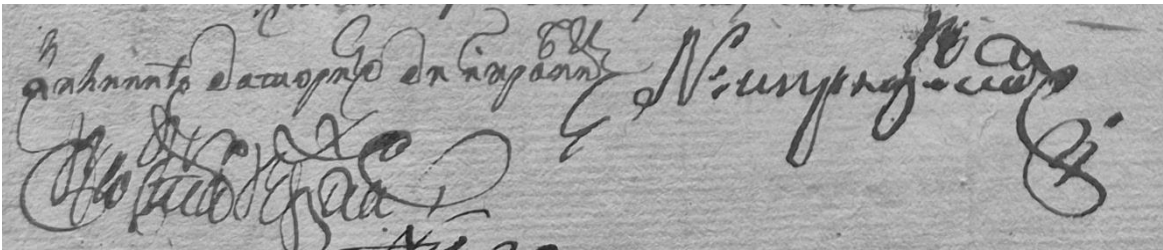
Scoala se află în bună stare și profesorul îndestul de sânguitoriu întru împlinirea datoriilor sale.

Împlinitor datorii(o)r de ispravnic Costachi Cuza pah(a)r(nic) <m.p.>.

N(eculai) Chiriac cam(ina)r <m.p.>.

Nº 20.

1842 februarie 5.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 7. Original.

10. <1842 februarie 5>

Nº	Familia și numele	B ¹²⁰	C ¹²¹	D ¹²²	E ¹²³	F ¹²⁴	G ¹²⁵	H ¹²⁶	I ¹²⁷
1	Anghelichi Dimitrie	9	Banul Grigorie	Vaslui	1841 dechemv. 1		2	2	2
2	Arseni Costachi	14	Preot Ioan	Sat Valea Re	1842 ianuar 20		2	2	2
3	Bogdănescu Iancu	12	Privighitor Grigo.	Sat Cârleşti	1841 dechemv. 1		2	3	3
4	Boingiu Angheluț	10	Ioan	Vasluiu	-		2	3	3
5	Buraga Nicolai	9	Neguț. Toader	-	-		2	3	3
6	Boingiu Ioan	8	Răps. Costantin	-	-	1	2	3	2
7	Boingiu Iancu	6	-	-	-	1	3	3	3
8	Balan Teodor	10	Diaconu Costache	-	-		2	3	3
9	Buzdugan Nicolai	10	Pahr. Gheorghie	-	1841 dechemv 29		2	2	2
10	Baltă Pavăl	10	țăran Vasile	Sat Moara Domniască	1842 ianaur. 30		2	2	2
11	Beligan Vasile	14	- Anton	-	-		2	2	2

¹²⁰ „Vrâsta”.
¹²¹ „Starea părinților”.
¹²² „Locul nașterii”.
¹²³ „Intrarea în clas”.
¹²⁴ „Observații”.
¹²⁵ „Talent”.
¹²⁶ „Moral”.
¹²⁷ „Sirguința”.

12	Ghidionescu Dimitrie	10	Șatr. Sândulachi	Vasluiu	1841 dechemv. 1		1	1	1
13	Ghidioneascu Ioan	8	-	-	-	2	2	2	2
14	Grecu Alecu	9	Negot. Costantin	-	-	2	3	2	2
15	Grosu Iordachi	8	Toader	-	-		3	2	3
16	Dobranici Gheorghie	6	Treti vist. Cozma	-	-	4	2	2	2
17	Desălă Stefan	7	Spiru Grec	-	-	1	3	2	3
18	Chiticu Grigorie	8	Neg. răps. Ioan	-	-	2	2	2	2
19	Chiticu Răzmiriț(ă) ¹²⁸	10	-	-	-	10	3	2	3
20	Calamac Gheorghie	12	Negot. Costantin	-	-	1	2	3	2
21	Chiroșcă Zaharie	13	Neg. Stefan	Sat Zăpodeni	1841 ian. 29		2	2	2
22	Luca Iliei	10	Comisariu târg	Vasluiu	1841 dechemv. 1	4	3	3	3
23	Muntianu Vasile	14	Preot Nicolai	Sat Munteni	1842 ian. 20		2	2	2
24	Maksim Nicolai	8	Vel căpt. Iliei	Vasluiu	1841 decv. 15		2	3	2
25	Moglan Costantin	6	Neg. Tudurache	-	1842 ian. 28		2	2	2
26	Moisi Ioan	11	Mazil Moisi	Sat Zăpodeni	1842 fevr. 3		2	2	2
27	Popovi Costantin	17	Răps. Preot Condorachi	Sat Tătărenii	1842 ian. 8	2	2	2	2
28	Parcalabu Iordachi	10	Răps. logf. Ioan	Vasluiu	1842 ian. 12		2	2	2
29	Popa Ioan	13	Preot Gavril	Sat Bălteni	- - 20	1	2	2	2
30	Popa Vasile	-	-	-	- -	1	2	2	3
31	Pruteanu Simion	8	Țăran Pavăl	Sat Moara Domniască	- - 30		2	2	2
32	Popovici Ioan	13	Preot Vasile	Sat Zăpodeni	-		2	2	2
33	Pisteri Ioan	12	Tabacar Costantin	Vasluiu	1841 dechemv. 1		1	2	1
34	Solomon Ioan	7	Negț. Dimitrachi	-	-	2	2	3	2
35	Solomon Gheorghie	6	- Nicolai	-	1841 decv. 15		2	2	2
36	Sofroni Dimitrie	8	Posesor Costantin	Sat Cursești	1842 fevr. 1		2	2	2
37	Trofim Vasile	7	Crapusnoiu Trofim	Vasluiu	1841 dechemv. 1		2	2	2
38	Tacu Ioan ¹²⁹	8	Raps. logf. Vasile	-	-	9	2	2	2
39	Tiron Costantin	8	Răzeș Ioan	Sat Coșești	1842 ian. 20		2	2	2
40	Ciocioiu Vasile	14	Vatav Ioan	Vasluiu	-		2	2	2
41	Șuşu Nicolai ¹³⁰	11	Țăran Ioan	Sat Laza	1841 decv. 15	17	2	2	2
42	Tinică Gheorghie	10	Casap Ioan	Vasluiu	1841 dechemv. 1				
Înplinitor datorii(o)r de ispravnic Costachi Cuza pah(a)r(nic) <m.p.>. N(eculai) Chiriiac cam(ina)r <m.p.>.					1. Foarte bun. 2. Bun. 3. Mijlocu. 4. Rău.				

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 8-8v. Original.

10. 1842 <ante martie 3>

Domnule profesor

La eczaminul ci s-au făcut fiind că copii anumi însămnaț(i) în așa scurtă vreme au înaintit foarti bini, făcându-mi o mari mulțămiri, pentru cari pi viitorimi di a să sâli și mai bini spre înplinirea dorințelor și a ocârmuirii, cari ari cii mai mari îngrijiri pentru ei, li hărăzâsc din partia me la 10 copii câti o Geografii și la trii copii câti un Catihizâse; însuși eu a-ș fi vinit să le dau fiisticăruia, dar nefiindu-mi pre bini, ti rog pi dum(nea)ta ca după însămna(a) alăturată să li împărțăști. Totodată arătându-li că la al doilea eczamen văzând sâlința ci ai sporit potrivit, și eu voi fi cunăscători făgăduindu-mi mai mult ceva.

Al dum(i)tale ca un frati și slugă

D(imitrie) Ghidionescu <m.p.>.

1842.

<Pe verso-ul filei a doua>: Cinst(it) dumisale d(omnului) profesor a școlii din Vaslui.

Arhivele Naționale Iași, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar 16/1842, f. 11-12. Original, difolio. (VA URMA)

prof. Costin CLIT, Huși

¹²⁸ „bolnav”.

¹²⁹ „au fost bolnav”.

¹³⁰ „bolnav”.

AMURGUL JANDARMILOR BÂRLĂDENI (1947 – 1948) (V)

”

România. Pretura Plășii Bârlad, jud. Tutova. Nr. 375 din 22 noiembrie 1947. Domnului Comandant al Sectorului

Jandarmi Bârlad. Avem onoare a înainta în original declarația depusă nouă de către lancu I. Șușnea din comuna Bălăbănești, cu rugămintea să binevoiți a lua măsuri de cercetare a cazului, dresa acte și deferi Justiției pe cel vinovat pentru distrugere de afișe”.

Acesta este unul dintre numeroasele cazuri de delațiune pe care le-am găsit într-un dosar special asupra căruia vom zăbovi ceva mai mult pentru a afla cu ce se ocupau unii cetățeni pe atunci, în loc să-și vadă de treabă.

Așadar, iată textul perei lui Șușnea care voia cu tot dinadinsul să-l bage în pușcărie pe învățătorul satului pentru o culpă foarte gravă, credea el: **„Subsemnatul lancu I. Șușnea, SIMPATIZANT AL P.C.R. BĂLĂBĂNEȘTI** (subl. P.Z.) **declar că pentru a constata CREDINȚA POLITICĂ** (subl. P.Z.) **a învățătorului Victor Tașcă m'am lăsat ademenit de acesta cu băutură care apoi mi'a propus distrugerea ziarului de perete al celei pe care ziar la insistența lui l'am distrus”.** De notat este faptul că există o deosebire flagrantă între caligrafia textului și semnătura delatorului, fapt ce ne pune pe gânduri pe noi, cei din secolul al XXI-lea, darămite pe versatul jandarm bârlădean!

Comandantul Sectorului de jandarmi Bârlad nu s-a lăsat și el la rândul său „ademenit” de „grozăvia” denunțului care i-ar fi asigurat intelectualului un sejur de lungă durată prin proaspetele sau mai vechile așezăminte de „reeducare” a infractorilor politici, așa că a ordonat o anchetă, după care a „dresat” un proces-verbal din care am extras următoarele: „(...) Procedând la cercetarea cazului a rezultat cele de mai jos: 1) Denunțatorul, conform adresei Preturii Bârlad; mă numesc lancu Iorgu Șușnea, de ani 44, român, ortodox, agricultor, condamnat am fost cu trei luni pentru lovire, pedeapsă executată acum 10 ani (...) declar: recunosc că eu singur neîndemnat de nimeni, în luna noiembrie 1947, am rupt ziarul de perete al primăriei Bălăbănești, care ziar se edita de celula P.C.R. Bălăbănești”. Iată ce mizerie umană mai scosese la iveală cinstitul subofițer, chiar dacă explicațiile turnătorului fuseseră extrem de ambigue și greu interpretabile: „Eu am făcut aceasta pentru motivul că tovarășii mei din celulă, noi puși aici, m'a întrebat pe mine ca mai vechi în partid. Nu mi'a convenit că pusesse articole de critică domnii cu cantinile”. Probabil era vorba despre cantinele organizate de diverse asociații filantropice grupate în CARS (Comitetul de ajutorare a regiunilor bătuite de

secetă), pe vremea când literalmente se murea de foame în județele din estul Moldovei și în Basarabia vecină, declarată a fi sovietică de către Stalin. La final, Șușnea scrisese umil că „Nu recunosc declarația prin care arăt că aș fi fost îndemnat la această faptă de către învățătorul Victor Tașcă”. Dar iată și ADEVĂRUL asupra celor declarate inițial, ce fusese total diferit de cel oferit pe tavă organelor de ordine în speranța că Tașcă ar fi înfundat pușcăria: „Știu că în celulă m'a înșelat tovarășul Gh. I. Burghilea și am iscălit în alb”, adică taman ce scrisesem ceva mai înainte despre diferența flagrantă dintre cele două caligrafii. Continuarea: „Nu a fost vorba despre Dl. învățător Tașcă și nici despre ziarul de perete când am dat această iscălitură în alb. Declar că **MI'A MAI LUAT 5-6 ISCĂLITURI ÎN ALB** (subl. P.Z.)”. Acesta e doar un caz din zecile de mii înregistrate în acele vremuri grele și tragice când un oarecare putea băga în pușcărie pe oricine nu-l avea la inimă.

Conștiincios și legist, plutonierul major de jandarmi Dănăilă, șeful sectorului, adăugase semnăturilor lui, a denunțatorului și a învinutului, încă două, cu titlul de „asistenți”, adică V. Stoian și Mihai T. Codreanu. Ca o părere personală asupra acestui caz aș mai spune că, dacă această delațiune ar fi fost înregistrată după 1 ianuarie 1948, consecințele asupra învățătorului Tașcă ar fi fost extrem de grave și dure știindu-se faptul că cea mai mare aversiune a comuniștilor era față de intelectualii satelor. Dar iată și declarația celui care trecuse la o distanță de un micron de poarta pușcăriei comuniste datorită dorinței de răzbunare a unuia: „Mă numesc Victor T. Tașcă, de ani 47, învățător în comuna Bălăbănești, județul Tutova, și declar: nu recunosc că eu am îndemnat pe lancu Șușnea să rupă ziarul de perete dela primăria Bălăbănești. Dacă lancu Șușnea arată că are semnătură în alb la Gh. I. Burghilea, acesta are necaz pe mine pentru că m'am opus voinței lui de a lua cooperativa în casa lui, spunându-i că nu e gospodar”. Deci, iată și ticălosul motiv pentru care proaspătul membru al partidului „revoluționar” cu comandă de la Moscova voia să dea de pământ cu dascălul Tașcă!

Sabotorii însămânțărilor

Noile legi apărute după data de 6 martie 1945, data învestirii guvernului majoritar comunist al dr. Petru Groza la presiunea uriașă a trimisului special moscovit, Vișinski, erau foarte aspre mai ales pentru mediul rural. Neexecutarea diverselor planuri de însămânțări sau de culturi, care de multe ori se dovedeau a fi nerealiste și neconforme cu calitatea solurilor din toate zonele țării,

fiind făcute de prin vreun birou de conțopist, a băgat mulți oameni raționali și chibzuiți de la țară în duba neagră a sinistrei Securități.

Câteva cazuri găsite în arhiva Sectorului de jandarmi Bârlad (inedite până astăzi), le voi prezenta în continuare. Pe 5 noiembrie 1947, Primăria Bălăbănești trimisese sectorului adresa nr. 5 prin care edilul numit de partid, Stoian Victor, se plângea de activitatea unui consătean astfel: „(...) *vă facem cunoscut că Dl. Ștefan Ranță din com. Bălăbănești, jud. Tutova, membru în comitetul gospodăresc de însămânțări, a lipsit regulat la trei ședințe consecutive*”. Pentru a-l împila și mai abitir, primarul comunist mai scrisese că acesta „...a nesocotit ordinul nr. 4837/1947 al prefecturii Tutova, pct. 1, alin. 4, deoarece nu s'a prezentat nici într-o seară pentru a discuta rapoartele șefilor de sectoare”. Drastic și vindicativ, Stoian ceruse „...a i se dresa acte pentru sabotarea însămânțărilor”. Reclamantul specificase și zilele în care acesta lipsise: „25, 26 și 30 X 1947” ceea ce nu însemna că lipsise consecutiv, ci periodic. Adresa fusese întărită și de iscălitura notarului Popa.

După cercetările de rigoare, plutonierul major Dănăilă a demonstrat că primarul făcuse reclamația fără să se consulte și cu comitetul gospodăresc cu pricina care îi comunicase comandantului Sectorului Bârlad că „*Ștefan Ranță își justifică lipsurile având aprobarea comitetului*”. Iată că se mai găseau și jandarmi cu coloana vertebrală verticală în fața unor neaveniți care, peste noapte, s-au trezit cu un munte de putere în spate. Reclamații trimiteau delațiunile și Prefecturii Tutova, nu numai Sectorului de jandarmi, și avem ca probă adresa nr. 4833/ 1 noiembrie 1947 trimisă de această instituție, ce reprezenta guvernul în teritoriu, Legiunii de Jandarmi Tutova: „*Avem onoare a trimite în original raportul D-lui Pretor al Plasei Bârlad (...) cu rugămintea să binevoiți a ordona încheierea actelor de sabotaj celor vinovați, pentru sabotarea însămânțărilor cari vor fi înaintați sub starea de arest organelor în drept*”. Potrivit notării în creion de la baza documentului care aparținea, cel mai sigur, chiar prefectului, cei care urmau a fi arestați și anchetați erau din comunele Grivița, Bălăbănești și Odaia Bursucani deoarece am găsit și numele lor: „*Grivița: notar Romaniță N. și secretar Bodolan; Bălăbănești: primar Stoian Victor; Odaia Bursucani: notar Tașcă M.*”. Din fericire, raportul pretorului Plasei Bârlad adresat prefectului de Tutova, Traian Borzași, se găsește la dosarul cercetat, așa că voi cita pe larg din acesta: „(...) *în ziua de 20 Octombrie 1947 cu ocazia inspecțiilor făcute de noi comunelor: Grivița, Bălăbănești și Odaia Bursucani, am constatat următoarele nereguli: La comuna Grivița, comitetul gospodăresc nu are scos după planurile de treier nici o evidență a locuitorilor cărora li s'au repartizat la treier cantitățile de grâu pentru sămânță pentru a putea fi urmăriți ca cantitățile ce le-au fost repartizate sunt sau nu însămânțate*”. Vinovați de neglijență, în opinia pretorului, se făceau „...notarul comunei, Romaniță

Neculai și secretarul primăriei, Bodolan”. Mai gravă fusese observația că „...*jandarmii nu dau nici un concurs la însămânțări*”, în ciuda faptului că în episodul trecut scrisesem despre OBLIGAȚIA acestora de a fi prezenți pe tarlale, obligație ce fusese ordonată de comandantul Jandarmeriei, însuși generalul Ion Alistar. Cu tot timpul înaintat, „...*comuna mai are de cules încă 540 ha. de porumb*”, notase vizitatorul inoportun care mai adăugase că „...*din totalul de 375 ha. ce ar urma a fi însămânțate din toamnă, lucrarea s-a făcut doar pe 3 ha.*”. Oprindu-se și la Bălăbănești, pretorul constatare că taman cel ce-l reclamase pe Ranță, primarul adică, habar n-avea de ce se întâmplă în comuna sa: „*La comuna Bălăbănești, anume primarul Stoian, NICI NU A CONVOCAT COMITETUL GOSPODĂRESC* (subl. P.Z.) *pentru a întocmi planul de muncă*”. Pentru a convinge șeful de la Bârlad că Stoian este un ageamiu (ca mulți alții numiți de către P.C.R.), pretorul scrisese: „*Nici o activitate. Vinovat de toate acestea este numai primarul comunei care, nu numai că nu depune nici o muncă, ba prin deținerea postului de primar, administrația comunală nu poate fi îndreptată de altul*”. Pentru remedierea situației propunea „*Înlocuirea lui Stoian pentru proastă administrație*”. La Odaia Bursucani, toate săgețile inspecției inopinate a pretorului fuseseră îndreptate către notarul Tașcă care „...*nu s-a îngrijit de întocmirea planului de muncă*”. Propunerea de sancționare fusese ceva mai blândă: „*Cerem aplicarea pedepsei cu mutarea în altă comună*”.

Crima de la Rădești – Tutova

Cu toate că Maniu și ceilalți capi ai Partidului Național Țărănesc au primit pedepse grele și profund nemeritate încă din prima jumătate a lunii noiembrie 1947, peste tot în țară se mai găseau mulți simpatizanți ai acestei formațiuni politice ce câștigase, în fapt, alegerile din 19 noiembrie 1946 și nicidecum orchestra blocului partidelor democratice dirijată de capelmaistrul roșu, P.C.R. Cazuri de răbufniri ale oamenilor simpli, nemulțumiți profund de politica de supunere a țării față de fiara bolșevică de la Răsărit, au existat fără număr și autoritățile vremii le-au tratat cu mare asprime, ca și crimele cele mai odioase.

Unui caz oarecare de crimă, petrecut la Rădești Tutovei, i se dăduse intenționat o tentă politică numai cu scopul de a-i scăpa pielea asasinului. Un proces-verbal lung, întins pe patru file dactilografiate, fusese întocmit de către plutonierul major Vasile Dănăilă în data de 15 ianuarie a anului 1948 în comuna Rădești, județul Tutova. Ca în multe alte cazuri, jandarmii fuseseră sesizați prin primirea unei reclamații ce, de data aceasta, fusese semnată. Iată ce scrisese, pentru început, Dănăilă: „*Legiunea, cu ordinul nr.(...), ne trimite spre cercetare reclamațiunea următorilor: Ioan D. Bejan, Dumitru A. Porumb, Nicolae I. Fluture, Ene Lăcătuș, Hristache Petrea, Gheorghe Ghenghe și*

Constantin Vede, toți din comuna Rădești, Tutova". Motivul delațiunii fusese unul politic și nu trebuie uitat faptul că, deja, de 16 zile România fusese proclamată republică populară, odată cu abdicarea regelui Mihai I, așa că demersul avea o greutate enormă din cauza dezlănțuirii marii terori comuniste: „Prin aceasta ei învinuiesc pe Emil Nicodim, Dumitru Zaharia, Mitrea Zaharia și Spiridon Nicodim că **AU FĂCUT PROPAGANDĂ MANISTĂ ÎN PUBLIC** (subl. P.Z.). Aceștia au impus denunțătorilor de au strigat **TRĂIASCĂ MANIU** (subl. în orig.). Aceasta s-a întâmplat în cârciuma lui Costică N. Moisiu din comuna Rădești". Probabil că expresia „A fluierat în biserică” fusese inventată în acele timpuri pentru a sublinia importanța cu totul exagerată pe care comuniștii o dădeau anumitor simboluri iubite de oamenii obișnuți.

Deplasat la fața locului, jandarmul-șef constatare cu mare surprindere că „...Emil Nicodim este omorât de Constantin Vede, care cercetări sunt în curs la Postul Rădești, autorul crimei, Constantin Vede, fiind rudă cu denunțătorii”. Grozăvia cazului constase în faptul că, de fapt, la Rădești avusese loc un omor comis de acest Vede care, disperat de ce-l aștepta, apelase la prietenii și rudele sale pentru a da crimei o tentă politică. Dănăilă a procedat ca la carte, polițienește, luând din nou declarații celor implicați. Astfel, Ioan D. Bejan scrisese: „Susțin întru totul declarația ce am dat la Chestura Poliției Bârlad la care mai adaug că n'a fost manifestație (manistă, compl. P.Z.) ci un schimb de vorbe (ocazie cu care, compl. P.Z.) Costică Vede a fost lovit de Emil Nicodim, **ÎN PREZENT OMORÂT** (subl. P.Z.)”. Tot Bejan mai spusese că „Aceasta s'a întâmplat a doua zi de Crăciun, 26 Decembrie 1947 pe la orele 16-17, iar în noaptea de 26/27 Decembrie a fost omorât Emil Nicodim”. Iată observațiile sale față de comportarea celorlalți: „Dumitru Zaharia nu a făcut manifestație. Mitrea Zaharia era de față la altă masă, dar n'a zis nimic. Spiridon Nicodim n'a spus nimic decât atât că l'a oprit pe Emil Nicodim să nu mă lovească. Nu am văzut să fi forțat pe cineva să strige <<Trăiască Maniu>>. Dl. Costică Moisiu, cârciumarul, a fost de față, dar servea clienții”. A doua declarație fusese dată de către alt denunțător, Dumitru Z. Porumb, care scrisese că „...am etatea de 28 de ani, român ortodox, agricultor, **CUMNAT CU CONSTANTIN VEDEA** (subl. P.Z.), domiciliat în Rădești, Tutova”. La fel ca și Bejan, declarase că își susținea cele reclamate la Poliția Bârlad „...dar o recunosc numai în parte și anume că nu mi-a spus Dumitru Zaharia, Mitrea Zaharia și Spiridon Nicodim ca să strig <<Trăiască Maniu>> și **NICI PE EI NU I-AM AUZIT STRIGÂND** (subl. P.Z.). Cum mă aflu înăuntru la o masă, am auzit schimb de vorbe politice între Costică Vede și Emil Nicodim, în care timp Emil Nicodim i-a aplicat o lovitură cu palma lui Costică Vede”. Prevăzător, martorul mai scrisese că „Noaptea târziu a fost omorât Emil Nicodim, dar nu știu de cine”.

Cel de-al treilea denunțător și martor la evenimentele petrecute, luat la întrebări de Dănăilă, fusese Ene I. Lăcătuș „...de ani 48, român ortodox, agricultor, rudă nu sunt cu părțile”. La fel ca și cei de dinainte, declarase că „...am văzut cum decedatul Emil Nicodim a lovit cu palma pe Costică Vede. Nu am auzit pe Emil, Dumitru, Mitrea și pe Spiridon Nicodim să fi strigat să trăiască Maniu. Nu știu ce politică fac alde Nicodim”. Hristache Petrea, de 62 de ani, declarase că „...sunt rudă cu părțile”. Dacă toți spusese că Emil Nicodim îl lovisese cu palma pe Vede, acest martor văzuse că „...l-a lovit cu cârja”. Vrând să facă pace între împricinați, Hristache declarase că „Din cârciumă i-am scos pe toți și i-am trimis acasă”. Cu toate acestea, nu știa cine îl omorâse pe Nicodim. Singurul care și-a susținut integral reclamația de la Poliția din Bârlad fusese Neculai Fluture, în vârstă de 50 de ani, ce scrisese că „...sunt rudă cu părțile și susțin că Emil Nicodim și fratele său au strigat să trăiască Maniu”. Gheorghe Ghenghe, de 45 de ani, afirmase că, de asemenea, era rudă cu părțile, probabil prin „parte” înțelegându-se numai cea a presupusului agresor. În afară de cei care îi denunțaseră pe frații Nicodim și Zaharia, plutonierul major șef mai luase declarații și altor cetățeni din sat care în data de 26 decembrie 1947 se aflau în zi de mare sărbătoare creștină în cârciuma lui Costică Moisiu și anume: Vasile I. Arhire (46 de ani) și Vasile Andronache. În sfârșit, a fost consemnată și declarația lui Constantin Vede, „...de 33 de ani, român ortodox, funcționar CFR, șef de manevră în stația Galați Călători, născut în comuna Buciumeni, județul Tecuci, cu domiciliul în comuna Rădești, căsătorit cu Georgeta C. Vede”. În viziunea sa, crima se întâmplase astfel: „La sărbătorile Crăciunului am venit și eu acasă și m'am dus la cârciuma lui Costică Moisiu, vecin cu mine”. După ce specificase faptul că toți implicați în acest caz erau la un pahar cu vin, Vede declarase că „...Dumitru Zaharia mi-a zis <<ce faci, măi comunistule>> iar eu i-am răspuns, <<bine, mă Manistule>>, după care el m'a înjurat și m'a amenințat că o să mă facă să strig să trăiască Maniu, cum a strigat și Ștefan Carp cu o zi înainte, pe 25 decembrie 1947. Emil Nicodim m'a luat la bătaie și m'a umplut de sânge”. Franc, suspectul spusese că „Nu am auzit nici pe ei să strige să trăiască Maniu” și continuase scriind că „...de frică am plecat acasă când Emil m'a amenințat că se va socoti el cu mine altădată”. Momentul critic al comiterii omorului a fost descris astfel: „Tot în acea seară, pe la 8-9, m'am dus în cârciumă să duc două sticle goale și acest Emil, la eșirea mea, s'a luat după mine cu un ciomag și în învălmășeală, tot în acea seară, **L'AM ÎMPUȘCAT MORTAL CU REVOLVERUL** (subl. P.Z.), mă aflu în legitimă apărare”. Încercând să-și justifice reacția, adăugase că „Asupra mea a sărit Dumitru Zaharia care avea asupra sa o furcă de fer”. Desigur, Dumitru Gh. Zaharia, de 48 de ani, infirmase categoric că îl făcuse comunist pe Vede sau că sărise la acesta cu o furcă de

fier, dar îl văzuse pe Emil Nicodim că-i dăduse o palmă ceferistului după ce se certaseră „...de la un porcan de pârâng”. Până la urmă, scandalul care se anunțase a fi politic, se pare că se datorase din cu totul alte motive ce fuseseră evocate, ceva mai bine, de către Mitrea Gh. Zaharia, 35 de ani, care declarase sub semnătură următoarele: „Cum stăteam la masă, am văzut cum Emil Nicodim și cu Costică Vede a **SE CERTAU DELA O CĂPIȚĂ DE FÂN, NU DELA POLITICĂ** (subl. P.Z.)”. Fratele victimei, Spiridon Nicodim, de 46 de ani, spusese că fratele său Emil certându-se cu Vede a „...i-am tras o palmă și l-am trimis acasă”, după care adăugase că „...a fost asasinat de Costică Vede a cu un foc de revolver”. În sfârșit, la data de 19 ianuarie 1948, plutonierul major șef V. Dănăilă trimisese la Legiune adresa nr. 123, cu sinteza cazului pe care-l cercetase și cu declarațiile celor implicați. În concluzie, majurul scrisese că „Din declarațiile părților înșiși nu reiese vinovăția celor vizati. Nici una din părți cu declară că a auzit precis <<Trăiască Maniu>>”. Autorul raportului final constatase faptul, foarte grav, că după descinderea sa în comuna Rădești „...denunțătorul Constantin Vede a **A DISPĂRUT DIN LOCALITATE** (subl. P.Z.)”, completând cu următoarele: „În timpul dispariției, pentru a-și ușura fapta, dimpreună cu rudele și prietenii săi, **AU FĂCUT ACEST DENUNȚ** (subl. P.Z.)”. După cum rezidă din continuarea documentului, Vede a fusese prins „...cu tot cu revolverul său” după care ajunsese pe mâna Parchetului din Bârlad.

Morți prin „otrăvire și spurcare a alimentelor”

Asta fusese concluzia la care ajunsese preotul Ion Mangu, ce slujise în comuna Obârșeni la data înaintării reclamației sale Sectorului de Jandarmi Bârlad, cu domiciliul în satul Fedești, comuna Ghermănești, Tutova. Iată curioasele observații ale sfinției sale într-un document de două file scris destul de citeț: „Subsemnatul preot Ion Mangu, fost preot în com. Obârșeni, cu domiciliul în com. Ghermănești, Tutova, vă informez că pe teritoriul județului Tutova **SE PRACTICĂ OTRĂVIREA ȘI SPURCAREA ALIMENTELOR ȘI BĂUTURILOR** (subl. P.Z.)”. Iată cum ajunsese cinstita față bisericească la acest rezultat: „Aceasta bănuiesc după simptomele (sic!, n. P.Z.) observate de mine la împărtășirea bolnavilor, mai ales la copiii bine dotați fizicește”. Nestând prea mult pe gânduri și fără o introducere prea mare, după cum se vede, iată și

urmările „otrăvirii și spurcării”: „**Morți bănuți din com. Obârșeni: Neculai Chiril, mort repede în lipsa mea la 7 X 1941. S'a reclamat la Episcopie că a murit neîmpărtășit. Costanda Radu, cu autorizația nr. 2 din Martie 1944, soț Gheorghe Radu. Paraschiva Olaru, 15 XI 1944, înmormântată cu muzică. Elena T. Bocăneț la 27 I 1945. La așezarea în groapă, Neculai Lefter a exclamat: <<De acum nu te mai vede nimeni>>. Rarița Alexa Comănescu a avortat în chinuri groaznice după 5 zile. Copilul a murit la 8 II 1945**”. Curioasa înșiruire a numelor răposaților, ce avea mai degrabă o tentă de turnătorie la organele de anchetă penală, continua și cu alții: „(...) **Flăcăul Neculai Gh. Gav. Bocăneț, durere de șale groaznice și partea stângă neagră. Vasile Rusu cu respirație violentă, îmbolnăvit în 24 de ore. Copilul Gheorghe Gh. C. Rusu, 14 Iulie 1946**”. Despre bătrânul de 73 de ani, Ion Șt. Rusu declarase sentențios și deopotrivă cavernos că „...a murit sigur otrăvit”. Iată și pe alții: „**Varvara Agachi, sufocare. Vasile Harabagiu, repede (repede, ce?!), n. P.Z.). Tănăsă Lefter, Ilie Tănase, Gavril Ene, Vasile Matei, Varvara Gh. Gh. Comănescu cu o rană supurentă (sic!, n. P.Z.) la burtă trăiește, dar a suferit ani de zile**”.

Dar iată și câteva fericite excepții la a căror salvare de la moarte sigură părintele Mangu a contribuit decisiv: „**Toader Stanciu trăiește, dar a fost gata să moară. Ion D. Harabagiu, bolnăvit sufocat, la împărtășanie am sfătuit să i se dea lapte cu albuș de ou și a scăpat debordând imediat**”. Dând dovadă de un misticism exacerb, popa remarcase și lucrarea dracului Aghiuță deoarece, scria el, „**La cei observați, la înmormântare se pune muzică și iese multă populație și fete cu haine de nuntă**”. Despre săteanul Anton Grăjdeanu amintise că „...a suferit mult în 1945, dar a scăpat”. Pentru a nu-i fi luat seriosul demers în răs (ceea ce s-a și întâmplat, probabil, odată ce nu am găsit nici o rezoluție pusă de Vasile Dănăilă, ci numai câteva fraze subliniate cu roșu), acesta dădea asigurări organelor astfel: „**Aceste informații le dau după cele observate de mine: aluzii, semne, gesturi (sic! sic! sic!, n. P.Z.) fără nici o intenție de a mă răzbuna pe nimeni**”. Făcând niște calcule la nivel național, preotul Mangu trăsese linia finală astfel: „**Dacă se prezintă așa cu zeci de oameni, DISPĂREM CA NAȚIUNE** (subl. în orig.)”. Oare apăruseră „E-urile” încă de pe atunci? (Va urma).

45

Nr. 24412
8.11.945.

Domnule Comandant,

Subsemnatul, preot Ion Mangu fost preot
în com. Obârșeni, cu domiciliul în com.
Ghermănești - Tutova, vă informez că pe teri-
torul jud. Tutova se prăvălește otrăvirea și
spurcarea alimentelor și băuturilor.
Această bănuiește după simptomele obser-
vate de mine la împănțirea băuturilor
mai ales la capii buie slăbite și răcite.
Morți bănuiește din com. Obârșeni: Nicolai
Chiril nunt refușe în lipsoarea la 7.8.945
și a reclamat la Episcopie că a murit
neîmpănțit. Costan de Radu cu autoturism
m.2 din Martie 1944. Sot Gh. Radu.
Parolara Olaru 15 XI. 944 în morimantă
cu muzică. Elena T. Borănet la 27.5.945. La
osepura în gospod. Veculii Septe a explorat:
"de acum nu te mai vede nimeni."
Rarita Alexia Comăneșu a arătat în chi min
gospodărie după 5 zile. Copilul a murit la
8.11.945. St. Anstae Borănet în vârstă a făcut
semnul și nu a dat venit. Copilul Virgil St
Bălan era buie desvoltat, mură Culina St
Bălan. Simion Stăneli Borănet vârstă
bună de muncă de Marghioala Borănet,
la 20.12.945.

Domnule - Sot
Domnului Comandant al Legiunii
de Jandarmi - Tutova
Barbu

Prima filă a declarației preotului Ion Mangu din Fedești, Ghermănești, Tutova

MEMORIE ȘI ISTORIE LOCALĂ

25 OCTOMBRIE - ZIUA ARMATEI ROMÂNE

Armata reprezintă totalitatea forțelor militare ale unui stat (oaste, oștire). În epoca medievală, Țările Române aveau oastea permanentă a domnului (oastea cea mică, uneori fiind plătită) și oastea cea mare (formată din cetele boierești).

Bazele moderne ale armatei române s-au pus în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. La data de 12/24 noiembrie 1859, prin Înaltul Ordin de Zi, nr. 83, al Domnului Alexandru Ioan Cuza, s-a înființat Statul Major General al Armatei Române. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a realizat Ordinul militar STEAUA ROMÂNIEI, dorind să-l acorde ostașilor din Compania de pompieri, comandată de căpitanul Pavel Zăgănescu (colonel în Războiul de Independență) și Regimentul 2 Infanterie din București, comandat de colonelul Radu Golescu, jertfiți și evidențiați în luptele de apărare a orașului București, în ziua de 13 septembrie 1848, în Dealul Spirei, în confruntarea cu intervenționistii turci. Domnitorul nu a putut să îndeplinească această măsură patriotică pentru că s-au opus Imperiile Otoman și Habsburgic. Ordinul a fost oferit de domnitorul Carol I ostașilor români participanți în Războiul de Independență (1877-1878).

Anul acesta sărbătorim Ziua Armatei Române în contextul aniversării celor 107 ani de la Marea Unire din 1 decembrie 1918. Tot în acest an, s-au împlinit 108 de ani de la Campania militară a Armatei Române, din vara anului 1917, desfășurată în triumphiul jertfei și eroismului la Mărăști, Mărășești și Oituz. Istoricul Florin Constantiniu, referindu-se la măsurile adoptate de Majestatea sa Regele Ferdinand I și guvernul I.I.C. Brătianu cu privire la îmbunătățirea conducerii Armatei Române, arăta că numirea generalului Constantin Prezan în funcția de șef al Marelui Cartier General, în decembrie 1916, a constituit un mare câștig pentru conducerea Armatei Române. Generalul de corp de armată Constantin Prezan s-a dovedit a fi un bun organizator și conducător, astfel că, în vara anului 1917, Armata Română avea să dovedească aliaților și adversarilor că reprezintă o forță vrednică de respect, apărând și întregind cu sângele ostașilor fruntariile țării.

Istoricul și geograful Constantin Kirițescu a elogiat fulminanta expunere prezentată de marele istoric și patriot Nicolae Iorga, în ziua de 15 decembrie 1916, în localul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, la care au participat membri ai Casei Regale, senatori și deputați din Parlamentul României, membri ai Guvernului României, diplomați străini aflați în România, membri ai misiunii militare franceze, condusă

de M.H. Berthelot, militari din Armata Română, reprezentanți ai administrației locale din Iași. Nicolae Iorga a participat la Războiul pentru Întregirea României, purtând uniforma de sergent, cu care s-a alăturat ostașilor români în luptele din 1916 și 1917. Cuvântarea sa și hotărârile adoptate de Casa Regală și Guvern, pentru a împroprietări cu pământ ostașii care au participat la război și acordarea dreptului de participare la viața politică a României, au stimulat refacerea organizatorică și numerică a armatei în iarna anului 1916-1917 și au contribuit la achiziționarea de armament de la statele membre ale ANTANTEI, pregătind strălucitele victorii ale ostașilor în lunile iulie-august 1917 la Mărăști, Soveja, Mărășești și Oituz, salvând ființa națională a poporului român.

Armata Română, refăcută în iarna anului 1916/1917 cu eforturile poporului român și cu ajutorul misiunii militare franceze, condusă de generalul Mathias Henry Berthelot, a desfășurat victorioasele bătălii de la Mărăști (9/22 iulie - 19 iulie/1 august 1917), Mărășești (24 iulie/6 august - 6/19 august 1917) și Oituz (26 iulie/ 8 august - 9/22 august 1917).

Bătălia de la Mărăști, arăta profesorul Florin Constantiniu, „desfășurată de Armata a 2-a Română, condusă de generalul de corp de armată Alexandru Averescu, în cooperare cu Armata a 4-a Rusă, a luat prin surprindere pe adversar, convins că nici soldații români, nici cei ruși nu mai erau capabili de un efort ofensiv. Deși ofensiva militară a trebuit să fie întreruptă, din cauza ordinului guvernului lui Kerenski de a suspenda acțiunile ofensive ale armatei ruse pe toate fronturile și a situației create în Bucovina, unde trupele austro-ungare au ocupat Cernăuții, bătălia de la Mărăști, fără să fi avut o mare însemnătate strategică (au fost cucerite 500 km², cu 30 de sate, pătrunzând 21 km în adâncimea frontului, larg de 30 km), a însemnat o cotitură, întrucât, cum se arată în istoria oficială a războiului, pentru întâia oară, după 11 luni de la intrarea României în război, ei au văzut că inamicul atacat fuge din fața lor, că el le cedează terenul, că-i iau prizonieri, că-i capturează material (puști, mitraliere, tunuri). Victoria de la Mărăști a ridicat moralul poporului român și a armatei sale pentru desfășurarea bătăliilor de la Mărășești și Oituz”.

Bătălia de la Mărășești, evidențiată de geograful și istoricul Constantin Kirițescu, a durat 28 de zile, dintre care 15 au fost de luptă, iar 13 de acalmie relativă. În luptele de la Mărășești s-au remarcat ostașii din Armata 1-a Română, condusă de la 24 iulie până la 1 august 1917 de către generalul de corp de armată Constantin

Cristescu și de la 1 august 1917 de către generalul de corp de armată Eremia Grigorescu, care au luptat sub deviza lansată de Eremia Grigorescu: „**NICI PE AICI NU SE TRECE**”. **BĂTĂLIA A CUPRINS DOUĂ OPERAȚII MILITARE. PRIMA s-a desfășurat în perioada 24 iulie-6 august 1917**, cuprinzând luptele din perimetrul Est linia ferată Focșani-Mărășești și râul Siret, angajând Divizia a 5-a Infanterie Buzău, din care făceau parte și unitățile militare prahovene (Brigada a 9-a Infanterie Ploiești, Regimentul 7 Infanterie Prahova, Regimentul 32 Infanterie „Mircea” Ploiești, Regimentul 3 Vânători/Infanterie Ploiești, Regimentul 19 Artilerie Ploiești, Regimentul 6 Călărași Ploiești, precum și Regimentul 8 Infanterie Buzău și Regimentul 9 Infanterie Râmnicu-Sărat), Divizia a 9-a Infanterie Constanța, Divizia a 10-a Infanterie Tulcea, Divizia a 14-a Infanterie Iași și Divizia a 2-a Cavalerie Iași.

A doua operație militară s-a desfășurat în perioada 6-19 august 1917, începând din fața localității Mărășești, la Vest spre Panciu, viile Negroponte (proprietățile Elenei Negroponte, fiica moșierului grec Ulise Negroponte, care avea mari proprietăți pe Valea Troțușului și în Dobrogea), pădurea Răzoare, Cota 100. În această zonă, au participat în lupte ostașii Diviziei a 13-a Infanterie Ploiești, comandată de generalul de divizie Ion Popescu, din care făceau parte Brigada 25 Infanterie Ploiești, Regimentul 47 Infanterie Prahova, dublura Regimentului 7 Prahova, Regimentul 72 Infanterie Mizil, dublura Regimentului 32 Infanterie „Mircea”, Brigada 26 Infanterie Buzău, având în subordine Regimentul 48 Infanterie Buzău, dublura Regimentului 8 Infanterie Buzău, Regimentul 49 Infanterie Râmnicu-Sărat, dublura Regimentului 9 Infanterie Râmnicu-Sărat, Regimentul 23 Artilerie Buzău, Divizia a 9-a Infanterie Constanța, Divizia a 10-a Infanterie Tulcea, Divizia a 14-a Infanterie Iași și Divizia a 2-a Cavalerie Iași. Alături de Armata 1-a Română au luptat și ostașii din Armata a 4-a Rusă.

Pentru români, care au făurit victoria cu priceperea comandanților, cu vitejia și sângele îmbelșugat vărsat de ostași, **Mărășeștii** vor rămâne pagina cea mai strălucită a marelui nostru război național. După desfășurarea tragică a campaniei militare din 1916, după perioada de muncă încordată, de așteptare, plină de neliniște și speranțe, **Mărășeștii au venit după victoria de la Mărăști**, ca să facă dovada că vigorarea sufletului românesc nu se alterase. Cu victoriile repurtate de buncii noștri la Mărăști și Mărășești luam iarăși loc, cu fruntea sus, în rândul prietenilor și aliaților noștri.

Bătălia de la Oituz a reprezentat o izbândă a puterii de rezistență a soldatului român. Cele mai dramatice momente ale bătăliei au fost atacul Cireșoaei (30 iulie/12 august - 2 august/15 august 1917), care a rezolvat criza în favoarea Armatei Române, și lupta de la Coșna (7/20 și 9/22 august 1917), în care Armata a 2-a Română a încheiat victorioasă bătălia de la Oituz.

Împreună cu strălucitele victorii de la Mărăști și Mărășești, această victorie a reușit să dejoace planul strategic al inamicului privind frontul românesc.

Victoriile obținute de buncii noștri în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, cu mari jertfe umane și materiale, au salvat ființa poporului român și au creat condițiile întregirii statale și eliberării naționale ale provinciilor românești, care erau stăpânite pe nedrept de puteri hrăpărețe vecine.

Anul acesta se împlinesc și 81 de ani de la eliberarea de către Armata Română, în cooperare cu Armata 40-a sovietică, a părții de nord-vest a Transilvaniei – ocupată în mod samavolnic de către Ungaria horthystă (sprijinită de dictatorii Hitler și Mussolini) prin Dictatul de la Viena, din 30 august 1940, desăvârșindu-se astfel acțiunile militare de alungare din țară a cotropitorilor fascisto-horthyști unguri. În ziua de 25 octombrie 1944 au fost puse la locul lor bornele de hotar pe granița de nord-vest a țării. În semn de recunoștință față de bărbații și femeile în uniformă militară care și-au consacrat eforturile pentru apărarea hotarelor țării și a libertății poporului român, prin Decretul nr. 381 din 1 octombrie 1959, guvernul României a stabilit data de 25 octombrie ca zi de sărbătoare pentru Armata Română și pentru Poporul Român.

Conform hotărârii guvernului Republicii Populare Române, în perioada 1950-1959, ziua Armatei Române s-a sărbătorit la data de 2 octombrie, în semn de respect pentru ostașii români, foști prizonieri de război în lagărele sovietice, care la data de 2 octombrie 1943 au semnat, pe teritoriul sovietic, actul de înființare a Diviziei de Voluntari „Tudor Vladimirescu” căreia, după eliberarea localității Debrecen de pe teritoriul Ungariei, la data de 20 octombrie 1944, i s-a adăugat în titulatură și denumirea acestei localități, prin hotărârea adoptată de Comandamentul Militar Sovietic, la propunerea comandantului Frontului 2 Ucrainian, mareșalul Rodion Malinovski.

Efectivele Armatei Române, care au participat la dezarmarea trupelor germane în perioada 23-31 august 1944 și, concomitent, la acoperirea granițelor țării de la Întorsura Buzăului până la Orșova și apoi la eliberarea țării, au fost formate din 11 comandamente de corp de armată și 27 de divizii, plus forțele Aeronauticii, însumând 525.702 de luptători, din care au căzut în luptele pentru eliberarea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului peste 58.330 de soldați, gradați, subofițeri și ofițeri (morți, răniți și dispăruți). Pierderile provocate germanilor și ungarilor s-au ridicat la peste 72.000 de militari.

O coincidență tulburătoare a făcut ca, la eliberarea orașelor Carei și Satu Mare, unde s-au derulat ultimele rezistențe ale inamicului pe teritoriul național, să participe divizii constituite din ostași aparținând tuturor provinciilor românești, ceea ce reprezintă un strălucit simbol al unității naționale: Divizia 9 Infanterie Constanța (Dobrogea), Divizia 18 Infanterie

(Transilvania), Divizia 3 Infanterie Pitești (Muntenia), Divizia 11 Infanterie Slatina (Oltenia), Divizia 21 Infanterie Galați (Moldova) și Divizia 1 Cavalerie Timișoara (Banat).

În conformitate cu prevederile Convenției de Armistițiu, încheiată târziu - 12.09.1944, cu reprezentantul Națiunilor Unite, Uniunea Sovietică, Armata Română a participat apoi la eliberarea Ungariei, cu două comandamente de armată (Armata 1-a și Armata a 4-a), 5 comandamente de corp de armată, 17 divizii (dintre care 11 de infanterie, 4 de cavalerie și două de vânători munte), un corp aerian (15 escadrile de aviație, cu 174 de avioane de vânătoare, bombardament și observație), două brigăzi de artilerie antiaeriană (organizate, de la 1 ianuarie 1945, în Divizia 1-a Artilerie Antiaeriană), un regiment de care de luptă, un regiment de pontonieri, 4 batalioane pentru construcții de drumuri și poduri, grupul operativ al brigăzii de căi ferate și alte unități provenind de la diferite arme. Efectivele totale militare românești angajate în luptele din Ungaria au fost de 210.000 de militari, dintre care au căzut în luptele purtate în diferite zone ale acestei țări peste 43.000 de ostași români, situație care ar trebui să trezească respect din partea actualei conduceri a Ungariei.

Pe teritoriul Cehoslovaciei au fost angajate în luptă două comandamente de armată: Armata 1-a și Armata a 4-a, 4 comandamente de corp de armată, 16 divizii (din care 11 de infanterie, 3 de cavalerie și două de munte), un corp aerian de aviație (20 de escadrile, cu 239 avioane de luptă), o divizie de artilerie antiaeriană, un regiment de care de luptă, două regimente de pontonieri (un regiment a fost pus la dispoziția Frontului 3 Ucrainian), 6 batalioane pentru construcții de drumuri și poduri și alte unități provenind de la diferite arme. Efectivele totale angajate în lupte au fost de 248.430 militari, dintre care au căzut în crâncenele lupte purtate în masivele muntoase Tatra Mică, Tatra Mare și Javorina, precum și în alte zone ale Cehoslovaciei, peste 67.000 de ostași români. Jertfele ostașilor români sunt comemorate în fiecare an de conducerile statelor ceh și slovac.

Pe teritoriul Austriei, la nord-est de Viena, au acționat, între 9 aprilie și 8 mai 1945, Regimentul 2 Care de Luptă (13 autoblindate și 66 tancuri și autotunuri) și între 23 aprilie și 20 iunie 1945, câteva subunități de căi ferate.

În cele 260 de zile de luptă, efectivele militare angajate de România s-au ridicat la peste 540.000 de combatanți. Armata Română a străbătut în marșul ei peste 1700 km (de la Marea Neagră până la Brno în Cehoslovacia), a traversat 17 masive muntoase și a forțat 12 cursuri mari de apă, eliberând 3831 de localități, dintre care 53 de orașe. Ostașii români au provocat inamicului pierderi de 117.798 prizonieri și 18.731 de morți, găsiți pe teren. Armata Română a pierdut 170.000 de ostași (morți, răniți și dispăruți pe front).

Faptele de arme ale ostașilor români au fost citate de Comandamentul Militar Român și Comandamentul Suprem Sovietic prin 7 ordine și 21 de comunicate de război. Peste 300.000 de soldați, gradați, subofițeri și ofițeri români au fost decorați cu ordine și medalii de război românești, sovietice, cehoslovace, ungurești și austriece.

Așa cum apreciau corespondenții ziarului „Sunday Times”, din 7 ianuarie 1945, și ai postului de radio Londra, într-una din emisiunile sale din ianuarie 1945, România se situa „în al patrulea rând în ceea ce privește numărul de soldați cu care participă la bătălia pentru distrugerea nazismului”, iar cunoscutul post de radio Paris aprecia, în ziua de 13 ianuarie 1945, că România „a adus prin contribuția ei o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni de zile și a salvat viața a mii de soldați români și aliați”. La încheierea războiului antihitlerist, Armata Română s-a întors de pe front cu steagurile de luptă acoperite de glorie, făcându-și pe deplin datoria față de țară și de poporul român.

Prahovenii au contribuit masiv la eliberarea țării și la înfrângerea armatelor hitleristo-horthyste pe fronturile de luptă din Transilvania, Ungaria, Cehoslovacia și Austria, fiind încorporați în următoarele mari unități și unități militare: Corpul 5 Teritorial Ploiești, Divizia a 13-a Infanterie Ploiești, Divizia 1-a Vânători de Munte Sinaia, Regimentele de Infanterie din Ploiești, 32 „Mircea” și 7 Prahova, Regimentele de Cavalerie 10 Roșiori Ploiești, 4 Roșiori Ploiești și 3 Călărași Ploiești, Regimentul 19 Artilerie Ploiești, Regimentele 7 și 9 Artilerie Antiaeriană Ploiești, Flotila a 2-a de Aviație de Vânătoare Târgușorul Nou, Grupurile de Aviație pentru Observații și Informații Mizil, Școala de Ofițeri în Rezervă nr. 1 Infanterie din Ploiești și alte formațiuni militare.

Armata Română continuă, în prezent, transformările structurale și organizatorice, îndeplinindu-și misiunile de apărare a țării, în cooperare cu partenerii N.A.T.O. în Estul Europei, unde se menține pericolul creat de războiul declanșat în anul 2022 de Rusia împotriva Ucrainei și în diferite misiuni de luptă din diferite zone ale lumii, veghind la menținerea păcii în Estul Europei și în lume.

În momentele premergătoare zilei de 25 octombrie, administrațiile centrale și locale, Asociația Națională a Veteranilor de Război, din M.Ap.N. și M.A.I., Oficiul Național „Cultul Eroilor”, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” și cadrele militare active, în rezervă sau retragere din M.Ap.N., M.A.I. și S.R.I., precum și cadrele didactice din școli, muzeografii din muzeele de istorie, personalul din centrele culturale desfășoară numeroase activități educative în cimitirele și la monumentele eroilor, omagiind memoria bunicilor și părinților noștri care au luptat cu înalt spirit de sacrificiu pentru eliberarea pământului țării în Războiul de Independență 1877-1878, Primul Război Mondial și Al Doilea Război Mondial.

În ziua de 25 octombrie, în țară se desfășoară evocări istorice, ceremonii militare și religioase, se depun jerbe și coroane de flori și se aprind lumânări și candelă la monumentele eroilor români căzuți în luptele din Războiul de Independență, Primul și Al Doilea Război Mondial, precum și în Ungaria, Cehia, Slovacia și Polonia, ale căror teritorii au fost eliberate și prin jertfele ostașilor români în anii 1916-1919 și în 1944-1945. În ziua de 25 octombrie marșul organizat de veteranii de război, început în București, se încheie la Carei.

Bibliografie:

- Șuța, Ion, general locotenent. *Infanteria română*. București, Editura militară, 1977.
- Constantiniu, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a III-a revăzută și adăugită. București, Univers Enciclopedic, 2002.
- A.N.V.R., *Tradiții și istorie*, 1990-2005. București, Editura Contrast, 2005.
- Chiper, Constantin, col. (rtr.). *Cronica militară a județului Prahova*. Cerașu, Editura Scrisul Prahovean, 2012.
- Chiper, Constantin, col. (rtr.). *Cronica militară a județului Vaslui*. Iași, Editura PIM, 2012.
- Kirițescu, Constantin. *Istoria Războiului pentru întregirea României*. Ploiești, Editura Karta-Graphic, 2014.
- Chiper, Constantin, col. (rtr.). *Omagiu eroilor și veteranilor de război prahoveni*. Ploiești, Editura Karta-Graphic, 2020.
- Chiper, Constantin; Ursu, Neculai. *Vasluienii în războaie*. Ploiești, Editura Karta-Grafic, 2020.
- Chiper, Constantin, col. (rtr.). *Cartea de aur a eroilor și veteranilor de război ploieșteni*. Ploiești, Editura Karta-Graphic, 2024.
- Șperlea, Florin, col. „Observatorul Militar”, nr. 32/20-26 august 2025, „Îmbrățișarea” ursului sovietic. *De la confruntare la cooperare forțată politico-militară româno-sovietică (august-octombrie 1944)*.

col. (rtr.) Constantin CHIPER

VICTOR ION POPA: ÎNTRE SCENĂ, CUVÂNT ȘI CULOARE

Victor Ion Popa se impune în cultura română printr-o energie creativă rar întâlnită și printr-o forță constructivă care îi modelează opera cu rigoare și pasiune, dând naștere unei expresii artistice originale. Vocația sa literară a reprezentat doar o parte dintr-un vast orizont de chemări artistice, la care a răspuns cu o febrilitate autentică. Poet, prozator și dramaturg, Popa a fost, în egală măsură, om de teatru, desenator, scenograf și muzeograf, dedicat revitalizării patrimoniului național și preocupat permanent de rolul social al artei.

În timp de aproape trei decenii, a traversat o multitudine de meserii și roluri: sufleur și director de teatru, autor dramatic și profesor de conservator, romancier și critic de artă, desenator și cronicar dramatic, sculptor, scenograf, caricaturist și gazetar, fiind printre primii creatori de scenarii radiofonice din România. Această diversitate i-a conferit o prezență vibrantă și memorabilă în epoca sa, iar fiecare angajament artistic și literar s-a transformat în opere de prim-plan: portrete de o ascutime psihologică remarcabilă, capete modelate în lut cu expresivitate daumierească, desene satirice, caricaturi, texte dramatice, romane și poezii realizate cu minuțiozitate și finețe.

Portretele și piesele le plăsmuia mai întâi în minte - act după act, capitol după capitol - pentru ca apoi să le aștearnă pe hârtie cu naturalețea unui proces creativ în care pasiunea și disciplina se contopesc, dând naștere unei arte vii, complexe și durabile.

Viața lui Victor Ion Popa este o istorie a modestiei și a răbdării, oglindind destinul marcat de lipsuri al multor creatori valoroși ai culturii române. Născut la Bârlad, la 29 iulie 1895, fiu al învățătorului Ioan Gh. Popa – a cărui avere se rezuma la o leafă modestă și la cei trei copii –, viitorul scriitor și dramaturg își petrece copilăria între satul Călmățui, alte sate din împrejurimi și casa bunicilor din Dodești, respirând atmosfera unei lumi arhaice.

Încă din copilărie, fascinația pentru scenă îl însoțește, iar visurile se transformă treptat în fapte. După absolvirea școlii primare în 1906, urmează liceul în Iași, apoi, din 1914, Facultatea de Drept, în paralel cu Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică. Se înscrie și la Școala de Belle-Arte, pe care nu o finalizează, dar interesul pentru teatru și desen rămâne constant și definitoriu.

Tânăr visător, începe să scrie dramaturgie încă de pe băncile Conservatorului – drama „Vultoarea” fiind citită în cenaclul Academiei bărlădene. Tot atunci publică prima poezie, „Liniște”, în „Revista noastră” din Focșani și debutează ca desenator în „Versuri și proză” din Iași. Încă de la început, destinul său se conturează la intersecția dintre literatură, teatru și artele vizuale.

Își valorifică talentul de caricaturist, publicând în „Rampa” bucureșteană, în almanahuri și reviste teatrale ieșene busturi expresive ale actorilor vremii. Sub influența marelui caricaturist francez Honoré Daumier, asimilează arta caricaturii psihologice, pe care o cultivă cu succes în expozițiile de gen și în revistele independente, transformând-o într-o constantă a creației sale. În paralel, practică actoria și publicistica, iar pentru a-și asigura traiul devine profesor la Liceul Internat din Iași, unde transmite elevilor pasiunea sa pentru artă și cultură.

Între 1916 și 1917, urmează Școala de ofițeri de rezervă și este trimis pe front, participând la luptele de la Mărăști și Oituz. În tranșee, trăiește drama confruntării armate și povara destinului individual, fiind grav rănit într-un gest de curaj și responsabilitate față de oamenii aflați sub comanda sa. Această experiență lasă urme adânci, formând omul și artistul care va reflecta mai târziu, în operele sale, întreaga complexitate și dramatism ale vieții.

Alegerea teatrului ca drum existențial exprimă de timpuriu atât înclinația spre regie, cât și vocația dramaturgică. În 1918 scrie prima versiune a dramei „Ciuta”, transfigurând puternice elemente

autobiografice. Chiar pe front, în vuietul luptelor, începe drama în versuri „Lucia”, iar în 1919, mobilizat la Cluj, creează piesa pentru copii „*Flori și fluturi*”, reprezentată un deceniu mai târziu la Bârlad.

Întors din război, regăsește arta cu o intensitate nouă. Experiența frontului îi sporește sensibilitatea și înțelegerea destinului uman, transformând creația într-un dialog viu între viață și scenă. Se dedică scrisului, teatrului și artelor vizuale: publică poezie și proză, realizează portrete și desene satirice, toate animate de preocupările sociale și culturale ale vremii.

Conștient că din tragedia războiului nu putea renaște fără suferință și luptă o nouă generație umanistă, își exprimă nemulțumirea față de realitate prin drama patriotică și piesele tinereții, încărcate de imagini dramatice și de personaje frământate de întrebări morale și existențiale. În teatrul de idei și în romanele sale țărănești, revine constant aceeași preocupare pentru destinul individului și al comunității.

În această perioadă, colaborează la Teatrul Național din Iași, orașul formării sale intelectuale și artistice, unde își cristalizează stilul și repertoriul. Frecventează cenacluri, publică în reviste culturale, iar contactul cu profesori și colegi îi stimulează talentul. Primele sale lucrări dramatice și caricaturi atrag atenția mediului cultural, marcând începutul afirmării publice. Se stabilește apoi temporar la Bârlad, colaborând intens cu revista *Florile dalbe*.

În 1920, la recomandarea lui Iosif Nădejde, ajunge la București, unde este angajat ca desenator și redactor la *Revista copiilor și a tinerimii*, publicând ilustrații realizate cu linii ferme și expresive, precum și versuri și proză.

Experiența acumulată la Bârlad și Iași îi oferă un fundament solid pentru afirmarea în capitală, unde cariera sa se diversifică și se consolidează. În 1921, alături de N. Tonitza, Dan Berceanu și Iosif Steurer, fondează **Societatea Umoriștilor Români** și participă la saloanele oficiale organizate de aceasta. Lucrările sale grafice și sculpturile caricaturale devin revelația expozițiilor, aducând inovații în tehnica portretului și impunând o caricatură psihologică lipsită de exagerări.

În toamna anului 1922, drama „*Ciuta*” este reprezentată pe scena Teatrului Național din București și se bucură de un succes răsunător. Critica o consideră „unul dintre cele mai fericite debuturi în teatru”, iar consacrarea se confirmă prin alegerea lui Victor Ion Popa în comitetul de conducere al **Societății Autorilor Dramatici Români**.

Activitatea sa scenică cunoaște, din anii '20, o ascensiune rapidă și constantă. Bucureștiul devine spațiul afirmării sale ca regizor, cronicar dramatic, scenograf, pedagog și colaborator al unor instituții culturale de prestigiu. În fiecare dintre aceste ipostaze contribuie la modernizarea teatrului românesc și la formarea **noilor generații** de artiști.

În 1925 este numit director de scenă la Teatrul Popular din București, unde inițiază conceptul de „teatru pentru copii”, montat de actori profesioniști pe texte originale dedicate acestui gen. În calitate de regizor urmărește crearea unui nucleu actoricesc solid, bazat pe disciplină și talent.

Trei ani mai târziu devine director general al Teatrului Național din Cernăuți, unde întemeiază primul teatru românesc de păpuși și marionete și creează un ciclu original de audiții muzicale însoțite de conferințe, extinzând misiunea educativă a instituției.

Între 1929 și 1932 activează ca regizor la Teatrul Maria Ventura, contribuind la diversificarea vieții teatrale interbelice, iar în paralel predă la Conservatorul din București, formând noi generații de actori. Se numără printre primii colaboratori ai Societății Române de Radiodifuziune, promovând dramaturgia prin intermediul microfonului. Interesul său se extinde și spre scenografie și cinematografie: semnează scenariul filmului „*Focuri sub zăpadă*” și conduce temporar Oficiul Național Cinematografic.

Dincolo de scenă și creația literară, Victor Ion Popa s-a remarcat prin implicarea în patrimoniul cultural. În 1936 a fost printre fondatorii Muzeului Satului, un proiect vizionar care valorifică tradiția populară în circuitul cultural național. Mai târziu, s-a impus ca specialist în realizarea pavilioanelor românești pentru expoziții internaționale, contribuția sa la Expoziția de la Paris fiind răsplătită cu Legiunea de Onoare, o recunoaștere a prestigiului său artistic.

Tinerețea marcată de război și sacrificii devine temelia unei vieți dedicate artei și educației; după despărțirea de Teatrul Maria Ventura, Popa se retrage temporar de pe scenă, concentrându-se asupra scrisului și intensificându-și activitatea literară și publicistică.

În vara anului 1938, ministrul educației Mihai Ralea îl numește consilier teatral al organizației *Muncă și Voie Bună*, însărcinându-l să înființeze o scenă muncitorească permanentă. La sfârșitul aceluiași an devine director al noului teatru, funcție pe care o deține până în 1944. După demisie, revine în prim-plan ca regizor al Teatrului Comedia al lui Sică Alexandrescu (actualul Teatru Odeon), continuându-și activitatea cu aceeași pasiune.

Victor Ion Popa se desprindea de teatru doar pentru scurt timp: nopțile le petrecea scriind și desenând, zilele pe scenă sau în atelier. Spirit activ și dinamic, refuza repausul și nu ceda în fața responsabilităților. Moldovean blând și generos, era apreciat pentru modestia sa, munca neîntreruptă și dorința de a-și concretiza ideile; mereu în luptă cu timpul, părea că încearcă să-și învingă propriul răstimp.

Pentru omul de teatru, literatura dramatică era puntea cea mai firească de comunicare cu publicul. În dramaturgie, prețuia mai presus de toate cuvântul, considerându-l instrumentul esențial al expresiei

artistice, în timp ce dinamica scenică lipsită de forță verbului îi rămânea străină.

Scriitorul se arăta ca un povestitor atent la chipurile și gesturile oamenilor simpli, în care descifra esențe universale. Autorul piesei „Mușcata din fereastră” s-a dovedit un narator fin și un stăpân al dialogului, posedând darul observației vii și al replicii memorabile. Visurile sale se desfășurau pe fundalul istoriei, animate de dorința de a corecta dezechilibrele epocii și de a reda civilizației românești cursul firesc al dezvoltării.

Ca analist al teatrului, el se dovedește un gospodar activ și riguros, scrutând necunoscutul pentru a desprinde concluziile necesare muncii sale cotidiene, iar dragostea lui pentru teatru se sprijinea pe ideea de necesitate; el însuși nota că teatrul este o lume „unde visurile sunt așa de absurd de frumoase și năzuințele așa de fără frâu”.

Desenul rămâne o preocupare constantă în activitatea sa. Pasiunea pentru această artă a evoluat de la portretistica grotescă și ilustrația de carte către pictura scenografică și muzeografie, cu contribuții notabile în critica artelor plastice. Gândea plastic, transformând observațiile și fanteziile în contururi, forme și volume. A realizat peste 2000 de desene, multe publicate în ziare, reviste și cărți.

Comparând lumea prozei sale cu cea a teatrului, descoperim un creator complet, cu căi fertile de dezvoltare artistică, întrerupte prematur de moartea sa.

Răpus de un neoplasm survenit după un accident de automobil, s-a stins la doar 51 de ani, pe 30 martie 1946, la București, fiind înmormântat la Cimitirul Bellu.

Oprită brusc, opera sa nu permite o exegeză definitivă, însă multiplicitatea preocupărilor dezvăluie un temperament artistic neobișnuit și deschide largi perspective asupra umanitarismului activ al literaturii și artei din anii de reconstrucție postbelici.

Spirit complex și creator neobosit, Victor Ion Popa a traversat cu eleganță și pasiune domeniile artei, teatrului și literaturii. Pentru el, scena, cuvântul și imaginea nu erau forme distincte de expresie, ci fațete ale aceleiași căutări a frumosului și adevărului uman. Prin scrisul său vibrant, activitatea teatrală și contribuțiile la patrimoniul cultural, a lăsat o moștenire ce continuă să inspire și astăzi.

Bibliografie:

Cristea, Ștefan. *Victor Ion Popa: Viața și descrierea operei; Contribuții documentare*. București, Minerva, 1973.

Mîndra, V. *Victor Ion Popa*. București, Albatros, 1975.

Parfene, Constantin. *Victor Ion Popa: eflorescență policromă*. Vaslui, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Vaslui și Teatrul „V.I. Popa” Bârlad, 1995.

Teodoru, Cătălin-Andrei. *Victor Ion Popa: Artistul și criticul plastic*. Bârlad, Sfera, 2015.

**Luciana MACOVEI, bibliotecar,
Compartimentul Sala de lectură carte și periodice,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

LA RĂDĂCINILE SATULUI ROMÂNESC CU ETNOGRAFUL ȘI MUZEOGRAFUL GHEORGHE FOCȘA

„Toată viața lui nu a fost altceva decât o goană pentru cunoașterea modului tradițional de viață a poporului român. În puținele lui clipe de repaus nu avea timp decât să se gândească la prezentul și viitorul Muzeului Satului.” (Ioan Godea)

Fotografiile răzlețite prin reviste și ziare arată un om mărunțel și firav, nici n-ai crede că un trup uscățiv poate ascunde o imensă forță de muncă și tot atâta pasiune pentru ceea ce înseamnă viața satului românesc. A fost 30 de ani director al celui mai mare muzeu în aer liber din România (al doilea de acest fel în Europa, după cel din Suedia), și-a dat silința a-l aduce la stadiul de adevărată școală în domeniul transferării, reconstruirii, restaurării monumentelor de arhitectură rurală, asigurând prin aceasta „popularea” spațiului muzeal cu inedite case țărănești din diverse zone etnografice ale țării. Directorului Gheorghe Focșa i se datorează faptul că Muzeul Satului există și astăzi pe malul lacului Herăstrău și nu „izgonit” la Mogoșoaia conform dorinței cuplului prezidențial comunist. Prin grija lui Gheorghe Focșa, muzeul etnografic bucureștean adăpostește nu doar monumente de arhitectură tradițională, gospodării, biserici, neobosita lui căutare prin comunitățile rurale salvând de la pieire valoroase piese etnografice și de artă populară.

Va fi știut, prunc fiind, că destinul său îl va așeza printre fondatorii Muzeului Satului și se va opune cu vehemență strămutării lui la periferia capitalei? Nu caut nicidecum răspunsul la această întrebare, e lansată doar cu rostul de a ne întoarce în satul de origine spre a-i cunoaște părinții. Tatăl, Ion Focșa, era descendent al unui neam de răzeși din timpul lui Ștefan cel Mare, mama, Mândița, era mândră că avea printre străbuni pleiadă de știutori de carte (polcovnic, preot, cântăreț bisericesc, dascăl, funcționar), dăruind bună zestre genetică vlăstarului ce avea să primească numele sfântului purtător de biruință. Părinți harnici, muncitori, pricepuți la muncile câmpului, curajoși în a accepta progresul și a investi puținii bănuți pentru achiziționarea unei mașini de treierat dovedită mai mult decât utilă în cătunul cu 80 de gospodării de plugari săraci și mijlocași. Părinți animați de gândul „luminării” copiilor, punând la dispoziția comunității o cameră a casei lor spre a servi drept sală de clasă, unde câteva generații de copii au prins tainele cititului și socotitului. Multe alte fapte nobile ar fi făcut tatăl, Ion, dacă întâiul război mondial nu i-ar fi curmat viața în 1917. Vrednică și răzbătătoare prin noianul privațiunii a fost mama rămasă

cu șase copii, reușind cu eforturi numai de ea știute să-i scolească pe toți. Șase suflete de hrănit în vremuri de după război, șase copii de crescut și de rostuit, de trimis măcar la școala primară nu era tocmai ușor pentru o mamă singură.

Gheorghe Focșa venea pe lume, la jumătatea lunii octombrie a anului 1903, în cătunul Rășcani din comuna Găgești aparținând ținutului Fălciu de odinioară. Recunosc, cu oarecare insatisfacție, că nu am aflat de era primul născut, însă faptul că tatăl aduce școala la el acasă după ce băiatul termină patru clase primare la Jigălia mă face să cred că majoritatea surorilor s-au născut după el. Se prea poate ca naveta istovitoare a micului școlar (nevoit să străbată zilnic prin vânt sau prin ploaie 12 kilometri până la școala din Jigălia) să-i fi pus pe gânduri pe părinți, așteptarea îngrijorată a întoarcerii, dar și admirația, mulțumirea că băiatul mai găsea resurse a se pregăti pentru orele din ziua următoare, să-i fi determinat să-și dorească condiții mai bune pentru cei mai mici. Gândindu-se și acționând mai întâi pentru binele copiilor din bătătura lor, gestul lor s-a transformat în sublim dar făcut consătenilor pentru că mult mai lesne le-a fost tuturor copiilor din cătunul Rășcani să ajungă la școala primară din locuința familiei Focșa, scutiți fiind de chinul navetei zilnice în satul alăturat.

În ceea ce-l privește pe elevul Gheorghe Focșa, biografii afirmă că a terminat cursul primar în 1916, însă niciunul nu încearcă să explice durata de 5 ani necesară finalizării lui. E important de subliniat că, pe timp de război, altele erau prioritățile națiunii, e de înțeles că învățători, profesori au fost înrolați, motiv pentru care posturile lor rămăneau neacoperite. Tocmai de aceea, e lăudabil că la Jigălia învățătorul Tuchilă a ținut cursuri adunând copii din satele din împrejurimi, punându-i în bănci și silindu-i a învăța carte. Lăudabilă este de asemenea voința părinților care, înfruntând sărăcia și fricile, și-au trimis pruncii la școala de peste deal. Eforturi, sacrificii colosale din partea tuturor, dascăli și părinți, preocupați în egală măsură a asigura un viitor mai bun copiilor lor. Interesant totuși că în România rurală interbelică existau două concepții despre nevoia de școlarizare, una dintre acestea canaliza resursele familiei către un singur vlăstar, toți ai casei muncind din

răspuși pentru a-l sprijini pe cel ales să urmeze o școală superioară, astfel încât cel mai bun dintre ei să-i reprezinte social. Cea de-a doua practică apărea din nevoia suplimentării brațelor de muncă în gospodăria familiei, abandonul, retragerea de la cursuri fiind o practică des întâlnită, justificată de adulți prin cuvintele „nu-i trebuie școală că doar nu-l fac popă”. Familia Focșa face parte din prima categorie, din cei șase copii cel puțin doi reușind să finalizeze cursuri liceale sau universitare. Polixenia e sora despre care știm sigur că a trecut prin clasele liceale, viața așezând-o într-un post de funcționar al Poștei Române din București.

Revenind la elevul Focșa I. Gheorghe, abia în 1917 avea să fie înscris la cursurile inferioare ale unui liceu (mai degrabă gimnaziu particular, căci va deveni liceu în 1919) din Vutcani ce funcționa cu un colectiv de cadre didactice, având în componență o mână de profesori, ofițeri rezerviști, refugiați. După un an de studii aici, se transferă la Școala Normală de băieți din Bârlad, cazat la gazdă, dar nevoit adeseori a se întoarce acasă la Jigălia pe jos, ceea ce presupunea un drum de aproximativ 25 de kilometri. Următoarele cinci clase (a IV-a de curs inferior și celelalte patru de curs superior) le parcurge la Liceul „Cuza Vodă” din Huși. Toată această peregrinare, prin licee, internate și gazde, nu a fost dădătoare de clipe fericite, liceanul nostru resimțind greutățile financiare, strictetea regulamentelor interne, asprimea metodelor didactice, dar și lipsa manualelor, a rechizitelor școlare. Evident, nu pentru că ar fi fost foarte sensibil, ci pentru că la vremuri tulburi era nevoie de ordine și disciplină pe model militar, astfel încât contingente de liceeni (neomogeni ca vârstă) să-și orienteze atenția spre învățare și educație, nu pe lipsuri materiale care oricum nu puteau fi acoperite la acel moment. Profesori precum Constantin Holban (română), Ion David (fizică, chimie), I. Popescu (matematică), D. Miron (franceză) au știut să-l încurajeze, să-i dirijeze avântul spre actul învățării ca prim pas spre accesarea idealurilor de viață. Lista absolvenților clasei a VIII-a, de la secția reală din anul școlar 1925-1926, cuprinde numele liceanului nostru, confirmându-se astfel prezența în sălile de studiu ale prestigiosului liceu. O altă dovadă certă atestând calitatea de elev al liceului hușean este diploma de absolvire a clasei a VIII-a, primind „Premiul I cu laudă pentru bună purtare”.

Nu am o explicație plauzibilă a faptului că studiile liceale sunt terminate abia în 1926, dar, dacă mă raportează la informațiile lui Traian Necula din *Valori spirituale tutovene*, reiese că termină liceul, se mută în București în 1925 și revine la Huși în toamna anului următor pentru a-și susține examenele de bacalaureat. Însă Costin Clit include, într-un studiu monografic dedicat Liceului „Cuza Vodă”, o informație spectaculoasă, un „legământ” întocmit de Gh. Focșa pe 28 iunie 1926 la Iași, invitându-și profesorii și colegii de an la o obligatorie revedere peste 10 ani în una din sălile de clasă. „Legământul” pare să contrazică spusele lui Necula, căci ce rost ar fi avut un

asemenea act dacă cei ce au semnat n-ar fi făcut parte din promoția 1925-1926? Multe necunoscute, multe presupuneri, multe însăilări... Nici un ultim interviu al nonagenarului Focșa nu clarifică acest aspect, afirmația că a făcut liceul la Huși și își testa cunoștințele pentru obținerea diplomei de bacalaureat în toamna anului 1926, plîndu-se pe oricare din variantele menționate de cei doi biografi. Demn de remarcat este faptul că se prezenta la examen alături de 367 de candidați din Moldova și Basarabia, că, dintre cei 167 de promovați, Gheorghe Focșa se clasa pe primul loc.

În 1926, ca an al descinderii în capitala țării cu diploma de bacalaureat în mapa de viitor student, Focșa visa studii de silvicultură, „din amorul pentru păduri, din dragoste pentru peisajul împădurit, căci pe acolo, la locul meu de naștere au fost pe vremuri stejari”. Din nefericire (sau dimpotrivă), ajunge în București după consumarea examenului de admitere, astfel încât pașii lui se îndreaptă spre învățământul particular al Institutului de Științe Tehnice Chimie Fizică condus de Dragomir Hurmuzescu. Anul I muncește serios în laboratoarele de specialitate, pasiunea lui pentru cercetare fiind „recompensată” prin atribuirea poreclei de Lavoisier. Interesul pentru studiul experimental s-a dovedit extraordinar de folositor în examenele de promovare în anul II, clasându-se printre studenții cu rezultate excepționale. Dar nu e mulțumit, sentimentul neîmplinirii este mult mai puternic decât aprecierile profesorilor sau admirația colegilor. După zile de introspecție, concluzionează că aceste studii nu-l definesc ca profesionist (inginer), ceea ce-l mobilizează să „alerge” la diferite deschideri de curs ale noului an universitar, fiind prezent rând pe rând în aulele facultăților de științe, de științe sociale, de istorie, de drept. Ajunge și la Facultatea de Litere și Filosofie unde audiază cursul lui P. P. Negulescu vorbind studenților despre originile vieții pe glob și despre alte probleme de filosofie. Este captivat de prelegerea lui Rădulescu-Motru care făcea o introducere în psihologia generală. Avea să fie fascinat și de lectoratul lui Dimitrie Gusti rememorând personalitatea savantului Vasile Pârvan. Cuvintele, ideile marilor profesori universitari au avut deosebit impact asupra tânărului, Focșa trăind revelația aflării unei noi căi ce se deschidea în fața sa. Descoperea brusc și neașteptat un adevăr ce îi va schimba viața, nu în silvicultură, nu în inginerie fizică sau chimică era viitorul specialist Gheorghe Focșa. Altceva își dorea. „Și-atunci mi-am zis: asta-mi lipsește! Studiile umaniste”. Cândul ce l-a fulgerat în septembrie 1928 nu a rămas rătăcitor în neant, avea să se înscrie în aceeași toamnă la Facultatea de Litere și Filosofie, să frecventeze cursurile de istorie a filosofiei, de psihologie generală, de sociologie și etică, de filosofie și gnoseologie, nu avea să renunțe încă la studiile tehnice, urmând în paralel cu seminariile, cursurile, laboratoarele specifice anului II ale institutului de pe lângă Facultatea de Științe.

Se remarcă încă din primul an căci începuse să facă experiențe simple, de sondaj al mentalităților oamenilor, al cunoștințelor acumulate, al modului în care ele erau raportate la realitatea înconjurătoare. Era printre puținii studenți care aveau priceperea de a folosi și interpreta testele Rorschach. Cu ajutorul acestor teste psihologice ce foloseau pete de cerneală simetrice și prin interpretarea răspunsurilor la imagini ambigue, Gheorghe Focșa reușea să evalueze personalitatea și funcționarea emoțională a unei persoane. Preocupările lui nu rămân necunoscute profesorilor universitari de la catedra de sociologie, Dimitrie Gusti lansându-i invitația de a participa la ședințele de organizare a campaniei de cercetare monografică de la Runcu (Gorj). Va răspunde chemării șefului de catedră, se va înscrie ca participant la seminariile pregătitoare de cercetare sociologică, se va alătura echipelor studențești cantonate la Runcu în vara anului 1930, fiind mândru a lucra în preajma unor nume precum savantul Rainer, Ion Conea, H. H. Stahl. Care era sarcina studentului Focșa? Profesorul Gusti îi va oferi posibilitatea aplicării în practică a cunoștințelor dobândite la cursul său de etică, stabilindu-i tema de cercetare ce avea să fie axată pe studii urmărind „Problemele vieții morale la Runcu”. Pentru a-și asigura suportul teoretic al cercetării la Runcu, Focșa va adăuga în bagajul minimal tratate de etică din biografia franceză, nopțile fiind dedicate aprofundării noțiunilor și metodelor de lucru științifice, ziua căutând informatori, localnici supuși unor interviuri, investigații sociologice, spre a descoperi concepția zonală despre bine și rău cu implicații pe termen imediat sau de lungă durată.

Dacă pentru Gheorghe Focșa era prima campanie monografică în satele românești, profesorii universitari, colaboratori de nădejde ai sociologului Gusti, se aflau deja la a șasea convocare de acest gen, scopul cercetărilor monografice fiind acela de a crea un sistem, o metodă de cunoaștere a realității sociale din satele interbelice. Cercetarea monografică inițiată și gândită de Dimitrie Gusti își propunea studierea manifestărilor economice, spirituale, juridice, politico-administrative specifice unei comunități rurale, cunoașterea integrală a realităților locale, cu specificul, cu problemele, cu necesitățile caracteristice. Intențiile erau de a cerceta starea culturală și de civilizație a satelor, studiul concentrându-se pe tradiții și obiceiuri, mentalitate rurală, elemente de folclor, rituri de trecere, componente vestimentare, raporturile interumane în viața satului. Campaniile monografice erau riguros organizate și prioritar orientate spre studiul complex al vieții rurale, dar se dorea în egală măsură stimularea progresului material în satele aflate în obiectul cercetării. Trebuie amintit faptul că activitatea echipelor de cercetători nu se limita doar la adunarea de informații sociologice, participanții erau mobilizați să ajute administrația locală, iar împreună cu țărani să pornească la construcția de drumuri, poduri, cămine culturale, școli, băi publice, organizarea de biblioteci,

valorificarea fondului tehnico-material, revigorarea și reorganizarea îndeletnicirilor meșteșugărești. Altfel spus, monografia sociologică reprezenta o sinteză în timp și în spațiu a unui anumit colț de țară, o vedere de ansamblu menită să înglobeze într-un tot atât tradițiile trecutului, cât și realitățile prezentului și posibilitățile viitorului. Campaniile acestea de cercetare monografică și sociologică au constituit temelia fenomenului ce s-a numit Școala sociologică a lui Gusti.

La astfel de cercetări complexe, Gheorghe Focșa a activat ca membru component (perioada studenției), iar mai apoi în calitate de conducător-cercetător de echipă studențească. S-a format ca etnograf și muzeograf sub îndrumarea lui Dimitrie Gusti, fiind adeseori „ochii lui în teren”, supraveghind și coordonând cercetările aprofundate la Runcu, Cornova (Orhei, Basarabia), Drăguș (Făgăraș), Moșeni, Cuhea (Maramureș), Dioști (Romanai). Este autorul unor interesante studii despre cultura spirituală a satului tradițional, preocupat îndeosebi a clarifica particularitățile specifice individului și comunității din care face parte. Nici bine nu se finaliza campania de la Runcu și studiul său *Contribuție la cercetarea mentalității satului. Convorbire cu Grigorie Loghie din Runcu-Gorj* era trimis spre publicare în „Arhiva socială”. Rezultatele cercetărilor sale de la Cornova (1931) erau prezentate în conferința din 16 martie 1932, prelegerea lui Gheorghe Focșa detaliind tema despre „Etică și moralitate”. La Drăguș avea posibilitatea de a interacționa cu trei informatori, oameni simpli de la țară care vor emite trei idei diferite despre același eveniment, în funcție de capacitatea lor de înțelegere. Ploaia cu grindină afectând recoltele e, într-o primă viziune, pedeapsă de la Dumnezeu că „nu ținem sărbătorile”. Pentru alt sătean e doar efect al faptului că satul se află la încrucișarea direcțiilor vânturilor, în timp ce al treilea localnic filosofează. Din perspectiva cercetătorului, tipologiile umane identificate se încadrează în categorii comportamentale distincte având la bază „un plan de mentalitate bazat pe arhaismul superstițiilor îndepărtate și al credințelor religioase”, „un plan al mentalităților concrete, cu mai multă rațiune, explicând fenomenele din jur”, un plan al țăranului filosof ce citise câte ceva din opera lui Schopenhauer. Astăzi nu mai pare atât de spectaculos, dar la nivel de ani interbelici când analfabetismul atingea cifre îngrijorătoare, a descoperi în satele uitate de lume țărani cu o gândire logică sau chiar filosofând era un fenomen extrem de rar. Revenea aici în 1946-1947 în vederea pregătirii tezei de doctorat cu tema „Ceata flăcăilor din Drăguș - contribuții la sociologia unităților sociale”, obținând titlul de doctor în filosofie și litere cu mențiunea magna cum laudae (25 iunie 1947), titlu echivalat cu acela de doctor în istorie de către Ministerul Învățământului (30 noiembrie 1947). Lucrarea este o analiză aprofundată a unui fenomen social, a grupului de flăcăi care, dincolo de ritualul sărbătorilor de iarnă, este pe tot parcursul

anului un corp de elită cu un prestigiu deosebit în sat. Reușita acestui studiu era confirmată de aprecierile coordonatorului D. Gusti: „o lucrare de largă experiență de teren și de incontestabilă maturitate științifică; suntem siguri că dl Gh. Focșa va fi consacrat prin teza sa de doctorat printre cei mai valoroși cercetători din domeniul nou și deosebit de important al sociologiei românești”. Campania de la Moșeni se axa tot pe studiul mentalităților, volumul *Mentalitatea satului Moșeni din Țara Oltului* cunoscând lumina tiparului în 1935.

Cea din urmă localitate rurală are o poveste aparte, plină de tragism și emoție, satul Dioști arzând în aprilie 1938, joaca unui copil de cinci ani transformând în cenușă 28 de case și construcții anexe de la alte 115 gospodării. Timp de trei zile satul a fumegat mocnit, în văpaia focului mistuindu-se acarereturi, grajduri, animale, scoarțe, veșminte, provizii. Nu a putut fi salvat nimic căci adulții erau în câmp la semănat, iar vântul iscat a contribuit la propagarea focului cu repeziciune. Intervenția oamenilor din satul vecin și a echipelor de pompieri veniți de la Caracal și Craiova nu a putut stăvili furia limbilor de foc, apa din fântâni s-a dovedit insuficientă, oțetul și vinul gospodărilor fost-a zadarnic risipit în încercarea disperată de a stinge incendiul devastator. Jurnalele timpului mai păstrează imagini și impresii ale celor ce și-au riscat viața.

Gândul de a ridica pe urmele fumegânde un sat model a venit de la profesorul Dimitrie Gusti, proiectul inițiat fiind în fapt un amplu și complex program de sistematizare rurală, bazându-se evident pe un studiu prealabil de documentare tehnică foarte detaliat și complet. Conducerea întregului proiect, de la studiu până la construcțiile de pe șantier, a revenit lui Focșa, inspector al Fundației Culturale Regale la acea vreme. Nu s-a trecut imediat la construcția sau refacerea de case, s-a pornit de la întocmirea planului satului, Focșa solicitând fotografii luate din avion, s-a întocmit apoi planul de sistematizare a drumurilor vechi și au fost trasate altele noi, s-au făcut studii geologice pentru construirea rețelei de canalizare, dar și pentru forarea de puțuri și fântâni cu apă potabilă, au fost făcute studii pentru realizarea electrificării satului, adoptând ca soluție optimă construirea unei uzine termice proprii (ce a permis și electrificarea satului vecin Radomir).

Conducerea efectivă a lucrărilor de șantier a revenit sociologului Gheorghe Focșa. A locuit în sat pe toată durata derulării lucrărilor, timp de doi ani a fost nelipsit din mijlocul oamenilor antrenați în nobila misiune de refacere a localității căzute sub năpasta focului. A supravegheat îndeaproape fiecare etapă de lucru, s-a conectat la nevoile zilnice ale echipelor de constructori specialiști, a pus umărul la propriu la zidirea unei noi așezări rurale. Gheorghe Focșa, coordonatorul lucrărilor de la Dioști, a apelat la specialiști constructori pentru lucrări de calitate, dar s-a bazat și a stimulat participarea însuflețită a locuitorilor satului. Au fost terminate întâi gospodăriile populației, finisându-se cu

atenție chiar și elementele de decor și detaliu specifice zonei. Pentru a găsi modelul de locuință adecvat, sociologul, etnograful Gh. Focșa și-a pornit căutările de la tradiția locală, dar și din întregul areal al Olteniei, preluând elemente de bază ale structurării spațiului de locuit, dar și ale aspectului arhitectonic. Au rezultat astfel case cu mai multe camere, cu prispă, foișor de lemn și beci. Curțile au fost și ele judicios organizate, cuprinzând grădina de flori, grădina de legume, livada, grajduri pentru creșterea animalelor, anexe pentru uneltele agricole, magazine pentru produsele recoltate. Terenurile din câmp au fost măsurate, proprietățile individuale au fost reconfigurate, aliniate cu o deschidere de câțiva metri pe o lungime de 3-4 kilometri, preconizându-se posibila comasare a proprietăților într-o viitoare asociație agricolă. Satul nu fost demolat, pe vatra veche s-a refăcut o parte din casele arse. S-a avut în vedere extinderea așezării prin construirea de noi case de-a lungul unui bulevard (800 metri lungime) asigurând accesul la șoseaua națională. În paralel, s-a lucrat și la instituțiile publice, dimensionate după nevoile satului. În total, s-au construit de către Fundație 38 de case noi, la care se adaugă instituțiile cu funcții sociale (primăria, școala, jandarmeria, căminul cultural, poșta, dispensarul), plasate în centrul satului, creând astfel centrul civic al micii localități. Concept nou, preluat ulterior de multe alte sate din împrejurimi.

Ce reușise Focșa să clădească aici? Ce era Dioști în 1940? Un exemplu de modernizare radicală a satului românesc! Programul de modernizare cuprindea, oferea în mod concret toate liniile mari de refacere socială aplicabilă tuturor satelor românești. Mândru de realizarea Fundației, Gh. Focșa spunea că la Dioști s-a încercat „să se acopere o parte din multele și gravele lipsuri ale vieții satelor noastre cu un exemplu viu care să indice calea de urmat pentru munca generațiilor viitoare. Prin această înfăptuire, Fundația a înscris cea mai luminoasă pagină din istoria încercărilor de ridicare a satelor. Ea a dat un exemplu cu dorința de a fi generalizat. Dioștiul este doar un exemplu și un îndreptar pentru cele care vor să vină. El este un deschizător de drumuri”. Experimentul Dioști a fost unic, a devenit cunoscut, o referință, într-adevăr un model de așezare rurală, depășind la vremea aceea cu cel puțin 100 de ani nivelul vieții sociale a localităților rurale românești. Dar, din păcate, nu a fost repetat, lipsind implicarea voită a statului pentru simplul motiv că spectaculoasa realizare era o creație a regimului antebelic. Mult trâmbițatele motive despre fonduri financiare insuficiente ascundeau în realitate ignoranța, incompetența, dar mai ales frica de a opune rezistență unui regim totalitar. Dioștiul, așa cum arăta înainte de Al Doilea Război Mondial, era rodul muncii unor oameni cu voință creatoare, oameni cu pasiune de lucru izvorâte din iubire adâncă de neam. Cu prisosință, a dovedit

acest lucru însuși Gh. Focșa identificându-se cu proiectul „Dioști”, opera vieții sale!

Numeroasele campanii de cercetare științifică au însemnat pentru Gheorghe Focșa și elaborarea de studii cuprinse în peste 100 de articole în diverse publicații de specialitate, zeci de volume individuale sau în colaborare, 7 filme documentare, constituirea unei arhive fotografice cu imagini și clișee alb-negru. Trebuie să amintim câteva dintre cele mai apreciate volume: *Satul model Dioști* (1941), *Sate inundate în Argeș* (1941), *Le Village Roumanie pendant les fêtes religieuses d'hiver* (1943), *Aspecte spirituale ale civilizației românești* (1944), *Elemente decorative la bordeiele din sudul regiunii Craiova* (1957), *Evoluția portului popular în zona Jiului de Sus* (1957), *Țara Oașului. Cultura materială* (1975), *Muzeul Satului din București* (1958, 1962, 1972, 1975), *Arhitectura populară din Gorj*. Activitatea cercetătorului științific pe teren a fost o simbioză perpetuă cu aceea a cadrului didactic universitar, traseul profesional al lui Gheorghe Focșa înregistrând diferite grade didactice precum șef al cercetărilor de cadru psihologic la Institutul de Cercetări Sociale (1939), asistent la Catedra de sociologie a profesorului D. Gusti (1942-1947), asistent suplinitor la catedra de sociologie și etică a Facultății de Filosofie și Litere (1945), asistent la Universitate din București (1948), colaborator științific la Institutul de Istoria Artei (1950), conferențiar la catedra de etnografie și artă populară de la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu” (1951-1953), cercetător la secția de artă populară a Institutului de Istoria Artei (1950-1962), membru în Consiliul științific la Institutul de Istoria Artei (1962). Ca profesor universitar, a fost apreciat pentru cursurile de etnografie românească, ținute în fața diverselor grupuri de studenți, în perioadele în care a condus seminarii, a susținut cursuri, a alcătuit bibliografii, a îndrumat și analizat lucrări de licență. Toate aceste funcții didactice i-au înlesnit relația directă cu viitorii specialiști, fiind preocupat de formarea unor generații de etnografi și muzeografi, consolidând astfel o temeinică rețea profesională pe segmentul muzeal etnografic, inițiind organizarea unor schimburi de experiență, vizite de studiu și cercetări comparative pe teren, simpozioane cu teme aferente.

Muzeografia etnografică este piesa de rezistență a vieții și activității lui Gheorghe Focșa, un corolar al întregii sale munci de cercetare științifică. Ampla activitate de cercetare sociologică din campaniile lui D. Gusti s-a materializat în organizarea unor expoziții pavilionare etnografice în țară sau străinătate. Acesta a fost primul pas, prima constatare că tot materialul documentar trebuie cuprins într-o instituție națională cu caracter permanent, dispusă într-un cadru natural, accesibil vizitatorilor și necesară schimburilor de experiență științifică. Iată cum s-a ctitorit Muzeul Satului, complex muzeal conceput și întemeiat ca muzeu de sociologie rurală de profesorul D. Gusti, iată cum la alcătuirea lui au colaborat V.I. Popa, Henri H.

Stahl, Gh. Focșa. În mai 1936, când muzeul se deschidea publicului românesc, contribuția lui Gheorghe Focșa era substanțială, prin grija sa fusese adusă și remontată gospodăria din Moșeni, 360 de obiecte de utilitate gospodărească, între care componente de mobilă, obiecte necesare muncii rurale, vase din lemn, țesături de casă, piese vestimentare din portul popular, obiecte de ceramică, icoane pe sticlă. Dacă piesele de mici dimensiuni nu ridicau probleme deosebite în ceea ce privește transportul pe distanțe mari, aducerea casei de Moșeni a constituit o adevărată provocare. „Demontare, transport, remontare - nu a fost un lucru de glumă. O casă de bârne, toate din stejar, dar atât de mari și de groase, încât două puse una peste alta fac un perete întreg. Fiecare bucată trece de 500 de kilograme, unele din ele trec peste 1000. Câte 20 de oameni abia le urnesc din loc. Aceste bârne trebuiau desfăcute din încheieturile lor, puse în căruțe care plecau pe drumuri, de-a dreptul peste câmp, iarăși descărcate, iarăși încărcate în vagonete mici de exploatare forestieră, iar descărcate, iar încărcate în vagoane de linie îngustă, apoi în vagoane de linie normale etc.” (Henri Stahl - *Amintiri și gânduri*). De cinci ori aceste bârne au fost ridicate pe brațe cu grijă și teamă să nu se strice niciuna dintre ele și nici să nu strivească trupuri de oameni. Numai cu o muncă de zi și de noapte s-a putut face această încercare nebunească de a aduce din creierii munților casa nemaivăzută de nimeni alții decât de oșeni.

Câtă implicare, câtă insistență, câtă grijă ca mărturii ale vieții sătești să fie păstrate și expuse în Muzeul Satului! Din 1948 devenea director al acestui ansamblu muzeal, prima măsură aplicată a fost aceea de a scoate din muzeu familiile de refugiați basarabeni și bucovineni care locuiau în casele tradiționale. Chiar dacă ideea de populare a satului a dorit să imprime un plus de autenticitate, aducându-se (încă din 1936) pentru aceasta săteni din locurile de origine ale caselor expuse, chiar dacă mai apoi li s-a asigurat un cămin refugiaților din calea războiului, timpul a dovedit că locuirea ducea la accelerarea procesului de degradare a valoroaselor piese etnografice. Așadar, măsura aplicată de Gh. Focșa a avut în vedere prelungirea vieții construcțiilor și anexelor gospodărești strămutate aici, redarea lor publicului vizitator. La scurtă vreme de la instalarea în funcție, a trecut la repararea, completarea interioarelor, recondiționarea arhitecturii exterioare, asigurând pentru aceasta personal de specialitate cu pregătire în etnografie, muzeografie, angajând și personal pentru administrarea muzeului. Va avea în vedere alcătuirea de principii de funcționare, de întreținere și dezvoltare a muzeului, una din cele mai importante direcții fiind gruparea monumentelor de arhitectură și de tehnică populară după criteriul vecinătății geografice a localităților de proveniență, ceea ce a permis organizarea patrimoniului în funcție de marile regiuni istorico-administrative, Transilvania,

Moldova, Oltenia, Muntenia, Dobrogea. De la sine înțeles că nu a încetat nicio clipă să achiziționeze noi obiecte, orientându-se spre satele din regiunile Caracal, Secuime, Odorheiu, Ciuc, Gorj, Munții Apuseni, Turda, Bihor, Hunedoara, inițiind și conducând campanii monografice pe modelul Gusti. A adus în „satul din mijlocul Bucureștiului” construcții rurale autentice, le-a dispus într-un ambient simplu, odihnitor, le-a completat cu obiectele de decorație interioară, uneltele de folosință gospodărească sau pentru îndeletnicirile din afara gospodăriei (păstorit, pomicultură, albinărit, viticultură), obiecte de ritual, toate suscitând constant un interes pentru vizitatorii din orice parte a țării sau a lumii. O muncă uriașă de identificare și transportare a caselor țărănești, astfel încât între anii 1949-1965 a colecționat 245 de construcții, 3 biserici vechi de lemn și 15000 de obiecte etnografice diferite. Datorită lui, Muzeul Satului avea în 1977 peste 10 hectare cu 312 construcții autentice grupate în 69 de complexe, 27000 de obiecte etnografice rânduie în liste de inventare, 12-15 expoziții tematice temporare organizate anual la sediu și în afara muzeului. A ridicat 15 ateliere și instalații tehnice în care s-au recondiționat peste 18000 de obiecte etnografice și de artă populară.

Nu avea cum să-și uite locurile de origine, cercetările sale purtându-l și în zona Huși, analizând din perspectiva etnografului aspectul gospodăriilor țărănești de pe Valea Lohanului din satele Curteni, Budești, Oltenesti, Vinețești, Zgura, Cordeni. Orice vasluian ce are drum spre București trebuie neapărat să viziteze Muzeul Satului. Acolo, Gheorghe Focșa avea să îngrădească cu un gard de nuiele o casă și o anexă a gospodăriei din satul Curteni, acolo avea să găsească potrivit loc pentru o străveche căscioară din Zăpodeni. Casa din Curteni datează de la 1844, e construită pe temelie de piatră brută, cu pereți de cărămidă, cu prispă și patru stâlpi din lemn modelați artistic, străjuind semeț ușa de la intrare. Acoperișul înalt și gros e din stuf așezat în solzi de pește, crama cu beci de piatră, dar și coștereața pentru păsări au acoperiș larg de stuf aranjat după o tehnică mai arhaică, numită „la prăștină”. Impresionează particularitatea arhitecturii interioare, o tindă cu câte două încăperi de-a stânga și de-a dreapta, două sobe mari cu firide laterale și vetre largi modelate din lut, muruite (a murui - a acoperi pereți, pardoseli cu un strat neted de lut muiat în apă) cu humă, făcând corp comun cu pereții despărțitori. Fiecare sobă separă și încălzește simultan două încăperi, oferind un cotlon călduros folosit iarna la dormit „după sobă” (vă spun cu mâna pe inimă că am regăsit acest mod de compartimentare și încălzire în casa bunicilor dinspre mamă, casă ridicată cu mult înainte de 1935 și păstrată așa până în ziua de azi). Casa din Zăpodeni e alcătuită din bârne de lemn, tot sub acoperiș de stuf, remarcabil e că s-a păstrat intactă ca la începutul secolului al XVII-lea. E o locuință cu o singură încăpere, e un document etnografic și social important. Tavanul jos, apăsător,

ferestrele mici arată condiții grele de trai ale țăranilor săraci. Tot aspectul interiorului vorbește de vechimea acestui tip de locuință, cuptorul de formă alungită din împletitură de nuiele lipite cu lut, găurile deschise în perete ca doi ochi, astfel încât gospodarul de altădată să poată privi la cotețele din spatele casei...

Personalitate complexă a culturii etnografice și muzeale românești, Gheorghe Focșa a pus în lumină valorile ființiale ale neamului românesc, muncind cu devotament pentru salvarea, conservarea a tot ceea ce ilustra în mod concludent și convingător modul de viață și de creație a poporului nostru. De la gospodărie, biserici, ateliere meșteșugărești până la piese etnografice și de artă populară, ceramică, scoarțe, lemn, icoane, costume populare, silința lui Gheorghe Focșa de a le aduna într-un singur loc e mai mult decât sarcină cuprinsă într-o fișă a postului. Muzeul Satului a fost copilul lui de suflet, parte din viața lui! Când, în vara anului 1977, buldozerele aliniate își lăsaseră amenințător lamele pe pământ pregătite a distruge valorile tradiționale românești, Gheorghe Focșa, directorul aflat în pragul pensionării, a dovedit impresionant curaj. Cu trupul său a baricadat intrarea în muzeu strigând celor ce gândiseră și hotărâseră asemenea act mișelesc: „Eu de aici nu mă mut! Ori treceți peste mine, ori nu intrați!”. Gestul său a amânat strămutarea muzeului în mlaștina Mogoșoaiei, victoria definitivă venea după luni de zbucium, articole de susținere ale specialiștilor din întreaga țară, scrisori deschise, memorii înaintate Ministerului Culturii, toate atrăgând atenția asupra consecințelor mutării, cea mai gravă fiind distrugerea parțială sau totală a monumentelor cu o vechime de 200-300 de ani. Pe masa de lucru a ministrului din acea perioadă ajungeau referatele lui Gh. Focșa, referatele colaboratorilor bine poziționați în ierarhia ministerului, toți solicitând explicit a nu se lua decizii care să ducă la demolarea Muzeului sau la „retransportarea” lui în altă locație. „Nu. Nu se poate. E istoria națiunii! Rămâne unde este!” era avizul consilierului ministerial care avea să decidă soarta valorilor naționale fundamentale, ignorând dorința cuplului prezidențial. Teribila nenorocire a fost evitată datorită rezistenței ieșite din comun a marelui apărător și păstrător al universului rural. Este și motivul pentru care lumea muzeografilor români îl consideră pe Gheorghe Focșa un reîntemeietor al Muzeului Satului din București, singurul muzeu etnografic ce se regăsește în inima vreunei capitale europene.

Nu care cumva să credeți că pensionarea l-a așezat în vreun confortabil fotoliu privind plin de dragoste către cei patru copii ai săi. Nicidecum! Gheorghe Focșa și-a reluat cercetările în Țara Oașului (1985), a revenit la Cornova (1991), a funcționat drept consilier la Muzeul Satului și de Artă Populară din București, atribuție de care a fost deosebit de mândru. Se poate spune că nu s-a despărțit de magia pasiunii sale de o viață, ducându-și somnul de veci în muzeu, la umbra unui imens brad din stânga bisericii

maramureșene (1722) din Dragomirești. Murea în 30 octombrie 1995, urmându-și mentorul la exact 40 de ani (Dimitrie Gusti murea la 30 octombrie 1955), veghind etern împreună la viața satului strămoșesc...

Bibliografie:

- ♦ Focșa, Gheorghe. *Muzeul Satului București*. București, Editura Meridiane, 1972;
- ♦ Stahl, Henri H. *Amintiri și gânduri din vechea școală a „monografiilor sociologice”*. București, Editura Minerva, 1981;
- ♦ „Revista de etnografie și folclor”, nr. 2/ 1992;

- ♦ „Revista română de sociologie”, nr. 3-4/ 1998;
- ♦ Nicola, Traian. *Valori spirituale tutovene: biobibliografii*. Bârlad, Editura Sfera, 2002;
- ♦ Clit, Costin. *Liceul Teoretic „Cuza Vodă”- studiu monografic*. Vaslui, Editura Thalia, 2003;
- ♦ „Elanul”, nr. 21, 27/ 2003;
- ♦ Baban, Ioan. *Univers cultural și literar vasluian : Dicționar*. Iași, Editura PIM, 2008;
- ♦ Codreanu, Theodor. *Alma Mater Hussiensis*. Iași, Editura „Ștefan Lupan”, 2008;
- ♦ Ioan, Petru. *Școala literară de la Huși*. Iași, Editura „Ștefan Lupașcu”, 2019.

**Mihaela OCHIANU, bibliotecar,
Compartimentul Sala de lectură carte și periodice,
Biblioteca Județeană “Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

LITERATURA ROMÂNĂ ÎN „OBSEDANTUL DECENIU 1948-1958”

Abordarea literaturii române postbelice a fost și a rămas un subiect deschis, trei tendințe caracteristice perioadei se impun a fi analizate și corelate între ele: cea de a interpreta idilizant, apologetic, reducerea epocii strict la erorile săvârșite și a treia tendință este aceea de a o șterge din memoria colectivă.

După abdicarea Regelui Mihai în 30 decembrie 1947 și proclamarea Republicii Populare Române, anii '50 au adus, sub influența propagandei sovietice, abordarea realismului socialist, fapt ce a însemnat amplificarea dramei intelectualității românești. Atmosfera și efervescența culturală interbelică au fost înlocuite brusc de o cultură aservită ideologic unui sistem rigid impus, care a caracterizat mișcarea intelectuală de la noi pentru aproape două decenii. După Al Doilea Război Mondial, România a fost inclusă în sfera de influență politico-ideologică a Uniunii Sovietice, perioada 1945-1960 a fost denumită *proletcultistă*, având ca particularitate înlocuirea criteriului estetic cu cel ideologic și popularizarea modelului cultural socialist în literatură. Bucuria încheierii războiului a fost umbrită de bilanțul tragic și de consecințele pierderii numeroaselor vieți omenești, starea economică dezastruoasă și noul regim politic instaurat.

Între anii 1944-1948 s-a reorganizat structura profesională a scriitorilor, instituțiile universitare și academice, dar și primele acțiuni de epurare din rândul scriitorilor. Pentru susținerea acestei ideologii se impunea realizarea unor mijloace de popularizare în masă, iar înființarea Editurii și Librăriei ARLUS - Cartea Rusă, din decembrie 1944 - ianuarie 1945, a fost considerată la acel moment un act civilizator major. După Al Doilea Război Mondial, la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA), având ca director pe A. Toma, au fost promovate operele scriitorilor ruși, dar și scriitori români, minori ca talente literare, în schimb intrați în grațiile partidului. Elitele culturale din perioada interbelică au fost înlocuite treptat de o cultură aservită ideologic care se va impune în următoarele două decenii. Vechea cultură era considerată apanajul elitelor, în schimb, noua cultură era menită să se adreseze clasei muncitoare. În septembrie 1946 a avut loc primul Congres al Scriitorilor Români care a stabilit ca obiectiv principal cultivarea literaturii socialiste de tip sovietic și a spiritului revoluționar pentru înfăptuirea unei „lumi noi”. Această nouă cultură trebuia să fie ușor accesibilă,

realismul socialist însemna redarea realității cotidiene într-un mod cât mai concis și direct, în deplin acord cu ideologia trasată de partid.

Anul 1947 a fost marcat de desfășurarea celui de al doilea Congres al Uniunii Sindicatelor Artiștilor, Scriitorilor și Ziariștilor (U.S.A.S.Z.), congres în care arta era declarată o „formă a ideologiei”, punct de plecare în lupta împotriva ideilor burgheziei.

În 1949, Societatea Scriitorilor Români se transforma în Uniunea Scriitorilor, moment care a marcat intrarea în plin dogmatism ideologic și estetic, scriitorul fiind obligat să renunțe la optica personală și să accepte în creațiile sale șablonul impus.

La 3 august 1948 a fost adoptată Legea învățământului. Astfel, se impunea introducerea în școli și universități a unor manuale traduse din limba rusă și a disciplinelor noi concomitent cu eliminarea altora, precum sociologia. Literatura devenise un canal de propagandă a ideologiei de partid în centrul căreia se afla ca protagonist eroul care trebuia să fie indubitabil pozitiv. Nici artele plastice, arhitectura și muzica nu au fost ocolite, ele au trebuit să se adapteze curentului socialist.

Din acest punct de vedere, anii 1955-1956 au fost marcați de congrese și consfătuiri în care se stabileau liniile unei ideologii noi și ale unei literaturi la fel de noi; scriitorii erau îndemnați să redea în operele lor „realitatea complexă și clocotitoare” prin personajele care trebuiau să rămână în memoria colectivă, acestea înfruntau natura și dificultățile materiale, construiau și trudeau pe ogoarele țării pentru bunăstarea colectivă. Tineri scriitori, mai mult sau mai puțin talentați, au aderat la curentul realismului socialist în dorința lor firească de afirmare. Numeroși scriitori români au îmbogățit cu scrierile lor literatura de război. Fiind participanți activi pe front, ei au scris despre eroismul camarazilor lor pe frontul celor două războaie mondiale care au marcat secolul al XX-lea. Amintim aici pe Constantin Ghiban, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, Camil Petrescu, Emil Gârleanu, frații Florin și Ion Grecea, Ladmiss Andreescu, Marin Porumbescu, Paul Miha Sadoveanu - fiul lui Mihail Sadoveanu, Nicolae Tăutu, Liviu Rebreanu, Theodor Constantin, Radu Theodorus, Nicolae Nasta, Nicolae Crișan, Gheorghe Brăescu, Gheorghe Dan, Ion Șugariu, Emil Manu, Eugen Teodoru, Dragoș Vicol, Aurel Mihale, C. Sandu-Aldea. Toți acești scriitori s-au făcut remarcați prin scrierile cu tematică de război, schițe, jurnale de front, romane și poeme.

După moartea lui Stalin, survenită în anul 1953, a avut loc o relaxare a amestecului politicului în cultură, dar nu pentru mult timp deoarece, peste câțiva ani, a luat naștere o nouă ofensivă ideologică. Retragera trupelor sovietice de pe teritoriul românesc a început cu un val de represalii împotriva celor suspectați de a fi „dușmani ai poporului”. Mulți scriitori români au fost judecați și condamnați la închisoare sub diferite acuzații, fapt ce a avut consecințe dramatice pe termen lung și asupra familiilor din care aceștia făceau parte. Cu toate acestea, noua ideologie a trebuit să se confrunte cu realul cotidian în condițiile în care circumstanțele politice și administrative din prima parte a deceniului au determinat un fenomen nou, „literatura de sertar”.

Începutul anilor '60 a marcat începutul unui proces de recuperare a oamenilor de cultură din vechiul regim, de derusificare a culturii române, de acceptare a culturii occidentale, de îndepărtare a creației din „obsedantul deceniu”. Anii 1948-1958, după cum spunea Marin Preda, au fost cei mai grei. Nu întâmplător, romane ca: *Desculț* de Zaharia Stancu, *Nicoară Potcoavă* al lui Mihail Sadoveanu, *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru* scrise de George Călinescu, *Groapa* de Eugen Barbu, *Setea* și *Străinul* de Titus Popovici și, nu în ultimul rând, *Moromeții* lui Marin Preda au reprezentat vârful literaturii românești.

Anicuța CIOBOTARU,
Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui

NICOLAE MALAXA, MARELE INDUSTRIAȘ AL ROMÂNIEI INTERBELICE

”

În ziua de 19 decembrie s-a pus în circulație prima locomotivă făcută la București în fabrica inginerului Malaxa.

La această sărbătoare a luat parte întreaga familie regală în frunte cu Majestatea Sa Regele Mihai I, al cărui nume o și poartă. Prima locomotivă făcută în țară a fost cea construită anul trecut la fabrica Reșița, care poartă numele regelui Ferdinand I”. („Unirea poporului”, 6 ianuarie 1929)

În luna decembrie a anului 1928, Gara de Nord avea pe șinele sale o locomotivă înveșmântată în ghirlande de brad și drapele tricolore. Ziarele vremii anunțau darea în circulație a primei locomotive construite la București, jurnaliștii descriind solemnitatea preluării acestei mașinării de către administrația Căilor Ferate Române. Eveniment istoric, implicând aproape obligatoriu prezența Familiei Regale apreciată de popor căci arăta interes și susținere pentru dezvoltarea unei noi industrii la noi în țară, eveniment cu iz monden deoarece își vor face apariția pe peronul gării bucureștene importanți membri ai guvernului României. Locomotiva numită „Regele Mihai I” fusese construită în Uzinele Malaxa, colos industrial ce se ridicase în doar 4 ani în halta Titan. Proprietarul complexului industrial era Nicolae Malaxa, inginer ca profesie, om de afaceri ca vocație, înfipt în peisajul economiei românești constructoare de automotoare și material rulant. „Locomotiva ce se inaugurează a fost lucrată în 90 de zile”, spunea inginerul Malaxa, locomotiva cu abur din categoria a 5-a, cu cinci osii cuplate, cu mare forță de aderență, cântărind 124 de tone, conținea piese de fabricație străină într-un procent de numai 13%. „Într-un an, uzina Malaxa va putea da în circulație și celelalte locomotive comandate, pentru ca apoi să continue producțiunea putând ajunge la o mașină pe săptămână”! Așadar, în 1928, Nicolae Malaxa promitea o producție de 52 de locomotive anual!

Cine era Nicolae Malaxa, de unde venise acest inginer, cum de se afla la conducerea unor uzine, devenind rapid unul dintre cei mai mari industriași din perioada interbelică? Malaxa era un nume neobișnuit pentru urechile românilor, în vechimea neamului său având mai mult ca sigur pricepuți bărbați stăpânind meșteșugul „malaxării”, al amestecării, frământării, modelării lutului ori pâinii. Dacă e să dăm crezare numeroaselor surse google, atunci, străbunul Mihalache, olar din Munții Pindului, se stabilea în Moldova la începutul veacului al XIX-lea, tată îi era

Costache, un negustor de succes, iar mama, Elena Ruxandra, descindea din boierescul neam Bădărău cu înalte dregătorii la curtea domnească. Însă istoricul Mihai Sorin Rădulescu ne atrage atenția că adevărul se află în acte despre posesiuni funciare și imobiliare, cercetarea unor astfel de documente specifice perioadei de după 1818 evidențiind faptul că Mihalache e pitar din Corfu și vine în Moldova însoțind pe Mihai Șuțu, devenind ispravnic sub trecătoarea lui domnie. Cei cinci copii ai lui Mihalache și Andreiana își vor întemeia familii în Galați și Tecuci, prin căsătorii reușind să creeze puternice alianțe cu boierimea autohtonă, facilitându-și astfel accesul la dregătorii boierești. Spătar, căminar, agă, comis sunt funcții în administrația domnească ocupate de cei patru bărbați din a doua generație a neamului Malaxa, toți adunând averi și cumpărând moșii, chivernisind cu grijă și înțelepciune bunurile agonisite, sporind totodată și prestigiul numelui. Funcții deosebit de importante, căci a fi spătar însemna a fi comandant militar, general de cavalerie, iar agă însemna a fi ofițer superior, comandant de poliție și de infanterie cu anumite atribuții de inspecție judiciară, căminarul aduna dările către stat, iar comisul avea în grijă caii și grajdurile domnești. Conform cercetărilor istoricului M. S. Rădulescu, pe linie paternă până la nașterea industriașului nostru după străbunul Mihalache e bunicul lăncu spătar de Tecuci și președinte la Tribunalul de Comerț din Galați, apoi tatăl Constantin, căpitan de armată, trăind doar 45 de ani (1844-1889). Mama e Ruxandra (1861-1940), bulgăroaică din spița Popov. Semnificativă în argumentarea originii bulgare este participarea lui N. Malaxa la adunarea de constituire a Camerei de Comerț Româno-Bulgare, procesul-verbal întocmit în 7 decembrie 1938 păstrând semnătura industriașului în calitate de lider și președinte de onoare al acestei asociații internaționale.

Nicolae Malaxa se naștea la Huși în 10 decembrie 1884, creștea alături de sora mai mică Elena (celibatară, profesoară de matematică, directoare a Liceului „Carmen Sylva” din București). Cu doi copii a rămas tânăra mamă Ruxandra, văduvă la 28 de ani, părăsind probabil Hușul spre a se stabili la Bârlad sau la Iași unde funcționau instituții de învățământ ale căror colective profesoriale obțineau rezultate remarcabile la nivel național. Nu avem cunoștință unde a învățat scrisul și socotitul elevul de școală primară Nicolae Malaxa. Personal, înclin să cred că la Iași îl va fi înscris mama dacă nu cumva îi va fi adus acasă profesori în particular. Certă

este absolvirea Liceului Național din Iași, dovada scrisă existând în arhiva instituției de învățământ, capabilă a demonta numeroasele supoziții cu privire la acest capitol din viața lui Nicolae Malaxa. S-a presupus că ar fi parcurs studiile gimnaziale și liceale la Bârlad, dar anuarul liceului „Ch. Roșca Codreanu” nu conține informații care să ateste trecerea lui Malaxa pe aici. S-a presupus de asemenea că ar fi terminat studiile liceale în 1901 la vârsta de 17 ani, ceea ce este eronat măcar dintr-o perspectivă simplă a anilor destinați studiului primar, gimnazial, liceal care să permită înscrierea la universitate. Da, anii de liceu erau trei sau patru la număr deoarece, pentru admiterea în școli militare sau universități, legea învățământului prevedea patru ani de studiu. Așadar, șapte de acasă, patru ani de școală primară oriunde va fi fost ea, patru ani de gimnaziu (curs inferior) continuați cu patru ani de liceu (curs superior) fac 19 ani! Lista absolvenților Liceului Național Iași din anul 1903 menționează clar în ordine alfabetică la poziția 9 numele lui Nicolae Malaxa, iar litera „R” din rubrica imediat următoare dezvăluie orientarea studiilor spre domeniul „real” al cunoștințelor generale.

Cunoscută este obișnuința familiilor bogate a-și îndrepta odraslele către profesii din sfera umanistă, fiind aproape obligație și tradiție ca acestea să urmeze cursurile facultăților de drept din țară sau străinătate. Trebuie spus că în marea familie Malaxa apăruseră încă din a treia generație avocați și înalți slujbași financiari alături de militari de carieră. Considerând că neamul e bine reprezentat în aceste domenii de activitate, Nicolae Malaxa se va orienta către științele aplicate, alegând a se școli la Institutul Politehnic din Karlsruhe, Germania. Instituția superioară de învățământ fondată în 1825 devenise cunoscută în România mai ales datorită descoperirilor lui Heinrich Hertz, existența undelor electromagnetice fiind demonstrată în laboratoarele germane. Tineri de pe tot cuprinsul țării noastre studiau în amfiteatrele Universității din Karlsruhe, registrele anului 1901 confirmând prezența a 13 români urmând specializările arhitectură, inginerie, construcții de mașini, electrotehnică. Nicolae Malaxa ajungea aici în toamna lui 1903, dispus să asimileze bogat volum de informații de inginerie mecanică. Au urmat patru ani de studiu cu cele mai dificile materii pentru oricare dintre noi, Malaxa parcurgând cursuri de matematică, fizică, chimie pentru a înțelege principii de bază în mecanică teoretică, termodinamică, rezistența materialelor. Intuim că, întâi de toate, a învățat limba germană, apoi s-a pus pe studiu intens trecând cu note mari examenele semestriale sau de an, pe deplin conștient de misiunea unui inginer mecanic, pregătindu-se cu seriozitate pentru a putea iniția la momentul potrivit cercetare și proiectare, construire și testare de dispozitive mecanice, unelte, motoare, mașini. Atent la prelegerile lectorilor despre reale sau imaginare procese de fabricație, nelipsit de la seminarii detaliind metode și etape de construire, amenajare, dotare a unei fabrici sau

uzine, mai mult ca sigur studentul Malaxa gândea la lumea reală de acasă unde mijeau zorii industrializării. Prezent la cursurile dezvoltând noțiuni despre conceperea și punerea în funcțiune a unor linii de producție, despre importanța stabilirii procedeelelor și proceselor tehnologice în fabricarea unor echipamente, e previzibil că mintea studentului nostru procesa continuu avalanșă de informații tehnice de specialitate, conturând idei de afaceri prospere demne a fi puse în aplicare odată ajuns acasă.

După obținerea diplomei de inginer a revenit în țară, la scurt timp inițiind în Bârlad primele sale afaceri. Poate că venind spre casa părintească privirea i-a fost atrasă de culturile de plante oleaginoase, știa poate de existența fabricilor de ulei de la Galați și Bacău, după cum aflase că mai sus, pe drumul Moldovei, presele de ulei nu ajunseseră. Malaxa a prevăzut succesul garantat al unei afaceri asemănătoare, așa încât Fabrica de ulei „Mândra” se ridică în peisajul economiei bârlădene în 1911 și începea să producă ulei vegetal cu ajutorul unor prese hidraulice ale căror pistoane erau acționate de aburul unei locomotive (utilaje de proveniență germană). Până acum un deceniu secția de presare mai păstra pe unul din pereții săi inscripția „1912”, cercetătorii apreciind că acesta ar fi anul în care a curs prima picătură de ulei la „Mândra” din Bârlad. Printre mașinăriile utilizate de-a lungul vremii, secția de presare deținea încă în 2014 prima pompă hidraulică ce fusese folosită în procesarea materiei prime. Arătându-și vârsta prin plăcuța ce atesta anul fabricației (1910) sale, presa era funcțională, reușind la peste 100 de ani să elibereze uleiul din semințele supuse prelucrării industriale. Nu avem cifre despre producția anuală a „Măndrei”, dar, cu siguranță, va fi adus profituri bune patronului Malaxa!

Rămânem pe meleaguri bârlădene și facem referire la studii monografice ale orașului completate de documente de arhivă dovedind înființarea în 1911 a unui atelier de lucrări mecanice, mai exact prelucrări mecanice prin așchiere. Atelierul lui Malaxa avea o structură complexă, în sfera lui de activitate fiind inclusă o strungărie, o turnătorie și un spațiu distinct pentru reparații auto. E drept că puține mașini circulau prin orașele țării, cu atât mai rare vor fi fost prin provincialul Bârlad, dar nu pentru mentenanța lor deschisese Malaxa atelierul auto. Pentru „parcul auto” al Stațiunii de Mecanizare Agricolă Zorleni, prima de acest gen din Regat, pentru mașinile Regimentului de Transport Auto „Regina Maria”, primul regiment auto din armata română! Nicolae Malaxa e patronul care asigura calificarea personalului angajat, tinerii cu doar patru clase primare erau trimiși pe cheltuiala lui la cursurile Gimnaziului Tehnic din Bârlad. Muncitorilor cu domiciliul în alte localități le asigura cazare în regim de internat, angajații lui beneficiau de masă la cantină. Tânărul inginer Malaxa, școlit în Germania, avea altă viziune despre eficiența producției, punând preț întâi de toate pe resursa umană, pe omul simplu venit să câștige

cinstit un bănuț, investind în fiecare dintre ei căci un angajat mulțumit de condițiile de muncă și de salariul plătit în deplină concordanță cu volumul activității prestate, un angajat sprijinit în formarea profesională însemna forță de muncă fidelizată intereselor și scopurilor patronului.

Om de afaceri cu abilitate probată, vigilent la evoluția industriei naționale, Malaxa identifică neajunsurile majore care pot fi corectate în parteneriat cu statul. Comerțul său cu ulei depindea în bună măsură de drumurile de fier, se prea poate să fi înregistrat unele pierderi cauzate de întârzieri în transportul mărfii atâta timp cât mare parte din infrastructura feroviară suferise distrugerii de pe urma bombardamentelor sau luptelor Primului Război Mondial. Asta pe de o parte, căci avariate erau și o mulțime de vagoane, locomotive, astfel încât întreaga rețea de căi ferate necesita urgentă refacere. Al treilea deceniu al secolului XX impunea și aducea măsurile de îmbunătățire a dotărilor regiei de căi ferate, statul vizând nu doar achiziționarea de material rulant, ci și repararea lui. Dorind să devină parte componentă a „mecanismului” implicat în reconstruirea, restaurarea căilor de transport feroviar, Malaxa deschide (1921) la București un atelier de reparații locomotive și producție de șine de tren. Nu se oprește la acest stadiu, extinzându-și treptat afacerea, cumpărând (1923) teren lângă Halta Titan cu scopul de a ridica din temelii uzina ce-i va purta numele. Finalizată în 1926, fabrica efectua reparații ale locomotivelor în circulație, producea echipamente de cale ferată, putea fabrica saboți de frână cu materie primă importată. În 1927, industriașul profita, beneficia de prevederile legii prin care statul încuraja dezvoltarea industriei naționale, încheia în același an un contract cu Societatea Căile Ferate Române, angajându-se să fabrice în uzina sa locomotive de concepție românească. Mari riscuri își asuma având în vedere că România importa locomotive și vagoane din țări precum Germania și Italia, unui risc uriaș se expunea având în vedere că industria noastră nu renunțase încă la importul pieselor străine necesare celor mai mici reparații.

Dar Malaxa este extrem de curajos și încrezător. Cu avansul primit de la CFR, cu ajutorul unor credite de la diverse bănci, Malaxa cumpără și dotează fabrica cu echipament performant specific industriei constructoare de material rulant, aduce aparatură și unelte de înaltă calitate. Cele 82 de mașini speciale aveau să fie însoțite de personal calificat, Malaxa angajând pe durată determinată 180 de muncitori germani cu experiență dobândită și aplicată în construcția de mașini grele. Lor le revine onoranta sarcină de a pune în funcțiune fabrica prin instalarea liniei tehnologice, ei sunt însărcinați să se ocupe de instruirea personalului autohton astfel încât să poată efectua operațiuni de montare, asamblare a pieselor componente ale unei locomotive. Vă puteți imagina forfota a sute de muncitori roind în halele lui Malaxa?

Munceau aici turnători, forjori, sudori, strungari, vopsitori, mecanici, lăcătuși, ingineri, fiecare știind că este verigă importantă în procesul de construire a locomotivelor, pe deplin conștienți de responsabilitatea ce apasă pe umerii lor, de calitatea muncii lor depinzând durabilitatea, rezistența, dar și siguranța deplasării locomotivelor pe drumurile patriei. Vă imaginați furnicar de oameni robotind pe linia de asamblare lucrând manual sau acționând multe alte unelte, auziți bătăile ciocanelor, zumzăitul aparatelor de sudură, pufăitul macaralelor transportând osii, roți, caroserii, motoare? Halele de producție aveau o foarte bună organizare, fluxurile de producție fiind proiectate după cele mai avansate standarde internaționale. La sfârșitul anului 1928, fabrica era operațională, pe porțile ei ieșea prima locomotivă cu abur, muncitorii români înlocuiau pe cei germani. La acea dată, fabrica Malaxa era cea mai performantă fabrică de material rulant din Europa, rivaliza deci cu cele mai mari întreprinderi similare din străinătate. Demn de amintit este și faptul că uzina Malaxa era una din cele mai moderne din punct de vedere arhitectural.

În 1930 toate componentele locomotivelor erau produse în țară, nimic nu mai era importat, dar prin aceasta nu fuseseră nici pe departe rezolvate deficiențele transportului feroviar. Ceea ce se rula pe drumurile de fier (locomotive, vagoane de marfă, vagoane de călători) prezenta diferite grade de uzură, necesita intervenții pentru diverse reparații, înlocuiri de piese. Malaxa își consolidează poziția în clasamentul firmelor ce primesc credite pentru prestarea unor astfel de activități. Ziarele României întregite abordau adesea tema refacerii, multă cerneală tipografică imprimându-se în paginile jurnalelor naționale sesizând opinia publică. La începutul anului, Consiliul de Administrație al Regiei Autonome CFR aproba un „credit de 212 milioane lei pentru repararea a 100 de locomotive, reparații ce urmează a se efectua la uzinele metalurgice din țară”. Cotidianul „Adevărul” din 4 februarie își informa cititorii cu privire la modalitatea de defalcare a creditului, uzina lui Malaxa primind 94 de milioane lei. Uzinele Reșița aveau repartizată aceeași sumă, urmându-le, în ordine descrescătoare, Uzinele Lemaitre (11 milioane), șantierele Dunărea de Jos (9 milioane), fabrica Foebus (4 milioane). Câteva luni mai târziu, „Gazeta Transilvaniei” (8 iunie 1930) anunța că Regia autonomă CFR dădea în reparație 98 de locomotive, 49 dintre acestea fiind repartizate fabricii Malaxa, 18 - Uzinelor Reșița, 10 - Uzinelor Astra (etc.). Se face cunoscută valoarea creditului (213 milioane 384, 420 lei), cuprinzând și „costul osiilor montate, al cilindrilor, bielelor, pompelor Westinghouse cari vor fi înzestrate locomotivele date în reparație”. Sumele cele mai mari le primea Malaxa, cele mai multe locomotive către uzina sa erau trimise pentru remedierea defectiunilor.

În 1931 fabrica Malaxa începea construirea de automotoare echipate cu motoare Diesel de tip Gamz și

transmisii Mylius cu 4 și 5 trepte, în paralel cu producția și repararea locomotivelor s-a trecut la fabricarea unui sistem de frână (sub distribuție Knorr), distribuitorul de aer era fabricat tot în Uzina Malaxa. Interesant este faptul că în laboratoarele uzinei se experimenta (1932-1934) posibilitatea eliminării ambreiajului și a cutiei manuale de viteze, convertorul sonic de cuplu garantând „să revoluționeze pe de-a-ntregul tehnica actuală a funcționării automotoarelor”. Testele inventatorului Gogu Constantinescu evidențiau superioritatea automotoarelor având montate convectorul său, conform știrilor difuzate în „Adevărul” din 27 octombrie 1932, „până luna viitoare, uzinele Malaxa vor termina primul automotor cu 50 de locuri montat cu convectorul lui Constantinescu”. La 2 septembrie 1933, Fabrica de locomotive N. Malaxa încheia cu Căile Ferate Române un contract ce avea ca obiect motorizarea vagoanelor CFR și transformarea lor în automotoare pentru liniile secundare de călători. În plină criză economică (1933), Malaxa livra locomotiva cu nr. 100, deținea supremația în industria feroviară căci asigura întreg necesarul de locomotive pentru România. Cea mai mare producție se înregistra în 1935, acesta fiind anul în care Uzinele Malaxa construiau 93 de locomotive. În 1936 se realiza aici prototipul primei locomotive Diesel de concepție românească, intra în producerea de serie astfel încât în 1938 se livra către CFR primul lot de 28 de locomotive. „Din totalul de 330 de locomotive nou introduse în parcul CFR, 156 au fost construite la Uzinele Reșița, 174 au fost construite la Uzinele Malaxa”, spunea „Revista economică” realizând o statistică a anului 1937, uitând să amintească că printre cei cinci acționari ai Reșiței se număra Malaxa, ceea ce înseamnă că industriașul se extindea și acapara complexe industriale, eliminând orice competiție de pe piață internă. În 1937 și 1938, la Belgrad și Milano, Malaxa prezenta cele mai noi tipuri de automotoare românești competitive pe plan european deși această industrie fusese înființată la noi în 1934. În 1939 Uzinele Malaxa construiau toate categoriile și tipurile de locomotive (pentru trenuri de marfă, călători), seriile 50.100, 230.0, 142.000 rula pe calea ferată, locomotivele din seria 150.001 de concepție românească erau considerate cele mai puternice din Europa, având un succes răsunător la Târgul Internațional de la Milano (1940).

La sfârșitul anilor '30, Uzinele Malaxa SAR, prin cele trei componente (Fabrica de locomotive, Uzinele de tuburi și oțelării, Fabrica din Tohanul Vechi), deveniseră unul din coloșii industriei românești, o societate de anvergură națională. Extinderea domeniului de activitate se va traduce după 1935 prin înființarea și construirea fabricii de țevi, cea mai modernă fabrică de tuburi laminate din Europa. Dezvolta, în 1936, fabrica de muniție, artilerie și armament, Malaxa devenind unul din principalii furnizori de muniție ai armatei române. Semețe se ridicau oțelăria, turnătoriile de fontă și metale neferoase. Din 1937 a început să producă țevi de diferite

tipuri destinate acoperirii consumului intern, dar și pentru export, avea o capacitate de producție de 200.000 tone anual, în 1938 era al 5-lea cel mai mare producător de țevi din oțel fără sudură din lume. Malaxa producea oțeluri speciale, locomotive Diesel, ajunsese la fabricarea integrală de material rulant și locomotive, țevi și burlane de foraj, lanțuri Rotary, utilaje pentru industria petrolieră, oțeluri și piese din fontă, armament, aparatură optică cu aplicații în domeniul echipamentelor militare. Producea tancuri sub licență Renault. Dispunea de un capital social de 500 milioane lei, de o forță motrice instalată de 22000 CP, de 7000 lucrători. Acest gigant al industriei românești, modern nu numai prin produsele fabricate, ci, în primul rând, prin alcătuirea dinamică a întregului ciclu de fabricație, prin eficiența și elasticitatea organizării sale, devenise o uzină integrală, nedepinzând de niciun furnizor străin sau intern! Prin gradul de tehnicitate, Uzinele Malaxa SAR puteau satisface consumul intern de produse metalurgice, reușind să se impună în cadrul acestei ramuri industriale, nu doar pe plan intern fiind considerată cea mai modernă întreprindere metalurgică, ci ajungând important pilon în sud-estul Europei. Dar din concernul Malaxa făceau parte Tohanu Nou Brașov și Magazinele Unite de fierărie din Galați. Malaxa era acționar și la Uzinele Astra Arad, Unio Satu Mare, IOR București, Uzinele și Domeniile de fier Reșița.

Începând cu 1936, preocupările lui Malaxa capătă un pregnant caracter social. Malaxa a fost probabil singurul industriaș român care s-a îngrijit să le ofere muncitorilor săi condiții de muncă mai mult decât decente, asigurându-le uniforme și echipamente individuale de protecție, masă gratuită, vestiare, dușuri. În bugetul anului 1940 sunt prevăzute sume pentru ceea ce s-ar fi numit „Cămin Malaxa SAR”, un ansamblu de măsuri pornind de la cumpărarea de teren pentru „parcul de locuințe pentru angajați”, ridicarea unei cantine pentru toate categoriile de salariați, construirea unui cămin pentru ucenici, dar și a unor școli de meserii. Din păcate, vor rămâne la stadiul de proiect, izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial împiedicând realizarea acestor edificii muncitorești. Nerealizat rămâne și proiectul pentru marea gară din Tohan, pe care Malaxa s-a oferit să o construiască pe cheltuiala sa, asigurând în felul acesta condiții mai bune de deplasare a muncitorilor săi. Acest evident interes de îmbunătățire a nivelului de trai a angajaților săi, dar și sporirea calității condițiilor de muncă trebuie asociat cu dorința de atingere a unei eficiențe mereu sporite a muncii individuale sau pe echipe care să aducă randament, productivitate crescută, depășire a planurilor de muncă. Malaxa a fost cunoscut și prin actele sale filantropice care au avut ca țel sprijinirea a numeroși tineri talentați, prin acordarea de burse de studii multora dintre ei le-a netezit calea spre universități, celor merituoși facilitându-le desăvârșirea profesională alături de renumiți savanți sau oameni de cultură. N. Malaxa a

subvenționat ani la rând Societatea Scriitorilor Români, a sprijinit publicarea unor opere originale, s-a implicat financiar în editarea *Enciclopediei Române*. O altă dovadă a interesului său pentru educație și știință o constituie Anuarul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, care ne semnalează în 1937 că „revista <<Mathematica>> începe o eră nouă”. Generosul „inginer N. Malaxa a binevoit să se intereseze de această publicație și să asigure existența materială”. În cursul anului școlar 1936-1937, Malaxa acorda Institutului Științific din București o subvenție de 100.000 lei pentru revista „Mathematica”, achitându-se astfel „datorii din trecut la tipografie, comandându-se caractere tipografice noi din Germania” așa încât „revista va apărea în veșmânt grafic excelent”. Un alt exemplu ce conturează nobilul caracter al industriașului Malaxa ne parvine din succinta informare a ziarului „Unirea poporului” anunțând redeschiderea cantinei școlare din Tohanu Vechi în preajma sărbătorilor Crăciunului anului 1939, cu promisiunea funcționării pe toată durata anului următor, hrana zilnică a celor 50 de elevi fiind suportată de Nicolae Malaxa.

Declinul imperiului Malaxa se declanșa în 1941, fiind acuzat de colaborare cu Mișcarea Legionară și de simpatie pentru Garda de Fier. Memoria scrisă a ziarelor confirmă tulburătoarele evenimente generate de rebeliunea legionară, în ianuarie 1941 Mișcarea Legionară condusă de Horia Sima rupând colaborarea cu miniștrii militari susținuți de generalul Antonescu. Care este implicarea lui Malaxa? Din fabrica sa, de pe liniile de producție, două șenilate sunt preluate de legionari tocmai în toiul revoltelor stradale. Acesta pare să fie motivul ce îl determină pe generalul Ion Antonescu să semneze decretul-lege privind „exproprierea societăților Malaxa de toate acțiunile și bunurile lor și trecerea acestora în folosul și proprietatea statului”. Ziarul „Unirea poporului” (2 martie 1941) informa că raportul ce însoțea legea „arăta că societatea era susținută în întregime de stat, iar veniturile nu erau folosite de vechii stăpâni așa cum trebuie”, așa încât „statul român devine singurul proprietar al acestor bunuri, fără a mai despăgubi pe foștii proprietari”. Din ordinul lui Antonescu, întreaga activitate economică a lui Nicolae Malaxa avea să fie supusă unei anchete, experții comisiei Băncii Naționale a României având ca sarcină calcularea costurilor de producție pentru fiecare contract cu statul. Costurile puse față în față cu sumele încasate de statul român arătau astfel: producția de locomotive costase 174.042.821 lei, fiind încasate 411.278.072 lei (profit de 263%), producția de automotoare înregistra costuri de 104.131.027 lei cu încasări de 314.254.367 lei (profit de 302%), producția de armament aducea un profit 908%. Experții apreciază că „firma lui N. Malaxa beneficiază de o rentabilitate excepțională”, dar emit ipoteza existenței unei duble contabilități, cu deturnări de fonduri colosale. Tot nedemonstrată rămâne bănuială lor că fabricile lui

Malaxa au fost construite cu bani de la stat pentru îndeplinirea unor comenzi de stat. Din punctul lor de vedere, lipsea așadar competiția economică reală! Conturau ideea că, în schimbul unor avantaje financiare în favoarea monarhului și a înalților funcționari ai statului, întreprinzătorul Malaxa obținea în administrare „felii” ale averii publice, din care încerca să obțină profit cât mai mare pentru a continua circuitul favorurilor financiare. Răzbunare sau nu, Antonescu arunca sămânța neîncrederii asupra modului în care Malaxa și-a construit imperiul industrial. Uzinele fi-vor naționalitate sub numele de Rogifer SA, mutate până în 1944 în spatele liniilor frontului (împrejurimile haltei Sibiel, 24 km vest de Sibiu) pentru a continua în siguranță producția de armament, dar arestarea lui Antonescu (23 august 1944) și apropiata pace duc la abandonarea proiectului. În ceea ce îl privește pe Malaxa, nu e cazul să fim surprinși că devine un apropiat a lui Petru Groza, trebuie să „vedem” o orientare atent studiată, căci „aparținând camarilei regelui Carol al II-lea”, pedepsit de regimul antonescian, știa că nu va avea un viitor prosper în România comunistă. E doar o modalitate de a-și pune la adăpost averea, transferând sume uriașe în bănci din America. E doar un joc menit să adoarmă vigilența autorităților până își va fi pus la adăpost familia. După etatizarea tuturor proprietăților (naționalizarea din 11 iunie 1948), acceptă postul de consultant specialist al Uzinei 23 August, devenind angajatul propriei uzine, acceptă să reprezinte țara la expozițiile internaționale, așteptând momentul prielnic de „evadare”.

Dar până atunci, se implică în dezvoltarea industriei auto în România, notabilă fiind contribuția sa în acest domeniu: mașina Malaxa1C fabricată în 1945. Evident, a fost ajutat de talentați ingineri, tehnicieni, specialiști de la Uzinele Reșița, ASM, IAR București. Sub îndrumarea sa și a inginerului Petru Carp, echipa de inventatori a reușit să proiecteze și să construiască o mașină diferită de cele existente în circulație la nivel mondial, considerată prima mașină românească fabricată în uzinele românești. Iată cum semnala apariția ei „Unirea poporului” din 2 iunie 1946: „Până acum toate automobilele de la noi au fost aduse din străinătate. Acum au început să se construiască și la noi în țară. Cel dintâi automobil construit în industria noastră națională, în zilele acestea va fi dat în folosință. Noul automobil va purta numele <<Malaxa>>. Ne bucurăm de această veste, căci automobilul românesc va fi mai ieftin decât cel cumpărat din străinătate și la construirea lui se folosesc muncitori români”. Mașina avea un design simplu și robust, raportat vremurilor, oferea un grad înalt de confort, iar eleganța era dată de caroseria aerodinamică. Avea caracteristici adaptate la condițiile locale, fiind un vehicul practic și fiabil pentru nevoile de transport din țara noastră. Dezvolta 30 de cai putere, avea un motor cu 3 cilindri în stea, cu răcire forțată cu aer. Inovativă se dovedea soluția constructivă

adoptată de inginerii români, spectaculoasă fiind poziționarea motorului în spate, inedită fiind răcirea asigurată prin captarea aerului pe deasupra parbrizului, direcționarea prin acoperișul cu pereți dubli realizându-se distribuia aerul peste cilindri și carburator. Viteza maximă de 120 km/h și consumul de 10 l/100 km reprezentau o adevărată revoluție în tehnica și performanțele auto românești. O realizare remarcabilă, demonstrând și reflectând capacitățile intelectuale, abilitățile și creativitatea inginerilor noștri! Malaxa preconiza o producție de 800 de exemplare anual, însă planurile sale nu s-au concretizat, pe piața națională și externă fiind lansate doar 200 de exemplare, toate ieșite de pe poarta Uzinei Reșița în perioada 1945-1947, într-un context postbelic cu resurse limitate. Producția a fost oprită odată cu începutul sovietizării țării, impunându-se totodată transferul liniei de asamblare la Podgorye (Belarus). Dispoziția oficialului rus Leonid Brejnev venea în urma unei călătorii la Sofia la bordul mașinii românești, încântarea și aprecierea calităților autovehiculului generând dorința de acaparare măcar a producției și a profiturilor ulterioare. Această mutare a fabricii a șters toate informațiile documentare din arhivele românești, cât despre mașina Malaxa 1C, se pare că nu a supraviețuit niciun exemplar, singurele amintiri vizuale fiind câteva fotografii răzlețe în pagini de ziar. Chiar dacă mașina românească nu a avut un viitor strălucit, reținem că Malaxa 1C reprezintă un simbol al începuturilor industriei auto românești, un simbol al potențialului de inovație al inginerilor români. Mai reținem că Malaxa nu devenise un proscris, pus la zid pentru fostele simpatii politice, căci altfel cum putem explica atribuirea numelui său unei mașini produse în anii de început comunismului?

„Omul și inginerul, care a avut cutezanța, priceperea, simțirea patriotică să demonstreze lumii vocația industrială a românilor pe care străinii îi considerau sau îi vedeau a fi numai plugari și păstori”,

Sursa foto: <http://opinionationala.ro/nicolae-malaxa-unul-dintre-cei-mai-importanti-industriasi-ai-romaniei-interbelice/>

emigra ilegal în SUA, profitând de numirea sa într-o delegație comercială la Viena. Deși a încercat să inițieze afaceri la New York, nu a mai avut succesul din țară, neavând sprijinul statului american. Se stingea în 1965 departe de România, alegând să rămână definitiv pe pământ străin mai ales că fusese condamnat la moarte în contumacie pe motiv că a produs armament și muniție pentru Armata Română când țara era aliată cu Germania nazistă! Absurdă și aberantă acuzație! A trăit 81 de ani, aproape jumătate din viață și-a dedicat-o construirii unui complex industrial, reper în industria constructoare de mașini grele din România, creând și conducând unul din marile concerne industriale din Europa!

BIBLIOGRAFIE:

- ♦ „Adevărul”, Vineri, 21 decembrie 1928.
- ♦ „Unirea poporului”, 6 ianuarie, 1929.
- ♦ „Adevărul”, 4 februarie 1930.
- ♦ „Gazeta Transilvaniei”, 8 iunie 1930.
- ♦ „Adevărul”, 27 octombrie 1932.
- ♦ Anuarul Universității „Ferdinand I” din Cluj, 1935-1936.
- ♦ „Revista economică”, nr. 37-39/1937.
- ♦ „Unirea Poporului”, 2 iunie 1946.
- ♦ Iovanelli, Marcela Felicia. *Industria românească : 1934-1938*. București, Editura Academiei RSR, 1975.
- ♦ Rășcanu-Gramaticu, Oltea. *Istoria Bârladului*. Bârlad, Sfera, 2002.
- ♦ „Magazin istoric”, nr. 5/2013.
- ♦ Rădulescu, Mihai Sorin. *Genealogii greco-române*. București, Editura Vremea, 2014.
- ♦ Banabic, Dorel. *Istoria tehnicii și industriei românești*. București, Editura Academiei Române, 2019.
- ♦ www.colegiulnationaliasi.ro;
- ♦ dspace.bcucloj.ro

Malaxa 1 – Primul automobil românesc

**Mihaela OCHIANU, bibliotecar,
Compartimentul Sala de lectură carte și periodice,
Biblioteca Județeană “Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

RÂNDURI VASLUIENE

LINA CODREANU

- S-a născut pe 25 noiembrie 1949 în localitatea Mândrești, raionul Tecuci (azi, în județul Galați).
- Este prozatoare, poetă, publicistă, critic literar.
- În anul 1975 se stabilește în Huși, urbea în care trăiește în prezent.
- Devine membră a Uniunii Scriitorilor din România în 2019.
- Volume publicate: *Theodor Codreanu. Bibliografie critică*, 2012; *Viața ca o poveste, lagărul – un coșmar*, 2013; *Poștalionul*, 2014; *Studii și interpretări*, 2014; *Proprietarii de amintiri*, 2015; *Chemarea apelor*, 2017; *Răsfrângeri critice*, 2018; *Blândețea toamnei: o carte cu prietenii – de la prietenii*, 2019; *Costache Olăreanu. Arhitecturi ludice*, 2019; *Profil aniversar – 70*, 2019; *Pagini de cultură hușeană*, 2020; *Vremea de sub gene*, 2021; *Între stele și iarbă*, 2022; *Satul din inima mea*, 2022; *Hușii în arcada vremurilor : crestomație*, 2024; *Lecturi de frontieră*, 2024; *Umbre din labirintul tăcerii*, 2025.

Toamna mamei

O spaimă blândă, mamă,
mă strânge-n cercuri de visare.
Numai mireasma de liliac
a palmei tale pe creștet lunecând
mă imprimăvărează.
- E timpul tău, copile,
respiră!

Fiorul toamnei tale mă-mpresoară.

Ca frunza...
Ochi-mi rotind,
doar cerul alburii zăreau
sub zorii de rouă
o dungă dintr-un zbor înfometat
și aurul din marea grânarului.
O-ho, bătaie de inimă,
orologiu spăimos,
între sus și jos!

Cum de-n mine-i primăvară?

Descântec de lună

Lună, lună, tu, nebună,
Smulge-i soarelui lumină,
Soarbe-i gândul și-napoi
Îl azvârle-ntr-un trifoil,
Iar din raza lui de miere
Fă alean și mângâiere,
Cu trei frunze la un loc
Să nu-i mai poarte noroc.

Lună, umbră de lumină,
Dezvelește-te de tină,
Strălucește c-altădat'
Zânelor la înnoptat...
Lună, tu, fată bătrână,
Uită noaptea și tăcerea!
Tu frământă lin durerea
Și sărut-apoi pământul,
Alungând în nori urâtul.

Doare dorul și tu știi
Dragostea să o răsfiri
În sânul de fată mare,
Naivă și doritoare.
Fecioarele te-or aștepta
Să le-aduci sclipiri de stea
Pe un fir de busuioc,
Purtătoareo de noroc!

Lună, lună de lumină!...
(din volumul *Vremea de sub gene*,
2021)

Între stele și iarbă

Răsar iarăși fire de iarbă
înrouată
pe care mai ieri,
superbă tinerețe,
te legănai
dinaintea somnului.
Dorul desenai cu ele
pe-o palmă de țărână
cam cât încape veșnicia mea
sub iarbă.

Tăișul călăului
ne-ngenunchează pe rând,
lumea se uită
cum unii plâng, cum alții râd
și uită...

Doar îngerii pun aripi peste
efemera noastră respirație
și ne-nveșnesc praful peregrin
între steaua și iarbă
sub care
ne culcăm definitiv
biografiile
pentru ca alții
să-și creioneze dorul.

Balada Visătorului-fără-de-margini

Devorat de-nchipuiri,
se tot clatină pe țărmul Sâmbetei
Visătorul-făr'-de-margini.
Răsfățat în timp,
cu osul piciorului drept
înfipt într-un punct –
compas zănatic și nătâng -,
fără imbold și făr' de-opreliști
desenează baloane, ouă,
ochi și cercuri-cercuri
în praful drumului,
pe poarta verde-a primăriei,
pe bonul de cumpărături...
Și nu știu cum se face că
fiecare rotunjire de cuib
seamănă cu jocul copilăriei,
cu sărutul iubirii,
cu un rendez-vous,
cu luna, poate,
numai cu Visul,
cu Visul său – nu.

Aventurat de-un zbor
cu sens giratoriu
pe-un zid de ploi plâns,
Prietenul fără-de-veac
hașurează aleatoriu cerul stins
în unde sinelui răsfârns.
Din semnul visării smuls,
abia acolo, învăpăiat și amețit
de hăul înălțimii,
se lasă de-a dreptul străpuns
de semnele închipuirii lui
făr'-de-culoare și
făr'-de-vreme...

Centru-n cercuri se sfărâmă,
își caută gravitația pierdută
bobul de țărână,
nepoții își strigă moșii
de sub crucile sfredelite
de furnicile roșii,
în rădăcini și-n somn
copacii se-ntorn.
Visătorul fură respirația
lăsată-n vânt

de albele oase.
În miez de oră și de jind
îi face semn viclean
fantasma sa
din nu știu unde, de nu știu când...
Caută pierdutul reper
în spirele apei, ale vântoasei
și-n vârstele copacilor,
în pământ și-n cer
naivul Visător.

Deodat' un Nuș'cine
cheamă rubedeniile focului
din rumenitul solfegiu
să-ncătușeze-ntr-un cânt
iluziile-i mușcate strâmb
din înalt, din adânc.

- Omule, nătângule,
lasă visăriile,
șezi pe iarbă de izvoare
calcă țărna sub picioare,
luminează-te din soare
și trăiește-n respirație...
Rătăcit în aiurare,
auzitu-m-ai tu, oare,
omule, nătângule?...

Sub genele-nclestate,
frumosul muribund
în flacăra-și frământa
pacea zdrențuită
și-abia-abia,
sub pâlpâiri de stea,
neînțelesul Visător
în taină nevămuț
sinea-și scrumea.

Din căușul de cenușă,
spun noii visători
pe malul Sâmbetei veghind,
încă s-ar vedea
când și când
scânței în cercuri ardicând...

Visări,
visări fără-de-margini!...

Sferă de aer

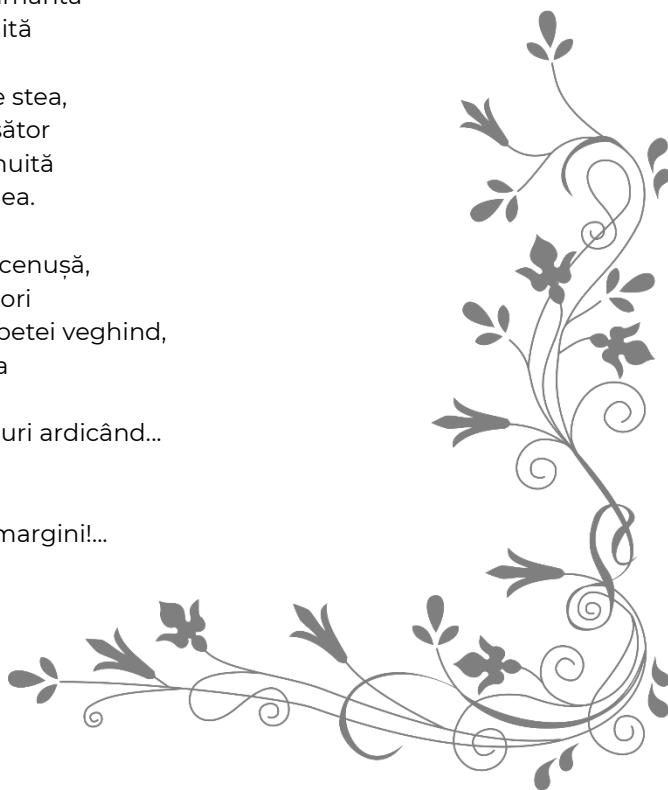
Solitar, pe mal de râu,
pedepsit să caute
începutul și sfârșitul curgerii,
omul, sferă de aer
rostogolind, se alungea
ca magma vezuviană.
Apoi... zgură și fum.
Un cuvânt, o șoaptă, un sunet alb
i-ar fi aprins volbura de gânduri,
însă... nimic,
nimeni,
nicicum.

În osuare, doar scrum.

Spumă

Apa, mai veche decât viața,
viața, decât dragostea
mai adâncă,
iubirea, mai durabilă ca moartea...
Clipa mea
dintre două dangăte de clopot
- ori sosire,
ori pregătire de plecare –
spumă-i, Prietene...

Inefabilă și năucitoare.
(din volumul *Între stele și iarbă*,
2022)

DORINA CARP NENICI

- S-a născut pe 14 aprilie 1956 în comuna Averești, județul Vaslui.
- Este poetă și prozatoare.
- Volume publicate: *Poezii*. Iași, PIM, 2005; *Cu timpul de mână*. Napier (NZ), Scripta Manent, 2019; *Ecoul strigătului mut*. Iași, PIM, 2020; *Risipă de dor*. Iași, PIM, 2023; *Reflecții tăcute*. Chișinău. PONTOS, 2024; *În urma timpului*. Iași, PIM, 2025.

LUMINĂ PENTRU SUFLETUL MEU - CONFESIUNE

Mă născusem în postul din Săptămâna Mare a Paștelui în anul 1956. La câteva zile, tatăl meu, un om deosebit de sensibil, cu un caracter ales, a mers la biserică în noaptea de înviere să ne aducă „lumină” mie și mamei mele. Iar eu, pământească de câteva zile, m-am gândit: ce-ar fi să iau măcar o scânteie din Lumina Cuvântului?!

Și am luat!

Și apoi anii s-au înghesuit de-a valma și am crescut cântând și jucându-mă cu armonia și versul. La radio se cântau melodii din repertoriul străin și îmi plăcea cum sună, dar nu înțelegeam ce se spune în vers și atunci am început să inventez versuri ca să pot cânta și eu acele cântece. Aveam 10-12 ani.

Așa am început să scriu versuri fără să mă gândesc că începusem deja să caut, prin cuvinte, lumină pentru sufletul meu.

La liceu am avut privilegiul, plăcerea și onoarea de a-l avea profesor de limba română pe cunoscutul nostru poet hușean Ioan Alexandru Angheluș, care mă ambiționa și mă încuraja mereu să scriu. Prima apariție editorială a fost la revista liceului, „Zorile”. Și așa m-am trezit și membră a Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din cadrul Casei de Cultură din oraș, într-o lume absolut minunată în care începeam să trăiesc cei mai frumoși ani ai timpului meu.

Cunoscusem oameni cărora frumusețea le izvoră din interior și păreau poleiți cu acel frumos care mă fascina și îi priveam ca pe niște îngeri: Ion Gheorghe Pricop, Valentina Teclici, Ana Anton... și spuneam: „Voi,

îngeri ai cuvântului/ în care cuibăresc lumina și iubirea,/ flămânzi și însetați ades/ de răsărit și de apus în mii de sori,/ de doruri tainice, de infinit,/ de nopți și zile sfinte/ ce nu încap de multe ori/ în șiruri de cuvinte”. (*Îngerii cuvântului*)

Începusem să simt frumosul artei de a scrie și deja mi se părea atât de vital... Participam la concursuri de creație și recitări unde aveam bucuria de a primi și câte un premiu. În paralel, ne organizam noi, cenacliste, la inițiativa Valentinei, întâlniri literare unde mai ascultam și muzică. Și așa i-am cunoscut pe George Enescu, Ciprian Porumbescu, Vivaldi...

Despărțindu-mă de anii adolescenței, pășind pe alte tărâmurile ale destinului, am constatat că scrisul meu devenise dor.

Scânteia Luminii Cuvântului m-a luminat când am cunoscut pe doamna profesoară de limba și literatura română Luminița Săndulache care m-a îndemnat să adun ce am scris. Și așa a apărut, în anul 2005, primul meu volum intitulat simplu – *Poezii*, a cărui prefață a fost semnată de însăși Luminița Săndulache!

După aproape 20 de ani, clepsidra timpului părea că-și cernuse nisipul stelar, eu intrând în penumbra incertitudinilor, când abandonasem dorința de implicare în arta scrisului, acaparată fiind de universul familiei... desi, din când în când, mai scriam câte ceva când nu mă mai înțelegeam cu timpul. „Unde să ascund clepsidra?/ În ce deșert îndepărtat să-i vărs nisipul/ în nisip/ Sau să o-ngeț măcar o iarnă/ s-adorm cu ea-n același anotimp?” (*Unde să ascund clepsidra*)

După alți câțiva ani, la o lansare de carte, destinul m-a pus față în față cu tinerețea de mult apusă, cu prietenele adolescenței mele – Valentina Teclici care străbătuse o cale atât de lungă, din Noua Zeelandă, pentru a-și lansa „acasă” volumul *Poduri Lirice – Poetical Bridges* (poeme bilingve). A venit și poeta Ana Anton revenită și ea de undeva din inima țării. Am avut bucuria de a organiza o întâlnire de suflet unde am depănat amintiri și atunci îngerul meu păzitor a scos Scânteia din Lumina Cuvântului care m-a călăuzit; acolo și atunci s-a decis editarea celui de-al doilea volum, *Cu timpul de mână*, volum publicat la Editura Scripta Manent, Napier (NZ), 2019, cu un material introductiv intitulat „La Huși se naște poezie”, semnat de poeta Ana Anton, iar coperta și grafica mi-au fost încredințate de Cornelia Dinu, graficiană din Constanța, care m-a sprijinit în acest demers cu tot sufletul, dar care nu s-a mai putut bucura alături de mine pentru că, în graba sa, a ales drumul spre stele și am dedicat acest volum memoriei ei.

Editor a fost însăși prietena mea, scriitoarea și poeta, traducătoarea și editoarea Valentina Teclici. Bucurie neașteptată însă atât de dorită! Ce-mi puteam dori mai mult de atât? Acest volum, care aștepta fără nicio speranță, a avut norocul unor recenzii de excepție. Una din recenzii, „*Cu timpul în mână*, o carte de versuri care mi-a plăcut”, a fost publicată în revista „Pro Saeculum” de poeta, scriitoarea și criticul literar Diana Dobrița Bilea din Constanța, membră a U.S.R., pentru care îi mulțumesc din toată inima. Și „Cronica cititorului” a făcut o frumoasă expunere a volumului de poezie în satul de baștină al tatălui meu, în comuna Bălăurești, raionul Nisporeni din Basarabia, și căreia, de asemenea, îi mulțumesc din suflet.

În poezia mea, „Timpul” își spune cuvântul în toate ipostazele vieții, uneori devenind o frumoasă și dureroasă trecere care se transformă în „Dor”. Iar dorul dă viață viselor care urzesc în existența noastră iubirea sub toate aspectele ei.

Natura, cu anotimpurile ei, care s-au derulat în timp, are un loc special în poezia mea, dar mai ales teama, speranța și iubirea față de Dumnezeu care îmi călăuzește fiecare pas pentru că „...să știți că nu oricine are un talent, dacă nu-l îndreaptă spre Dumnezeu, nu are nicio valoare și nicio putere”, spunea părintele Iustin Pârnu.

„Ca orice om cu – boala nemărginirii – , ea urcă, are în sânge dorința de a accede continuu la o treaptă superioară. Acest fapt va deveni evident dacă nu se va opri din scris”, am citat din recenziei Dianei Dobrița Bilea, căreia îi voi urma sfatul și în prezent pregătesc un nou volum. Și câtă dreptate a avut...

Nu m-am oprit! Strigătul interior deja îmi ordona să mai fac un salt, să mai eliberez niște versuri din strânsoarea incertitudinilor. Și iată că în anul 2020 urma

să mai apară un volum prefațat de o mare Doamnă a Poeziei din județul meu, talentată și înțeleaptă mea prietenă Vasilica Grigoraș, de la care am învățat multe lucruri minunate. Acest volum, intitulat *Ecoul strigătului mut*, s-a bucurat de lumina tiparului la Editura PIM Iași. Desenul de pe coperte aparține Corinei Buciumaș din București.

Și nu m-am mai oprit! După numai un an, mai vine un volum de versuri cu o minunată prefață semnată de scriitorul ieșean Constantin Anton, președinte al Societății Culturale „Iașul literar artistic” – membru al Societății Scriitorilor Români, care a realizat și coperta, editată tot la Editura PIM Iași în 2021. Cartea s-a bucurat de o lansare minunată, moderată de Lina Codreanu, poetă, scriitoare și critic literar, membră a Uniunii Scriitorilor din România.

Începusem să mă trezesc ÎN visare... și ce ecou aveau să capete amintirile mele. Între timp, am început să cochetez cu proza, realizând câteva episoade de proză scurtă pe care nu m-am îndurat să le las deoparte și le-am atașat la următoarea carte ce aveam să o editez la Chișinău în anul 2024 la Editura Pontos. Și aici îngerii au fost alături de mine scoțându-mi în cale oameni speciali cărora nu pot decât să le mulțumesc: Marcela Mardare, scriitoare și editoare, membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

Această proză scurtă pentru mine este foarte importantă ilustrând întâmplări minunate din viața de la țară care, pentru câțiva ani buni, mi-a marcat întreaga existență.

Atât eu, cât și cartea, ne-am bucurat de o prefață scrisă de prietena mea, soră de neam, Georgeta Stroiescu, talentată poetă din Grozești, Basarabia, care a realizat și coperta cu un minunat răsărit de soare peste Prut.

Versurile mele mi-au bucurat sufletul când și-au găsit loc în paginile revistelor literare „Pro Saeculum” din Constanța, „Parnas XXI” din Baia Mare, „Ofranda literară” din București, „Literatură și artă” din Chișinău, „Meridianul Cultural Românesc” din Vaslui, *Școala literară de la Huși – album prosopografic* de Petru Ioan și, nu în ultimul rând, revista de cultură „Liter-Club” din Huși. De asemenea, publicații în spațiul virtual precum Societatea culturală „Iașul cultural artistic”, „Pasărea Universului”, „Logos și Agape”.

Va veni ziua, va veni clipa când cuvintele mele vor adormi în somnul nerostirii, al nevederii..., vor intra în tăcere sau pur și simplu nu vor mai exista... Celelalte cuvinte vor mai fi scrise sau nu, rostite de mine sau nu... Cine știe unde vor rămâne în încheștarea vremii? Însă aceste cuvinte, scăpate printre degetele firii, sunt aici și vă spun că o clipă poate deveni eternitatea pe care și eu o voi stăpâni cândva și vă voi privi și vă voi îmbrățișa cu aceeași dragoste.

(din volumul *În urma timpului*, 2025)

Selecții de Alina TANASĂ și Liliana MOGA

SCRIITORI VASLUIENI DIN ȚARĂ ȘI DIASPORĂ

O SIMPLĂ ÎNTÂLNIRE POATE DEVENI O CLIPĂ DE NEMURIRE

Sfârșit de septembrie. Un aer de toamnă, blând și liniștit, a învăluit orașul. În această atmosferă de tihnă, am avut bucuria de a participa la prima mea ședință a filialei Vaslui a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR), organizată în Sala de activități a Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul”.

Întâlnirea s-a dovedit a fi pentru mine mai mult decât o simplă reuniune de scriitori și jurnaliști; a fost o întâlnire de suflet cu o scriitoare vasluienă stabilită în Franța, pe care am cunoscut-o mai întâi prin paginile cărților ei – Viorica Laurent (sau Viorica Bichineț, Viviana Neby, Rica Laurent - ca scriitoare de limbă franceză).

O descoperisem cu ceva timp în urmă, întâmplător (sau nu!), în paginile unui volum de povestiri, unde amintirile din copilărie prindeau viață în descrieri pline de sensibilitate (*Povestiri*, Viorica Bichineț, Bârlad, Sfera, 2001). Apoi, mi s-au dezvăluit poemele dintr-un alt volum (*Florile amintirii*, Viviana Neby, Bârlad, Sfera, 2001). Simion Bogdănescu, cel care a scris prefața, a descris-o ca fiind „romantică și romanțioasă până la saturație”, având „în certe împrejurări capacitatea de a pune cititorul pe gânduri și de a-l iluziona prin enigmă: <<În mine se ascunde o întrebare/ Neliniștită, sumbră ca un scrin/ De unde vin speranțele amare/ Și încotro se-ntoarnă al meu destin>> (Căutare).”

Nu știam nimic mai mult despre ea și nici nu făceam legătura între cele două nume de scriitoare. Descoperindu-i scrierile, am început să caut mai multe informații și am descoperit că Viorica Laurent este „un Panait Istrati în variantă feminină”¹³¹, că știe să pătrundă

în sufletul cititorului, să-i trezească nostalgia și dorul de acasă, chiar și dincolo de granițe, unde și-a ales să-și trăiască visul de a crea literatură. Pentru un timp, am așezat într-un colț al memoriei cele două cărți citite.

În acea după-amiază de 26 septembrie 2025, am cunoscut-o pe scriitoarea care, deși departe de țară, a rămas legată de rădăcinile sale, împărtășind cu noi, cei prezenți la întâlnirea jurnalistică, din frumusețea iubirii ei pentru literatură. Ea a venit către mine cu un zâmbet cald, cu ochi plini de lumină și cu o energie care radia sinceritate și încredere. Am vorbit despre cărțile ei, despre revista noastră, a Bibliotecii Județene, despre modul în care viața în Franța a influențat temele și stilul ei literar, dar și despre dorul de țară, de Vaslui, și despre cum cuvintele pot uni oameni și destine.

Am rugat-o pe Viorica Laurent să trimită cititorilor bibliotecii volume din opera sa și nu mică mi-a fost mirarea că, la scurt timp, am primit un colet cu cărți care îi așteaptă autograful atunci când va veni în țară să mai lanseze câteva volume.

Pentru a o prezenta și cititorilor noștri, iubitori de frumos și literatură, a făcut câteva mărturisiri pe care le prezint în rândurile de mai jos:

M-am născut în satul Florești, județul Vaslui, la 13 ianuarie 1960, al patrulea copil al unei familii de agricultori simpli, dar harnici.

¹³¹ Viorica Bichineț. *Foșnetul pădurii*, povestiri, Editura Dealul Melcilor, Brașov, 2001 pe <https://ionpopescutopolog.blogspot.com/>

Copilăria mea însă nu a purtat lumina pe care o merită orice copil. La doar nouă ani, părinții m-au dat spre adopție așa cum ai trece din mână un obiect. Durerea aceluia moment avea să lase urme adânci, iar despre el vorbesc, cu sinceritate, în cartea mea **Drumul către casă**.

Tot atunci, în acel an care mi-a răsturnat lumea, am început să scriu. Nu pentru alții - nici nu-mi trecea prin minte că vreodată mă va citi cineva - ci pentru mine, pentru rana mea, pentru liniștea mea. Scrisul și lectura au devenit refugiile mele, singurele mele bucurii și... au rămas până astăzi.

Prima adevărată ieșire la lumină a avut loc abia la 40 de ani. Spun adesea, cu un zâmbet și o fărâmă de adevăr profund, că atunci m-am născut cu adevărat. Din acel moment scriu câte patru-cinci ore aproape în fiecare zi, ca și cum fiecare literă ar fi o parte din respirația mea.

Primele poezii mi-au apărut prin ziare: „Vremea Nouă” din Vaslui, prin 1984, apoi în „Tribuna” din Sibiu, în 1986, iar în 1990, „România Liberă” din București mi-a publicat un poem închinat revoluționarilor.

În 1998, înainte de a pleca din țară, simțind cum pribegia mă așteaptă fără să știu cât va dura, mi-am lăsat manuscrisele în grija unor prieteni. Îmi era teamă că se vor pierde, așa cum se pierd frunzele toamna... și poate că unele s-au pierdut totuși.

În 2001, scriitorul Ion Popescu-Topolog mi-a publicat prima carte la Editura Dealul Melcilor din Brașov. A avut un ecou neașteptat în Ardeal, cu articole și cronici care au însoțit-o ca niște lumini prietene. În acei ani însă duceam o luptă grea cu boala - o luptă tăcută, dar neîncetată.

Am continuat totuși să scriu. Alte cinci cărți au fost tipărite la Editura Sfera din Bârlad. Din păcate, aceia cărora le încredințasem depozitul legal nu au dus niciodată volumele la Biblioteca Națională. Poate au crezut că nu mă voi mai întoarce. Poate au avut alte motive. Las fiecăruia crucea propriei conștiințe.

Scrisul a rămas scăparea mea, drumul meu, modul meu de a lăsa ceva în urmă și de a mă împăca cu mine însămi. Deși visam să mă întorc acasă și să-mi public singură cărțile, viața m-a purtat în Franța - o lume care nu m-a primit cu brațele deschise, cum bine știu mulți dintre cei care au plecat.

Acolo, în 2008, am creat, împreună cu sora mea, o asociație culturală și artistică: „Le Vent de l'Est”. Au venit alături de noi oameni talentați, iar din scrierile

mele a luat naștere o trupă de teatru: „Excentricii”, care există și astăzi.

În același an, am realizat primul meu scurtmetraj, **Întâlnire cu destinul**. Au urmat spectacole, mai întâi în cămine de bătrâni, apoi pe scene tot mai mari. În 2009 jucam deja pe o peninsulă, iar în octombrie, într-o sală importantă: „Jean Carmet” în Allonnes.

Au urmat ani plini: filme, piese puse în scenă, spectacole, interviuri la radio și televiziune, participări la saloane de carte la Bruxelles, Paris, Le Mans. Piese „Les Gitans Affairistes” și „Cendrillon”, scurtmetrajele, romanele - toate s-au țesut unul din altul ca firele dintr-o tapiserie pe care viața a continuat să o întindă în fața mea.

Trupa „Excentricii” a jucat în cinematografe, în săli municipale, în cabarete, iar mai târziu - pentru prima dată - la Paris. În 2016 și 2017 am pășit pe scena Teatrului „Marie-Bell”, o împlinire pe care n-aș fi îndrăznit s-o visez în copilărie.

Primăria din Le Mans mi-a oferit apoi o sală pentru activitățile trupelor mele de dans și teatru. Au urmat noi spectacole, un nou scurtmetraj - „Dracula, le Grand Retour” și primul cenaclu literar.

În 2018, după douăzeci de ani, m-am întors pentru prima dată în România. Am pregătit un proiect cultural între Franța și România, lângă Arad.

În august, proiectul a prins viață: o echipă românească a decis să pună în scenă piesa mea „Moștenirea”, iar trupa franceză a susținut un spectacol în limba română. În 2019 am ajuns pe scena Teatrului de Artă din București, alături de patru dintre comedienii mei, apoi din nou pe scena Teatrului „Marie-Bell” din Paris. A venit 2020, iar epidemia ne-a încetinit pașii. Dar nu mi-a oprit pana. În acea perioadă am reușit să scriu șase cărți, lansate în martie 2025 la Teatrul „V. I. Popa” din Bârlad, unde am jucat și un spectacol în limba română alături de un coleg francez. Alte patru cărți au apărut între iunie și octombrie 2025, iar în primăvara lui 2026 voi lansa șapte volume, trei dintre ele aflându-se deja sub tipar.

Sunt convinsă că drumul meu nu se oprește aici. Cifra 30 nu este un sfârșit, ci doar un prag.

Și, astfel, în acea după-amiază de septembrie, am simțit că sunt mai aproape de cei ce scriu cu sufletul, de acei „magi ai cuvintelor”, oriunde s-ar afla pe Pământ.

Pentru că, uneori, o simplă întâlnire devine o poezie nescrisă, o clipă de nemurire.

**Liliana MOGA, bibliotecar,
Compartimentul Informare bibliografică,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

MEDALIOANE LITERARE

ANIVERSĂRI

Gica luteș
- 100 de ani de la naștere -

Gica luteș (pseudonimul Elenei-Georgeta Drăgoi), scriitoare de literatură pentru copii, s-a născut pe 17 septembrie 1925 în Bârlad. S-a stins din viață în anul 2018.

Urmează cursurile școlii elementare (1932-1936) și pe cele ale Liceului de Fete „Iorgu Radu” la Bârlad (1937-1945).

Este absolventă a Facultății de Filologie, secția Sociologie, a Universității din București (1949).

De asemenea, lucrează ca redactor la revista „Studentul român” (1948-1949), „Tânărul muncitor” și „Scânteia tineretului” (1949-1950), „Pionierul” (1950-1953), „Tânărul scriitor” (1954-1958), „Luceafărul” (1958-1973).

Colaborează la publicațiile: „Contemporanul”, „Gazeta literară”, „România literară”, „Revue Roumaine”, „Flacăra”, „România liberă” etc. Debutează în revista „Studentul român” (1949).

După succesul obținut cu primul volum, *Să vă povestim despre noi* (1950), se consacră literaturii pentru copii: *Vlăstar voinic* (1950), *Inimșii* (1953), *Praștia năzdrăvană* (1955), *Băiatul și noaptea* (1957), *Cei de la Crisanta* (1960), *Faima detașamentului* (1963), *Atențiune, Carolina!* (1970), *Răpirea Mitei* (1977), *Dabada și Nubanu* (1978), *Măr roșu ca focul* (1978), *Noi și Arhimede doi* (1984), *O stea din toate e a mea* (1986).

Obține de-a lungul carierei literare diverse premii: Premiul Uniunii Scriitorilor (1962), Premiul Consiliului

Național al Pionierilor (1970) și Premiul Asociației Scriitorilor din București (1978).

„Gica luteș povestește minunat pentru copii. Eu cred că de aceea s-a și născut. Pe undeva, [...], ea se clatină-n fericirea dumbrăvilor cu miracole. De aceea, vrând să-i schițez portretul, nu pot face altceva decât să scriu despre... Ziua copilului. [...]

Mereu biruitori, copiii pe care-i iubește Gica dau cu bulgări de soare în nori, aud cum se coace iarba în misterioasele alchimii, văd adânc în inima plopilor, se salută cu iezii, știu tainele mieilor, vorbesc limba găzelor, mută orașe, lumi și oceane legându-le de piciorul unei lăcuste. Numai iarbă și flori și cântec, adică așa cum ar trebui să arate lumea – și salutați-i și uimiți-vă, fiindcă doar prin ei vedem cum se schimbă clipele și iau semnul durabilității: vitalitatea frumosului în eternitate.”¹³²

Gica luteș este o scriitoare care a traversat câteva vârste de condei distincte. Cea dintâi cuprinde intervalul de la basmul versificat *Vlăstar voinic* (1950), trecând prin *Cum am devenit stahanovist* (1953) la *Praștia năzdrăvană* (1955) și până la cartea care o consacra, *Inimșii* (1953).

În volumele următoare e tot mai vizibilă străduința prozatoarei de a găsi un drum propriu scrierilor sale. *Cei de la Crisanta* (1960) este „un roman adevărat, un roman solid”¹³³ unde, un copil orfan, Mihai Breb, asemenea lui Remi, personajul principal din *Singur pe lume* al lui Hector Malot, traversează experiența grea a zilelor de după război, demascând un fost legionar și asasin.

Genul educativ, didactic e cultivat în volumele *Faima detașamentului* (1963) și *Măr roșu ca focul* (1978). Excepție face *Băiatul și noaptea* (1957), mica „baladă” lirică din lupta antifascistă a cărei acțiune e plasată în Polonia.

Meritele artistice și literare ale prozatoarei se regăsesc și în povestirile pentru copii: *Răpirea Mitei* (1977), *Dabada și Nubanu* (1978) sau *Atențiune, Carolina!* (1970), unde se remarcă alternanța de planuri real - imaginar și o acțiune alertă, condusă cu pricepere prin meandrele unor peripeții neverosimile, dar pasionante și incitante pentru micul cititor.

¹³² „Miroase a fân din o mie și una de vrăji” de Fănuș Neagu în *A doua carte cu prietenii: Poeme răsărite-n iarbă*. București, Editura Sport-Turism, 1985, pp. 241-243;

¹³³ „Gica luteș” de Hristu Cândroveanu în *Literatura română pentru copii*. București, Editura Albatros, 1988, pp. 148-151.

Gruia Novac jr.
- 65 de ani de la naștere -

Poetul și actorul Gruia Novac s-a născut la Bârlad, într-o familie de intelectuali de elită, pe 24 septembrie 1960. S-a stins din viață pe 15 iulie 2014.

Este absolvent al Colegiului Național „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, profil matematică-fizică. Încă din vremea liceului este pasionat de lectură și poezie. Frecventează cu pasiune Cenaclul de literatură „Al. Vlahuță” din Bârlad unde îi are colegi pe viitorii poeți consacrați Vasilian Doboș și Simion Bogdănescu. Primele încercări artistice datează din această perioadă, continuând să scrie și după terminarea liceului, regăsindu-se și refugiindu-se pe sine în actul creației.

Devine student al Facultății de Petrol și Gaze din Ploiești, renunță însă numai după un an. Se înscrie la Facultatea de Filologie, secția română-franceză, din cadrul Universității „Al. I. Cuza” Iași, cu care rezonază și pe care o absolvă în anul 1986, având drept modele profesori precum: Titus Raveica, Mihai Drăgan și Vasile Axinte. Gruia Novac Jr. cochetează cu teatrul încă din vremea studenției, când joacă primele roluri cu trupa Teatrului Studențesc „Ludic” din Iași în piese scrise de I.L.Caragiale, Octavian Paler, Teodor Mazilu, Horia Lovinescu.

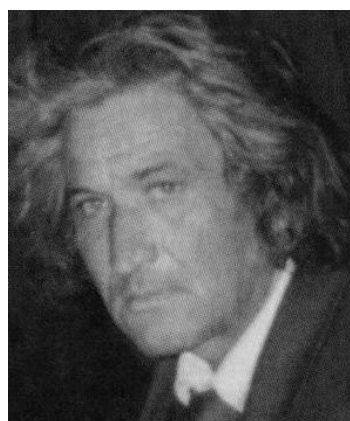
După terminarea facultății, își face stagiatura de trei ani în Balta Brăilei. Face naveta la Năvodari o perioadă, este profesor de limba română la Liceul Pedagogic din Brăila timp de trei-patru ani, unde își întemeiază o familie.

Din anul 1994 revine în orașul natal, Bârlad, ca secretar literar al Teatrului „V.I. Popa” și continuă să predea limba și literatura română la Colegiul „Gheorghe Roșca Codreanu”, apoi revine la meseria de suflet: actoria (1996), fiind distribuit de Vasile Mălinescu în spectacolul pentru copii „Cocoșelul neascultător” de Ion Lucian. În același an, Ministerul Culturii îi atestă calitatea de actor profesionist, se întoarce la familia sa din Brăila, unde profesează ca actor la Teatrul de păpuși „Cărăbuș”. Este distribuit în mai multe spectacole pentru copii sub regia lui Bogdan Ulmu.

În anul 1997 se întoarce definitiv în orașul natal și revine la vechiul refugiu, poezia. Pasiunea pentru literatură nu a uitat-o niciodată. Scrie poezii și publică câteva dintre ele, debutând în anul 2000 cu volumul *Codul penal liric*.

Colaborează la reviste literare, printre care „Academia Bârlădeană”, „Dacia literară” „Școala Bârlădeană”.

Ion Enache
- 75 de ani de la naștere -

Poetul Ion Enache s-a născut în satul Chircești, comuna Miclești, județul Vaslui la data de 27 septembrie 1950. S-a stins din viață pe data de 31 mai 2006.

Își petrece copilăria și urmează studiile primare și gimnaziale la Chircești, iar studiile profesionale și liceale la Piatra Neamț și Vaslui.

Debutează în anul 1975 în „Convorbiri literare”, susținut de poetul Ioanid Romanescu.

Colaborează cu versuri și eseuri la importante reviste de literatură din țară: „Amfiteatru”, „Cronica”, „Flacăra”, „Luceafărul”, „România literară”, „Timpul”, „Tribuna” ș.a. Apare cu poezii sub formă de grupaj colectiv sau individual în reviste din străinătate (Canada, Franța, Rusia).

Participă la ședințe ale cenaclurilor: „Junimea”, „Flacăra” (începând cu anul 1970), „Vasile Alecsandri”, „Mușatinii”. A fost președinte de onoare al Cenaclului „Ion Iancu Lefter” din Vaslui.

Lucrări publicate: *Quadrige*, 1993; *Abisalom*, 1997; *Sfera cu Sfinx*, 1998; *Metafizica uitării*, 2001; *Citat dintr-un vis*, 2003; *Cu albastrul Voronețului tras peste pleoape*, 2004; *Abisalom*, 2004; *Când înfloresc țigăncile a doua oară*, 2005; *Adelina*, 2007; *Gândul mătăi* (în colab. George Ilașcu), [199-].

Obține o serie de distincții: premiul al III-lea „Pana Văcăreștilor”, Târgoviște; premiul revistei „Ceahlăul” și premiul Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași, pentru volumul *Quadrige*, prefăcut de Nechita Danilov.

„[...] Fiecare oraș de provincie, oricât de prăfuit ar fi el, al nu prea întinsei, dar atât de frumoasei noastre patrii, își are câte un Bacovia al său.

Și fiindcă veni vorba de Vaslui, trebuie să spunem că orașul își are un poet al său și care, întâmplător sau nu, se numește Ion Enache.

Și tot întâmplător sau nu, Ion Enache nu are nimic de-a face cu poetul *Plumbului*, ci prin felul său de-a scrie versuri și mai ales a fi, ne amintește de Serghei Esenin, din spița căruia considerăm că s-ar trage și domnia sa.” („Despre Quadrigă și caii apocaliptici din vremea lui Noe și a lui Io(a)n Enache” de Nechita Danilov în Prefață la *Quadriga* de Ion Enache. Iași, Editura Boema, 1993, pp. 3-4)

Gruia Novac
- 90 de ani de la naștere -

Criticul, istoricul literar și publicistul Gruia Novac s-a născut pe 22 noiembrie 1935 în comuna Căprești, sat Prodăneștii Vechi, Soroca, Basarabia interbelică (azi Republica Moldova).

Urmează cursurile Școlii Normale (numită după 1948 Școala Pedagogică „Vasile Lupu” din Iași) și este licențiat al Facultății de Filologie-Istorie-Filosofie din cadrul Universității „Al. I. Cuza” Iași.

Lucrează ca profesor de limba română la Școala Elementară din Crivești, comuna Dragalina, astăzi Tutova. Se transferă la Liceul nr. 3 din Bârlad, apoi la Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu”, unde funcționează până la pensionare.

Debutează publicistic în „Școala bărlădeană” și continuă să colaboreze la publicațiile literare și cotidiene cu poezie, articole, recenzii: „Bârladul”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Est”, „Ethos”, „Flacăra Iașului”, „Gazeta de Est”, „Părerii tutovene” ș.a.

Editorial, debutează în anul 2001 cu volumul de critică și istorie literară *Cumințenia lui Procurante*.

Gruia Novac reînvie Academia Bărlădeană după 1989, fiindu-i unul dintre președinții executivi, ocupându-se vreme îndelungată de publicația cu același nume. Este de asemenea redactor-șef al publicației „Baaad-ul literar”, după numele cunoscutului volum de poezii al lui Cezar Ivănescu (2007-2020) și redactor al publicației „Viața noastră” (2004 până în prezent).

Lucrări publicate: *Cumințenia lui Procurante* - încet către critică (eseuri, cronici, inscripții), 2001; *Observații sau băgări de seamă* - Contribuții critice la o Istorie..., 2006; *Tezaurizarea cărților* - eseu monografic, 2006; *Considerații critice* - cronici mirabile, 2011.

Teodor Pracsiu realizează un portret reușit al criticului bărlădean care este „Într-un dozaj expresiv, sentimental, asociativ-disociativ, socratic, blând, viforos, limpede, abisal, glumeț, inefabil, aluziv, zeflemist, discret, jubilat, histrionic, catifelat, zgrunțuros, insinuant, inteligent, afabil, curtenitor-ceremonios, visător, meditativ și, desigur, foarte bărlădean.” („Maturitatea criticului” în *Oglinzi paralele* - eseuri, dialoguri, cronici, recenzii. Vaslui, [s.n.], 2000, p. 107)

Coriolan Păunescu
- 80 de ani de la naștere -

Poet, prozator și publicist, Coriolan Păunescu s-a născut pe 1 noiembrie 1945 în comuna Banca, județul Vaslui. A încetat din viață pe 25 ianuarie 2022 la Galați.

Este absolvent al Facultății de Agronomie (1964-1969) din cadrul Institutului Agronomic „Ion Ionescu de la Brad” din Iași. În perioada 1973-1974 face studii postuniversitare la Facultatea de Ziaristică din cadrul Academiei de Științe Politice București.

Deține atestatul de ziarist profesionist din anul 1974. În perioada 1969-1976 este redactor-principal la ziarul „Vremea nouă” din Vaslui, apoi se transferă la ziarul „Viața nouă” din Galați.

Debutează publicistic în revista „Cronica” în anul 1967 cu poezia „Surâsuri albe”, iar editorial, în 1982, cu volumul de versuri *Iarbă solară*.

Colaborează la publicațiile: „Apărarea patriei”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Flacăra”, „Luceafărul”, „Viața liberă”, „Porto Franco”, „Ideea europeană”, „Sinteze literare”, „Partener”, „Jurnal universitar”, „Saeculum”, „Dunărea de Jos”, „Antares”, „Axis libri”, „Baaadul literar”, „Oglinzi literare”, „Pagini literare”, „Regatul Cuvântului”, „Ecolul”, „Orizont”, „Milcovia”, „Delta”, „Flacăra Iașului”, „Nuove Lettere”, „Le Courier Francophone”, „L`arbre à plumes”, „Poesie en Campagne”, „Cuvântul adevărului” ș.a.

Lucrări publicate: *Iarbă solară* (poezie), 1982; *Adresa mea, prezentul* (reportaje), 1985; *Dimineața din cuvinte* (poezie), 1987; *Întâlnirea de sub stele* (proză), 1989; *Joc alb* (poezie), 1990; *Drumul zimbrului* (proză), 1993; *Carte cu ștregari* (poezie pentru copii), 1995; *Iubito, suntem în pericol* (poezie), 1995; *Pridvor de lut* (poezie), 1997; *Poduri peste apele lumii* (poezie), 1998; *Cumplitul joc de-a poezia* (poezie), 1999; *Iarnă cu ștregari* (poezie pentru copii), 2000; *Vânătoare de umbre* (poezie), 2002; *Trupul meu de poezie* (poezie), 2005; *Taifas la Șapteape* (proză), 2006; *Liber la iubire și vis* (poezie), 2009; *Răstimpul iubirii* (poezie), 2010; *Alargă cu mine* (poezie), 2011; *Parmi les mots en errance* (poezie), 2012; *Ne pleacă poveștile din aripi* (poezie), 2012; *Incomparabila noapte* (poezie), 2013; *Carte cu ștregari* (poezie pentru copii), 2013; *Interogație finită* (poezie), 2014; *Nedumeriri concentrice* (poezie), 2014; *Planetă liberă și sumbră* (poezie), 2016; *Impulsurile ierbii* (poezie), 2020.

De-a lungul carierei sale, obține numeroase premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din România, filiala Galați-Brăila, pentru volumul de proză *Taifas la Șapteape*, 2006; Premiul revistei „Dunărea de Jos” pentru volumul *Trupul meu de poezie*, 2006; Diplomă de Excelență conferită de publicația „Realitatea” din Galați pentru colaborare, 2007; Premiul pentru întreaga activitate literară la Festivalul Național de Literatură „Prietenia cuvintelor” Galați, 2014; Premiu pentru Cartea de Poezie a anului pentru volumul *Interogație finită* la Festivalul Național de Poezie „Grigore Hagiu” Galați, ediția a XXIII-a, 2015 ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași, din anul 1994.

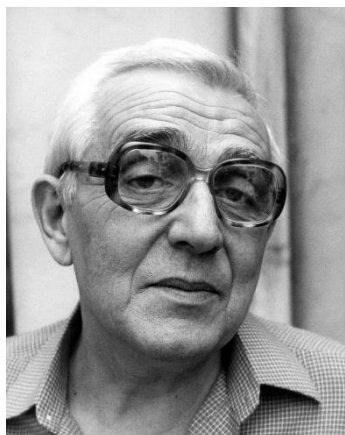
Bibliografie:

- ♦ Neagu, Fănuș. *A doua carte cu prieteni: Poeme răsărite-n iarbă*; ilustrații Nuni Anestin. București, Sport-Turism, 1985.
- ♦ Cândroveanu, Hristu. *Literatura română pentru copii: Scriitori contemporani*. București, Albatros, 1988.
- ♦ Enache, Ion. *Quadriga*. Iași, Editura Boema, 1993.
- ♦ Novac, Gruia, Jr. *Codul penal liric*. Bârlad, Editura Tiparul, 2000.
- ♦ Pracsiu, Teodor. *Oglinzi paralele (eseuri, dialoguri, cronici, recenzii)*. Vaslui, Editura Cutia Pandorei, 2000.
- ♦ Enache, Ion. *Când înfloresc țigăncile a doua oară*. Iași, Cronica, 2005.
- ♦ „Poetul actor” : [interviu] cu Gruia Novac Jr.; realizat de Sabina Ghiorghe în „Obiectiv”, Nr. 1386, 6 mai 2006, p. 9.
- ♦ Baban, Ioan. *Univers cultural și literar vasluian* : dicționar. Iași, PIM, 2008.
- ♦ Andrei, Petruș. *Lecturi empatice*. Bârlad, Sfera, 2015.
- ♦ Moga, Liliana, coord. *Călătorie pe tărâmul visării* : Antologie de literatură pentru copii și tineret. București, Editura Tritonic, 2019.
- ♦ Codreanu, Theodor. *Scriitori vasluieni*. București, Editura Tritonic, 2019.
- ♦ Ioan, Petru. *Școala literară de la Huși și din împrejurimile fălcienelor*: album prosopografic. Iași, Editura „Ștefan Lupășcu”, 2019.
- ♦ Moga, Liliana, coord. *Scriitori vasluieni de odinioară și de astăzi*: membri ai Societății Scriitorilor Români/ Uniunii Scriitorilor din România: dicționar biobibliografic. București, Editura Akakia, 2024.

COMEMORĂRI

Costache Olăreanu

(01.06.1929 – 23.09.2000)

Poet, prozator și memorialist, Costache Olăreanu s-a născut pe 1 iulie 1929 în orașul Huși, județul Fălciu; a încetat din viață pe 23 septembrie 2000 la Iași.

Primii zece ani îi petrece în orașul natal unde urmează cursurile Școlii nr. 2. În 1939 se mută cu familia la Târgoviște unde tatăl său, Gheorghe Olăreanu, este transferat ca prim-procuror. În „mica Florență valahă”, Costache Olăreanu termină cursurile școlii primare și pe cele ale Liceului „Ienăchiță Văcărescu”.

În anul 1945, se întoarce la Huși, urmând clasele VI-VIII la Liceul de Băieți „Cuza-Vodă” pe care îl absolvă în 1948. În perioada 1948-1951, urmează cursurile Facultății de Pedagogie-Psihologie din cadrul Universității București al cărei decan este concitadinul Mihai Ralea.

În primii ani de liceu începe să scrie versuri și proză alături de colegii săi M.H. Simionescu, Radu Petrescu și Mihai Constantinescu, care vor forma grupul literar cunoscut ca „Școala de la Târgoviște”.

Debutează publicistic în 1946 cu poezia *Început de veac nou* în revista „Glasul armatei”, iar editorial, cu volumul de schițe și crochiuri *Vedere din balcon* în 1971 la Editura Eminescu.

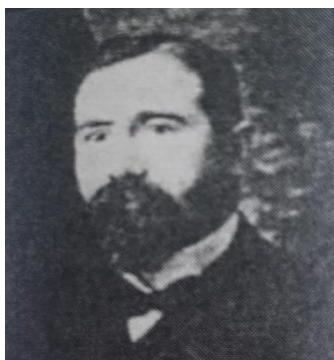
Colaborează la publicațiile: „Adevărul literar și artistic”, „Dilema”, „Gazeta literară”, „Luceafărul”, „Lumea”, „România literară” ș.a.

Lucrări publicate: *Vedere din balcon* (schite), 1971; *Confesiuni paralele* (roman), 1978; *Ucenic la clasici*, 1979; *Ficțiune și infanterie* (roman), 1980; *Fals manual de petrecere a călătoriei* (însemnări), 1982; *Avionul de hârtie* (roman), 1983; *Cvintetul melancoliei* (roman), 1984; *Cu cărțile pe iarbă* (roman), 1986; *Dragoste cu vorbe și copaci*, 1987; *Poezie și autobiografie. Micul Paris*, 1994; *Caiete vechi și sentimentale* (versuri), 1995; *Lupul și chitanța*, 1995; *Ucenic la clasici* (ediție revăzută și adăugită), 1997; *Vedere din balcon. Scene. Amintiri. Ficțiuni* (antologie de autor), 1998; *Merci pour les covrigi* (publicistică), 1999; *Scrisoare despre insule* (povestiri exotice), 1999; *Sancho Panza al II-lea* (reeditare a volumului *Cu cărțile pe iarbă*), 2000; *De la Abulius la Zotta. Portrete contemporane* (ediție îngrijită de Constantin Donose), 2000; *Cum poți să fii persan* (publicistică), 2001, ediția a II-a, 2002; *Frica* (roman), 2002; *Fals manual de petrecere a călătoriei* (însemnări), 2004.

De-a lungul carierei obține o serie de premii și distincții: Premiul I pe țară la Concursul literar cu tema „Literatura, factor de progres”, organizat de Ministerul Educației Naționale, 1974; Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Ucenici la clasici* 1979; Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru volumul *Cvintetul melancoliei*, 1984; Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru volumul *Lupul și Chitanța*, 1995 ș.a.

Dimitrie A. Teodoru

(20 octombrie 1866 – 10 decembrie 1910)

Poet și publicist, Dimitrie A. Teodoru s-a născut pe 20 octombrie 1866 la Huși. S-a stins din viață în preajma Hușilor în urma unui accident rutier pe 10 decembrie 1910.

După studiile primare urmate în orașul natal, urmează cursurile gimnaziale și pe cele liceale la Iași, acolo unde își obține și licența în Filosofie (1890).

După o serie de stagii în Litere, Istorie și Geografie efectuate la Paris, în anul 1902 se angajează ca profesor la Liceul „Matei Basarab” din București, după care devine funcționar superior la Ministerul Instrucțiunii

Publice și Cultelor. În anul 1907 ajunge director al Direcției Învățământului secundar și al celui superior.

Debutază cu poezie și articole în „Contemporanul”. Semnează și cu pseudonimele N. Bradu, C. Ramură. Scrie versuri cu caracter satiric, dar rămâne și în sfera influenței eminesciene.

Publică traduceri din Edgar Allan Poe, Nikolai Vasilievici Gogol, Guy de Maupassant, Jean Richépin, Charles Dickens și alții.

Colaborează la publicațiile vremii: „Arhiva”, „Comoara inimii”, „Contemporanul”, „Democrația socială”, „Drepturile omului”, „Generația Nouă”, „Literatură și știință”, „Munca”, „Revista Democrației Române” (unde a fost și redactor), „Vatra”, „Viața românească” ș.a.

Articole publicate: *Volney, poporul și burghezia* (în „Drepturile omului”, 1888); *Poezii contemporanului, Psihologia literară și d-l Ed. Gruberg*, respectiv *D-l Pencioiu și Sărmanul Dionis* (în „Contemporanul”, Iași, 1889-1890); *Știință pentru știință și artă pentru artă* (în „Contemporanul”, 1890); *Clasificarea genurilor literare* (în „Literatură și știință”, București, 1894); *E.T.A. Hoffman, Vioara din Cremona*, respectiv *Majoratul* (în „Vatra”, 1895); *Oliver Schreiner, Fericirea pierdută* (în „Vatra”, 1895); „Ceva despre poeziile lui G. Coșbuc” (în „Arhiva”, 1897) etc.

Bibliografie

- ♦ Baban, Ioan. *Univers cultural și literar vasluian : dicționar*. Iași, PIM, 2008.
- ♦ Codreanu, Theodor. *Scriitori vasluieni*. București, Editura Tritonic, 2019.
- ♦ Ioan, Petru. *Școala literară de la Huși*. Iași, Editura „Ștefan Lupașcu”, 2019.
- ♦ Moga, Liliana, coord. *Scriitori vasluieni de odinioară și de astăzi: membri ai Societății Scriitorilor Români/ Uniunii Scriitorilor din România: dicționar biobibliografic*. București, Editura Akakia, 2024.

**Anca Elena CHELARU, bibliotecar,
Compartimentul Informare bibliografică,
Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

TAIFASURI CULTURALE

DIALOG RIMAT CU POETUL CĂTĂLIN BORTĂ

A.T.

*Cu sinceritate, îți mărturisesc:
Mi-a trebuit curaj pentru acest demers -
Un dialog rimat, sensibil, sufletesc,
În care poetul rodește „invers”...*

C.B.

*Îți mulțumesc pentru acest dialog
Cu rimele meșteșugite frumos,
Să rodești invers mi se pare analog
Cu a fi din ce în ce mai luminos.*

*Poezia cu rimă mă îmbie
Să fac din ce trăiesc o sărbătoare
Căci, pentru mine, actul de a scrie
Înseamnă întoarcerea la izvoare.*

A.T.

*Ești colegul meu și nu e un secret,
Chiar mă onorează-această legătură
C-un suflet preaplin, dar atât de discret,
Care se-avântă-n versuri ca-ntr-o aventură.*

C.B.

*Suntem colegi de aproape patru ani,
Ne-ntâlnim la cenaclu periodic,
Dar mai și schimbăm impresii sub castani
Din punct de vedere tehnic și prozodic.*

*Mi-e sufletul preaplin, precum ai spus,
Cu bune și cu rele, vreau, nu vreau,
Iar în aventură sunt total expus,
Paharul muzei până la fund îl beau.*

A.T.

*Ca profesionist, deci bibliotecar,
Pot spune că te știu: implicat, capabil.
Când ai descoperit al poeziei har
Măiestrind în rime atât de... inefabil?*

C.B.

*Multe am învățat de la ai mei colegi
Despre această nobilă meserie,
Și cred că tu prea bine mă-nțelege:
Fiecare carte e-o bijuterie.*

*Am început să scriu în studenție
Versuri timide, puține s-au păstrat,
Dar muza nu mi-a oferit vreo garanție
Că poet vreodată aş putea fi considerat.*

A.T.

*Ai fost și profesor pentru mai mulți ani...
Cum de-ai hotărât așa o schimbare
Și-ai venit în urbea vechilor castani
Unde versul tău a prins curaj să zboare?...*

C.B.

*Au fost ani cu momente de neuitat
Și satisfacții profesionale,
Dar nici măcar o clipă nu am ezitat
Să schimb ale județelor capitale.*

*În orașul bacovian am crescut
Inspirat de tot ce mă-nconjoară,
Apoi versurile mele-au apărut
În urbea care pe costișă coboară.*

A.T.

*Pentru Pavel Toma, prefațatorul cărții,
Cel care-ndelung te-a-ncurajat să scrii,
Volumu-i un voiaj al spiritualității,
Iar multe poeme sunt „bijuterii”...*

C.B.

*Domnului Toma îi port recunoștință
Pentru sfaturi și pentru încurajare
Date la cenaclu, ședință cu ședință,
Încât un *Rod invers* le-a fost urmare.*

*Nici nu se putea mai bine rezuma
Ideea volumului meu de debut:
Un voiaj care te poate transforma
Într-un temerar argonaut.*

A.T.

*Poezia ta e una elevată,
„Rodește” mesaje greu de deslușit,
Ne-mbie să gândim, este cultivată
Și presoară-n inimi stropi de infinit...*

C.B.

*A fost percepută în multe feluri,
(Mă bucură fiecare feedback)
Rodind pe multiple niveluri,
Încât, la succese, eu pot să o trec.*

*Atât timp cât inimi poate să atingă,
Consider că și-a atins menirea.
Dar versurile pot să se prelingă
Și printre gânduri, modificând gândirea.*

A.T.

*Temele-s diverse, dar, spun eu, iubirea,
În discursul liric, pare-a fi regină.
Ea-ți călăuzește, zi de zi, trăirea,
E muza supremă care doar alină?*

C.B.

*Destinul, cunoașterea sau natura
Se împletesc spre a-ncălzi trăirea,
Dar ce face frumoasă literatura
E cea care mișcă stelele: iubirea.*

*Condeiu mi-e condus de-a muzei voce
Cu ochiul ei eu văd ce e în lume,
În timpul pe care vrea să mi-l aloce
Parcă pășesc chiar dincolo de spume.*

A.T.

*Cum te-ai simțit în ziua lansării de carte
Printre-atâția oameni ce te prețuiesc?
După acest debut, cât e de departe
Încă un volum „molipsit” de ceresc?...*

C.B.

*A fost o zi plină de emoții
Risipite de zâmbete din sală
Aceeși limbă am vorbit cu toții,
Limba poeziei fiind universală.*

*Următorul volum e în pregătire,
Cerescul neputând lipsi defel,
Anul viitor va fi spre tipărire,
Să scriu mai bine mi-am propus drept țel.*

A.T.

*Tu „îți porți eternitatea pe ascuns”
Și „decantezi tăcerile în versuri”...
Te rog să-i dai tăcerii drept răspuns
Înc-un poem suav în înțelesuri:*

C.B.

Mister

*Lumina, în ea însăși o sculptură,
Prin vămi de clorofilă se-nfioară
Iscând din ochi de zodiac scriptură
Ca un sidef sub glenze de fecioară.*

*Sunt epidermă de rostire sfântă,
Călcând desculț pe miezul de tocmire,
Precum monade slava o frământă
Rodesc în mir o soartă ca de mire.*

**realizat de Alina TANASĂ, bibliotecar,
Compartimentul Informare bibliografică,
Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui**

NOTE DE LECTURĂ

DIN NOU CU EMINESCU - DESPRE EMINESCU

„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi dulcea glăsuire a pădurii de argint.”
(Mihai Eminescu, *Călin* - file din poveste)

O strofă aparent simplă, dar profund ancorată în spectacolul naturii la vreme de noapte surprinsă magistral în încărcătura ei simbolică și îmbrăcată într-o dulce meditație melancolică, totul într-o aură de mister. Oricât de vastă este opera eminesciană în ansamblul ei, oricât de aspră și contondentă apare față de realitățile vremii, întoarcerea la natură însemna pentru Eminescu acel refugiu atât de necesar sufletului său zbuciumat și sensibilității sale la trecerea implacabilă a timpului. „*Cu mâine zilele-ți adaogi/ Cu ieri viața ta o scazi/ Și ai cu toate acestea-n față/ De-a pururi ziua cea de azi*”.

De aici, încântarea sa în fața minunilor naturii, de aici, și armonia pe care o căuta și o găsea în întocmirea și derularea ei, încântare pe care Eminescu, cu inocența copilului și candoarea îndrăgostitului, o turna în versuri de o gingășie, un patos și o muzicalitate inegalabile în cultura noastră și nu numai.

Cântarea naturii la Eminescu însă întotdeauna s-a împletit armonios cu meditația filosofică, iar atunci când s-a îngemănat cu iubirea, a căpătat dimensiuni astrale. Cine este atent la mesajul eminescian va observa că el leagă iubirea în fiecare etapă a ei de natură care, la rândul ei, va undui de la descrieri melancolice la trăiri pline de încântare, de la aduceri-aminte la trăiri

nostalgice, toate într-o armonie care induce acea stare de bine, un adevărat confort spiritual ce se realizează prin îmbinarea meditației optimiste cu melancolia nostalgică.

„*A cântat ca nimeni altul natura și iubirea, pădurea și izvoarele, păsările și astrele*”, avea să-și amintească cu admirație prietenul său de studii și de viață, Ioan Slavici, în amintirile sale despre Eminescu. Și Slavici nu era singurul care aprecia apropierea de natură a poeziei eminesciene pentru că majoritatea contemporanilor săi își arătau, fără echivoc, prețuirea și admirația de care s-a bucurat Eminescu încă din timpul vieții sale. Nici nu se putea altfel pentru că, la Eminescu, toate acestea se contopeau în creuzetul percepției și sensibilității sale din care izvoră o adevărată lume de basm, în care natura și iubirea se regăseau metamorfozate într-o artă poetică de o rară expresivitate.

Iată contextul în care apare un nou album tematic sub auspiciile Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, intitulat *Anotimpurile poeziei lui Eminescu la Văratice*, elaborat de un inimos colectiv din cadrul Centrului Cultural Spiritual Văratice. Acești temerari, în frunte cu Emilia Țuțuianu, Dorin Dospinescu și Victor Roncea, într-un proiect coordonat de stavrofora Iosefina Giosanu, au

fericita inspirație de a alcătui un album omagial la 170 de ani de la nașterea „Românului Absolut”, *Mihai Eminescu*.

Lucrarea impresionează prin trei aspect majore. Mai întâi de toate, abordează poezia eminesciană în raport cu natura care își găsește un suport în transpunerea stărilor poetului; primăvara cu explozia ei de vitalitate și speranță; vara cu splendorile ei în împlinirea frumosului din natură; toamna cu multicolorul și melancolia ei; și iarna cu încremenirea ei în albul zăpezii și poveștilor la gura sobei visând la reluarea ciclului naturii. Aici se cuvine apreciată la superlativ ilustrația grafică și fotografică realizată de Constanța Abalașei, Cristina Nichituș Roncea și Dorin Dospinescu.

În al doilea rând, alcătuirea se dovedește a fi extrem de inspirată pentru că, dincolo de ipostazele sale temporale, leagă natura de versul eminescian în zona sensibilității, de la percepția fantastică a copilului la interpretarea filosofică a adultului, fiecare luând natura ca părtaș al stărilor sale de alean și dor.

Și, nu în ultimul rând, faptul că cele patru anotimpuri ale poeziei eminesciene sunt precedate de un preambul semnat de personalități de referință în eminescologie, dar și din lumea prețuitorilor meditației sale poetice. Începând cu Ioan Aurel Pop - care reușește o sugestivă radiografie a miracolului eminescian în raport cu natura, la Mihai Cimpoi - care subliniază semnificația romantică a Văratului prin cele trei personalități feminine: Veronica Micle, Olga Vrabie și Zoe Dumitrescu Bușulenga, care l-au adulat până la zeificare pe Eminescu. De la sufletul național - ca „*expresie integrală a sufletului românesc*” (Nicolae Iorga), evocat de IPS Ioachim, la realitatea magică a lui Nicolae Georgescu, de la calda prețuire a micii Iosefina Giosanu la consacrarea într-o manieră doctă a „Arheului spiritualității românești” semnată de Theodor Codreanu. În sfârșit, de la ordinea divină a cuvântului a lui Gheorghe Simion la clarviziunea eminesciană a lui Petruș Andrei, toate sunt adevărate omagieri ale spiritului eminescian într-o comuniune permanentă și sugestivă cu natura, pe care Eminescu și-a făcut-o părtașă vremelnice sale.

Într-un peisaj mirific, cum nu se poate mai potrivit pentru actul creației poetice și nu numai, Emilia Țuțuianu descrie lăcașul de cult al Văratului dimpreună cu Centrul Cultural Spiritual Vărat de curând ctitorit și impactul său benefic asupra trupului, care încearcă binefacerile locului, dar mai ales asupra sufletului, care își găsește aici alinarea întru cele sfinte, dar și nostalgia versului eminescian în îngemănarea lui cu natura.

Cele 12 poeme și poezii, înmănunchate într-un adevărat dodecameron eminescian, reprezintă o veritabilă axă a gândirii și sensibilității eminesciene în raporturile sale cu natura atotcuprizătoare, începând cu atmosfera de basm din *Călin (file din poveste)* și sfârșind în ambianța mistico-religioasă a poeziei *Rugăciune*, adevărată perlă poetică închinată Fecioarei Maria.

Urmează o inspirată derulare a anotimpurilor, fiecare cu specificul propriu, izvorâte din caracteristicile zonei, zugrăvind o perfectă osmoză între om și natură, surprinsă cu măiestrie de pana eminesciană undeva între vis, realitate și adevăr, toate însă prefațate de o scurtă și inspirată descriere realizată de Emilia Țuțuianu. Așa încât, de la speranța înnoirii și optimismul primăverii (13 poezii) la împlinirile și nostalgia verii (12 poezii), de la melancolia și elegiacul toamnei (11 poezii) la meditația și atmosfera de basm a iernii la gura sobei (13 poezii), în tandem cu imagini fotografice sugestive, cititorul atent parcurge o lume feerică care alină trupul și mângâie sufletul pentru că acoperă întreaga gamă a sensibilității umane.

Este o lucrare monumentală, extrem de binevenită în spațiul nostru cultural pentru că fiecare capitol este pătruns de armonie și frumos, de idilic și elegiac, de meditație și nădejde, de smerenie și credință, puse în valoare de vocile cele mai autorizate în domeniu, într-o atmosferă dominată de spiritul creștin, atât de apropiat poetului la vremea sa, dar și celor care reușesc să îi descopere noi semnificații creației sale.

Pentru că, până la urmă, *nu putem ajunge la Eminescu decât tot prin Eminescu*, iar albumul de față este una din căile deschise spre *Românul Absolut*.

Valeriu LUPU,
doctor în științe medicale, Vaslui

NOTE DE LECTURĂ

METAFORA POEZIEI SAU POEZIA METAFOREI ÎN VOLUMUL *ROD INVERS* DE CĂTĂLIN BORTĂ

Când am primit volumul de poezii *Rod invers* al poetului vasluian Cătălin Bortă, m-am gândit la sensul cuvântului „rod” și m-am oprit la verbul „a roade”, zicându-mi că în viața de zi cu zi acest poet este bibliotecar și, petrecându-și viața în bibliotecă, se consideră un șoarece de bibliotecă, adică un „rozător”, care devorează cărțile bune una după alta. Pe de o parte, tind să cred că este așa deoarece poezia lui este presărată cu nume luate din mitologia greacă, dar face apel și la lumea vegetală și astrală.

Apoi, am luat sensul propriu de „rod” - poamă, fruct. Ca și cum această carte ar fi fost rodul strădaniei lui Cătălin Bortă de a da la iveală un rezultat palpabil, cules din copacul creației sale. Dar aici intervine nedumerirea mea: de ce „rod invers”? Această întrebare m-a urmărit până la ultima pagină și am înțeles că acest poet se joacă cu metaforele, precum ne jucăm noi cu gândurile bune trimise celor dragi.

Ștefan Radu Mușat scria într-un articol despre metafore și rolul lor în poezie: „Rangul înalt al unei metafore este ca un diamant prin care se vede râul de foc al soarelui.” Pentru noi, cititorii de rând, cartea poetului Cătălin Bortă este o întreagă colecție de metafore, care ne surprind plăcut, prin originalitatea lor și prin înțelesul „invers” al cuvintelor. Lucru tare greu de realizat deoarece Cătălin folosește rima clasică într-un mod scriitoricesc ușor și închegat.

Privitor la toată această colecție de metafore, am crezut că găsesc o explicație clară în acest citat al scriitorului francez Hector Bianciotti: „Este posibil să purtăm în noi, ascunse, îngropate, unele metafore

primordiale, și orice căutare verbală să nu aibă alt scop decât să descifreze aceste imagini autentice”.

Cătălin este un poet aflat la primul său volum de versuri, dar șochează cititorul, care se așteaptă la o lectură ușoară, o înțelegere imediată a mesajului poeziei. De fapt, trebuie să citești de mai multe ori pentru a înțelege profunzimea mesajului acestui poet, apărut pe firmamentul literaturii nu ca un licurici, ci ca o lumină orbitoare.

Cum se poate să găsim în acest volum de debut o simbolistică aparte, când poeții simbolști au rămas undeva, în trecut? Totuși, culorile abundă în toate poeziile sale: „albe gânduri”, „stăpânesc azururi până-n oase”, „când verdele-n galben încetinește”, „ceața cu galben suav se-mpletește”. Dar culorile predominante sunt albastrul și albul. Experții în simbolistică spun că simbolul culorii albastre este asociat cu spiritualitatea, calmul, stabilitatea și încrederea, fiind culoarea care induce o stare de relaxare și armonie. Albastrul este legat, de asemenea, de inteligență și melancolie. Iată câteva exemple minunate de metafore în care se ascunde tot albastrul lumii: „Intrăm în sihăstria de flori albastre”, „Albastru un clopot sună a jertfire”, „Cu-artere de azur în prag de trup”, „Lumina lor ultramarine abați”.

Dacă ne legăm de cuvântul spiritualitate, observăm că poetul face o călătorie personală pe tărâmul spiritual, preluând elemente din simbolistica credinței: clopot, îngeri, cristelniță, mir, altar etc. Totuși, poezia lui nu este una religioasă, ci doar atinge cu pana latura aceasta a credinței interioare.

Deseori, folosește spectrul albului, culoarea neutră, cu atâtea semnificații: puritate, inocență, viață, renaștere, dar și moarte: „Draperiile mișcă adâncimea apoasă”, „Când văzduhul își lasă albe gânduri”, „Morene îți păstrează tâmpla albă”.

Cătălin Bortă nu este un poet în căutarea sinelui. Se pare că se cunoaște foarte bine, și în poezia sa doar observă lumea din jur. De fapt, lumea lui este una vegetală, în care abundă staminele, seva, frunzele, pistilul, dar și o lume astrală cu stele, lună, zei, dar și cu acel cer nevăzut în care sunt îngerii, serafimii, Dumnezeu, Adam și Eva: „Când primăvara intră-n rug de vene”, „Polenul oglindind catapeteasma”, „Pășind cu dor pe șiruri de balanțe/ Se oglindesc stamine-n curcubeie”, „Trec îngerii mareic prin miruri”.

În poezia sa găsim două personaje principale: un „el” și o „ea”, tu și eu: „Tu ai lăsat în urmă numai praguri”, „Ca zodier al morilor de nimburi/ Eu trag zăvoare sevelor spre creste”.

Femeia iubită nu are nume, deși este prezentă în multe poezii. Nu are trup de Afrodită, nici nu iese precum Venus din mare. Dar ea este o ființă dragă, în același timp o necunoscută fără chip, care face parte din acest univers ciudat, pe care poetul l-a creat în jurul ei. Pentru că la Cătălin Bortă nimic nu este simplu. Orice comparație cu realul se face greu. La el totul este întortocheat, metaforic; întreaga lui poezie este o metaforă greu de descifrat.

Poetul Cătălin Bortă este un inovator. Creează cuvinte noi, le dă alte sensuri, folosește câmpuri semantice, adaugă prefixe, găsind niște cuvinte care te uimesc: filigranând, serafând, încrinatul, dezvrăjire, cristelnițândă, trandafirând.

Uneori, din substantive unice face niște derivări surprinzătoare, multe din ele fiind verbe la timpul gerunziu.

„Metafora este nesfârșitul unui drum camuflat în vremelnicia unei ținte”, spunea Costel Zăgan. Spre care țintă ne conduce drumul cuvintelor lui Cătălin Bortă, încă trebuie să cercetăm pentru a ne dumeri.

Iată că acest *Rod invers* a fost parcurs de mine, un cititor simplu, și am rămas uimită de această aplecare a poetului spre nefirescul firescului: „înălțare către țărână”, „zări inverse”, „Mă mai naști dintr-un mormânt”, „Pe dos întoarse în aceste rânduri”.

Am să închei gândurile mele cu o comparație care îi face cinste lui Cătălin: metaforele sale sunt unice precum cele ale marelui poet Nichita Stănescu, care spunea despre poezie: „Poezia nu este numai artă: ea este însăși viața, însuși sufletul vieții. Fără poezie omul nu s-ar distinge de neant.”

Felicitări sincere, drag poet Cătălin Bortă!

Angelica MANOLE,
membru al Cenaclului ProLITERA Vaslui

NOTE DE LECTURĂ

RECENZIA UNEI CĂRȚI ÎNDELUNG AȘTEPTATE...

Volumul de poezii *Rod invers*, semnat de Cătălin Bortă, se deschide, cum altfel, cu o artă poetică, un text care anunță prin consistența sa firul roșu care te va călăuzi, asemenea creației dantești, prin zonele Infernului, trecând prin Purgatoriu, pentru a poposi, elevat, pe treptele Paradisului spiritual. În acest prim text ar trebui să se afle și cheia care să ofere dezlegarea sensului/ sensurilor titlului *Rod invers*, dar, de fapt, primul text este doar o provocare, o capcană textuală, o invitație pentru că, fără parcurgerea integrală a volumului, descifrarea va fi limitată. *Rod invers* se revendică din cel puțin două arte poetice amintite anterior, ceea ce denotă profunzimea lecturilor care au concurat la completarea talentului inspirat. Asemenea „jocului secund”, poezia se naște din acest proces al transfigurării realității cotidiene, în care mnemonic poetul apelează la secvențele existențiale pentru a le așeza prin efort creator sub semnul inspirației: „Rotund te cerșesc a memorii/ Când haruri în ruine declini./ În fante te joci, iluzorii,/ Și ăripi spre umbre înclini.” În egală măsură, estetica urâtului maculează existența, nutrind substratul inspirator. Astfel, urâtul înfățișat sub toate formele sale proteice devine frumosul artistic: „Și totul e zbor dimprejururi/ Cum se-nchide o rană, umil/ Evadează-n cireși albe ruguri/ De jăratec noroi calofil.” Versurile conțin o densitate a laitmotivelor care se cer aprofundate, derivate dintr-o simbolistică universală la care accesul ne este adeseori limitat:

zborul, rugul, jăratecul, noroiul, toate concură la pre/facerea poeziei.

De altfel, categoria artelor poetice este cea mai consistentă parte a volumului, dovadă incontestabilă a tensiunii care se cere a fi consumată în efortul creator: „Cuvintele-mi supurează albastru/ Când muza cu lire albe mă ară,/ Îngenunchez în mine ca-ntr-un astru/ Lăsându-mi toate sevele afară.” Sub semnul artelor poetice stau majoritatea textelor, evidențiind astfel preocuparea acestuia pentru formele perfecte. Multe poeme sunt mici bijuterii, prin concentrarea ideatică maximă, iar volumul istorisește despre un paradox, cel al poeziei în genere, unde chiar ceea ce ne este propus ca percepție a realității este deconstruit liric.

Asumându-și condiția deplinei libertăți, autorul nu recurge la o selecție criterială a poeziilor, preferând să se/ le lase pradă fluxului inspirator în care își așază cadențele, forțând astfel cititorul la o lectură atentă, cu creionul în mână eventual. Iată de ce o călătorie a spiritului prin meandrele acestui volum devine o sărbătoare menită să elogieze logosul.

Discursul liric este mereu adresat, fără a trăda vreun moment destinatarul: monolog exteriorizat, un interlocutor liric imaginar, cititorul virtual, un confrate poet, muza inspiratoare/ femeia ca principiu, creația, totul/ nimic din toate acestea sau poate ceva ce scapă demersului hermeneutic care nu-și arogă nicidecum caracterul exhaustiv. Uneori, titlurile conduc spre o sugestie, dar nu și spre o clarificare a sensului: „Sunt

palmele tale izvoare,/ Ispite de cuiburi de stele,/ Și berze tânjesc a pridvoare/ Citite rotund ca inele.", incluse în poezia *Scriere*, din care deducem că este un omagiu adus creației poetice, momentului inspirator.

În lirica închinată naturii, asistăm la un (f)estival în care fiecare anotimp își dezvăluie inefabilul: primăvara, vara, toamna, iarna își etalează cu emoție cromatica bogată. De altfel, nu pare să existe un text în care, chiar și tangențial, să nu apară sub semnul metaforei o trimitere la un cadru natural, chiar dacă fiorul este al iubirii, așa cum apare exprimat în *Surâs de primăvară*, spre exemplu: „Pășind ușor înmugurești arcadic,/ Cădelnițând fractalic printre gânduri,/ Peciți de ler întrețesut smaraldic/ Când flori de tei recită rânduri-rânduri...", deși erosul apare doar mimat sau sugerat diafan. Iată (și) de ce, poetul recrează lumea, imaginând un *Al cincilea anotimp*, după ce va fi dat celorlalte dimensiunea măreției lor: „Șoptind în rouă calde hieroglife/ Eu mai aud colinde de vestale,/ Prin răstignite clipe apocrife/ Din sefiroturi tu presari petale." Apelul la dicționar devine absolut necesar pentru a descifra semnificațiile termenului *sefiroturi*. Aflăm astfel, cu firească satisfacție, că „*Sefira* (plural în limba ebraică: *sefirot*) este o ramură a Kabalei (mistica iudaică). O *sefira* este un fel de <<canal>> de energie divină, o emanație a puterii lui Dumnezeu care se revarsă asupra creației."

Poetic, autorul surprinde natura vivanță, momentul solemn al facerii, din care jertfa nu este exclusă: „Când târziul redevine feciorelnic/ Mireasma teilor în unduire e grea,/ Lăptoșii fluturi coboară a jertfelnic/ Pe tremurânde coapse încrinând o stea.", tot așa cum, sub semnul solarului, „împrimăvărarea" revitalizează lumea, trezind energiile latente: „Își culcă berze zborul peste ierburi,/ E primenire de mister în muguri,/ Pășesc doinind prin boreale scorburi,/ Drept călăuze gânduri ard ca ruguri." În acest context liric, natura erotizantă devine o temă recurentă: „Aer sangvin în logodiri de lire/ Înmiresmează nervii sefirotic,/ Întrezărind în prag de înflorire,/ Ambrozia instinctului erotic."

Dominant ca specie literară în ansamblul volumului este pastelul. În descrierea spațiului, pastelul definește cel mai bine stilul poetului, pastelul baroc, ornamentat, un spațiu al armonizării cu elementele naturii primordiale. Asistăm la instaurarea unui panteism subînțeles, prin care se identifică divinitatea cu întreaga materie și cu universul.

Nealterată, indiferentă la circumstanțe, iubirea devine în poezie fiorul tutelar, îndelung abordat, imposibil de surprins în toată complexitatea sa. Traversând anotimpurile, dovadă a perenității sale, iubirea rămâne singura capabilă să păstreze starea empatică, cu efect soteriologic: „Pașii tăi erau poduri peste lume/ Ca dezvrăjire de neantul firesc,/ Tu mai mult foc în sarea lumii pune/ Când clipe, în jurul tău, înmuguresc." Într-un context tehnologiza(n)t, în care era de așteptat ca orice fior să dispară, iubirea este cea care

salvează spiritul supus aneantizării și alienării: „Târziu, și căile ferate înfloresc,/ Parcă te văd mișcându-te domestic,/ În cimitirul clipei te iubesc/ Trandafirând pe umărul tău estic."

Apropierea iubitei de prototipul mariologic denotă reminiscențe romantice, dar și clasicul echilibru al cerescului platonice, într-un text liric care merită citat în integralitatea sa: „Ce frumoasă ești în miez de noapte!/ În suflarea caldă ingeri odihnești,/ Tainele se-mprumutau de șoapte/ Când luminam muzeele cerești."/ Te culcam în spice selenare/ Și păsările gnozei ne doineau/ Până în prag suav de cununare,/ Spre care magii în secret porneau."

De la extazul mistic la agonia despărțirii, distanța este infimă și se măsoară în trăiri profunde: „Într-un târziu fecund de despărțire,/ De bună seamă, într-o gară sumbră,/ Garguiele ieșeau din amănire/ Și noi intram încet-încet în umbră.", dar tensiunea regretului este estompată liric și exclude dramatizarea excesivă.

Foarte rar, ocazional, dar nu întâmplător, atenția lirismului este orientată către familie și către cei dispăruți: „În lăstărirea pâinii aburinde/ Morții-și oglindesc adânc suflarea,/ Rugăciunea caldă îi cuprinde/ Miruind cu taine întâmplarea.", ca „semn" al comuniunii spirituale cu aceștia. În acest sens, *Maternitate* prilejuiește aducerea-aminte a unui chip nediluat de ireversibilul timp pe care, subiectiv, sub impulsul memoriei afective, ne permitem să-l înfruntăm: „Încă visez că-ți mai aduc o floare/ Astral eu trec pe punți de amintire,/ Învăluit în rana de culoare/ A timpului rămas în neclintire.", alterându-i, efemer, durata.

Sentimentul religios nu este unul clar exprimat. Cătălin Bortă nu scrie o poezie religioasă în sensul clasic, dar din textele sale transpar ecouri mistice, sesizabile în atmosfera uneori serafică sau în lexicul care se revendică din acest câmp semantic. Mai mult decât atât, finalul volumului oferă un monolog adresat, sub forma unui psalm literar: „Doamne, cum rodești încet în mine dor/ Cu bulbii înalți de șapte veșnicii?/ Eu, cu fiecare vers în care mor,/ Împlinesc absența vie din pruncii.", rotunjind astfel mesajul de început printr-o interogație retorică pertinentă la care nu-și permite să ofere și răspunsuri în locul lui Dumnezeu.

Tendința de catalogare nu este mereu încununată de succes. În cazul acesta, având în vedere fațetele diamantine ale scriiturii care irizează din profunzimea imaginarului poetic atent selectat, apariția unui volum de debut nu poate oferi destulă substanță demersului critic pentru a exprima judecăți de valoare definitive. Am încercat să subliniez aici câteva repere ale lirismului, fără pretenția unei critici exhaustive, iar intenția de a-l cataloga încadrându-i poezia într-o direcție/ mișcare/ ideologie/ curent literar devine riscantă, deși textele sunt cristalizate pentru a evidenția câteva înrudiri estetice.

Expresionismul devine debordant, depășind voluntar limitele (auto)impuse: „Cu nefinirea

împletindu-mi pielea/ Prin cetini constelate-mi trec
potirul,/ Ca din Lactee blând în toate celea,/ Să picur,
peste răni ascunse, mirul.”, iar eul liric se reîntoarce la
origini, spre paradigma mitică, atunci când ființa se
contopea cu cosmicul. Filozofia lui Nietzsche a
influențat lirica expresionistă prin frenezia dionisiacă a
sentimentelor, dezlănțuirea și eliberarea eului. În
cadența metricii clasice care ne încântă prin ritmurile
cantabile și prin jocul rimelor savante, poetul ne
dezvăluie lumea sa interioară într-un mod în care
pornirile dionisiace nietzscheene sunt temperate de
echilibrul apolinic transfigurat în vers: „Și merg cu
soarele în transhumanță,/ Ard constelații octave de
nuntiri,/ Când Afrodita trece în romanță/ Serafând pe
spume reci de amintiri.”

Așezat comod în Parnas – sediul lui Apollo și al
muzelor, decretat sălașul poezilor și al poeziei, poetul
cultivă parnasian virtuozitatea imaginii, evocarea
grandioasă a naturii, descrierea strălucirii exterioare a
lucrurilor/fenomenelor într-o construcție savantă a
limbii. De aici și până la barocul literar, caracterizat prin
cultivarea grandiosului de o elocvență voit epatantă,
prin libertatea formelor și bogăția ornamentației
arhitecturale care se pretează și la discursul liric, nu este
decât un pas pe care autorul îl face, dovedind o
preocupare permanentă pentru a transforma cotidianul
anost într-o mare sărbătoare. Retorica barocă excelează
prin ornamente și podoabe stilistice, fără să devină
obositoare, meritul fiind al ineditului asocierii lexicale în
sintagme surprinzătoare: „Obrazul tău cald, fă-l mal/
Mării lactee veline,/ Strai emerald, umăr brumal,/ Întors
din Hades spre mine.”

Înrudirea cu estetica simbolistă poate fi regăsită
în cromatismul și în sinestezia imaginarului poetic
conturat: „Ca un parfum șoptit printre vitralii/ În
trandafiri te culci la scăpătare,/ Și îi arunci în dalbe
funeralii/ Noptilor reci spre-a fi ca desfătare”, dar și în
simbolistica unor elemente florale. Spectrul floral este
divers – nuferii, trandafirul, lerul, teiul, sânzienele, spinul,
floarea albastră, macul, crizantema, brândușa, dalia, irișii,
iasomia, dar cel mai întâlnit este crinul alb, care
cumulează mai multe semnificații: floarea regalității și a
eleganței, a purității și a perfecțiunii, considerat un
simbol al nobleții și al frumuseții, devenind o expresie a
celor mai profunde sentimente, asociat cu zeitățile, cu
monarhii luminați și cu personalitățile de seamă,
reprezentativ pentru casele princiare care l-au preluat
ca simbol heraldic: „Pe drumul crinilor spre întrupare/
Triumf solar mai stăruie-n mireasmă,/ Herald al troienirii
ne apare/ Polenul oglindind catapeteasmă.”

În final, puține dintre cele care meritau au fost
exprimate aici din considerente de spațiu pertinent
oferit unei recenzii. Volumul de față însumează cele
patru coordonate care garantează, credem, valoarea:
emoția necenzurată, mesajul concentrat în puține
cuvinte, stilul elevat și tehnica versificației, toate
contribuind în egală măsură la reușita unui debut
îndelung așteptat. Deschiderea este un act de curaj pe
care autorul și l-a asumat cu rezerve disimulate, iar
răsplata acestui curaj, medalia, nu va sta pe pieptul său,
ci, mult mai profund, în suflet. Nu este o carte facilă, dar
te poate însoți pretutindeni, cititorule, oferindu-ți starea
extatică pe care rareori avem privilegiul să o trăim.
Lectură plăcută!

prof. dr. Pavel TOMA,
președinte al Cenaclului ProLITERA Vaslui

NOTE DE LECTURĂ

UN POET PEA REPEDE UITAT: ION IANCU LEFTER ȘI APOTEOZA LACRIMEI

Născut la 28 septembrie 1940, în Gura-Albești, „un sătuc cât o găoace”, pierdut pe firul râului Bârlad, poetul vasluian Ion Iancu Lefter a avut un destin deosebit: la doar 50 de ani, în urma unui accident de circulație stupid, părăsește această lume tocmai când volumele *Trenul de noapte* și *Arătura* contractate cu Editura Albatros, respectiv cu Editura Junimea urmau să vadă lumina tiparului. În vârtejul evenimentelor din 1989-1990, ele n-au mai apărut. În *Nota biografică* la volumul postum *Apoteoza lacrimii*, apărut în 1997 într-o ediție îngrijită de soția sa, Elvira Lefter, aceasta notează că au rămas în urma poetului 22 de manuscrise și trei jurnale intime.

E un fapt cu totul deosebit ca un poet debutant din provincialul Vaslui să se bucure de aprecierea călduroasă a marelui George Călinescu. Autorul *Istoriei Literaturii Române de la origini până în prezent* scria în revista „Contemporanul” (16.02.1962): „...Ar fi o eroare când suntem în fața unei explozii de o frumusețe geometrică și sonoră ca un joc de ape, să nu salutăm, lepădând orice prudență, pe noul poet. Fervent, cultivând fraza psalmodică de tip pioneresc whitmanian, Ioan Iancu Lefter e o pădure de vise cu crengile mai încâlcite din cauza [...] furtunii de elanuri constructive care trece prin ea.”

Apariția volumului de poezii inedite *Apoteoza lacrimii*, alcătuit cu pietate de soția poetului, este elogios consemnată de o altă voce memorabilă a poeziei românești contemporane, Cezar Ivănescu, el însuși izvorât din seva poetică moldavă. Acesta scria: „*Apoteoza lacrimii* e un excelent volum de poezie tradiționalistă, elegiacă,

stăbănută adesea de accente premonitorii, tragice.”

Volumul cuprinde 140 de poeme scrise de poet între 1979 și 1989, poeme ce construiesc un univers liric puternic și proaspăt axat pe tema iubirii ca forță telurică spiritualizată ce topește integrator Erosul, Moartea, Pământul și elementele cosmice „în numele arhitectului care/ trăiește în fiecare din noi: Cuvântul”.

Imaginea vieții se impregnează blagian pe retină: „un prunc care mușcă/ din măruș luminii, femeia/ rodind din spicul de grâu,/ [...] sămânța fecundând sub omături/ [...] o lacrimă desprinzându-se din ramura/ ochiului mortului tânăr” (*Arhitectură continuă*, p.13). „Povestea” vieții trăită ardent prin poezie se înveșmăntează în confesiune erotică, un fel de lamento elegiac, uneori cu note pătimașe, alteori reflexiv-amar: „nu cumva miroase litera a lacrimi și scrum?//.../ draga mea, eu aud cum distinct/ răsună-n cuvinte paragina!”.

Iubirea. Căderea în starea de iubire racordează adâncurile eului uman la fluxurile naturii vegetale și animale: „nu mai pot să te aud alergând prin sângele meu/ cum prin bătrâne păduri căprioarele” (*Cuprindemă*). O senzualitate a teluricului (cu emanații din Walt Whitman sau Pablo Neruda) se metamorfozează în spiritualitate ardentă: „tu știi că o rugă e sângele/ când apele mor de la margini,/ uită secunde, plânge-le/ ca pe niște paragini” (*Lamento* p. 17). Lumina și iubirea se îngemănează cu elementele teluric-cosmice guvernatoare peste existența umană: „E o lumină grea de curcubeie/ și eu o beau și sete tot mai am/ parcă ai fi o ploaie, nu femeie,/ care-și aprinde pletele-ntr-un ram” (p. 25).

Portretul iubitei cumulează elemente fundamentale ale universului mineral sau vegetal conturând una din cele mai frumoase imagini poetice ale femeii: „Genunchii tăi sunt niște pietre/ de buza apei șlefuite”, „să fii câte puțin privighetoare/ și clipă de neant și Dumnezeu”, „Diademe să-ți faci din izvoare/ îți vor crește pe sâni curcubeie”, „Din sânii tăi fântâni răsar/ Încoronate de izvoare”, „din porii tăi se scutur norii/ ca ploaia peste-un câmp în floare”, „din ochii tăi țâșnește zborul/ privighetorilor în cântec”, „din coapsa ta se rupe iarba/ ca ramuri arginți de brumă” (p. 26). Exultă din această poezie o slavă a lutului din noi care arde, un farmec indescritibil al carnalului în fuziune cu o adorație celestă: „Iar sunt îndrăgostit de coapsa ta/ ca un călugăr de o rugăciune/ și nu mai pot în cuib de aur sta/ și sângele a început să tune.”

Preț, Reînoire, Aprilie, Boare, Alin, Din basme și multe alte poeme din acest volum se constituie într-o fierbinte confesiune erotică precum un imn de adorație închinat femeii iubite: „cum înverzești frumoasa mea zăpadă/ când eu credeam că-n brazde te-ai pierdut/ curg migratoare păsări să te vadă/ țâșnind în aer și doinind în lut”/... „în carnea ta de-s arestat/ sunt izvor producător de șoapte”, „cine te-a-ntocmit dintr-o genune/ să inunzi câmpiile din mine?”, „suntem cea mai frumoasă sămânță-a naturii”, „în mine ființa ta ca-n păduri lăstărește” (p. 49). Ea, femeia adorată, este zeitatea tutelară căreia i se aduc jerfe: „...și dacă fumul se pierde-n amurg/ ca șerpilor ce intră în moarte,/ mă arde, femeie, pe mine pe-un rug/ înălțat dintr-o singură carte” (p. 49).

Alteori, ipostazele somnului subsumează ipostazele iubirii, simțită ca o topire blagiană în inconștientul dulce al teluricului și vegetalului: „Fă-mi tu un pat din spice de porumb/ femeia mea mai blondă ca secara/ s-adorm în el ca într-un sac de plumb/ și câmpului să-i simt curgând povara”/... „și să aud că-n pielea ta a nins/ lumina dulce-a ploilor de vară”/... „și vin-alături să-ncolțești din nou/ într-un sărut, ca într-o brazdă, bobul”/... „și dacă nu ne-om mai trezi nicicând/ Din amețea boabelor răscapte/ Să ne rămână umbra lăcrimând” (*Magie blondă*, p. 33). Ca și în *Mirul de grâu, Mărturisind, Dublă senzație*, asistăm la o expansiune a ființei iubite care umple universul vegetal, cu semnificația cosmică a înmulțirii, a germinării în pânțele bătrânei Gheea: „să-mi intri-n oase-amiroșind a rău/ și adiind ca o privighetoare/ că-ți voi căra poverile de grâu/ până-n ograda erei următoare”/... „și dacă-n carnea mea o să-ncolțești, sămânță, cum e mierea de albine,/ nicicând nu vei muri” (p. 35).

Ochi, pasăre, pâine, troscot, rău, azimă devin căi-elemente bio-telurice cu care cei doi se identifică în elanul extatic al iubirii: „adormi c-un ochi deschis spre-neveșnicie/ lacom să-nghită toate câte sunt/ și celălalt rămâne în trezie/ ca pasărea ce-n zbor își ia avânt”/... s-aude ochiul tău călătorind/ spre niște țărături, neînscriși pe hartă.../ se-aud meridianele trosnind/ ca niște grinzi în casele bătrâne/ răsare-o pasăre din tine, aburind/ ca inima unei idei de pâine”. Astfel, teluricul și carnalul primesc prin iubire un transfer de spiritualitate, de minune cosmică: „Cișmeaua gurii tale n-a secăt/ deși-a băut hapsânul ca-n pustie [...] // miracolul izvoarelor astrale/ ce curg din ea și nu se mai termină/ e miezul cel mai dulce de lumină/... cișmea de dor, în coasta unui deal/ pe care-l sui cu-o cruce de santal/ pentru desăvârșire sângerând” (p. 51).

Înstrăinarea în iubire vine cu note tragice, chiar apocaliptice: „se-așterne-un zid de ceață între noi/ și-un bocet ce s-aude tot mai trist,/ și prin văzduhul rupt de vânt și ploi/ se sparg vuind coroanele lui Crist/... e aer - un

pustiu enorm și rece/ prin care numai pași de mort se mai aud” (p. 31).

Eros și Thanatos își dispută ființa umană pe traiectoria dihotomică vremelnice și eternitate: „Dar îmi rămâi oracolul divin/ cu sori și codri verzi în osatură/... și-ți beu sărutul înflorit pe gură”/... deja mileniul trei este-un pustiu,/ prin care trece trist, spre-nmormântare,/ pe-un dric, drapat în negru, un sicriu.” (*Oracol*, p.15). Iubirea, ca repovestire a ființei, indisolubil legată de binomul identitate/ alteritate, e o îngemănare a vieții cu moartea căci frenezia erotică nu-i decât o trecere spre moarte și-n același timp o tentativă disperată de a o învinge: „Ne-ngroapă vremea-n jugul ei etern/ femeie-doină și femeie sunet/ mari păsări albe-aripile-și cern,/ în jungla sângelui e foc și tunet,/ Fântâni în câmp, fântâni albastre-n porii/ ni se îndoaie-n os cu vuiet mare,/ și amurgim cu craniul în ninsori/ și-un abur de lăstari din el răsare.” (p. 51). Poetul se adresează iubitei din pragul propriei morți: „Azi, sunt, iubito, un salcâm de-absint/ cu ramurile de azur drogate,/ enorme flăcări albe, de argint, m-au transformat în rug/ și-un clopot bate// cenușa mea să vă îngrășe clipa/ pentru-a se scurge mai încet pe ceas,/ m-atinge corbul morții cu aripa/ și nu mai este timp de bun-rămas” (p. 134). De fapt, moartea este alternativa de răspuns la fervoarea iubirii, ambele într-un neîntrerupt dialog Eros/Thanatos cu subtile note mioritice.

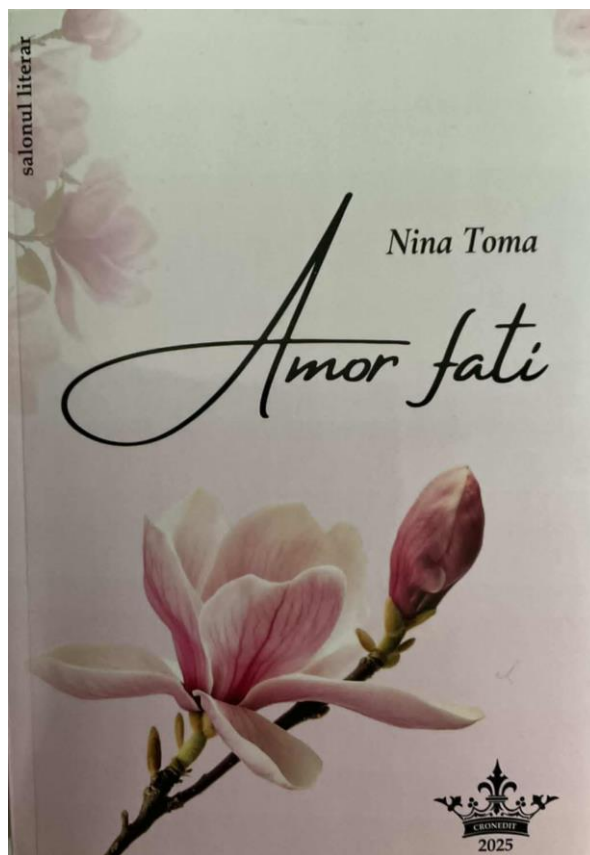
Iubirea și protagoniștii ei, femeia și bărbatul, modele adamice ale existenței, sunt componente organice ale unui univers ancestral țărănesc în care pulsează o stare de „fericire secretă” (C. Ivănescu) generată de fuziunea om-pământ-Dumnezeu: „pământul calcă-n vreme pe ale lui picioare/ în formă de femeie și temerar bărbat”, „Satule, cu cai frumoși/ într-o traistă să mă coși,/ să m-arunci în patru vânturi/ ca pe-o pasăre de gânduri” (p.138), „și mă redau pământului străvechi/ acoperindu-mă cu-o pânză de nectare/ și eu rămân c-un bocet în urechi/ să încolțească-n moartea viitoare” (p.143).

Poezia. Fie că e vorba de iubire, viață sau moarte, despre pământ și sat ca matrice spirituală, forța verbului creează un univers poetic frust, gâlgâind de noutate și sinceritate sălbatică: „...am fost un câne-n lesă, am rupt cureaua/ și-alerg sălbătic printre cuvinte”/ și intru iar în stare de visare/ ca un Hristos, pe cruce, muribund” (p. 139).

Masacrul poezilor - cu imaginile lui de apocalipsă - e un superb manifest pentru artă și poezie-respirație, rădăcină și tulpină a Universului: „Când veți ucide toți poezii, pământul va muri de tot/ culorile s-or spânzura, se va carboniza lumina/ [...] Măcelul când va fi să-nceapă, precum o plagă-și va întinde/ tentaculele noduroase în funii de spânzurători/ vor atârna, în ștreanguri negre, sublime trupuri aburinde/ închipuind câmpii albastre îmbrățișate de ninsori.”

NOTE DE LECTURĂ

O PENTHESILEA RUPTĂ DIN TIMPUL EI PENTRU TIMPUL MEU

S oarta sau destinul este un moment imprevizibil, chiar dacă se spune că destinul este scris în timp sau în timpuri independente de noi. Dragostea de destin forțează oarecum percepția despre realitate pentru că nu te poți îndrăgosti de ceva ce nu cunoști, iar destinul este ceva ce se petrece împotriva cunoașterii tale. „Amor fati”, prins într-o stare de *dolce far niente*, poate surprinde, la un moment dat, o trăire la modul superlativ - o trăire ancorată în principii existențiale - atunci când vorbim de cotidian, de existență, de teorii. Dar când vorbim de poezie, trebuie să resetăm conceptul și gândirea și să ne lăsăm purtați de acest „amor liric” în iatacul minții noastre fără să deranjăm entități fizice sau spirituale. Să ne ascundem după *amor fati*? Să ne jucăm? Să ne deconspirăm? Sunt întrebările mele în raport cu acest volum, cu autorul și cu cititorul. „*Uite, mi-au înflorit pe obraz/ magnolii și flori de cais/ așa cum, mai demult,/ într-o primăvară de vis,/ mi-ai promis.*” (*Amor fati*) Oare destinul poate fi personificat încât să promită? Oare aceasta poate fi dragostea pentru destin sau poate fi doar dorința pentru un anumit destin? Doar autoarea poate confirma sau infirma... sau poate să nu spună nimic, lăsând un mister între scriitor și cititor.

Versul curge simetric, dar și asimetric în același timp, prinde atât cititorul avizat, care urmărește calitatea versului, cât și cititorul îndrăgostit de Arta iubirii - de parcă am citi o lucrare scrisă de Hong Ying: o artă a iubirii daoiste, un yin și yang existențial. Nu știm dacă Nina a gândit sau a experimentat acea alchimie a iubirii sub toate formele existente în natură, în om sau în univers. În același timp, parcă descoperim secvențe și din poetul iubirilor gingașe - Ovidius, dar suntem trimiși și la Nietzsche, care ne sugerează să iubim viața cu misterele ei, cu suferințele și coborâșurile ei, cu bune și cu rele, așa cum am găsit o similitudine și în folclorul românesc.

Apare, în același timp, și sentimentul de iubire interioară, ca acceptare a sinelui, ca un echilibru între sinele avut și sinele râvnit de ego.

Suprapunând arta de a fi cu arta de a iubi, descoperim acele sentimente dezvoltate, fie ele pozitive sau negative, ca pe o acceptare a întregului - un întreg echilibrat de plusul și minusul universal.

Versul curge senzorial: „*Apoi dragostea curge spre ceilalți,/ ca o apă fără sfârșit,/ îmbrățișând chipuri,/ vindecând tăceri,*” sau „*Și așa, pas cu pas,/ înveți că viața/ n-a fost niciodată altceva/ decât un drum al*

iubirii,/de la tine/spre ceilalți,/și din nou/înapoi." (Viața e numai dragoste)

Nina Toma nu scrie despre iubiri interzise, nici despre iubiri imposibile. Versul ei curge lin, plăcut, senzual și diferit de multe alte versuri despre iubire. Versul ei vine ca o tantră, ademenind râuri de imagini create de un spirit către alt spirit, încât îți pui fireasca întrebare dacă mai este loc de construit ceva în acest univers locuit de iubire. Nina este o poetă a profundului, o poetă a esenței, o poetă care se poate plimba nestingherită pe o pagină shakespeariană, fără a deranja dinastia ducelui de York.

Localizează iubirea în paradis și paradisul în iubire; ne sugerează că paradisul este în noi, lângă noi; ne spune că paradisul are rădăcini și este construit între doi oameni: *„Paradisul e când cineva/ nu fuge de umbrele tale,/ci le atinge cu blândețe,/ când nu trebuie să explici de ce taci sau de ce te doare..."* (Când a scris despre Paradis, autoarea s-a gândit și la sferele lui Dante Alighieri?) De la iubirea platonice la iubirea pasională ne indică doar un singur traseu: traseul filosofic, în care parcă vedem scânteia: *„Și dacă fiecare dintre noi/ ar păstra în suflet măcar o scânteie,/ într-o zi,/ va fi destulă lumină/ pentru toți."*

Nina Toma cochetează cu iubirea declarativă, dar, încercând să ne convingă că există un receptor - un destinatar al mesajului -, ne dăm seama că acel destinatar poate fi Dumnezeu, poate fi țara, poate fi un cuvânt, un om, un fenomen al naturii. Din toate acestea, ea ne creează o imagine despre o comoară la care numai ea deține informația despre cifru și hartă.

Dar noi nu vom căuta comoara pentru că știm cu toții că valoarea poeziei se află în mesaj, în stare, în profunzime. Acolo căutăm și acolo găsim comoara care poartă numele de *Amor fati*.

Deși pare o poezie ermetică, analizând versul cu atenție îți dai seama că poezia „mușcă” bine din filosofie, din filologie, „mușcă” din modernism, chiar dacă autoarea pendulează între poezia de dragoste - o dragoste între ființe, între stări, între idei - sau ne prezintă o poezie meditativă, în care ne regăsim și în care se anulează ermetismul printr-o deschidere largă către cititori. Tocmai în această deschidere, în care cititorul se regăsește în vers, se află puterea creației.

Sensibilitatea versului vine inevitabil din sensibilitatea autoarei, care reușește să marcheze, dacă nu era marcat până acum, versul genului, publicând o poezie vizibil feminină și punctând acest segment mult mai clar în raport cu alte autoare contemporane și... concitadine! Ea cântă iubirea și, chiar dacă și bărbații cântă din plin iubirea, Nina Toma parcă ne atinge pe suflet și ne spune melodios ce este și cum este iubirea - de parcă noi nu am ști că iubirea este totuși... de genul feminin!

Filosofia Ninei constă în arta de a vorbi cu și despre iubire, cu și despre oameni. Ea însăși, la un moment dat, se consideră stăpână peste copilărie, peste adolescență, peste împlinirea umană, peste cuvânt - ca element comun între ea și divinitate.

În biblioteca mea nenumită, cartea *Amor fati* ocupă un loc apropiat sufletului meu - o carte primită într-un octombrie frumos, într-un spațiu generos al Bibliotecii Municipale „Stroe S. Belloescu” Bârlad. Având alături Editura Cronedit și pe directorul acesteia - scriitorul Valeriu Stancu -, precum și pe scriitorul Simion Bogdănescu, critic literar, dar și public de valoare incontestabilă atunci când organizează prezentări de carte, pot spune că autoarea deține toate elementele pentru ca, în cel mai scurt timp, să ne anunțe că are în portofoliu și legitimația - sau, mai bine zis, recunoașterea - Uniunii Scriitorilor din România.

Mihai APOSTU,
membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași

NOTE DE LECTURĂ

„FRUCTUL INTERZIS” – O PARABOLĂ MODERNĂ DESPRE DREPTUL LA VIAȚĂ

După experiența anterioară cu punerea în scenă a spectacolului de anvergură „Bona visurilor mele”, Centrul Cultural Județean Vaslui vine cu o propunere inedită, în avanpremieră. Producția „Fructul interzis” se distinge printr-o abordare profundă și provocatoare a unei teme cât se poate de actuale: dilemele morale și emoționale ale unei familii moderne în așteptarea unor gemeni. Piesa depășește cadrele convenționale ale dramei de cuplu prin introducerea unui element inedit și tulburător: copiii nenăscuți care aud și reacționează la conflictele și deciziile părinților, inclusiv la o discuție acerbă despre posibilitatea avortului. Rezultatul este o parabolă modernă, care confruntă publicul cu întrebări incomode despre responsabilitate, comunicare și despre dreptul la viață.

Radu Ghilaș traduce textul lui Igor Afanasiev într-un limbaj scenic de o tensiune palpabilă, exploatând elementul suprealist al gemenilor conștienți de dramele părinților. El reușește să mențină un echilibru între realismul situației de cuplu și dimensiunea aproape mistică a prezenței copiilor,

transformând scena într-o zonă de judecată morală. Opțiunea de a distribui actorii în roluri duble nu este un simplu artificiu, ci o cheie de înțelegere a întregului spectacol. Această tehnică subliniază ideea de ciclu al vieții și al conflictului familial: gemenii poartă deja în ei tensiunile și dilemele părinților. Jocul actoricesc dublu devine o punte între două lumi – cea a conștiinței pure, reprezentată de copii, și cea a dilemelor adulților.

Interpretările actorilor Iuliana Budeanu și Andrei Simion sunt de o forță remarcabilă, în ciuda aparentei fragilități pe care o emană în prima parte a piesei. Budeanu, în rolul viitoarei mame, oferă o prestație de o intensitate copleșitoare, exprimând cu o sinceritate dezarmantă ambivalența și zburcuciumul interior al personajului. Ea reușește să transmită frica, entuziasmul și, mai ales, o vulnerabilitate care devine aproape insuportabilă în momentele de conflict. Andrei Simion, în rolul tatălui, completează perfect acest tablou, construind un partener la fel de implicat, dar cu o abordare diferită a problemei. Împreună, cei doi creează un duo credibil și profund uman, ale cărui argumente, fie ele de înțeles sau de blamat, rezonază cu viața reală de cuplu.

Rolurile duble pe care le interpretează facilitează trecerea cu o fluiditate tulburătoare de la inocența și vulnerabilitatea copiilor la angoasa și complexitatea părinților. Dacă Iuliana Budeanu, în rolul mamei și al unuia dintre gemeni, transmite sincer zburcuciumul interior, oscilând între instinctul matern și presiunea psihologică a situației, Andrei Simion, interpretând tatăl și celălalt geamăn, completează perfect acest tablou, construind un partener ale cărui argumente vin dintr-o profundă responsabilitate asumată pe parcurs, în ciuda unor derapaje temporare.

Scenografia, semnată tot de Radu Ghilaș, concentrează atenția pe drama interioară a cuplului. Fiecare obiect de pe scenă pare să aibă o semnificație dublă, de la obiectele obișnuite dintr-o casă modernă, la cele specifice pregătirilor pentru naștere, care devin, pe rând, simboluri ale speranței și ale presiunii. Scenografia este una ingenioasă, simplă, metaforică, prin utilizarea unor obiecte simbolice în cazul reprezentării lumii intrauterine și a unui decor multifuncțional, valorificând la maxim scena rotativă pentru a crea suspansul și a potența jocul scenic.

Universul sonor, creat de Dori Bârcă, joacă un rol crucial în amplificarea conflictului. Sunetele, pe alocuri subtile, pe altele disonante, devin un ecou al stărilor de spirit ale personajelor, contribuind la crearea unei

atmosfere de suspans adeseori și de angoasă uneori. Regia tehnică (Andrei Polojan), sunetul (Constantin Vlose) și luminile (Constantin Carabaș), sub coordonarea proiectului de către Anca Isabela Iacob și conducerea directorului Lucian Onciu, lucrează în armonie pentru a servi viziunea artistică, sporind impactul emoțional al spectacolului.

Într-o didactică exemplară, piesa devine o meditație profundă asupra unor teme de actualitate, pornind de la disensiunile și uneori ruptura dintre imaginea perfectă a familiei moderne și realitatea complexă și adesea dureroasă a vieții de cuplu. De asemenea, abordează dilema morală a avortului, folosind prezența conștientă a gemenilor pentru a scoate discuția din planul teoretic și a o aduce în cel profund uman. Propune ideea că responsabilitatea de a

fi părinte începe cu mult înainte de naștere, iar cuvintele și acțiunile noastre pot lăsa urme de neșters. Gemenii reprezintă conștiința interioară a părinților, care îi urmărește și îi judecă, chiar dacă ei nu sunt conștienți de asta, arătând impactul direct asupra celor mai vulnerabile personaje - copiii.

„Fructul interzis” este un spectacol-eveniment, o producție de referință a Centrului Cultural Județean Vaslui, care demonstrează că teatrul poate fi o platformă pentru explorarea unor subiecte sensibile cu onestitate și sensibilitate. Prin interpretările remarcabile ale actorilor, regia subtilă și viziunea tehnică impecabilă, piesa devine o experiență teatrală intensă, care lasă spectatorii cu întrebări profunde despre moralitate, responsabilitate și umanitate.

Centrul Cultural „Dimitrie Cantemir” Vaslui

prof. dr. Pavel TOMA,
președinte al Cenaclului ProLITERA Vaslui

DIN EVENIMENTELE BIBLIOTECII

LANSARE DE CARTE

SĂPTĂMÂNAL LA BIBLIOTECĂ

Atelier de pictură
PENTRU COPII, 7-14 ANI

Acces **GRATUIT**
în baza
PERMISULUI DE INTRARE

JOI
ORA
14:30

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Str. Hagi Chiriac, Nr. 2, Vaslui, 730129
Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro | bjvaslui@yahoo.com | www.facebook.com/bjvaslui

Atelier scriere Creativă
PENTRU COPII, 8-11 ANI

Acces **GRATUIT**
în baza
PERMISULUI DE INTRARE

JOI
ORA
16:30

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Str. Hagi Chiriac, Nr. 2, Vaslui, 730129
Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro | bjvaslui@yahoo.com | www.facebook.com/bjvaslui

Atelier de lectură
PENTRU COPII, 6-10 ANI

Acces **GRATUIT**
în baza
PERMISULUI DE INTRARE

VINERI
ORA
14:00

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Str. Hagi Chiriac, Nr. 2, Vaslui, 730129
Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro | bjvaslui@yahoo.com | www.facebook.com/bjvaslui

CLUBUL CURIOSILOR
pentru copii, 7 - 10 ani

Acces **GRATUIT**
în baza
Permisului de intrare.

VINERI, ora 15:00

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui
Str. Hagi Chiriac, Nr. 2, cod 730129, Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro ; www.facebook.com/bjvaslui ; bjvaslui@yahoo.com

DIN EVENIMENTELE BIBLIOTECII

LUNAR LA BIBLIOTECĂ

ZILELE CULTURALE ALE MUNICIPIULUI VASLUI

CONSILIUL JUDEȚEAN VASLUI
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „NICOLAE MILESCU SPĂȚARUL” VASLUI
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI VASLUI
CONSILIUL LOCAL VASLUI

**CONFERINȚA
DUPĂ-AMIEZI CULTURALE LA VASLUI**

**EDUCAȚIA
ÎN FAȚA PERMANENTELOR SCHIMBĂRI**

CONFERENȚIAZĂ:
LECTOR UNIV. DR. **BOGDAN-CONSTANTIN NECULAU**
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” IAȘI, FACULTATEA DE PSIHLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

COORDONATOR:
PROF. UNIV. DR. **CONSTANTIN DRAM**
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” IAȘI, FACULTATEA DE LITERE

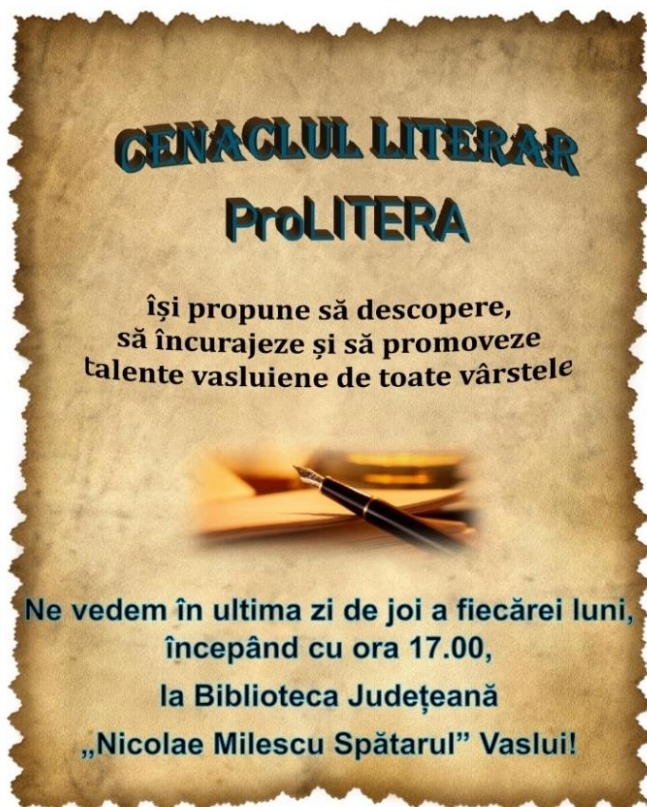
ZM VASLUI

VINERI, 22 AUGUST 2025, ORA 13:00
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „NICOLAE MILESCU SPĂȚARUL” VASLUI

DIN EVENIMENTELE BIBLIOTECII

ALTE ACTIVITĂȚI

BIBLIOTECA DE VACANȚĂ
pentru copii, 7-14 ani

07 iulie 2025
15 august 2025

Acces pe baza
permisului de
utilizator

În curând, programul detaliat!

Biblioteca de vacanță

3 IULIE - 11 AUGUST 2023

ZIUA	ORA	ACTIVITATEA	VÂRSTA	SALA
LUNI	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Atelier de limba engleză	8 - 10 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Atelier de limba franceză	11 - 14 ani	etaj
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de bune maniere pentru copii	7 - 10 ani	parter
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Și ce dacă sunt pitic? Pot citi și eu un pic?	5 - 6 ani	etaj
	12 ⁰⁰ -14 ⁰⁰	Bibliotecă... la bibliotecă	11 - 14 ani	parter
MARTI	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Clubul curioșilor	11 - 14 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Atelier de limba franceză	7 - 10 ani	etaj
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Ora poveștilor	7 - 10 ani	parter
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de limba engleză	11 - 14 ani	etaj
	12 ⁰⁰ -14 ⁰⁰	Șahul de la A la Z - Începători	7 - 14 ani	parter
MIERCURI	14 ⁰⁰ -16 ⁰⁰	Șahul de la A la Z - avansați	7 - 14 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Călătorind prin Europa	11 - 14 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Atelier de limba italiană	7 - 10 ani	etaj
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de creație: origami, quilling	7 - 10 ani	parter
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de limba italiană	11 - 14 ani	etaj
JOI	12 ⁰⁰ -14 ⁰⁰	Atelier de creație: origami, quilling	11 - 14 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Vacanță în siguranță: prevenirea victimizării minorilor	7 - 14 ani	parter
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de pictură	7 - 10 ani	parter
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Atelier de limba spaniolă	11 - 14 ani	etaj
	12 ⁰⁰ -13 ³⁰	Atelier de pictură	11 - 14 ani	parter
VINERI	12 ⁰⁰ -13 ³⁰	Atelier de limba spaniolă	7 - 10 ani	etaj
	14 ⁰⁰ -16 ⁰⁰	Cinematecă... la bibliotecă	7 - 10 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Clubul curioșilor	7 - 10 ani	parter
	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Atelier de creație literară	11 - 14 ani	etaj
	11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Jocuri enigmatice	7 - 14 ani	parter
	12 ⁰⁰ -13 ³⁰	Ora veselă	7 - 10 ani	parter

ACCES GRATUIT*
IN BAZA PERMISULUI DE INTRARE

* IN LIMITA LOCURILOR DISPONIBILE

FESTIVITATEA de INCHIDERE
a proiectului
BIBLIOTECA DE VACANȚĂ

Sorry We're CLOSED

ZOM VASLUI

VINERI, 22 AUGUST 2025, ORA 10:00

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „NICOLAE MILESCU SPĂȚARUL” VASLUI

Clubul de lectură în limba engleză

Acces GRATUIT
în baza
PERMISULUI DE INTRARE

VINERI
ORA
16:30
BILUNAR

PENTRU ELEVII,
CLASA A II-A
CLASA A III-A

Reading is Fun!

10.10.2025; 21.10.2025; 16.01.2026; 30.01.2026; 10.04.2026; 21.04.2026;
7.11.2025; 21.11.2025; 13.02.2026; 27.02.2026; 08.05.2026; 22.05.2026;
5.12.2025; 19.12.2025; 13.03.2026; 27.03.2026; 05.06.2026; 19.06.2026.

Str. Hagii Chiriac, Nr. 2, Vaslui, 730129
Tel/fax: +40 335 401164
www.bjvaslui.ro | bjvaslui@yahoo.com | www.facebook.com/bjvaslui

Mlădițe literare

Ediția a VII-a

**Concurs județean de creație literară
pentru
elevii claselor V-XII din județul Vaslui**

Termenul limită de depunere a creațiilor:
31 octombrie 2025

**Mai multe detalii
la sediile bibliotecilor publice din județ,
pe paginile web și facebook
ale bibliotecii județene și
instituțiilor partenere**

**Regulamentul
concursului**

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul”
Vaslui

Consiliul Județean
Vaslui

Inspectoratul Școlar
Județean
Vaslui

Premianții
Concursului județean de creație literară
„Mlădițe literare”
Ediția a VII-a, 2025

Batcu Andreea Bianca, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Cebuc Victoria Maria, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Cepoi Mara Ioana, Școala Gimnazială „Constantin Parfene” Vaslui
Chiparcă Sofia Maria, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Ciubotariu Maya Andreea, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Crețu Yasmine, Școala Gimnazială „Manolache Costache Epureanu” Bârlad
Goga Medeea Gabriela, Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad
Gruiți Emanuela, Școala Gimnazială „Principesa Elena Bibescu” Bârlad
Istrate Maria, Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad
Nalbaru Mălina Lavinia, Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Ioan Gură de Aur” Huși
Nechita Teodora, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Răianu Dragoș Cosmin, Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad
Surugiu Octavia, Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu” Vaslui
Tănase Maia Maria, Școala Gimnazială Nr. 1 Gara Banca
Tiron Luana Măriuca, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Țocu Maya Ștefania, Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși
Varvara Ioana Andrada, Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad
Volocariu Sara, Școala Gimnazială „Constantin Parfene” Vaslui

*** Premianții sunt afișați în ordine alfabetică, nu în ordinea premiilor obținute**

Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul”
Vaslui

Consiliul Județean
Vaslui

Inspectoratul Școlar
Județean
Vaslui

Finanțat de
Uniunea Europeană

Planul Național
de Redresare și Reziliență

VREI SĂ ÎNVEȚI SĂ FOLOSEȘTI TELEFONUL SAU CALCULATORUL?

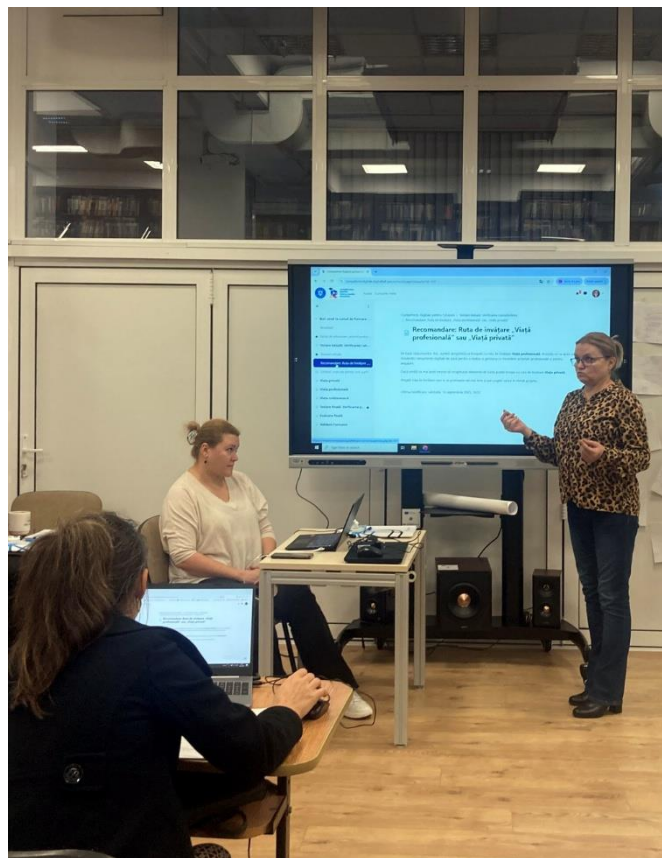
Participă gratuit la Cursul de
formare pentru dezvoltarea
competențelor digitale de bază
pentru cetățeni - Digital STARS

- vorbește cu familia, plătește facturi
- caută un loc de muncă, scrie un CV
- accesează servicii publice online
- plătește taxe și impozite

**ÎNSCRIE-TE
ACUM**

Detalii la
Biblioteca Județeană
„Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui
marketing.bjvs@yahoo.com
0335 401 164 / Interior 4
Mihaela Trifan

Program derulat în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență, Componenta C7 - Transformare digitală în
implementarea Țintei nr. 187 „Cetățeni care au beneficiat de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor
digitale”, Investiția 17 „Scheme de finanțare pentru biblioteci pentru a deveni hub-uri de dezvoltare a competențelor
digitale”

 CONSILIUL JUDEȚEAN
VASLUI

 BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„NICOLAE MILESCU SPĂTARUL” VASLUI

vă invită la
LANȘAREA OFICIALĂ A
ASTROCLUB VASLUI
&
ASTROCLUB „ZENIT” (NEGREȘTI)

inițiative dedicate astronomiei din rețeaua proiectului
„Biblioteca stelelor - BiblioStelar”

 Vineri, 14 noiembrie 2025
 ora 17:00
 Biblioteca Județeană Vaslui

Eveniment organizat în parteneriat cu:
Fundația Academică „Idei și Fapte pentru anii 2000” Iași

Biblioteca Orășenească „Constantin Macaroviți” Negrești
Biblioteca Publică Ciurea (Astroclubul Aquarius) | Biblioteca Publică Cotnari (Astroclubul PEGAS)
Biblioteca Publică Popricani (Astroclubul Phoenix) | Biblioteca Publică Țigănași Astroclubul (Telescopium)
Asociația Club de Stele Cotnari

 finanțat prin programul național **Fondul pentru un viitor mai bun în comunități**,
susținut de **Lidl România**.

CE PREȚ ARE O POEZIE?

Astăzi, când soarele
era pregătit de plecare
să conducă duminica
până la poarta înserării
spre luni,
m-am întâlnit cu un poet.
Ducea într-o mână
o sacoșă plină.
Cărți!
În cealaltă mână, sufletul său.
Când mi-a întins o carte
iscălită cu lacrimi
i-am simțit în palmă
bătaia inimii.
Parcă era a unui pui de pasăre
căzut din cuib.
Am alergat spre casă
și i-am făcut loc
lângă colecția de înger.

O poezie
ce preț are?
V-ați întrebat vreodată
cât costă o lacrimă
prelinsă din sufletul trist,
neînțeleas al unui
poet?
Dacă ți-a rămas ceva
mărunțiș prin buzunare,
nu-l da de pomană.
Mai bine cumpără-i
cartea.

Am să vă spun un secret:
poetii sunt oameni sărmani
ce dăruiesc trecătorilor
grăbiți, indiferenți,
mărgăritare,
cioburi de vise,
zdrențe de suflet,
poezii.

DORINA STOICA

NOROCUL E CU BIBLIOTECA MEA

În iarna asta ce urmează,
Cu geruri mari și gaze ioc,
Biblioteca mă salvează,
Că nu am lemne pentru foc.

NICOLAE BUNDURI